



BIBLIOTECA  
COMUNALE  
DI TRENTO



UNIVERSITÀ DEGLI STUDI  
DI TRENTO  
Dipartimento di Lettere e Filosofia



FONDAZIONE  
**CARITRO**  
CASSA DI RISPARMIO DI TRENTO E ROVERETO

VERGILIUS MARO PUBLIUS, *Opera ad vetustissimorum, ac castigatissimorum exemplarium fidem, summo quam fieri potuit studio, ac diligentia, emendata*, Trento, Giovanni Parone, [tra il 1681 e il 1728].

Esemplare digitalizzato:

Trento, Biblioteca comunale, TT I k 78

LINK: <https://bdt.bibcom.trento.it/292>

[BDT – BIBLIOTECA DIGITALE TARENTINA](#)

progetto STABAT – *Stampe antiche Biblioteca comunale di Trento*



COMUNE DI TRENTO



STABAT – *Stampe antiche della Biblioteca comunale di Trento* è un progetto concluso, cofinanziato dalla Fondazione Caritro (“Bando Archivi 2014”), dalla Biblioteca comunale di Trento e dal Dipartimento di Lettere e Filosofia dell’Università di Trento; gli altri partner del progetto sono la Soprintendenza per i beni storico-artistici, librari e archivistici della Provincia Autonoma di Trento e l’University of St Andrews, School of History, USTC – Universal Short Title Catalogue. All’interno di Stabat sono state digitalizzate e descritte tutte le edizioni stampate in Trentino nei secoli XV-XVII che si conservano presso la Biblioteca e l’Archivio storico del Comune di Trento. Ogni digitalizzazione è accompagnata da una descrizione della stampa; tutto il materiale è liberamente consultabile sulla *Biblioteca Digitale Trentina* (<http://bdt.bibcom.trento.it/>).

In questo file le immagini hanno avuto in trattamento OCR e pertanto si possono fare ricerche testuali; le immagini presenti sul sito, dove si può trovare una descrizione completa dell’edizione, hanno invece una qualità maggiore.

Le immagini presenti nella *Biblioteca Digitale Trentina* sono rilasciate con licenza di Pubblico dominio, il presente PDF è distribuito con licenza Creative Commons Attribuzione – Non commerciale – Non opere derivate 3.0.

STABAT – *Stampe antiche della Biblioteca comunale di Trento* is a project that was successfully concluded thanks to the support of a group of partners, namely the Caritro Foundation (“Bando Archivi 2014”), Trent Civic Library, the Department of Humanities of the University of Trento, as well as the Superintendence for Architectural, Landscape, Historical, Artistic and Ethno-anthropological Heritage for the Province of Trento and the University of St Andrews, School of History, USTC – Universal Short Title Catalogue. All the editions belonging to the Library and the Civic Historical Archive that were printed in Trentino during the XV-XVII centuries have been digitised and described. As a result, each digital copy is accompanied by a record with specific data regarding the printed book, and is freely available to be consulted on *Biblioteca Digitale Trentina* (<http://bdt.bibcom.trento.it/>).

The images belonging to this file are OCR-converted, hence the text of this edition can be electronically searched. The images available on the website, on the contrary, have a higher resolution and are accompanied by a complete description of the edition.

The images available on the *Biblioteca Digitale Trentina* are public domain files; this PDF is available under the Creative Commons Attribution – Non-commercial – No Derivative Works 3.0 License.

T.T. 3. l. 29

12  
14

BIBLIOTECA  
COMUNALE  
TRENTO

TT

k

79

TRENTO



K 259016

D 259001

5tcg

TT I k 78

BIBLIOTECA  
COMUNALE  
TRENTO

TT

k

79

TT

COMUNALE

259016

259001

VII  
MA  
EPI  
PO  
Apud

Adiectis  
exemplar  
fieri



T  
et Typog  
Superior

P U B.  
VIRGILII  
MARONIS  
EPICORUM  
POETARUM  
Apud Latinos Principis  
O P E R A

*Ad vetustissimorum, ac castigatissimorum  
exemplarium fidem, summo quàm  
fieri potuit studio, ac dili-  
gentia, emendata.*



TRIDENTI,

---

Ex Typographia Episc. Joannis Paroni.  
*Superiorum Permissu, & Privilegio.*



SEB. G

BON

ADON



**B** ST  
ter  
con  
cis

liberiors de am  
adhibito inter  
jus colloquio (s  
ronis nulla se off  
nem è gravior  
tiant, reparat  
missa studia red  
ex omni genere  
huic rei accomo  
bularum quada  
ceant, ut effica  
aculeos animo  
commoditatis



SEB. GRIPHIUS.

BONÆ SPEI

ADOLESCENTIBUS

S. D.

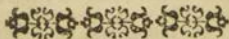


*EST EA, optima spei Adolescentes, studiosis ferè omnibus insita consuetudo, ut animum immodicis studiorum laboribus obrutum liberiore deambulatione soleant reficere: adhibito interim amœniore aliquo libello, cuius colloquio (si a. idque satis commodi congeronis nulla se offerat facultas) animi lassitudinem è gravioribus studijs contractam discutiant, reparatisque ingenij viribus ad intermissa studia redeant vegetiores. Quare cum ex omni genere Scriptorum Poetas potissimum huic rei accomodatos putarem, quod ita fabularum quadam voluptate aures demulceant, ut efficacissimos interim veræ virtutis aculeos animo relinquunt infixos; non parum commoditatis vestris studijs allaturus vide-*

A 2 bar,

4  
 bar, si ex ijs nobilissimos quosque ad veterum exemplarium fidem quam accuratissime restitutos, in exigui enchiridij angustiam contraherem: ut & commodius à deambulanti-  
 bus circumferri possent, & peregrinationum comites adhibiti, quam minimum sarcinae ponderis afferrent, & impedimenti. Qua quidem in re auspiciato facturum videbar, si quemadmodum Aratus à Jove summo Deorum Poematis sui exordium sumendum putavit; ita & nos à Virgilio, Latinorum Poetarum omnium consensu principe, initium sumeremus. Hoc itaque quicquid est laboris, quod in hoc opere tam castigando, quam ornando collocavimus, vobis nominatim volumus dicatum; in quorum gratiam, quicquid in nobis est ingenij, industriaeque; semper libentissime impendemus.  
 Valet.

(\* \* \*)



P V B.



VIR

MA

BU

TIT

ECL

ARG

Virgilius sub personam  
 jorem, vel hercu-  
 tum fortunam, su-  
 aduerso Meliboeum  
 introducitur, & per-

MELIBOE

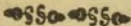
ITYRE  
 ne la  
 Silvestre  
 na-

Nos patriam fugimus  
 Formosam resonant  
 TIT. O' Meliboe: I



P U B.

VIRGILII  
MARONIS  
BUCOLICA.



TITURUS.  
ECLOGA I.

ARGUMENTUM.

*Virgilius sub persona Tityri pastoris, quo arietem majorem, vel hircum significari ajunt, ut evidentijs fortunam, suam beneficiaque explicaret, ex adverso Melibœum, id est, qui curam agit boum, introducit, à patria, adempto agro, pulsum.*

MELIBŒUS, TITURUS.



ITYRE, tu patulæ recubans sub tegmine fagi,

Silvestrem tenui musam meditaris avena: (arva.

Nos patriæ fines, & dulcia linquimus  
Nos patriam fugimus. tu Tityre lentus in umbra  
Formosam resonare doces Amaryllida silvas.

TIT. O' Melibœe: Deus nobis hæc otia fecit.

A 3

Nam-

Namque erit ille mihi semper Deus; illius aram  
 Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus:  
 Ille meas errare boves, ut cernis, & ipsum  
 Ludere, quæ vellem, calamo permittit agresti.  
*ME.* Non equidem invideo: miror magis: undiq; totis  
 Usque ad eò turbatur agris, en ipse capellas  
 Protenus æger ago: hanc etiam vix Tityre duco.  
 Hinc inter densas corylos modò namq; gemellos  
 Spem gregis, ah, silice in nuda connixa relinquit.  
 Sæpe malum hoc nobis, si mens non læva fuisset,  
 De Cælo tactas memini prædicere quercus.  
 Sæpe sinistra cava prædixit ab illice cornix.  
 Sed tamen, iste Deus qui sit, da Tityre nobis.

*TIT.* Urbem quam dicunt Romam, Melibæe, putavi  
 Stultus ego huic nostræ similem, quò sæpe solemus  
 Pastores ovium teneros depellere foetus.

Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos  
 Noram: sic parvis componere magna solebam.  
 Verùm hæc tantum alias inter caput extulit urbes,  
 Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

*ME.* Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

*TIT.* Libertas: quæ sera tamen respexit inertem,  
 Candidior post quam tondenti barba cadebat:  
 Respexit tamen, & longo post tempore venit,  
 Postquam nos Amaryllis habet, Galatea relinquit.  
 Namq; ( fatebor enim ) dum me Galatea tenebat,  
 Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Quamvis multa meis exiret victima septis,  
 Pinguis, & ingrata premeretur caseus ubi,  
 Non unquã gravis ære domum mihi dextera redibat.

*ME.* Mirabar quid mœsta Deos Amarylli vocares:  
 Cui pendere sua pateteris in arbore poma.

Tityrus hinc aberat: ipsæ te, Tityre, pinus,  
 Ipsi te fontes, ipsa hæc arbutta vocabant.

*TIT.* Quid facerem? neq; servitio me exire licebat,  
 Nec tam præsentibus alibi cognoscere Divos.

Hic illum vidi juvenem, Melibæe, quotannis  
 Bis fenos cui nostra dies altaria sumant.

Hic mihi responsum primus dedit ille perenti,

Pascite,

Pascite, ut ante, boves, pueri; submittite tauros.

*ME.* Fortunate senex, ergo tua rura manebunt,  
Et tibi magna fatis: quamvis lapis omnia nudus.

Limosoque palus obducat pascua junco.

Non insueta graves tentabunt pabula fœtas:

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Fortunate senex, hic inter flumina nota,

Et fontes sacros, frigus captabis opacum.

Hinc tibi, quæ semper vicino ab limite sepes.

Hyblæis apibus florem depasta salicti,

Sæpe levi somnum svadebit inire susurro.

Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras:

Nec tamen interea rauca, tua cura, palumbes.

Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.

*TIT.* Ante leves ergo pascentur in æthere cervi,

Et freta destituent nudos in littore pisces:

Ante, pererratis amborum finibus, exul

Aut Ararim Parthus biber, aut Germania Tigrim,

Quàm nostro illius labatur pectore vultus.

*ME.* At nos hinc, alij sitientes ibimus Afros:

Pars Scythiam, & rapidū Cretæ veniemus Oaxem,

Et penitus toto divisos orbe Britannos.

En unquam patrios longo post tempore fines,

Pauperis & tuguri congestum cæspite culmen

Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas?

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?

Barbarus has segetes? en quò discordia cives

Perduxit miseros, en queis consecvimus agros.

Inferere nunc Melibæe pyros, pone ordine vites,

Ite meæ, quondam felix pecus, ite capellæ:

Non ego vos posthac viridi projectus in antro,

Dumosa pendere procul de rupe videbo:

Carmina nulla canam: non me pascente, capellæ

Florentem cytisum: & salices carpetis amaras.

*TIT.* Hic tamen hanc mecum poteris requiescere nocte

Fronde super viridi: sunt nobis mitia poma,

Castaneæ molles, & pressi copia lactis:

Et jam summa procul villarum culmina fumant,

Majoreque cadunt altis de montibus umbræ.

## ALEXIS.

## ECLOGA II.

## ARGUMENTUM.

*Virgilius sub persona Corydonis queritur cur apud Alexim, id est, Augustum, parvum sit gratus: Vel (ut Donato videtur) apud Pollionis puerum Alexandrum, quem à Vate ferunt perditum fuisse adamatum, atque ad morum, studiorumque dissimilitudinem flectunt argumentum male coherentis amicitiae.*

**F**ormosum pastor Corydon ardebat Alexim,  
 Delicias domini: nec quid speraret, habebat.  
 Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos  
 Assidue veniebat: ibi hæc incondita solus  
 Montibus, & silvis studio jactabat inani.  
 O' crudelis Alexi, nihil mea carmina curas:  
 Nil nostri miserere: mori me denique coges.  
 Nunc etiam pecudes umbras, & frigora captant:  
 Nunc virides etiam occultant spineta lacertos:  
 Thestylis & rapido fessis messoribus æstu  
 Allia, serpillumque herbas contundit olentes.  
 At mecum rauceis, tua dum vestigia lustro  
 Sole sub ardenti, resonant aëbusta cicadis.  
 Nonne fuit satius tristes Amaryllidis iras,  
 Atque superba pati fastidia? nonne Menalcam?  
 Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses.  
 O' formose puer, nimium ne crede colori:  
 Alba ligustra cadunt, vacinia nigra leguntur.  
 Despectus tibi sum, nec, quis sim, quæris Alexi:  
 Quam dives pecoris nivei, quam lactis abundans.  
 Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.  
 Lac mihi non æstate novum, non frigore desit.  
 Canto, quæ solitus, si quando armenta vocabat,  
 Amphion Diræus in Aëtro Aracyntho.

Nec

Nec sum ad eò informis : nuper me in littore vidi,  
 Cùm placidū ventis staret mare, non ego Daphnim  
 Iudice te metuam, si nunquam fallit imago.  
 O' tantum libeat mecum tibi sordida rura,  
 Atque humiles habitare casas, & figere cervos,  
 Hædorumque gregem viridi compellere hibisco.  
 Mecum unâ in sylvis imitabere Pana canendo.  
 Pan primus calamos cera conjungere plures  
 Instituit: Pan curat oves, oviumque magistros.  
 Nec te pœniteat calamo trivisse labellum:  
 Hæc eadem ut sciret, quid non faciebat Amyntas?  
 Est mihi disparibus septem compacta cicutis  
 Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim.  
 Et dixit moriens, te nunc habet ista secundum.  
 Dixit Damœtas: invidit stultus Amyntas.

Præterea duo, nec tuta mihi valle reperti  
 Capreoli: sparsis etiam nunc pellibus albo,  
 Bina die siccant ovis ubera: quos tibi servo.  
 Jampridem à me illos abducere Thestylis orat:  
 Et faciet; quoniam sordent tibi munera nostra.

Huc ades ò formose puer: tibi lilia plenis  
 Ecce ferunt Nymphæ calathis: tibi candida Nais  
 Pallentes violas, & summa papavera carpens.  
 Narcissum, & florem jungit bene olentis anethi.  
 Tum casia, atque alijs intexens syavibus herbis,  
 Mollia luteola pingit vacinia caltha.  
 Ipse ego cana legam tenera lanugine mala,  
 Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis amabat.  
 Addam cerea pruna: & honos erit huic quoq; pomo.  
 Eevos ò lauri carpam, & te proxima myrte:  
 Sic positæ quoniam syaves miscetis odores.  
 Rusticus es Corydon: nec munera curat Alexis:  
 Nec, si muneribus certes, concedat Jolas.  
 Eheu, quid volui misero mihi? floribus Austrum  
 Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.

Quem fugis ah demòs? habitantur Dij quoq; sylvas,  
 Dardaniusq; Paris. Pallas, quas condidit, arces  
 Ipsa colat: nobis placeant ante omnia sylvæ.  
 Totya leana lupum sequitur, lupus ipse capellam,

Florentem cytisum sequitur lasciva capella :  
 Te Corydon ò Alexi : trahit sua quemque voluptas.  
 Aspice , aratra jugo referunt suspensa juvenci :  
 Et sol crescentes decedens duplicat umbras :  
 Me tamen utit amor. quis enim modus adsit amor?  
 Ah Corydon , Corydon , quæ te dementia cepit ?  
 Semipurata tibi frondosa vitis in ulmo est.  
 Quin tu aliquid saltem potius, quorum indiget usus.  
 Viminibus , molliq; paras detexere junco ?  
 Invenies alium , si te hic fastidit Alexis.

# PALÆMON.

## ECLOGA III.

### ARGUMENTUM.

*Menalcas, & Dametas pastores mutuis primùm inter sese convicijs certant : mox interveniente Palæmone iudice, Amæbæi carminis lege disceptant, ubi neuter vincitur, sed alter alteri, Palæmonis sententia, exæquatur.*

MENALCAS, DAMOETAS, PALÆMON.

**D**ic mihi Damœta, cuium pecus? an Melibœi?  
*DA.* Nō, verū Ægonis: nuper mihi tradidit Ægō.  
*ME.* Infelix ò semper ovis pecus; ipse Neæram  
 Dum fovet, ac, ne me sibi præferat illa, veretur,  
 Hic alienus oves custos bis mulget in hora:  
 Et succus pecori, & lac subducitur agnis.  
*DA.* Parcius ista vitis tamen obicienda memento.  
 Novimus & qui te, transversa tuentibus hircis,  
 Et quo, sed faciles nymphae risere, sacello.  
*ME.* Tum credo, cum me arbustum videre Myconis,  
 Atque mala vires incidere falce novellas.  
*DA.* Aut hic ad veteres fagos, cum Daphnidis artū  
 Fregisti, & calamos, quæ tu perverse Menalca  
 Et cum vidisti puero donata, dolebas:  
 Et, si non aliquā nocuisses, mortuus esses.  
*ME.* Quid domini facient, audent cum talia fures?

Non

Non ego te vidi Damonis pessime caprum  
 Excipere insidijs, multum latrante lycisca?  
 Et cum clamatem, Quò nunc se proxipt ille?  
 Tityre coge pecus: tu post carecta latebas.

*DA.* An mihi cantando victus non redderet ille;  
 Quem mea carminibus meruisset fistula caprum?  
 Si nescis, meus ille caper fuit, & mihi Damon  
 Ipse fatebatur: sed reddere posse negabat.

*ME.* Cantando tu illum? aut unquam tibi fistula cera  
 Juncta fuit? non tu in trivijs indocte solebas  
 Stridenti miserum stipula disperdere carmen?

*DA.* Vis ergo inter nos, quid possit uterque, vicissim  
 Experiatur? ego hanc vitulam (ne fortè recuses,  
 Bis venit ad mulctram, binos alit ubere foetus)  
 Depono: tu dic, mecum quo pignore certes.

*ME.* De grege non ausim quicquam deponere tecum.  
 Est mihi namq; domi pater, est injusta noverca:  
 Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos.  
 Verum id, quod multò tute ipse fatebere majus,  
 (Insanire libet quoniam tibi) pocula ponam  
 Fagina, cælatum divini opus Alcimedontis:  
 Lenta quibus torno facili superaddita vitis,  
 Diffusos hædera vestit pallente corymbos.

In medio duo signa, Conon: & quis fuit alter?  
 Descripsit radio totum qui gentibus orbem?  
 Tempora quæ messor, quæ curvus arator haberet?  
 Nec dum illis labra admovi, sed condita servo.

*DA.* Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit:  
 Et molli circum est ansas amplexus acantho:  
 Orpheaque in medio posuit, sylvasque sequentes.  
 Necdum illis labra admovi, sed condita servo.  
 Si ad vitulam spectes, nihil est, quòd pocula laudes.

*ME.* Nūquam hodie effugies: veniā quocūq; vocaris.  
 Audiat hæc tantum vel qui venit, ecce, Palæmon:  
 Efficiam posthac, ne quenquam voce laceffas.

*DA.* Quin age, si quid habes, in me mora nō erit ulla.  
 Nec quenquam fugio, tantum vicine, Palæmon  
 Sensibus hæc imis (res est non parva) reponas.

*PA.* Dicite, quando quidē in molli cōsedimus herba;

Non

A 6

Et

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbor:  
 Nunc frondent sylvæ, nunc formosissimus annus.  
 Incipe Damœta, tu deinde sequere Menalca.  
 Alternis dicetis: amant alterna Camœnæ.  
**D.A.** Ab Jove principium Musæ: Jovis omnia plena:  
 Ille colit terras, illi mea carmina curæ.  
**M.E.** Et me Phœbus amat: phœbo sua sæper apud me  
 Munera sunt, lauri, & suave rubens hyacinthus.  
**D.A.** Malo me Galatea petit, lasciva puella:  
 Et fugit ad salices, & se cupit ante videri.  
**M.E.** At mihi sese offert ultrò meus ignis, Amyntas:  
 Notior ut jam sit canibus non Delia nostris.  
**D.A.** Parta meæ Veneri sunt munera: namq; notavi  
 Ipse locum, æriæ quò congestere palumbes.  
**M.E.** Quod potui, puero sylvestri ex arbore lecta  
 Aurea mala decem misi: cras altera mittam.  
**D.A.** O quoties, & quæ vobis Galatea locura est!  
 Partem aliquam venti Divum referatis ad aures.  
**M.E.** Quid prodest, quod me ipse animo non spernis  
 Si, dum tu sectaris apros, ego retia servo? (Amynta  
**D.A.** Phyllida mitte mihi, meus est natalis, Jola,  
 Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.  
**M.E.** Phyllida amo ante alias: nã me discedere si evit:  
 Et longum formose vale, vale, inquit, Jola.  
**D.A.** Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,  
 Arboribus venti, nobis Amaryllidis iræ.  
**M.E.** Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis,  
 Lenta salix fæto pecori, mihi solus Amyntas.  
**D.A.** Pollio amat nostram, quamvis sit rustica, musæ:  
 Pierides vitulam lectori pascite vestro.  
**M.E.** Pollio & ipse facit nova carmina. pascite taurû,  
 Jam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.  
**D.A.** Qui te Pollio amat, veniat, quò te quoq; gaudet.  
 Mella fluant illi, ferat & rubus asper amomum.  
**M.E.** Qui Baviû non odit, amet tua carmina Mævi:  
 Atque idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.  
**D.A.** Qui legitis flores, & humi nascentia fraga,  
 Frigidus, ò pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.  
**M.E.** Parcite oves nimium procedere: non bene ripæ  
 Credi-

Creditur: ipse aries etiam nunc vellera siccet.  
*D.A.* Tityre pascentes à flumine reijce capellas:  
 Ipse, ubi tempus erit, omnes in fonte lavabo.  
*ME.* Cogite oves pueri: si lac præceperit æstus,  
 Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis,  
*D.A.* Eheu, quã pingui macer est mihi taurus in arvo:  
 Idem amor exitium est pecorì. pecorisque magistro.  
*ME.* His certè nequã mor causa est: vix ossibus hæret.  
 Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.  
*D.A.* Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apol-  
 Tres pateat cali spatium, non amplius, ulnas. (10)  
*ME.* Dic, quibus in terris inscripti nomina regum  
 Nascantur flores: & Phyllida solus habeto.  
*P.A.* Non nostrum, inter vos tantas componere lites  
 Et vitula tu dignus, & hic: & quisquis amores  
 Aut metuet dulces, aut experietur amatos.  
 Claudite jam rivos pueri: sat prata biberunt.

## POLLIO.

## ECLOGA IV.

## ARGUMENTUM.

*Hac allegorica Ecloga Poeta canit Genethliacon Salo-  
 nino, Asinio Pollioni Consuli & duci Germanici  
 exercitus nati eodem anno, quo Salona Dalma-  
 tiæ urbem expugnavit, eò detorquens quæ Sibylla  
 de aurei sæculi felicitate cecinerat. Obiter tamen  
 & Pollionis patris, & ipsius etiam Augusti laudes  
 admiscet.*

**S**icelides Musæ, paulò majora canamus.  
 Non omnes arbuta juvant, humilesque myricæ.  
 Si canimus sylvas, sylvæ sint Consule dignæ,  
 Ultima Cumæi venit jam carminis ætas:  
 Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo:  
 Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna:  
 Jam nova progenies cælo demittitur alto.  
 Tu modò nascenti puero, quo ferrea primum  
 Desinet,

N  
 parturit arbor:  
 ossissimus annus,  
 re Menalca.  
 Camœnæ.  
 ovis omnia plena  
 a curæ.  
 sua sēper apud m  
 bens hyacinthu  
 va puella:  
 te videri.  
 ignis, Amynto  
 ia nostris.  
 era: namq; notu  
 e palumbes.  
 ex arbore lecta  
 era mittam.  
 latea locuta est:  
 feratis ad aures.  
 animo non spern  
 a seruo? (Amynt  
 est natalis, Jola  
 ipse venito.  
 ne discedete fle  
 inquit, Jola.  
 s frugibus imbret  
 llidis itæ.  
 s arbutus hædis,  
 plus Amyntas.  
 vis sit rustica, mu  
 vestro.  
 mina. pascite tauri  
 ai spargat arenam  
 quò te quoq; gaud  
 as asper amomum  
 tua carmina Mar  
 mulgeat hircos.  
 i nascentia fraga,  
 later anguis in her  
 cedere: non bene  
 Credo



Aggredere ò magnos (aderit jam tempus) honores.  
 Cara Deum soboles, magnum Jovis incrementum.  
 Aspice convexo nutantem pondere mundum,  
 Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum:  
 Aspice, venturo latentur ut omnia sæclo.  
 O, mihi tam longæ maneat pars ultima vitæ,  
 Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta:  
 Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus.  
 Nec Linus: huic mater quamvis, atq; huic pater adsit,  
 Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.  
 Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,  
 Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.  
 Incipe parve puer risu cognoscere matrem:  
 Matri longa decem tulerunt fastidia menses.  
 Incipe parve puer: cui non risere parentes,  
 Nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili est.

## D A P H N I S.

## E C L O G A V.

## A R G U M E N T U M.

*Menalcas & Mopsus pastores Daphnidis amici sui mortem desunt: alter ejus epitaphium, alter apothepsim canit. Sunt qui per Daphnidem Casam Dictatorem intelligi putent. paulò ante xxiv. vulneribus in Curia confossum. Nonnulli malunt dici de Quintilio Vatis cognato: alij verò de fratre suo Flacco.*

## M E N A L C A S, M O P S U S.

**C**UR non Mopse (boni quoniã convenimus ambo,  
 Tu calamos inflare leves, ego dicere versus)  
 Hic coryllis mistas inter consedimus ulmos?  
*MO.* Tu major: tibi me est æquum parere Menalca.  
 Sive sub incertis, Zephyris motantibus, umbras,  
 Sive antro potius succedimus, aspice, ut antum  
 Silvestris raris sparsit labrusca racemis.  
*ME.* Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.  
*MO.* Quid si idem certet Phœbum superare canendo?

ME.

*ME.* Incipe Mopse prior, si quos aut Phyllidis ignes,  
Aut Alconis habes laudes, aut iurgia Codri.

Incipe: pascentes servabit Tityrus hædos.

*MO.* Immo hæc, in visidi nuper quæ cortice fagi  
Carmina descripsi, & modulans alterna notavi,  
Experiat: tu deinde iubeto ceteret Amyntas.

*ME.* Lenta salix quantum pallenti cedit olivæ;  
Puniceis humilis quantum saliunca rosetis:  
Iudicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.

*MO.* Sed tu desine plura puer: successimus antro.  
Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnim  
Flebant: vos coryli testes, & flumina Nymphis:  
Cum complexa sui corpus miserabile nati  
Atque deos, atque astra vocat crudelia mater,  
Non ulli pastos illis egere diebus

Frigida, Daphni, boves ad flumina, nulla nequamnem  
Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam.

Daphni, tuum Pœnos etiam ingemuisse leones  
Interitum, montesque feri, sylvæque loquuntur.

Daphnis & Armenias curru subjungere tigres  
Instituit: Daphnis thyrsos inducere Baccho,  
Et folijs lentas intexere mollibus hastas.

Vitis ut arboribus decori est, ut vitibus uvæ:  
Ut gregibus tauri, segetes ut pinguibus arvis:  
Tu decus omne tuis: postquam te fata tulerunt.

Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.  
Grandia sæpe quibus mandavimus hordea sulcis,  
Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ.

Pro molli viola, pro purpureo Narcisso  
Carduus, & spinis surgit paliurus acutis.

Spargite humum folijs, inducite fontibus umbras  
Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis;  
Et tumulum facite, & tumulo superaddite carmen:  
Daphnis ego in sylvis, hinc usque ad sydera notus,  
Formosi pecoris custos, formosior ipse.

*ME.* Tale tuum carmen nobis divine poeta,  
Quale sopor fessis in gramine: quale per æstum  
Dulcis aquæ saliente sitim restinguere rivo.  
Nec calamis solum æquiparas, sed voce magistrum.

Fortu-

Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.  
 Nos tamē hæc, quocunque modo, tibi nostra vicissim  
 Dicemus: Daphnimque tuum tollemus ad astra:  
 Daphnim ad astra feremus: amavit nos quoq; Daph-  
*MO.* An quicquā nobis tali sit munere majus? (nis  
 Et puer ipse fuit cantari dignus: & ista  
 Jam pridem Stimichon laudavit carmina nobis.  
*ME.* Candidus insuetum miratur limen Olympi:  
 Sub pedibusque videt nubes, & sidera Daphnis.  
 Ergo alacris sylvas, & cetera rura voluptas,  
 Panaque, pastoresque tenet, Dryadasque puellas.  
 Nec lupo insidias pecori, nec retia cervis  
 Ulla dolum meditantur: amat bonus otia Daphnis.  
 Ipsi lætitia voces ad sidera jactant  
 Intonsi montes: ipsæ jam carmina rupes,  
 Ipsa sonant arbuscula, Deus, Deus ille Menalca.  
 Sis bonus, ò, felixque tuis: en quattuor aras  
 Ecce duas tibi Daphni, duoque altaria Phœbo.  
 Pocula bina novo spumantia lacte quotannis,  
 Craterasque duos statuas tibi pinguis olivi:  
 Et multo in primis hilarans convivium Baccho,  
 Ante focum, si frigus erit: si messis, in umbra,  
 Vina novum fundam calathis Ariusia nectar.  
 Cantabunt mihi Damœras, & Lyctius Ægon:  
 Saltantes Satyros imitabitur Alpheusibæus.  
 Hæc tibi semper erunt, & cum solemnia vota  
 Reddemus Nymphis, & cum lustrabimus agros.  
 Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit,  
 Dumque thymo pascentur apes, dum rose cicadæ,  
 Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.  
 Ut Baccho, Ceterique, tibi sic vota quotannis  
 Agricolaë facient: damnabis tu quoque votis.  
*MO.* Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine dona?  
 Nam neque me tantum venientis sibilus Austri.  
 Nec percussa juvant fluctu tam littora, nec quæ  
 Saxofas inter decurrunt flumina valles.  
*ME.* Hac te nos fragili donabimus ante cicuta:  
 Hac nos, Formosum Corydon ardebat Alexim:  
 Hac eadem docuit, Cujum pecus? an Melibœi?

*MO.*

MO. At tu sume pedū (quodd, me cū sæpè rogaret,  
Non tulit Antigenes : & erat tum dignus amari)  
Formosum paribus nodis, atque ære, Menalca.

# SILENUS.

## ECLOGA VI.

### ARGUMENTUM.

*Epicurea secta hic exprimitur, quam didicisse Virgilium cum Varo, quem hic laudat, à Silone ferunt: cuius personam referentem Silenum, quasi voluptatis symbolum inducit, cum Satyris tumultu.*

**P**rima Syracusio dignata est ludere versu  
Nostra, nec erubuit sylvas habitare, Thalia.  
Cū canerem reges, & prælia, Cynthius aurem  
Vellit, & admonuit, Pastorem, Tityre, pingues  
Pascere oportet oves, deductum dicere carmen,  
Nunc ego (nāque super tibi erunt, qui dicere laudes  
Vate tuas cupiant, & tristia condere bella)  
Agrestem tenui meditabor arundine musam.  
Non iniusta cano: si quis tamen hæc quoque si quis  
Captus amore leget, te nostræ, Vate, myricæ,  
Te nemus omne canet, nec Phæbo gratior ulla est,  
Quàm, sibi quæ Vati præscripsit pagina nomen.  
Pergite Pierides, Chromis & Mnasyllus in antro  
Silenum pueri somno videre jacentem,  
Inflatum hesternò venas, ut semper, Jaccho.  
Serta procul tantum capiti delapsa jacebant:  
Et gravis attrita pendebat cantharus ansa,  
Aggressi (nam sæpè senex spe carminis ambos  
Luserat) iniiciunt ipsis ex vincula fertis.  
Addit se sociam, timidisque supervenit Ægle:  
Ægle Najadum pulcherrima: jamque videnti  
Sanguineis frontem moris, & tempora pingit.  
Ille dolum tidens, quo vincula nectitis? inquit.  
Solvite me pueri: fatis est potuisse videri.  
Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina vobis.

Huic

Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.  
 Tum verò in numerum Faunosque, feraeque videres  
 Ludere: tum rigidas motare cacumina quercus.  
 Nec tantùm Phœbo gaudet Parnassia rupes:  
 Nec tantùm Rhodope miratur, & Ismarus Orphea.  
 Quantum omnis mundus gaudet cantante Sileno  
 Namque canebat: uti magnum per inane coacta  
 Semina, terrarumque animæque, matisque fuissent,  
 Et liquidi simul ignis: ut his exordia primis  
 Omnia, & ipse tener mundi concreverit orbis.  
 Tum durare solum, & discludere Nerea ponto  
 Cœperit, & rerum paulatim sumere formas.  
 Jamque novum terræ stupeant lucefcere solem:  
 Altius atque cadant summotis nubibus imbres.  
 Incipiant sylvæ cum primùm surgere: cumque  
 Rara per ignotos errent animalia montes.  
 Hinc lapides Pyrbæ jactos, Saturnia regna,  
 Caucasæque refert volucres, furtumque Promethei.  
 His adjungit, Hylam nautæ quo fonte relictum  
 Clamassent: ut litus Hyla Hyla omne sonaret.  
 Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent.  
 Pasiphaën nivei solatur amore juveni.  
 Ah virgo infelix, quæ te dementia cepit?  
 Prætidēs implerunt falsis mugitibus agros:  
 At non tam turpes pecudum tamen ulla secuta est  
 Concubitus: quamvis collo timuisset aratrum.  
 Et sæpè in lævi quæssisset cornua fronte.  
 Ah virgo infelix, tu nunc in montibus erras:  
 Ille latus niveum molli saltus hyacintho  
 Illice sub nigra pallentes ruminat herbas: (phæ  
 Aut aliquâ in magno sequitur grege. claudite Nym-  
 Diæ, Nymphæ nemorum jam claudite saltus:  
 Si qua fortè ferant oculis sese obvia nostris  
 Errabunda bovis vestigia, forsitan illum  
 Aut herba caprum viridi, aut armenta secutum  
 Perducant aliquæ stabula ad Gortynia vaccæ.  
 Tum canis Hesperidum miratam mala puellam.  
 Tum Phaethontidas musco circumdat amaræ  
 Corticis: atque solo proceras erigit alnos.

Tum

Huic

Tum canit, errantem Permessi ad flumina Gallum.  
 Aonas in montes ut duxerit una sororum:  
 Utque viro Phœbi chorus assurrexerit omnis:  
 Ut Linus hæc illi divino carmine pastor  
 Floribus, atque apio crines ornatus amaro.  
 Dixerit: hos tibi dant calamos (en accipe) Musæ.  
 Aferæo quos ante seni, quibus ille solebat  
 Cantando rigidas deducere montibus ornos.  
 His tibi Grynæi nemoris dicatur origo:  
 Ne quis sit lucus, quo se plus jactet Apollo.  
 Quid loquar, aut Scyllâ Nisi? aut, quâ fama secuta est,  
 Candida succinctam latrantibus inguina monstis  
 Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto  
 Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?  
 Aut, ut mutatos Terei narraverit artus?  
 Quas illi Philomela dapes, quæ dona paravit?  
 Quo cursu deserta periverit? & quibus ante  
 Infelix sua tecta super volita verit alis?  
 Omnia, quæ Phœbo quondam meditante beatus  
 Audiit Eurotas, iussitque ediscere lauros,  
 Ille canit: pulsæ referunt ad sidera valles:  
 Cogere donec oves stabulis, numerumque referte  
 Jussit, & invito processit vespere Olympo.

# MELIBOEUS.

## ECLOGA VII.

### ARGUMENTUM.

*Inducit hic poeta Melibœum pastorem referentem certamen Corydonis & Thyrsidis, cui dum caprum, qui à grege deerraverat, quæreret, fortè intervenerat, accersitus à Daphnide certaminis iudice: quem secundum Corydonem pronunciaisse innuit, ex secundo versu ad fine.*

### CORYDON, THYRSIS.

**F**ortè sub arguta confederat ilice Daphnis,  
 Cõpulerantq; greges Corydon, & Thyrsis in unâ  
 Thyrsis

VI.  
umina Gallum  
rorum :  
it omnis :  
istor  
amaro.  
accipe ) Musæ  
solebat  
s ornos.  
igo :  
Apollo.  
fama secuta t  
uina monstri  
in alto  
marinis ?  
rtus ?  
ra paratit ?  
us ante  
?  
itante beatus  
lauros,  
alles :  
umque referu  
mpo.

EUS

I.  
M.  
referentem co  
dum caprum  
, forte intero  
aminis iudice  
ciasse innuit,

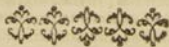
SIS.  
Daphnis,  
Thyrsis in un  
Thyrsis

E C L O G A V I I .

21

Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas :  
Ambo florentes ataribus, Arcades ambo,  
Et cantare pares, & respondere parati.  
Huc mihi, dum teneras defendo à frigore myrtos,  
Vir gregis ipse caper decraverat: atq; ego Daphnim  
Aspicio: ille ubi me contra videt, Ocyus, inquit.  
Huc ades ò Melibœæ (caper tibi salvus, & hædi)  
Et si quid cessare potes, requiesce sub umbra.  
Huc ipsi potum venient per prata juvenci:  
Hic viridis tenera prætexit arundine ripas  
Mincius: òque sacra resonant examina quereu.  
Quid facerè? neq; ego Alcippè, nec Phyllida habebã,  
Depulso à lacte domi quæ clauderet agnos:  
Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.  
Posthabui tamen illorum mea seria ludo.  
Alternis igitur contendere versibus ambo  
Cæpere: alternos Musæ meminisse volebant.  
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.  
CO. Nymphæ, noster amor, Libethrides, aut mihi car-  
Quale meo Codro, concedite (proxima Phœbi (mē  
Versibus ille facit) aut, si non possumus omnes,  
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.  
TH. Pastores edera crescentem ornate poetam  
Arcades, invidia rumpantur ut ilia Codro.  
Aut, si ultra placitum laudarit, baccare frontem  
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.  
CO. Setosi caput hoc apri tibi, Delia, parvus  
Et ramosa Mycon vivacis cornua cervi.  
Si proprium hoc fuerit, lævi de marmore tota  
Punico stabit suras evincta cothurno.  
TH. Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis  
Expectare sat est: custos es pauperis horti.  
Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,  
Si sætura gregem suppleverit, aureus esto.  
CO. Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hyblæ.  
Candidior cygnis, edera formosior alba:  
Cum primum pasti repetent præsepia tauri,  
Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.  
TH. Immò ego Sa-  
dois videat tibi: amator herbis.  
Horri-

Horridior rusco, proiecta vilior alga.  
 Si mihi non hæc lux toto jam longior anno est.  
 Ite domum pasci, si quis pudor, ite iuveni.  
**CO.** Muscosi fontes, & somno mollior herba,  
 Et, quæ vos rara viridis tegit arbutus umbra,  
 Solstitium pecori defendite: jam venit æstas  
 Tortida, jam læto turgent in palmite gemmæ.  
**TH.** Hic focus, & tædæ pingues, hic plurimus ignis  
 Semper, & assidua postes fuligine nigri,  
 Hic tantum Boreæ curamus frigora quantum  
 Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.  
**CO.** Stant & juniperi, & castanæ hirsutæ:  
 Strata jacent passim sua quæque sub arbore poma.  
 Omnia nunc rident: at, si formosus Alexis  
 Montibus his abeat, videas & flumina sicca.  
**TH.** Aret ager: vitio moriens sitis æeris herba:  
 Liber pampineas invidit collibus umbras:  
 Phyllidis adventu nostræ nemus omne virebit;  
 Jupiter & læto descendet pluvius imbri.  
**CO.** Populus Alcidæ gratissima, vitis Jaccho,  
 Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phæbo.  
 Phyllis amat corylos, illas dum Phyllis amabit,  
 Nec myrtus vincet corylos, nec laurea Phæbi.  
**TH.** Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis,  
 Populus in fluvijs, abies in montibus altis:  
 Sæpius at si me, Lycida formose, revisas,  
 Fraxinus in sylvis cederet tibi, pinus in hortis.  
**ME.** Hæc memini, & victū frustra contedere Thyrsia  
 Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.



## PHARMACEUTRIA.

## ECLOGA VIII.

## ARGUMENTUM.

*Ecloga hæc duas habet partes: prior amatoris decepti conquestionem: posterior, veneficia, quibus mens amatoris pervertatur, continet, mirabilesque affectus habet.*

## DAMON. ALPHESIBOEUS.

**P**astorum Musam Damonis, & Alphesibœi,  
 Immemor herbarum quos est mirata iuventa  
 Certantes, quorum stupefactæ carmine lynces,  
 Et mutata suos requierunt flumina cursus:  
 Damonis Musam dicemus, & Alphesibœi.  
 Tu mihi, seu magni superas jam saxa Timavi,  
 Sive oram Illirici legis æquoris, en erit unquam  
 Ille dies, mihi cum liceat tua dicere facta?  
 En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem  
 Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?  
 A' te principium: tibi desinet. accipe iussis  
 Carmina cœpta tuis: atque hanc sine tempore circum  
 Inter victrices hæderam tibi serpere lauros.  
 Frigida vix cælo noctis decesserat umbra,  
 Cum ros in tenera pecori gratissimus herba est:  
 Incumbens tereti Damon sic cœpit, olivæ.  
*D.A.* Nascere, præq; diem veniens age, Lucifer, almū,  
 Conjugis indigno Nisæ deceptus amore  
 Dum queror, & divos, quamquam nil testibus illis  
 Profeci, extrema moriens tamen alloquor hora.  
 Incipe Mænalios mecum mea tibia versus.  
 Mænalus argutumque nemus, pinosque loquentes  
 Semper habet: semper pastorum ille audit amores:  
 Panaq; qui primus calamos non passus inertes.  
 Incipe Menalios mecum mea tibia versus.

PHARMACEUTRIA

Mopso Nisa datur: quid non speremus amantes?  
 Jungentur jam griphes equis: ævoque sequenti  
 Cum canibus timidi venient ad pocula Damae.  
 Mopse novas incide faces: tibi ducitur uxor.  
 Sparge marite nuces. tibi desetit Hesperus Oetam.  
 Incipe Mænaliis mecum mea tibia versus.  
 O' digno conjuncta viro dum despicias omneis.  
 Dumq; tibi est odio mea fistula, dumq; capellæ.  
 Hirsutumq; supercilium, prolisq; barba:  
 Nec curare Deum credis mortalia quenquam.  
 Incipe Mænaliis mecum mea tibia versus.  
 Sepibus in nostris parvam te roseida mala  
 (Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem.  
 Alter ab undecimo tum me jam ceperat annus:  
 Jam fragiles poteram à terra contingere ramos:  
 Ut vidi, ut perij, ut me malus abstulit error.  
 Incipe Mænaliis mecum mea tibia versus.  
 Nunc scio, quid sit amor: duris in cotibus illum  
 Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes,  
 Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt.  
 Incipe Mænaliis mecum mea tibia versus.  
 Sævus amor docuit natorum sanguine matrem  
 Commaculare manus: crudelis tu quoq; mater:  
 Crudelis mater magis, an puer improbus ille?  
 Improbus ille puer: crudelis tu quoq; mater.  
 Incipe Mænaliis mecum mea tibia versus.  
 Nunc & oves ultrò fugiant lupus: aurea duræ  
 Mala serant quercus: Narcisso floreat alnus:  
 Pinguia corticibus sudent electra myricæ:  
 Certent & cœnis ululæ: sit Tityrus Orpheus:  
 Orpheus in sylvis, inter Delphinas Arion.  
 Incipe Mænaliis mecum mea tibia versus.  
 Omnia vel medium fiant mare: vivite sylvæ.  
 Præceps aërij specula de montis in undas  
 Deferat: extremum hoc munus morientis habeto.  
 Desine Mænaliis, jam desine tibia versus.  
 Hæc Damon, vos, quæ responderit Alpheisibæus,  
 Dicite Pierides: non omnia possumus omnes.  
 A L. Effet aquam, & molli cinge hæc altaria vitta,  
 Verbe-

E C  
 Verbenisq; ad  
 Conjugis ut m  
 Iperias sen su  
 Ducite ab urbe  
 Carmina ven  
 Catmibus  
 Frigidus in pr  
 Ducite ab urbe  
 Tena tibi hæc  
 Lilia circumdo  
 Effigiem daco  
 Ducite ab urbe  
 Veste tibis n  
 Necte Amari  
 Ducite ab urbe  
 Limus ut hic du  
 Uro, eodemque  
 Sparge molam,  
 Daphnis me ma  
 Ducite ab urbe  
 Talis amor Da  
 Per nemora, an  
 Propria æque si  
 Perdita: noc  
 Talis amor ter  
 Ducite ab urbe  
 His olim exuv  
 Figoera cara su  
 Terra tibi man  
 Ducite ab urbe  
 Has herbas, atq  
 Ipe dedit Mox  
 His ego sæpe lu  
 Moxin, sæpe a  
 Atque latus alio  
 Ducite ab urbe  
 Fer cineres Ama  
 Transiq; caput iat  
 Aggrediar, nili

Verbenasq; adole pingues, & mascula thura:  
 Conjugis ut magicis sanos avertere sacris  
 Expetiar sensus, nihil hic, nisi carmina desunt.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim  
 Carmina vel cælo possunt deducere Lunam:  
 Carminibus Circe socios mutavit Ulixis:  
 Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Terna tibi hæc primūm triplici diversa colore  
 Licia circumdo: terque hæc altaria circum  
 Effigiem duco: numero Deus impare gaudet.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Veste tribus nodis ternos Amarylli colores:  
 Necte Amarylli modò, & Veneris, die, vincula necto.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Limus ut hic durefcit, & hæc ut cæta liquefcit  
 Uno, eodemque igni: sic nostro Daphnis amore.  
 Sparge molam, & fragiles incende bitumine lautos.  
 Daphnis me malus urit: ego hanc in Daphnide laurū.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Talis amor Daphnim, qualis, cūm fessa juvenecum  
 Per nemora, atque altos quærendo bucula lucos  
 Propter aquæ rivum viridi procumbit in ulna  
 Perdita: nec teræ meminit decedere nocti:  
 Talis amor teneat, nec sit mihi cura mederi.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Has olim exuvias mihi perfidus ille reliquit,  
 Pignora cara sui: quæ nunc ego limine in ipso  
 Terra tibi mando: debent hæc pignora Daphnim.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena,  
 Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto,  
 His ego sæpè lupum fieri, & se condere sylvis  
 Mœrin, sæpè animas imis excire sepulcris,  
 Atque satas aliò vidi traducere messes.  
 Ducite ab urbe domū, mea carmina, ducite Daphnim.  
 Fer cineres Amarylli foras: rivoque fluenti,  
 Transq; caput jace, nec respexeris: his ego Daphnim  
 Aggrediar, nihil ille deos, nil carmina curat.

IA  
 nus amantes:  
 ue sequenti  
 la Dama.  
 tur uxor.  
 sperus Ocean  
 versus.  
 is omneis.  
 m; capellæ.  
 barba:  
 enquam.  
 versus.  
 mala  
 tre legentem  
 perat annus:  
 gere ramos:  
 stulit error.  
 versus.  
 n cotibus illa  
 mi Garaman  
 nguinis edunt  
 versus.  
 ine matrena  
 quoq; mater:  
 probus ille  
 toq; mater.  
 versus.  
 aurea duræ  
 reat alnus:  
 nyricæ:  
 us Orpheus:  
 Arion.  
 versus.  
 ivite sylvæ.  
 undas  
 rientis habet  
 versus.  
 tit Alphesibe  
 nus omnes.  
 hæc altaria vitæ  
 Verbe-

Ducite ab urbe domū mea carmina, ducite Daphnim  
 Aspice, corripuit tremulis altaria flammis  
 Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse: bonum sit.  
 Nescio quid certè est: & Hylax in limine latrat.  
 Credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?  
 Parcite, ab urbe venit, jam parcite carmina, Daphnis,

# MOERIS.

## ECLOGA IX.

### ARGUMENTUM.

*Cum Virgilius favore Casaris prædia sua in Mantua-  
 no agro recepisset, parùm affuit, quin ab irato  
 Ario Centurione occisus fuerit, cui fortè Virgilij  
 fundus in portione cesserat. Denuò itaque Romam  
 profecturus mandat procuratoribus ut agros tuean-  
 tur, habita temporis ratione. Tota hæc Ecloga re-  
 ferta est querelis.*

### LYCIDAS, MOERIS. LYC.

**Q**uò te Mœri pedes? an (quò via ducit) in urbem?  
 MOE. O' Lycida, vivi pervenimus, advena nosti  
 ( Quod nunquam veriti sumus ) ut possessor agelli  
 Diceret: hæc mea sunt, veteres migrate coloni.  
 Nunc victi, tristes ( quoniam Fors omnia vertat )  
 Hos illi ( quod nec bene vertat ) mittimus hædos.  
 LY. Certè equidem audierā, quā se subducere colle  
 Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,  
 Usque ad aquā, & veteris jam fracta cacumina fagi  
 Omnia carminibus vestrum servasse Menalcam.  
 MOE. Audieras, & fama fuit: sed carmina tantum  
 Nostra valent, Lycida, tela inter Martia, quantus  
 Chaonias dicunt aquila veniente columbas,  
 Quod nisi me quacunq; novas incidere lites  
 Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix,

Nec

IA  
ducite Daphnia  
flammis  
ipse: bonum  
imine latrat.  
omnia fingunt  
mina, Daphnia

IS

X.

U M,

a sua in Mantua  
it, quin ab in  
cni forte Virg  
no itaque Romo  
us, ut agros tuos  
ota haec Ecloga:

S. L Y C.

a ducit) in urbe  
mus, advena nob  
t possessor agelli  
ngrate coloni.  
s omnia versat  
mittimus haec  
se subducere co  
ittere cliyo,  
eta cacumina in  
isse Menalcam.  
carmina tantum  
t Martia, quam  
columbas,  
ncidere lites  
lice cornix,  
Ne

Nec tuus hic Mœris, nec viveret ipse Menalcas.  
LY. Heu cadit in quemquam tantum scelus? heu tua  
Penè simul tecum solatia raptâ Menalca. (nobis  
Quis caneret Nymphas? quis humû florētibus herbis  
Spargeret? aut viridi fontes induceret umbra?  
Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper,  
Cùm te ad delicias ferres Amaryllida nostras?  
Tityre, dum redeo, (brevis est via) pascere capellas:  
Et potum pastas age Tityre: & inter agendum  
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto. (bat:  
MOE. Immo, hæc, quæ Varo necdum perfecta cane-  
Vare tuum nomen (superet modò Mantua nobis:  
Mantua væ, miseræ nimium vicina Cremonæ)  
Cantantes sublime ferent ad sydera cygni.  
LY. Sic tua Cytneas fugiant examina taxos;  
Sic cytilo pastæ distentent ubera vaccæ;  
Incipe si quid habes; & me fecere poetam  
Pierides: sunt & mihi carmina: me quoque dicunt  
Vatem pastores; sed non ego credulus illis.  
Nam neque adhuc Varo videor, nec dicere Cinna  
Digna, sed argutos inter strepere anser olores (luto.  
MOE. Id quidè ago, & tacitus, Lycida, mecû ipse vo-  
Si valeam meminisse; neque est ignobile carmen.  
Huc ades ò Galatea; quis est nam ludus in undis?  
Hic ver purpureum, varios hic flumina circum  
Fundit humus flores; hic candida, populus antro  
Imminet; & lentæ texunt umbracula vites.  
Huc ades: insani feriant sine littora fluctus.  
LY. Quid, quæ te pura solùm sub nocte canentem  
Audieram? numeros memini, si verba tenerem.  
MOE. Daphni, quid antiquos signorû suspicis ortus?  
Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum;  
Astrum, quo segetes gauderent frugibus; & quo,  
Duceret apricis in collibus uva colorem.  
Inferè Daphni pyros; carpent tua poma nepotes.  
Omnia fert ætas, animum quoque, sæpe ego longos  
Cantando puerum memini me condere soles,  
Nunc oblita mihi tot carmina; vox quoque Mœrim  
Jam fugit ipsa: lupi Mœrim videre priores.

Sed tamen ista satis: referet tibi sæpe Menalcas.  
 LY. Causando nostros in longum ducis amores.  
 Et nunc omne tibi stratam silet æquor; & omnes  
 ( Aspice ) ventosi ceciderunt murmuris auræ.  
 Hinc aded media est nobis via; namque sepulcrum  
 Incipit apparere Bianoris; hic, ubi densas  
 Agricolaë stringunt frondes, hic Mœri canamus;  
 Hic hædos depone; tamen veniemus in urbem.  
 Aut si, nox pluviam ne colligat ante, veremur,  
 Cantantes licet usque ( minus via læder ) eamus.  
 Cantantes ut eamus, ego hoc te fasce levabo.  
 MOE. Desine plura puer; & quod nunc instat, agamus.  
 Carmina tum melius, cum venerit ipse, canemus.

# GALLUS.

## ECLOGA X.

### ARGUMENTUM.

*Cornelius Gallus eximius poeta, primusque Egypti profectus Cytheridem meretriculam perditæ adamavit: quæ spreto Gallo Antonium in Galliam est secuta. Hunc poeta de amissa amica, quam hic Lycoridem vocat, solatur.*

**E**Xtremum hunc Arethusa mihi concede laborem.  
 Pauca meo Gallo, sed quæ legat ipsa Lycoris;  
 Carmina sunt dicenda, neget quis carmina Gallo?  
 Sic tibi, cum fluctus subter labere Sicanos,  
 Doris amata suam non intermiscet undam.  
 Incipe; sollicitos Galli dicamus amores;  
 Dum tenera attondent simæ virgulta capellæ.  
 Non canimus surdis; respondent omnia sylva.  
 Quæ nemora, aut qui vos saltus habuere puellæ  
 Najades, indigno cum Gallus amore periret?  
 Nam neque Parnassi vobis iuga, nam neque Pindi  
 Ulla moram fecere, neque Aonia Aganippæ.

Illum

Menalcas,  
 cis amores,  
 or ; & omnes  
 uris auræ.  
 que sepulcrum  
 idenas  
 eri canamus ;  
 s in urbem.  
 te , veremur ,  
 der )eamus.  
 ce levabo.  
 c instat , agarrum  
 ipse , canemus

J S.

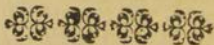
M.

que Egypti pro  
 rdite adamanti  
 liam est secuta.  
 hic Lycoridem

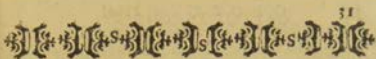
oncede laborem  
 at ipsa Lycoris  
 armina Gallo  
 Sicanos ,  
 undam.  
 ores ;  
 a capellæ.  
 nnia sylvæ.  
 abuere puellæ  
 e periret ?  
 am neque Pindi  
 Aganippæ.  
 Illum

Illum etiam lauri , illum etiam flevete myricæ.  
 Pinifer illum etiam sola sub rupe jacentem  
 Mænalus , & gelidi flevērunt saxa Lycæi.  
 Stant & oves circūm , nostri nec pænitet illas ;  
 Nec te pæniteat pecoris divine poeta ;  
 Et formosus oves ad flumina pavit Adonis.  
 Venit & Upilio ; tardi venere bubulci ;  
 Uvidus hyberna venit de glande Menalcas.  
 Omnes , unde amor iste , rogant ; tibi venit Apollo ;  
 Galle quid insanis ? inquit , tua cura Lycoris  
 Perque nives alium , perque horrida castra secuta est.  
 Venit & agresti capitis Sylvanus honore ,  
 Florentes ferulas , & grandia lilia quassans.  
 Pan Deus Arcadiæ venit : quem vidimus ipsi  
 Sanguineis ebuli bacis , minioque rubentem :  
 Et quis erit modus ? inquit : amor non talia curat ;  
 Nec lacrymis crudelis amor , nec gramina rivis ,  
 Nec cytho saturantur apes , nec fronde capellæ.  
 Tristis at ille tamen : Cantabitis Arcades , inquit ;  
 Montibus hæc vestris : soli cantare periti  
 Arcades : ò , mihi tum quàm molliter ossa quiescant ,  
 Vestra meos olim si fistula dicat amores.  
 Atque utinam ex vobis unus , vestrique fuisset  
 Aut custos gregis , aut maturæ vinitor uvæ.  
 Certè sive mihi Phyllis , sive esset Amyntas ,  
 Seu quicunque furor ( quid tum , si fuscus Amyntas ?  
 Et nigræ violæ sunt , & vacinia nigra )  
 Mecum inter salices lenta sub vite jaceret.  
 Serta mihi Phyllis legeret , cantaret Amyntas.  
 Hic gelidi fontes : hic mollia prata Lycori :  
 Hic nemus : hic ipso tecum consumerer ævo.  
 Nunc insanus amor duri me Martis in armis ,  
 Tela inter media , atque adversos detinet hostes.  
 Tu procul à patria ( nec sit mihi credere ) tantum  
 Alpinas , ah , dura nives , & frigora Rheni  
 Me sine sola vides : ah , te ne frigora lædant :  
 Ah , tibi ne teneras glacies fecerit aspera plantas.  
 Ibo : & , Chalcidico quæ sunt mihi condita versu  
 Carmina , pastoris Siculi modulabor avena.

Certum est in sylvis, inter spelæa ferarum  
 Malle pati, tenerisque meos incidere amores  
 Arboribus: crescent illæ: crescetis amores.  
 Interea mistis lustrabo Mænala Nymphis:  
 Aut acres venabor apros: non me ulla vetabunt  
 Frigora Parthenios canibus circumdare saltus.  
 Jam mihi per rupes videor, lucosque sonantis  
 Ire: libet Partho torquere Cydonia cornu  
 Spicula: tanquam hæc sit nostri medicina furoris,  
 Aut Deus ille malis hominum mitescere discat.  
 Jam neque Hamadryades rursus, nec carmina nobis  
 Ipsa placent: ipsæ rursus concedite sylvæ.  
 Non illum nostri possunt mutare labores:  
 Nec si frigoribus medijs Hebrumque bibamus,  
 Sithoniaeque nives hyemis subeamus aquosæ:  
 Nec, si, cum moriens alta liber ariet in ulmo,  
 Æthiopum versemus oves sub sidere Cancri,  
 Omnia vincit amor: & nos cedamus amori.  
 Hæc sat erit divæ vestrum cecinisse poetam,  
 Dum sedet, & gracili fuscillam texit hibisco,  
 Pierides: vos hæc facietis maxima Gallo:  
 Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas,  
 Quantum vere novo viridis se subicit alnus.  
 Surgamus: solet esse gravis cantantibus umbra:  
 Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus umbræ.  
 Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.



X.  
ferarunt  
ere amoris  
s amores.  
mpphis :  
e ulla vetabunt  
ndare saltus.  
que sonanteis  
na cornu  
medicina furor:  
escere discat.  
ec carmina nō  
re sylvæ.  
bores :  
e bibamus ,  
us aquosæ :  
ret in ulmo ,  
e Cancrj ,  
us amori.  
poetam ,  
xit hibisco ,  
Gallo :  
rescit in hora  
cit alnus.  
ntibus umbra:  
frugibus umbra  
s, ite capellæ.



P U B.

VIRGILII  
MARONIS  
GEORGICON

L I B E R I.

A D

MÆCENATEM.

*Herennij Modestini J. C. nobilissimi.*

A R G U M E N T U M.

*Quid faciat lætas segetes : quæ sidera servet  
Agricola , ut facilem terram proscindat aratris :  
Semina quo jacienda modo : cultusque locorum  
Edocuit : messes magno olim favore reddi.*



UID faciat lætas segetes , quo sidere ter-  
ram

vertere Mæcenas , ulmisque adungere  
vites

Conveniat : quæ cura boum , qui cultus  
habendo

Sit pecori : atque apibus quanta experientia parcis ,  
Hinc canere incipiam. Vos, ò clarissima mundi.  
Lumina , labentem cælo quæ ducitis annum :  
Liber , & alma Ceres , vestro si munere tellus  
Chaoniam pingui glandem mutavit arista ,  
Poculaque inventis Acheloja miscuit uvis ;

B 4

Et

P U B.

Et vos agrestum præsentia numina Fauni,  
 Ferte simul Faunique pedem, Dryadesque puellæ;  
 Munera vestra cano, tuque ò, cui prima frementem  
 Fudit equum magno tellus percussa tridenti,  
 Neptunæ; & cultor nemorum; cui pingua Cææ  
 Tercentum nivei tondent dumeta juvenci.  
 Ipse nemus linquens patrium, salusque Lycæi  
 Pan ovium custos, tua si tibi Mænala curæ,  
 Adsis ò Tegæ favens; oleæque Minerva  
 Inventrix, unciq; puer monstrator aratri;  
 Et terram ab radice ferens Sylvanæ cupressum.  
 Dijque, Deæque omnes, studium quibus arva tueri;  
 Quique novas alitis nonnullo semine fruges;  
 Quique satis largum cælo demittitis imbrem.  
 Tuque adeò, quem mox quæ sint habitura deorum  
 Concilia incertum est; urbæne invisere Cæsar,  
 Terrarumque velis curam; & te maximus orbis  
 Austorem frugum, tempestatumque potentem  
 Accipiat, cingens materna tempora myrto;  
 An Deus immensi venias maris; ac tua navæ  
 Numina sola colant; tibi serviat ultima Thule;  
 Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis;  
 Anne novum tardis sidus te mensibus addas,  
 Quà locus Erigonem inter, Chelæque sequentes  
 Panditur; ipse tibi jam brachia contrahit ardens  
 Scorpius, & cæli iusta plus parte relinquit.  
 Quicquid eris (nam te nec sperent Tartara regem;  
 Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido;  
 Quamvis Elysios miretur Græcia campos,  
 Nec repetita sequi curet Proserpina matrem)  
 Da facile cursum, atque audacibus annue cœptis  
 Ignarusque viæ mecum miseratus agrestes  
 Ingredere; & votis jam nunc assuesce vocari.  
 Vete novo gelidus canis cum montibus humor  
 Liquitur, & Zephyro putris se gleba resolvit,  
 Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro  
 Ingemere, & sulco attitus splendescere vomer.  
 Illa seges demum votis responderet avari  
 Agricola, bis quæ solem, bis frigora sensit;

Illius

Fauni,  
 yadesque puella  
 prima fremente  
 la tridenti,  
 ui pinguia Cete  
 a iuveni.  
 usque Lycæi  
 nala curæ,  
 Minerva  
 or aratri;  
 æ cupressum.  
 quibus arva tu  
 ne fruges;  
 s imbrem.  
 habitura decoru  
 visere Casar,  
 maximus orbis  
 que potentem  
 ra myrto;  
 e tua nautæ  
 ultima Thule  
 omnibus undis  
 bus addas,  
 isque sequentes  
 ontrahit ardens  
 relinquit.  
 Tartara regem  
 cupido;  
 campos,  
 na marrem )  
 bus annue cœp  
 agrestes  
 uefice vocari.  
 montibus humer  
 leba resolvit,  
 aurus aratro  
 descedere vomer  
 e avari  
 rigora sensit;  
 Illius

Illius immensæ rupeunt horrea messes.  
 At prius, ignotum ferro quàm scindimus æquor,  
 Ventos, & varium cæli prædiscere morem  
 Cura sit; ac patrios cultusque, habitusque locorum;  
 Et, quid quæque ferat regio, & quid quæq; recuset,  
 Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ,  
 Arborei sætus alibi atque iniussa vireseunt  
 Gramina, nonnæ vides, croceos ut Tmolus odores,  
 India mittit ebur, molles sua thura Sabæi?  
 At Chalyb's nudi ferrum, virosaque Pontus  
 Castorea, Eliadum palmas Epeiros equarum?  
 Continuo has leges, æternaque sædera certis  
 Imposuit natura locis: quo tempore primum  
 Deucalion vacuum lapides iactavit in orbem:  
 Unde homines nati durum genus. Ergo age, terræ  
 Pingue solum primis extemplo à mensibus anni  
 Fortes invertant tauti: glebasque jacentes  
 Pulverulenta coquat maturis solibus æstas.  
 At si non fuerit tellus sæcunda, sub ipsum  
 Arcturum tenui sat erit suspendere sulco.  
 Illic, officiant lætis ne frugibus herbæ;  
 Hic sterilem exiguus ne deserat humor arenam  
 Alternis idem tonsas cessare novales.  
 Et segnem patiære situ durefcere campum.  
 Aut ibi flava ceres mutato sidere farræ,  
 Unde prius lætum siliqua quassante legumen;  
 Aut tenues sætus vicæ, tristisque lupini  
 Sustuleris fragiles calamos, silvamque sonantem.  
 Urit enim lini campum seges, urit avenæ:  
 Urunt lethæo perfusa papavera somno.  
 Sed tamen alternis facilis labor: arida tantum  
 Ne saturare simo pingui pudeat sola, neve  
 Effætos cinerem immundum iactare per agros.  
 Sic quoque mutatis requiescunt sætibz arva.  
 Nec nulla interea est inaratæ gratis terræ.  
 Sæpe etiam steriles incendere profuit agros,  
 Atque levem stipulam crepitanibus urere flammis;  
 Sive inde occultas vires, & pabula terræ  
 Pingua concipiunt: sive illis omne per ignem

Excoquitur vitium, atque exsudat inutilis humor :  
 Seu plures calor ille vias, & cæca relaxat  
 Spiramenta, novas veniat quâ succus in herbas :  
 Seu durat magis, & venas astringit hiantes :  
 Ne tenues pluvix, rapidive potentia Solis  
 Actior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

Multum aded, rastris glebas qui frangit inertes,  
 Vimineasque trahit crates, juvat arva : neque illum  
 Flava Ceres alto ne quicquam spectat Olympo :  
 Et qui, professo quæ suscitât æquore terga,  
 Rursus in obliquum verso perumpit aratro,  
 Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.  
 Humida solstitia, atque hyemes orate serenas  
 Agricolarum : hyberno lætissima pulvere fatra :  
 Lætus ager, nullo tantum se Mœsia cultu  
 Jactat : & ipsa suas mirantur Gargara messes.  
 Quid dicam, jactô qui semine commixtus arva  
 Insequitur, cumulosque ruit malè pinguis arenæ ?  
 Deinde satis fluvium inducit, rivosque sequentes  
 Et cum exustus ager morientibus æstuat herbis,  
 Ecce supercillio elivosi tramitis undam  
 Elicit : illa cadens raucum per lævia murmur  
 Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arva.  
 Quid, qui ne gravidis procumbat culmus arstis,  
 Luxuriam segetum tenera depascit in herba,  
 Cum primum sulcos æquant fata ? quique paludis  
 Collectum humorem bibula deducit arena ?  
 Præsertim incertis si mensibus amnis abundans  
 Exit, & obducto latè tenet omnia limo :  
 Unde cavæ repido sudant humore lacunæ. (res  
 Nec tamen (hæc cum sint hominumque bouumque labo-  
 Versando terram experti) nihil improbus anser,  
 Strymonixque grues, & amaris intyba fibris  
 Officiunt, aut umbra nocet. Pater ipse colendi  
 Haud facilem esse viam voluit : primusque per artem  
 Movit agros, curis acvens mortalia corda :  
 Nec torpere gravi passus sua regna veterno.  
 Ante Jovem nulli subigebant arva coloni :  
 Nec signare quidem, aut patiri limite campum

Fas erat: in medium quærebant: ipsaque tellus  
 Omnia liberius, nullo poscente ferebat.  
 Ille malum virus serpentibus addidit atris:  
 Prædæque lupos iussit, pontumque moveri:  
 Mellaque decussit solijs, ignemque removit:  
 Et passim rivis currentia vina repressit:  
 Ut varias usus meditandò extunderet artes  
 Paulatim, & sulcis frumenti quæretet herbam,  
 Et silicis venis abstrusum excuderet ignem.  
 Tunc alnos primùm fluvij sensere cavatas:  
 Navita tum stellis numeros, & nomina fecit,  
 Plejadas, Hyadas, claramque Lycaonis Arcton.  
 Tum laqueis captare feras, & fallere visco  
 Inventum, & magnos canibus circumdare saltus.  
 Atque alius latum funda jam verberat amnem,  
 Alta petens; pelagoque alius trahit humida lina.  
 Tum ferri rigor, atque argutæ lamina serræ.  
 Nam primi cuneis scindebant fissile lignum.  
 Tum variæ venere artes, labor omnia vincit  
 Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

Prima Ceres ferro mortales veterere terram  
 Instituit; cùm jam glandes, atque arbuta sacre  
 Deficerent sylvæ, & victum Dodona negaret.  
 Mox & frumentis labor additus; ut mala culmos  
 Esset rubigo, segnisque horreret in arvis  
 Carduus; intereunt segetes; subit aspera sylvæ,  
 Lappæque, tribulique; interque nitentia culta  
 Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.  
 Quòd nisi & assiduis terram insectabere rastris,  
 Et sonitu terrebis aves, & ruris opaci  
 Falce premeas umbras, votisque vocaveris imbrem;  
 Heu, magnum alterius frustra spectabis acervum,  
 Concussaque famem in sylvis solabere quercu.

Dicendum & quæ sint duris agrestibus arma,  
 Quæ sine nec potuere feri, nec surgere messes.  
 Vomis, & inflexi primùm grave robur aratri,  
 Tarda que Eleusinae matris voluentia plaustra,  
 Tribulaque, traheaque, & iniquo pondere rastri,  
 Virgea præterea Cæci, vilisque supellex,

Arbutæ crates, & mystica vannus Jacchi.  
 Omnia quæ multò ante memor provisa repones;  
 Si te digna manet divini gloria turis.  
 Continuo in sylvis magna vi flexa domatur  
 In burim. & curvi formam accipit ulmus aratri.  
 Huic à stirpe pedes temo protentus in octo:  
 Binæ aures, duplici aptantur dentalia dorso.  
 Cæditur & tilia ante jugo levis, altaque fagus,  
 Stivaque, quæ currus à tergo torqueat imos;  
 Et suspensa focus exploret robora fumus.  
 Possum multa tibi veterum præcepta referre;  
 Ni refugis, tenuisque piget cognoscere curas.  
 Area cum primis ingenti æquanda cylindro,  
 Et vertenda manu, & creta solidanda tenaci;  
 Ne subeant herbæ, neu pulvere victa fatiscat.  
 Tum variæ illudunt pestes; sæpe exiguus mus  
 Sub terris posuitque domos, atque horrea fecit;  
 Aut oculis capti fodere cubilia talpæ;  
 Inventusque cavis bufo; &, quæ plurima terræ  
 Monstra fetunt, populatque ingentem fartis acervum  
 Curculio, atque inopi metuens formica senectæ.

Contemplator item, cum se nux plurima sylvis  
 Induet in florem, & ramos curvabit olentes;  
 Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur,  
 Magnaque cum magno veniet tritura calore.  
 At si luxuria soliorum exuberat umbra,  
 Nequicquam pingueis paleæ teret area culmos.  
 Semina vidi equidem multos medicare serentes,  
 Et nitro prius, & nigra perfundere amurca,  
 Grandior ut fœtus siliquis fallacibus esset;  
 Et, quam vis igni exiguo properata maderent,  
 Vidi lecta diu, & multò spectata labore  
 Degenerare tamen, ni vis humana quotannis  
 Maxima quæque manu legeret. sic omnia fatis  
 In peius ruere, ac retrò sublapsa referri.  
 Non aliter, quàm qui adverso vix flumine lembum  
 Remigijs subigit. si brachia fortè remisit,  
 Atque illum in præceps pronò rapit alveus amne  
 Præterea iam sunt Arcturi sideta nobis,

DN  
as Jacchi.  
ovisa repones;  
is.  
a domatur  
r ulmus aratri.  
s in octo:  
italia dorso.  
ltaque fagus,  
eat imos;  
fumus.  
ora referre;  
oscere curas.  
cylindro,  
nda tenaci;  
icta fatiscat.  
exiguus mus  
ne horrea fecit;  
pæ;  
plurima terræ  
rem farris acer  
mica senectæ.  
x plurima sylvæ  
abit olentes;  
nta sequentur,  
tura calore.  
umbra,  
t area culmos.  
licare ferentes,  
ere amurca,  
bus esset;  
rata maderent,  
a labore  
na quotannis  
sic omnia fatiscit  
a referri.  
ix flumine lembos  
e remisit,  
apit alveus amne  
a nobis,  
Hædo-

Hædorumque dies servandi, & lucidus Anguis;  
Quàm quibus in patriam ventosa per æquora vectis  
Pontus & austriferi fauces tentantur Abydi;

Libra die, somnique pares ubi fecerit horas.  
Et medium luci, atque umbris iam dividet orbem;  
Exercete viti tauros; serite hordea campis,  
Usque sub extremum brumæ intractabilis imbrem,  
Nec non & lini segetem, & Cereale papaver  
Tēpus humo tegere, & jamdudum incūbere aratri;  
Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.

Vere fabis satio; tunc te quoque Medica putres  
Accipiunt sulci; & milio venit annua cura,  
Candidus auratis aperit cum cornibus annum  
Taurus, & adverso cedens Canis occidit astro.  
At si triticeam in messem, robustaque farra  
Exercebis humum, solisque instabis aristis;  
Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,  
Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ;  
Debita quàm sulcis committas semina; quàmque  
Invitæ properes anni spem credere terræ.  
Multi ante occasum Majaæ cœpere sed illos  
Expectata leges vanis elusit avenis.

Si verò viciamque seres, vilemque fasellum,  
Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis:  
Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes.  
Incipe; & ad medias sementem extende pruinas.

Idcirco certis dimensum partibus orbem  
Per duodena regit mundi sol aureus astra.  
Quinq; tenent cælum Zonæ: quarum una corusco  
Semper sole rubens, & torrida semper ab igni.  
Quam circum extremæ dextra, lævaque trahuntur  
Cærulea glacie concretæ, atque imbribus atris.  
Has inter, mediamque, duæ mortalibus agris  
Munere concessæ divum: & via secta per ambas,  
Obliquus quæ se signorum verteret ordo.  
Mundus ut ad Scythiam, Riphæasq; arduus arces  
Confurgit: premitur Libyæ devexus in Austros  
Hic vertex nobis semper sublimis: at illum  
Sub pedibus Styx atra vider, Manesq; profundi.

Maximus hic flexu sinuoso elabitur Anguis  
 Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos:  
 Arctos Oceani metuentes aequore tingi.  
 Illic (ut perhibent) aut intempesta silet nox  
 Semper, & obtenta densantur nocte tenebrae:  
 Aut redit à nobis Aurora, diemque reducit:  
 Nosq; ubi primus equis Oriens afflavit anhelis,  
 Illic sera rubens accendit lumina Vesper:  
 Hinc tempestates dubio prædiscere caelo  
 Possumus: hinc messi q; diem, tempusq; serendi:  
 Et quando infidum remis impellere marmor  
 Conveniat: quando armatas deducere classes,  
 Aut tempestivam sylvis evertere pinum.

Nec frustra signorum obitus speculamur & ortus,  
 Temporibusq; parem diversis quattuor annum.  
 Frigidus agricolam si quando continet imber,  
 Multa forent quæ mox caelo properanda sereno,  
 Maturare datur, durum procudit arator  
 Vomeris obrusi dentem: cavat arbore lintres:  
 Aut pecori signum, aut numeros impressit accervis.  
 Exacuunt alij vellos, furcasq; bicornes:  
 Atq; Amerina parant lentæ retinacula viti.  
 Nunc facilis Rubea texatur fiscina virga:  
 Nunc torrere igni fruges, nunc frangite saxo.

Quippe etiam festis quædam exercere diebus  
 Fas, & iura sinunt: rivos deducere nulla  
 Religio vetuit: segeti prætere sepe  
 Insidias avibus moliri: incendere vepres:  
 Balantumque gregem fluvio mersare salubri.  
 Sæpe oleo tardi costas agitator aselli.  
 Vilibus aut onerat pomis: lapidemq; revertens  
 Incusum, aut atræ massam picis urbe reportat.  
 Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna  
 Felices operum, quintam fuge: pallidus Orcus,  
 Euménidesq; satæ: tum partu terra nefando  
 Cœumq;, Japetumque creat, sævumq; Typhoea,  
 Et conjuratos cælum rescindere fratres.  
 Ter sunt conati imponere Pelion Ossam  
 Scilicet, atq; Ossæ frondosum involvere Olympum:

Ter pater extractos disjecit fulmine montes.  
 Septima post decimam felix & ponere vites,  
 Et prensos domitare boves, & licia telæ  
 Addere: nona fugæ melior, contraria furtis.  
 Multa adedò gelida melius se nocte dedere:  
 Aut cum sole novo terras irrorat Eous,  
 Noctè leves stipulæ melius, nocte arida prata  
 Tundentur, noctis lentus non deficit humor.  
 Et quidam seros hyberni ad luminis ignes  
 Pervigilat, ferroq; faces inspicat acuto.  
 Interea longum cantu solata laborem  
 Arguto conjux percurrit pectine telas:  
 Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem,  
 Et solijs undam tepidi despumat aheni.  
 At rubicunda Ceres medio succiditur æstu:  
 Et medio tostas æstu terit area fruges.  
 Nudus ara, sere nudus: hyems ignava colono.  
 Frigoribus parto agricolæ plerunq; fruuntur,  
 Mutuaq; inter se læti convivia curant.  
 Invitat genialis hyems, curasq; resolvit;  
 Ceu pressæ cum jam portum tetigere carinæ,  
 Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.  
 Sed tamè & quernas glandes tunc stringere tempus,  
 Et lauri baccas, oleamq; cruentaq; myrta:  
 Tunc gruibus pedicas, & retia ponere cervis,  
 Auritosq; sequi lepores: tum figere damas  
 Stuppea torquentem balearis verbera fundæ,  
 Cum nix alta jacer, glaciem cum flumina trudent.  
 Quid tempestates Autumni, & sidera dicam?  
 Atque ubi jam breviorq; dies, & mollior Æstas,  
 Quæ vigilanda viris? vel cum ruit imbriferum Ver,  
 Spicea jam campis cum messis inhorruit: & cum  
 Frumenta in viridi stipula lactentia turgent:  
 Sæpe ego, cum flavis messorum induceret arvis  
 Agricola, & fragili iam stringeret hordea culmo,  
 Omnia ventorum concurrere praelia vidi:  
 Quæ gravidam latè segetem ab radicibus imis  
 Sublime expulsam eruerent: ita turbine nigro  
 Ferret hyems culmumque levè stipulasq; volantes.  
 Sæpe

ON  
 tur Anguis  
 luminis Arctos;  
 e tingi.  
 sta silet nox  
 nocte tenebræ:  
 que reducit:  
 flavit anhelis,  
 Vesper:  
 re cælo  
 mpusq; serendi:  
 ere marmor  
 ducere classes,  
 pinum.  
 eculamur & orru  
 tuor annum.  
 tinet imber,  
 peranda sereno,  
 arator  
 bore lintres:  
 s impressit acceris  
 ones:  
 acula viti.  
 a virga:  
 frangite saxo.  
 exercere diebus  
 ere nulla  
 ere sepem:  
 e vepres:  
 sare salubri.  
 selli.  
 emq; revertens  
 urbe reportat.  
 Luna  
 pallidus Orcus,  
 tra nefando  
 vumq; Typhoei,  
 fratres.  
 Ossani  
 oluere Olympum  
 Ter

Sæpe etiam immensum cælo venit agmen aquarum.  
 Et sædam glomerant tempestatem imbris atris  
 Collectæ ex alto nubes : ruit arduus æther.  
 Et pluvia ingenti fata læta, boumque labores  
 Diluit : implentur fossæ, & cava flumina crescunt  
 Cum sonitu : seruetque fretis spirantibus æquor.  
 Ipse pater, media nimborum in nocte, co rusca  
 Fulmina molitur dextra : quo maxima motu  
 Terra tremit : fugere feræ : mortalia corda  
 Per gentes humilis stravit pavor : ille fragranti  
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo  
 Deiecit. ingeminant Austri, & densissimus imber.  
 Nunc nemora ingenti vento, nunc littora plangunt.  
 Hoc metuens, cæli menses & sidera serua ;  
 Frigida Saturni sese quò stella receperet :  
 Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbis.

In primis venerare Deos : atque annua magna  
 Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis,  
 Extremæ sub casum hyemis, jam vere sereno.  
 Tunc agni pingues, & tunc mollissima vina,  
 Tunc somni dulces, densæque in montibus umbræ  
 Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret.  
 Cui tu lacte favos & miti dilue Baccho :  
 Terq; novas circum felix eat hostia fruges,  
 Omnis quam chorus, & socij comitentur ovantes :  
 Et Cererem clamore vocent in tecta : neq; ante  
 Falcem maturis quisquam supponat aristis,  
 Quàm Cereri, totta redimitus tempora quercu,  
 Det motus incompressos, & carmina dicat.  
 Atq; hæc ut certis possimus discere signis,  
 Æstusq;, pluviaq;, & agentes frigora ventos,  
 Ipse pater statuit : quid menstrua Luna moneat  
 Quo signo caderent Austri : quid sæpe videntes  
 Agricolæ, propiùs stabulis armenta tenerent,  
 Continuò ventis surgentibus, aut freta ponti  
 Incipiunt agitata tumescere : & aridus altis  
 Montibus audiri fragor : aut resonantia longè  
 Littora misceri : & nemorum increbrescere murmur,  
 Jam sibi tum à curvis malè temperat unda carinis,

Cum

L  
 Cum medio cel  
 Clamoremq; s  
 In sicco ludunt  
 Deserit, atqu  
 Sæpe etiam t  
 Præcipientes cæ  
 Flammaram  
 Sæpe levem p  
 Aut summa n  
 At Boreæ de p  
 Euriq;, Ze  
 Rura natant  
 Humida vela  
 Obscur : aut i  
 Aeriæ fugere  
 Suspiciens, p  
 Aut arguta lac  
 Et veterem in  
 Sæpius & tecti  
 Angustum for  
 Arcus : & è p  
 Corvorum inc  
 Jam varias pel  
 Dulcibus in st  
 Certatim larg  
 Nunc caput o  
 Et studio in ca  
 Tum cornix p  
 Et sola in sicca  
 Ne nocturna  
 Nescivere hy  
 Scintillare o  
 Nec min  
 Prospicere,  
 Nam neque  
 Nec fratris  
 Tentia nec  
 Non tepidu  
 Dilectæ The

it agmen aquarum  
 a imbribus atris  
 ius æther.  
 mque labores  
 a flumina crescent  
 antibus æquor.  
 a nocte, co rufis  
 a maxima motu  
 etalia corda  
 ille fragranti  
 alta Ceraunia m  
 densissimus imbr  
 e littora plangu  
 era serva;  
 ceptet:  
 n orbes.  
 ue annua magna  
 s in herbis,  
 n vere sereno.  
 lissima vina,  
 a montibus umb  
 tis adoret.  
 Baccho:  
 ia fruges,  
 mitentur ovanes  
 eta: neq; ante  
 nat atistis,  
 tempora quercu  
 nina dicat.  
 re signis,  
 frigora ventos  
 a Luna monem  
 l sæpe videntes  
 enta tenerent,  
 ut freta ponti  
 ridus altis  
 sonantia longè  
 rebrescere mu  
 rat unda carinis  
 Cum

Cum medio celeres revolant ex æquore mergi,  
 Clamoremq; ferunt ad littora: cumq; marinæ  
 In sicco ludunt fulicæ: notasq; paludes  
 Deserit, atque altam supra volat ardea nubem.  
 Sæpe etiam stellas, vento impendente, videbis  
 Præcipites cælo labi: noctisque per umbras  
 Flammarum longos à tergo albescere tractus:  
 Sæpe levem paleam, & frondes volitare caducas  
 Aut summa nantes in aqua colludere plumas,  
 At Boreæ de parte truces cum fulminat, & cum  
 Eurique, Zephyriq; tonat domus: omnia plenis  
 Rura natant fossis: atq; omnis navita ponto  
 Humida vela legit. nunquam imprudentibus imber  
 Obsuit: aut illum surgentem vallibus imis  
 Aeris fugere grues: aut bucula cælum  
 Suspiciens, patulis captavit naribus auras:  
 Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo:  
 Et veterem in limo ranae cecinere querelam.  
 Sæpius & testis penetralibus extulit ova  
 Angustum formica terens iter. & bibit ingens  
 Arcus: & è pastu decedens agmine magno  
 Corvorum increpuit densis exercitus alis.  
 Jam varias pelagi volucres, & quæ Asia circum  
 Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri,  
 Cerratim largos humeris infundere rores:  
 Nunc caput obiectare fretis, nunc currere in undas;  
 Et studio in cassum videas gestire lavandi.  
 Tum cornix plena pluviam vocat improba voce,  
 Et sola in sicca secum spatatur arena.  
 Ne nocturna quidem carpentes pensa puellæ  
 Nescivere hyemem, testa cum ardente viderent  
 Scintillare oleum: & putres conerescere fungos.  
 Nec minus ex imbri soles, & aperta serena  
 Prospicere, & certis poteris cognoscere signis.  
 Nam neque tum stellis acies obrusa videtur,  
 Nec fratris radijs obnoxia surgere Luna:  
 Tenvia nec lanæ per cælum vellera ferri.  
 Non tepidum ad solem pennas in littore pandunt  
 Dilectæ Thetidi Halcyones: non ore solutos  
 Immun-

Immundi meminere suos iactare maniplos,  
 At nebulae magis ima petunt, campoque recumbunt,  
 Solis & occasum servans, de culmine summo  
 Nequicquam seros exercet noctua cantus,  
 Apparet liquido sublimis in aere Nisus:  
 Et pro purpureo poenas dat Scylla capillo.

Quacunque illa levem fugiens secat aethera pennis,  
 Ecce inimicus atrox magno stridore per auras  
 Insequitur Nisus: quae se fert Nisus ad auras,  
 Illa levem fugiens raptim secat aethera pennis.  
 Tum liquidas corvi presso ter gutture voces,  
 Aut quater ingeminant: & saepe cubilibus altis  
 Nescio qua praeter solitum dulcedine laeti,  
 Inter se folijs strepitant: juvat imbribus actis  
 Progeniem parvam, dulcesque revisere nidos,  
 Haud equidem credo, quia sit divinitus illis  
 Ingenium, aut rerum fato prudentia major:  
 Verum ubi tempestas, & caeli mobilis humor  
 Mutaverit vias, & Jupiter humidus Austris  
 Densat, erant quae rara modo: & quae densa, relaxat  
 Vertuntur species animorum: & pectora motus  
 Nunc alios: alios, dum nubila ventus agebat,  
 Concipiunt: hinc ille avium concentus in agris,  
 Et laetae pecudes, & oves gutture corvi.

Si vero solem ad rapidum, lunasque sequentes  
 Ordine respicies: nunquam te crastina fallat  
 Hora, neque insidijs noctis capiere serenae.  
 Luna revertentes cum primum colligit ignes,  
 Si nigrum obscuro comprehenderit aera cornu:  
 Maximus agricolis, pelagoque parabitur imber.  
 At si virgineum suffuderit ore ruborem,  
 Ventus erit, vento semper rubet aurea Phoebe:  
 Sin ortu in quarto (namque is certissimus auctor)  
 Pura nec obtusis per caelum cornibus ibit:  
 Totus & ille dies, & qui nascentur ab illo,  
 Exactum ad mensem pluvia, ventisque carebunt:  
 Votaque servati solent in littore navarum  
 Glauco, & Panopae & Inoo Melicertae.

Sol quoque & exortiens, & cum se condet in undas,  
 Signa

L  
 Signa dabit: sol  
 Equae mane re  
 Ille ubi nascente  
 Conditus in nub  
 Suspecti tibi su  
 Arboribusque  
 Aut ubi sub luc  
 Diversi errump  
 Tithoni eroce  
 Heu male tum  
 Tam multa in  
 Hoc etiam, em  
 Profuerit mem  
 Ipsi in vultu  
 Catuleus pluvia  
 Sin maculae incip  
 Omnia tunc pati  
 Fervere. non ill  
 Ire, neque a ter  
 At si, cum res  
 Lucidus orbis ex  
 Et claro sylvas e  
 Denique quib  
 Ventus agat nu  
 Sol tibi signa d  
 Audeat? ille e  
 Saepe monet, fra  
 Ille etiam extin  
 Cum caput ob  
 Impiaque aete  
 Tempore quaque  
 Obscaenique e  
 Signa dabant.  
 Vidimus und  
 Flammam qu  
 Armorum so  
 Audite: inso  
 Vox quoque  
 Ingens: & si

e maniplos,  
mpoq; recumbent  
lmine summo  
a cantus.

Nifus:  
lla capillo.

car æthera pen  
lore per auras

ifus ad auras,  
æthera pennis.

ture voces,  
cubilibus altis

dine læti,  
mbribus actis

tevisere nidos,  
vinitus illis

entia major:  
nobilis humot

us Austris  
quæ densa, relau

pectora motus  
ventus agebat,

centus in agris,  
ture corvi.

nasque sequentis  
raffina faller

ere serenæ.  
olligit ignes,

aera cornu:  
parabitur imbet

aborem,  
autea Phœbe:

ertissimus aucto  
ibus ibit:

urab illo,  
ntisq; carebunt:

nautæ  
licertæ.

se condet in undis  
Signa

Signa dabit: solem certissima signa sequentur,  
Et quæ manè refert, & quæ surgentibus astris.

Ille ubi nascentem maculis variaverit ortum  
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe:

Suspecti tibi sint imbres. namque urget ab alto  
Arboribusque satisque Notus pecorique sinister,

Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese  
Diversi errumpent radij: aut ubi pallida surget

Tithoni crocetum linquens Aurora cubile;  
Heu malè tum mites defendet pampinus uvas;

Tam multa in tectis crepitans salit horrida grando.  
Hoc etiam, emenso cum jam decedet Olympo,

Profuerit meminisse magis. nam sæpe videmus  
Ipsius in vultu varios errare colores.

Cæruleus pluviam denunciat: igneus Euros.  
Sin maculæ incipient rutilo immiscerier igni,

Omnia tunc pariter vento, nimbisque videbis  
Fervere. non illa quisquam me nocte per altum

Ire, neque à terra moneat convellere funem.  
At si, cum referetque diem, condetque relatum,

Lucidus orbis erit, frustra terreberè nimbis,  
Et claro sylvas cernes Aquilone moveri.

Denique quid vespè serus vehat: unde serenas  
Ventus agat nubes: quid cogitet humidus Auster;

Sol tibi signa dabit. solem quis dicere falsum  
Audeat? ille etiam cæcos instare tumultus

Sæpe monet, fraudemque, & operæ tumescere bella.  
Ille etiam extincto miseratus Cæsare Romam,

Cum caput obscura nitidum ferrugine texit:  
Impiaque æternam timuerunt sæcula noctem.

Tèpore quâquam illo tellus quoque, & æquora ponti.  
Obscænique canes, importunæque volucres

Signa dabant. quoties Cyclosum effervere in agros  
Vidimus undantem ruptis fornacibus Ætnam:

Flammarûque globos, liquefactaque volvere saxa,  
Armorum sonitum toto Germania cælo

Audijt: insolitis tremuerunt motibus Alpes.  
Vox quoque per lucos vulgò exaudita silentes

Ingens: & simulacra modis pallentia miris  
Visa

Vifa sub obscurum noctis: pecudesque locuta.  
 ( Infandum ) sistunt amnes, terræque dehiscunt:  
 Et mæstum illacrymat templis ebur, æraque sudant.  
 Proluit insano contorquens vortice sylvas  
 Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnes  
 Cum stabulis armenta tulit; nec tempore eodem  
 Tristibus aut extis fibræ apparere minaces,  
 Aut puteis manare cruor cessavit: & altè  
 Per noctem resonare lupis ululantibus urbes,  
 Non aliàs cælo ceciderunt plura sereno  
 Fulgura, nec diri toties arsere cometae.  
 Ergo inter sese paribus concurrere telis  
 Romanas acies iterum videre Philippi:  
 Nec fuit indignum Superis, bis sanguine nostro  
 Emathiam, & latos Æmi pinguescere campos.  
 Scilicet & tempus veniet, cum finibus illis  
 Agricola incurvo terram molitus aratro,  
 Exesa inveniet scabra rubigine pila:  
 Aut gravibus vastis galeas pulsabit inanes:  
 Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulcris.  
 Dij patrij indigetes, & Romule, Vestaque mater,  
 Quæ Tuscum Tiberim, & Romana palatia seeyas,  
 Hunc saltem everso juvenem succurrere sæclo  
 Ne prohibete: satis jampridem sanguine nostro  
 Laomedontæ luimus perjuria Troiæ.  
 Jampridem nobis cæli te regia, Cæsar,  
 Invidet, atque hominū queritur curare triumphos.  
 Quippe ubi fas versum, atque nefas: tot bella per orbē.  
 Tam multæ scelerum facies: non ullus aratro  
 Dignus honos: squalent abductis arva colonis,  
 Et curvæ rigidum falces constantur in enses.  
 Hinc movet Euphrates; illinc Germania bellum:  
 Vicinæ rupis inter se legibus urbes.  
 Arma ferunt: sævit toto Mars impius orbe.  
 Ut cum carceribus sese effudere quadrigæ:  
 Addunt se in spatia, & frustra retinacula tendens  
 Fertur equis auriga: neque audit currus habenas.



P U  
 VIRG  
 MAR  
 GEOR  
 LIBER

Hæc enim Mæstus  
 ARGUMENTUM

Hæc enim Mæstus  
 ARGUMENTUM

Huc pater ò Lænar: tu  
 Numeribus: tibi pompis  
 Flores ager: ipseque pater  
 Huc pater ò Lænar: tu  
 Terge novo mecum dante  
 principio arboribus va  
 Nimque alix, nullis ha



P U B.

VIRGILII  
MARONIS  
GEORGICON

LIBER II.

*Herennij Modestini J. C. nobilissimi.*

ARGUMENTUM.

*Hactenus arborum cultus & sidera celi.  
Pampineas canit inde comas, collesque virentis  
Descriptasque loci vites, & dona Lyxi,  
Atque oleæ ramos pomorum ex ordine lectos.*



ACTENUS arborum cultus, & sidera  
cæli.  
Nunc te Bacche canam, necnon syl-  
vestria tecum  
Virgulta, & prolem tardè crescentis  
olivæ.

Huc pater ò Lenæ : tuis hîc omnia plena  
Muneribus : tibi pampineo gravidus Autumno  
Floret ager : spumat plenis vindemia labris.  
Huc pater ò Lenæ veni, nudataque musto  
Tinge novo mecum direptis crura cothurnis.  
Principio arboribus varia est natura creandis.  
Namque aliæ, nullis hominum cogentibus, ipsæ  
Spon-

P U B.

Sponte sua veniunt, camposque & flumina late  
 Curva tenent: ut molle siler, lentæque genista,  
 Populus, & glauca canentia fronde salicta:  
 Pars autem posito surgunt de semine: ut altæ  
 Castaneæ, nemorumque Jovi quæ maxima fronde  
 Æsculus, atque habitæ Graijs oracula quercus.  
 Pullulat ab radice alijs densissima sylva:  
 Ut cerasis, ulmisque, etiam Parnassia laurus  
 Parva sub ingenti matris se subijcit umbra.  
 Hos natura modos primùm dedit: his genus omne  
 Sylvarum, fruticumque viret, nemorumque factorum.  
 Sunt alij, quos ipse via sibi repperit usus.  
 Hic plantas tenero abscondens de corpore matrum  
 Deposuit sulcis: hic stirpes obruit arvo,  
 Quadrifidasque sudes, & acuto robore vallos,  
 Sylvarumque aliæ pressos propaginis arcus  
 Expectant, & viva sua plantaria terra.  
 Nil radicis egent aliæ: summumque putator  
 Haud dubitat terræ referens mandare cacumen.  
 Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu)  
 Truditur è sicco radix oleagina ligno.  
 Et sæpe alterius ramos impunè videmus  
 Vertere in alterius: mutatamque insita mala  
 Ferre pyrum, & prunis lapidosa rubescere corna,  
 Quare agite ò proprios generatim discite cultus  
 Agricola: fructusque feros mollite colendo.  
 Neu legnes jaceant terræ, iuvat Ismara Baccho  
 Conferere: atque olea magnum vestire Taburnum.  
 Tuque ades, inceptumque unà decurre laborem  
 O' decus, ò famæ meritò pars maxima nostræ  
 Mæcenas: pelagoque volans da vela patenti.  
 Non ego cuncta meis amplecti versibus opto.  
 Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum,  
 Ferrea vox: ades, & primi lege littoris oram.  
 In manibus terræ, non hic te carmine ficto,  
 Atque per ambages, & longa exorsa tenebo.  
 Sponte sua quæ se tollunt in luminis auras,  
 Infæcunda quidem, sed læta, & fortia surgunt,  
 Quippe solo natura subest: tamen hæc quoque si qui  
 Inserat,

& flumina late  
 entæque genitæ,  
 onde salicta :  
 ninc : ut altæ  
 uæ maxima fro  
 aracula quercus,  
 a sylva :  
 massia laurus  
 cit umbra.  
 t : his genus or  
 morumque fac  
 perit usus.  
 corpore matræ  
 uit arvo,  
 robore vallos,  
 ginisarcus  
 a terra.  
 que putator  
 ndare cacumen.  
 ile dictu )  
 ligno.  
 idemus  
 ue insita mal  
 a rubescere com  
 n discite cultus  
 llite colendo.  
 smara Baccho  
 vestire Taburni  
 à decurre labor  
 axima nostræ  
 vela patenti.  
 rsibus opto.  
 oraque centus  
 littoris oram  
 mine ficto,  
 orsa tenebo.  
 iminis auras,  
 : fortia surgunt,  
 hæc quoque si q

Inferat,

Inferat, aut serobibus mandat mutata subactis,  
 Exuerint sylvestrem animum, cultuque frequenti  
 In quascunq; voces artes, haud tarda sequentur.  
 Necnon & sterilis quæ stirpibus exit ab imis.  
 Hoc faciet, vacuos si sit digesta per agros :  
 Nunc altæ frondes, & rami matræ opacant :  
 Crescentique adimunt fetus, uruntque ferentem.  
 Nam, quæ seminibus jactis se sustulit arbos,  
 Tarda venit, feris factura nepotibus umbram :  
 Pomaque degenerant succos oblita priores :  
 Et turpes avibus prædam fert uva racemos.  
 Scilicet omnibus est labor impendendus : & omnes  
 Cogendæ in sulcum, ac multa mercede domandæ.  
 Sed truncis olæ melius, propagine vites  
 Respondent, solido Paphiæ de robore myreus.  
 Plantis & duræ coryli nascuntur, & ingens  
 Fraxinus, Herculeæque arbos umbrosa coronæ.  
 Chaonijque patris glandes : etiam ardua palma  
 Nascitur, & casus abies visura marinos.  
 Inferitur verò ex sætu nucis arbutus horrida :  
 Et steriles platani malos gessere valentes.  
 Castaneas fagus : ornusque incanuit albo  
 Flore pyri, glandemque sues fregere sub ulmis.  
 Nec modus inferere, atque oculos imponere, simplex.  
 Nam quæ se medio trudent de corrice gemmæ.  
 Et tenues rumpunt tunicas, angustus in ipso  
 Fit nodo sinus : huc aliena ex arbore germen  
 Includunt, udoque docent inolescere libro.  
 Aut rursus enodes trunci refecantur : & altè  
 Finitur in solidum cuneis via : deinde feraces  
 Plantæ immittuntur : nec longum tempus, & ingens  
 Exiit ad cælum ramis felicibus arbos :  
 Miraturque novas frondes, & non sua poma.  
 Præterea genus haud unum nec fortibus ulmis  
 Nec salici, lotoque, nec Idæis cyparissis.  
 Nec pingues unam in faciem nascuntur oliuæ  
 Orchites, & radij, & amara pausia bacca,  
 Pomaque, & Alcinoi sylvæ : nec surculus idem  
 Crustumij, Syriisque pyxis, gravibusque volentis.

Non

Non eadem arboribus pendet vindemia nostris,  
 Quam Methymnæo carpit de palmite Lesbos.  
 Sunt Thasiæ vites, sunt & Mareotides albæ:  
 Pinguibus hæc terris habiles, levioribus illæ.  
 Et falso Pſythia utilior, tenuisque Lageos  
 Tentatura pedes olim, vincituraque linguam:  
 Purpureæ, precixque; & quo te carmine dicam  
 Rhetica? nec cellis ideo contende Falernis.  
 Sunt etiam Amminæ vites, firmissima vina,  
 Tmolus & assurgit quibus, & rex ipse Phanæus,  
 Argitisque minor: cui non certaverit ulla,  
 Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos.  
 Non ego te mensis, & Diis accepta secundis,  
 Transierim Rhodia, & tumidis bumaste racemis.  
 Sed neque quàm multæ species, nec nomina quæ sint.  
 Est numerus: æquæ enim numero cõprehendere refero  
 Quem, qui scire velit, Libyci velit æquoris idem  
 Discere, quàm multæ Zephyro turbentur arenæ:  
 Aut ubi navigijs violentior incidit Eurus,  
 Nosse, quot Jonij veniant ad littora fluctus.

Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt.  
 Fluminibus salices, crassisque paludibus alni  
 Nascuntur: steriles saxosis montibus orni.  
 Littora myrtetis lætissima: denique apertos  
 Bacchus amat colles: Aquilonem & frigora taxi.  
 Aspice & extremis domitum cultoribus orbem,  
 Eoasque domos Arabum, pictosque Gelonos:  
 Divisæ arboribus patriæ, sola India nigrum  
 Fert ebum: solis est thurea virga Sabæis.  
 Quid tibi odorato referam sudantia ligno  
 Balsamaque, & baccas semper frondentis acanthi?  
 Quid nemora Æthiopum molli canentia lana?  
 Velleraque ut folijs depectant tenuia Seres?  
 Aut, quos Oceano propior gerit India lucos,  
 Extremi sinus orbis? ubi aera vincere summum  
 Arboris haud ullæ jactu potuere sagittæ.  
 Et gens illa quidem sumptis non tarda pharetris.  
 Media fert tristes succos, tardumque saporem  
 felicis mali: quo non præsentius ullum

( Pocula

Ubi quando  
 Muremque  
 Avellum venit,  
 Ista ingens arbor,  
 Et si non alium  
 Laurus erat: folia  
 Flos appone reus  
 Ora forest illo,  
 Sed neque Medo  
 Nec pulchre Gangra  
 Laudibus Italia  
 Totaque thuriferis  
 Hæc loca non vau  
 Invenit, sed  
 Negatis, denique  
 Sed gaudet fruges,  
 Impie: mem  
 Sic bellator equi  
 Sic tibi Clu  
 Vtina, lare  
 Romanos ad  
 Sic veru  
 Et gra  
 At rabid  
 Semina: nec  
 Nec rap  
 Squam  
 Adde  
 Tor  
 Flumina  
 An mag  
 Anne lac  
 Fluctibus,  
 An mem  
 Anque  
 Julia  
 Tyrthen  
 Hæc eadem  
 Obsidit

N  
nia nostris,  
e Lesbos.  
des albæ:  
ibus illæ.

Lageos  
e linguam:  
armine dicam  
alernis.

lima vina,  
ipse Phænæus,  
erit ulla,  
urare per anox  
a secundis,  
maſte racemi-  
nomina quæ ſu-  
prehendere refer-  
æquoris idem  
bentur arenæ:

Eurus,  
ra fluctus.  
nia poſſunt.  
rudibus alni  
bus orni-  
que apertos

& frigora taxi-  
ribus orbem,  
que Gelonos:  
lia nigrum  
rga Sabæis.

lia ligno  
ondentis acanti-  
nentia lana?  
via Seres?  
India lucos,  
ere ſummum  
ſagittæ.  
arda pharetris.  
ue ſaporem  
ullum

(Pocula ſiquando ſævæ in fecere novercæ,  
Miſcuerintque herbas, & non innoxia verba)  
Auxilium venit, ac membris agitata venena.  
Ipſa ingens arbor, faciemque ſimillima lauro:  
Et ſi non alium latè jactaret odorem,  
Laurus erat: folia haud ullis labentia ventis;  
Flos apprime tenax. animas, & olentia Medi  
Ora ſovent illo, & ſenibus medicantur anhelis.

Sed neque Medorum ſylvæ, ditiffima terra,  
Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus,  
Laudibus Italiae certent: non Baetra neque Indi,  
Totaque thuriferis Panchaja pinguis arenis.  
Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem  
Invertère, ſatis immanis dentibus Hydri:  
Nec galeis, denſiſque vitum ſeges horruit haſtis:  
Sed gravidæ fruges, & bacchi Maſſicus humor  
Implevere: tenent oleæq; armenta que læta.  
Hinc bellator equus campo ſeſe arduus infert:  
Hinc alibi Clitumne greges, & maxima taurus  
Victima, ſæpe tuo perfulſi flumine ſacro  
Romanos ad templa Deum duxere triumphos.  
Hic ver aſſiduum, atque alienis menſibus æſtas:  
Bis gravidæ pecudes: bis pomis utilis arbor.  
At rabidæ tigres abſunt. & læva leonum  
Semina: nec miſeros fallunt aconita legentes:  
Nec rapit immenſos orbis per humum, neque tanto  
Squammeus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.  
Adde tot egregias urbes, operumque laborem:  
Tot congeſta manu præruptis oppida ſaxis:  
Fluminaque antiquos ſubter labentia muros.  
An mare, quod ſuprà, memorem, quodq; alluit infrà?  
Anne lacus tantos? te Lari maxime? teque  
Fluctibus, & fremitu aſurgens Benace marino?  
An memorem portus, Lucrinoque addita clauſtra?  
Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor,  
Julia qua ponto longè ſonat unda reſuſo,  
Tyrrhenusque fretis immittitur æſtus Avernis?  
Hæc eadem argenti rivos, æriſque metalla  
Oſtendit venis, atque auro plurima fluxit.

(Pocula

C

Hæc

Hæc genus acce virum. Marfos, pubemq; Sabellam,  
 Affuetumq; malo Ligurem, Volcosq; vetutos  
 Extulit hæc Decios, Marios, magnosque Camillos,  
 Scipiadas duros bello, & te maxime Cæsar,  
 Qui nunc extremis Asiæ iam victor in oris  
 Inbellem avertis Romanis arcibus Indum  
 Salve magna parens frugum Saturnia tellus,  
 Magna virum tibi res antiquæ laudis, & artis  
 Ingredior, sanctos ausus recludere fontes:  
 Alcæumq; cano Romana per oppida carmen.

Nunc locus arborum ingenijs: quæ robor a cuiq;  
 Quis color, & quæ sit rebus natura ferendis.  
 Difficilis primum terræ, collesque maligni,  
 Tenuis ubi argilla, & dumosis calculus arvis,  
 Palladia gaudent sylva vivacis olivæ.  
 Indicio est tractu surgens oleaster eodem  
 Plurimus: & strati baccis sylvestribus agri.  
 At, quæ pinguis humus, dulcique uligine læta,  
 Quæq; frequens herbis, & fertilis ubere campus:  
 Qualem sæpe cava montis convalle solemus  
 Despicere, huc summis liquuntur rupibus amnes,  
 Felicemq; trahunt limum: quiq; editus Austro,  
 Et silicem curvis invisam pascit aratris:  
 Hic tibi prævalidas olim, multoque fluentes  
 Sufficiet Baccho vites: hic fertilis uvæ,  
 Hic laticis: qualem pateris libamus, & auro,  
 Inflavit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras,  
 Lancibus & pandis fumantia reddimus exta,  
 Sint armenta magis studium, vitulosq; tueri:  
 Aut factus ovium, aut urentes culta capellas:  
 Saltus, & satuti petito longinqua Tarenti:  
 Et, qualem infelix amisit Mantua Campum,  
 Pascentem niveos herboso flumine cignos:  
 Non liquidi gregibus fontes, non gramina defunt:  
 Et, quantum longis carpent armenta diebus,  
 Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.  
 Nigra ferè, & presso pinguis sub vomere terra,  
 Et cui putre solum namque hoc imitatur arando  
 Optima frumentis: non ullo ex æquore cernes

plura

Plura domum tardis decedere plaustra iuvençis,  
 Aut unde iratus sylvam devexit arator,  
 Et nemora evertit multos ignava per annos.  
 Antiquasq; domos avium, cum stirpibus imis  
 Ervit: illæ altum nidis petiere relictis,  
 At rudis enituit impulso vomere campus.  
 Nam jejuna quidem cli vosi glareæ ruris  
 Vix humiles apibus casias, roremque ministrat:  
 Et tophus scaber, & nigis exesa chelydris  
 Creta: negant alios æque serpentibus agros  
 Dulcem ferre cibum, & curvas præbere latebras.  
 Quæ tenuem exhalat nebulam, fumosque volucres.  
 Et bibit humorem, & cum vult, ex seipsa remittit:  
 Quæq; suo viridi semper se gramine vestit:  
 Nec scabie, & falsa lædit rubigine ferrum:  
 Illa tibi lætis intexet vitibus ulmos:  
 Illa ferax oleæ est, illam experiete colendo  
 Et facilem pecori, & parientem vomeris unci.  
 Talem dives arat Capua, & vicina Vesevo  
 Ora jugo, & vacuis Clanius non æquus Acerris.

Nunc, quo quamq; modo possis cognoscere, dicæ:  
 Rara sit, an supra morem si densa requiras:  
 (Altera frumentis quoniam favet, altera Baccho:  
 Densa magis Cereri, rarissima quæque Lyæo)  
 Ante locum capies oculis, altèque jubebis  
 In solido puteum demitti: omnemque repones  
 Rursus humum, & pedibus summas æquabis arenas,  
 Si deerunt: rarum pecoriq; & vitibus almis  
 Aptius uber erit, sin in sua posse negabunt  
 Ire loca, & serobibus superabit terra repletis,  
 Spissus ager glebas cunctantes, crassaque terga  
 Expecta, & validis terram proscinde juvençis.  
 Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara,  
 Frugibus infelix (ea nec mansuescit arando,  
 Nec Bacchø genus, aut pomis sua nomina servat)  
 Tale dabit specimen, tu spisso vimine qualos,  
 Colaque prælorum fumosis deripe tectis.  
 Huc ager ille malus, dulcesque à fontibus undæ  
 Ad plenum calcentur: aqua eluctabitur omnis

Scilicet, & grandes ibunt per vimina guttæ.  
 At sapor indicium faciet manifestus: & ora  
 Tristia tentantum sensu torquebit amaror.  
 Finguis item quæ sit tellus, hoc denique pacto  
 Discimus: haud unquam manibus jactata fatiscit:  
 Sed picis in morem ad digitos lentescit habendo.  
 Humida majores herbas alit: ipsaque justo  
 Lætior. ah, nimium ne sit mihi fertilis illa.  
 Nec se prævalidam primis ostendat aristis.  
 Quæ gravis est, ipso tacitam se pondere prodit:  
 Quæq; levis, promptum est oculis prædiscere nigram,  
 Et quisquis color: at sceleratum exquirere frigus  
 Difficile est: piceæ tantum, taxique nocentes  
 Interdum, aut ederae pangunt vestigia nigræ.

His animadversis terram multò ante memento  
 Excoquere, & magnos serobibus concidere montes:  
 Ante supinatas Aquiloni ostendere glebas,  
 Quàm lætum infodias vitis genus optima putri  
 Arva solo: id venti curant, gelidæque pruinae,  
 Et labefacta movens robustus jugera fossor.  
 At si quos haud ulla viros vigilantia fugit:  
 Ante locum similem exquirunt, ubi prima pareretur  
 Arboribus seges, & quò mox digesta seratur:  
 Mutatam ignorent subito ne semina matrem,  
 Quin etiam cæli regionem in cortice signant:  
 Ut quo quæq; modo steterit, qua parte calores  
 Austinos tulerit, qua terga obverterit axi,  
 Restituant: adèò in teneris consuescere multum est,  
 Collibus, an plano melius sit ponere vites.  
 Quære prius, si pinguis agros metabere campi,  
 Densa sere: in denso non segnior ubere Bacchus.  
 Sin tumultis acclive solum, collesq; supinos:  
 Indulge ordinibus: nec secius omnis in unguem  
 Arboribus positis secto via limite quadret.  
 Ut sæpè ingenti bello cum longa cohortes  
 Explicuit legio, & campo stetit agmen aperto,  
 Dite stæq; acies, ac latè fluctuat omnis  
 Ære tendenti tellus. necdum horrida miscent  
 Prælia, sed dubius medijs Mars errat in armis.

Omnia

a guttæ.  
 : & ora  
 amaror.  
 nique pacto  
 jactata fatiscit:  
 cit habendo.  
 que iusto  
 illis illa.  
 aristis.  
 ndere prodit:  
 ediscere nigra  
 xquirete frigu  
 ue nocentes  
 rigia nigra.  
 ante memento  
 oncidere monte  
 e glebas,  
 optima putri  
 æque pruinæ,  
 ra fossor.  
 ra fugit:  
 ubi prima pare  
 gesta feratur:  
 na matrem,  
 ce signant:  
 parte calores  
 rterit axi,  
 scere multum  
 nere vites.  
 etabere camp  
 ubere Bacch  
 sq; supinos:  
 nnis in unguen  
 quadret.  
 cohortes  
 gmen aperto,  
 omnis  
 rrida miscent  
 errat in armis.  
 Omnia

Omnia sint paribus numeris dimensa viarum,  
 Non animum modò uti pascat prospectus inanem:  
 Sed quia non aliter vires dabit omnibus æquas  
 Terra, neq; in vacuum poterunt se extendere rami.

Forsitan, & serobibus quæ sint fastigia quæras.  
 Ausim vel tenui vitem committere sulco  
 Alius, ac penitus terræ defigitur arbor:  
 Esculus in primis: quæ quantum vertice ad auras  
 Ætherias, tantum radice in Tartara tendit.  
 Ergo non hyemes illam, non flabra, neq; imbres  
 Convellunt: immota manet, multosq; per annos  
 Multa virum voluens durando sæcula vincit,  
 Tum fortes latè ramos, & brachia tendens  
 Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram;  
 Neve tibi ad solem vergant vineta cadentem:  
 Neve inter vites corylum sere: neve flagella  
 Summa pete, aut summas defringe ex arbore plâtas,  
 (Tantus amor terræ) ne ferro læde recluso  
 Semina: neve oleæ sylvestres insere truncos:  
 Nam sæpè incautis pastoribus excidit ignis,  
 Qui furtim pingui primùm sub cortice testus  
 Robora comprehendit: frondesque elapsus in altas  
 Ingentem cælo sonitum dedit: inde securus  
 Per ramos victor, perque alta cacumina regnat:  
 Et torum involuit flammis nemus: & ruit atram  
 Ad cælum picea crassus caligine nubem.  
 Præsertim si tempestas à vertice sylvis  
 Incubuit, glomeratque ferens incendia ventus.  
 Hoc ubi, non à stirpe valent, cæsæque reverti.  
 Possunt, atque ima similes reviviscete terra.  
 Infelix superat foliis oleaster amaris.

Nec tibi tam prudēs quisquam perfvadeat auctor,  
 Tellurem Borea rigidum spirante movere.  
 Rura gelu tum claudit hyems: nec semine jacto  
 Concretam patitur radicem affigere terræ.  
 Optima vinetis satio est, cum vere rubenti  
 Candida venit avis longis invisâ colubris:  
 Prima vel Autumnus sub frigora, cum rapidus Sol  
 Nondum hyemem cõtingit equis, jam præterit estas:

Ver aded frondi nemorum, ver utile sylvis;  
 Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt.  
 Tum pater omnipotens sæcundis imbribus Æther  
 Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes  
 Magnus alit magno commistus corpore fœtus.  
 Avia tum resonant avibus virgulta canoris:  
 Et Venerem certis reperunt armenta diebus.  
 Parturit almus ager: Zephyrique tepentibus auris  
 Laxant arva sinus: superat tener omnibus humor:  
 Inque novos soles audent se gramina tutò  
 Credere: nec metuit surgentes pampinus Austros,  
 Aut actum cælo magnis Aquilonibus imbrem:  
 Sed trudit gemmas, & frondes explicat omnes.  
 Non alios prima crescentis origine mundi  
 Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem  
 Crediderim: ver illud erat: ver magnus agebat  
 Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri:  
 Cùm primùm lucem pecudes hausere, virùmque  
 Ferrea progenies duris caput extulit arvis,  
 Immisæque feræ sylvis, & sidera cælo,  
 Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,  
 Si non tanta quies iret frigusque caloremque  
 Inter, & exciperet cæli indulgentia terras.

Quod superest quæcûq; premes virgulta per agros  
 Sparge fimo pingui, & multa memor occule terra:  
 Aut lapidem bibulû, aut squalentes infode conchas,  
 Inter enim labentur aquæ, tenuisque subibit  
 Hallitus, atque animos tollent fœta, iamque reperti,  
 Qui saxo super, atque ingentis pondere testæ  
 Urgerent, hoc effusus munimen ad imbres:  
 Hoc, ubi hiulca siti findit Canis æstifer arva.

Seminibus positis superest deducere terram  
 Sæpius ad capita, & duros iactate bidentes,  
 Aut presso exercere solum sub vomere, & ipsa  
 Fleetere luctantes inter vineta iuencos.  
 Tum leves calamos, & rasæ hastilia virgæ,  
 Fraxineasq; aptare fudes, furcasq; bicornes:  
 Viribus eniti quarum, & contemnere ventos  
 Assuescant, summasque sequi tabulata per ulmos.

Ac,

Ac, dum prima novis adolescit frondibus ætas,  
 Parcendum teneris: &, dum se lætus ad auras  
 Palmes agit laxis per putum immissus habenis,  
 Ipsa acies falcis nondum tentanda: sed uncis  
 Carpendæ manibus frondes, interque legendæ.  
 Inde ubi jam validis amplexæ stirpibus ulmos  
 Exierint, tunc stringe comas, tunc brachia tonde:  
 Antè reformidant ferrunt, tunc denique dura  
 Exerce imperia, & ramos compesce fluentes.  
 Texendæ sepes etiam, & pecus omne tenendum est:  
 Præcipuè dum frons tenera, imprudensque laborū.  
 Cui super indignas hyemes, solemque potentem,  
 Sylvestres uri assiduè, capræque sequaces  
 Illudunt: pascuntur oves, a vidæque juvencæ.  
 Frigora nec tantum cana concreta pruina.  
 Aut gravis iucumbens scopulis arenibus æstas,  
 Quantum illi nocuere greges, durique venenum  
 Dentis, & admorso signata in stirpe cicatrix.  
 Non aliam ob culpam Bæcho caper omnibus atis  
 Cæditur, & veteres ineunt profcena Iudi:  
 Præmiaq; ingentes pagos, & compita circum  
 Theseidæ posuere, atque inter pocula læti  
 Mollibus in pratis unctos saliere per utres.  
 Necnon Ausonij, Troja gens missa, coloni  
 Versibus incomptis ludunt, risuque soluto:  
 Ora que corticibus sumunt horrenda, cavatis:  
 Et te Bacche vocant per carmina læta: tibi que  
 Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.  
 Hinc omnis largo pubescit vinea fœtu:  
 Complentur vallesque cavæ, saltusque profundi:  
 Et quocunq; Deus circum caput egit honestum.  
 Ergo rite suum Bæcho dicemus honorem  
 Carminibus patrijs, lanceisque, & liba feremus;  
 Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram;  
 Pinguiq; in veribus torrebimus exta columnis.

Est etiam ille labor curandis vitibus alter,  
 Cui nūquā exhausti fatis est, namq; omne quotannis.  
 Terque quaterq; solum scindendum: glebaque versis  
 Æternum frangenda bidentibus: omne levandum

Fronde nemus, redit agricolis labor actus in orbem:  
 Atque in se sua per vestigia voluitur annus.  
 Et jam olim, seras posuit cum vinea frondes,  
 Frigidus & sylvis Aquilo decussit honorem:  
 Jam tum acer curas venientem extendit in annum  
 Rusticus: & curvo Saturni dente relictam  
 Persequitur vitem attendens, fingitque putando.  
 Primus humum sodito: primus de vestra cremato  
 Sarmenata, & vallos primus sub tecta referto:  
 Postremus merito, bis vitibus ingruit umbra:  
 Bis segetem densis obducunt sentibus herbe:  
 Durus uterque labor: laudato ingentia rura,  
 Exiguam colito, necnon etiam aspera rursi  
 Vimina per sylvam, & ripis fluvialis arundo  
 Ceditur: incultrique exerceat cura salicis.  
 Jam vincte vires, jam falcem arbusta reponunt:  
 Jam canit extremos effertus vinitor antes:  
 Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus:  
 Et jam maturis metuendus Jupiter uvis.

- Contrà non ulla est oleis cultura: neque ille  
 Procurvam expectant falcem, rastrosque tenaces;  
 Cum semel hesserunt arvis, aurasque tulerunt,  
 Ipsa satis tellus, cum dente recluditur unco,  
 Sufficit humorem, & gravidas, cum vomere, fruges.  
 Hoc pinguem, & placitam paci nutritor olivam.  
 Poma quoque ut primum truncos sentire valentes,  
 Et vires habuere suas: ad sidera raptim  
 Vi propria nituntur, opisque haud indiga nostrae.  
 Nec minus interea foetu nemus omne gravefcit,  
 Sanguineisque inculta rubent avaria baccis,  
 Tondentur cytisi: tædas sylva alta ministrat:  
 Pascunturque ignes nocturni, & lumina fundunt.  
 Et dubitant homines serere, atque impendere curam?  
 Quid majora sequar? salices, humilesque genistæ,  
 Aut ille pecori frondem, aut pastoribus umbram  
 Sufficiunt, sepemque satis, & pabula melli.  
 Et juvat undantem buxo spectare Cytorum,  
 Naryciaeque picis lucos: juvat arva videre  
 Non rastris hominum, non ulli obnoxia curæ,  
 Ipse

Ipsæ Caucasæo steriles in vertice sylvæ,  
 Quas animosi Euri assiduè franguntque feruntque,  
 Dant alios aliæ fœtus: dant utile lignum  
 Navigijs pinos, domibus cedrosque, cupressosque.  
 Hinc radios trivere rotis, hinc tympana plaustris  
 Agricolæ: & pandas ratibus posuere carinas.  
 Vimini bus salices sæcundæ, frondibus ulmi:  
 At myrtus validis hastilibus, & bona bello  
 Cornus: Ithyraos taxi torquentur in arcus.  
 Nec tiliæ læves, aut torno rasilæ buxum,  
 Non formam accipiunt, ferroque cavantur acuto.  
 Necnon & torrentem undam levis innatat alnus  
 Missa Pado: necnon & apes examina condunt  
 Corticibusque cavis, vitiosæq; ilicis alveo,  
 Quid memorandum æquè Bacchæja dona tulerunt?  
 Bacchus, & ad culpam causas dedit: ille furentes  
 Centaurus letho domuit, Rætumque, Polumque,  
 Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.  
 O fortunatos nimium, sua si bona norint,  
 Agricolas: quibus ipsa procul discordibus armis,  
 Fundit humo facilem victum justissima tellus.  
 Si non ingentem foribus domus alta superbis  
 Mane salutantum totis vomit ædibus undam,  
 Nec varios inhiant pulchra testudine postes,  
 Illulasque auro vestes, Ephyreiaque æra,  
 Alba nec Assyrio fucatur lana veneno,  
 Nec casia liquidi corrumpitur usus olivi,  
 At secura quies, & nescia fallere vita,  
 Dives opum variarum: at latis ocia fundis.  
 Speluncæ, viviquæ lacus: at frigida Tempe,  
 Mugitusque boum, mollesque sub arbore somni;  
 Non absunt illic saltus, ac lustra ferarum,  
 Et patiens operum, parvoque assueta juvenus.  
 Sacra Deum, sanctique patres extrema per illos  
 Justitia excedens terris vestigia fecit.  
 Me verò primùm dulces ante omnia Musæ,  
 Quarum sacra fero ingenti percultus amore,  
 Accipiant, cælique vias, & sidera monstrent,  
 Defectus Solis varios, Lunæq; labores:

Unde tremor terris: qua vi maria alta tumescant  
 Obicibus ruptis, rursusque in seipsa residant:  
 Quid tantum Oceano properent se tingere soles  
 Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.  
 Sin, has ne possim naturæ accedere partes,  
 Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis:  
 Rura mihi, & rigui placeant in vallibus amnes:  
 Flumina amem, sylvasque inglorius. ò, ubi campi,  
 Sperchiusque, & virginibus bacchata Læcenis  
 Taygeta: ò qui me gelidis in vallibus Æmi  
 Sissat, & ingenti ramorum protegat umbra.  
 Felix qui potuit rerum cognoscere causas,  
 Atque metus omnes, & inexorabile fatum  
 Subiecit pedibus, strepitumque Acherontis Avari.  
 Fortunatus & ille, Deos qui novit agrestes,  
 Panaque Sylvanūque senem, Nymphasque sorores.  
 Illum non populi faeces, non purpura regum  
 Flexit, & infidos agitans discordia fratres.  
 Aut conjurato descendens Dacus ab Istro:  
 Non res Romanæ, perituraque regna, neque ille  
 Aut doluit miserans inopem, aut invidit habenti,  
 Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura  
 Sponte tulere sua, carpsit: nec ferrea jura  
 Infanumve forum, aut populi tabularia vidit.  
 Sollicitant alij remis freta cæca: ruuntque  
 In ferrum: penetrant aulas, & limina regum.  
 Hic petit excidijs urbem, miserisque penates,  
 Ut gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro.  
 Condit opes alius, defossoque incubat auro.  
 Hic stupet attonitus rostris: hinc plausus hiantem  
 Per cuneos (geminatus enim plebisque patrumque)  
 Corripuit, gaudent persusi sanguine fratrum,  
 Exilioque domos, & dulcè limina mutant,  
 Atque alio patriam quærunt sub sole jacentem.  
 Agricola incurvo terram dimovit aratro.  
 Hinc anni labor: hinc patriam, parvosque nepotes  
 Sustinet: hinc armenta boum, meritosque juvencos.  
 Nec requies, quin aut pomis exuberet annus.  
 Aut fœtu pecorum, aut Cerealis mergite culmi.

alta tumescant  
 ipsa residant :  
 tingere soles  
 oestibus obster.  
 re partes ,  
 lia sanguis :  
 allibus amnes.  
 ius. ò, ubi camp  
 hata Lacænis  
 libus Æmi  
 gat umbra.  
 re causas ,  
 bile fatum  
 cherontis Ava  
 it agrestes ,  
 mphasque soto  
 urpura regum  
 lia fratres.  
 ab Istro :  
 regna, neque illi  
 invidit habent  
 plentia rura  
 terea jura ,  
 bularia vidit.  
 ruuntque  
 limina regum.  
 sque penates,  
 tmiat ostro.  
 cubat auro.  
 e plausus hians  
 bisque patrumque  
 uine fratrum,  
 ina mutant,  
 sole jacentem.  
 t aratro.  
 parvosque nepo  
 etitosque juveno  
 uberet annus.  
 mergite culmi.  
 Preven-

Preventuque oneret sulcos, atq; horrea vincat.  
 Venit hyems: teritur Sicyonia bacca trapetis:  
 Glande sues læti redeunt: dant arbuta sylvæ:  
 Et varios ponit sætus autumnus: & altè  
 Mitis in apricis coquitur vindemia faxis.  
 Interea pendent dulces circum oscula nati:  
 Casta pudicitiam servat domus: ubera vaccæ  
 Lactea demittunt: pinguesque in gramine læto  
 Inter se adversis luctantur cornibus hædi.  
 Ipse dies agitat festos; fususque per herbam,  
 Ignis ubi in medio, & socij cratera coronant.  
 Te libans, Lenææ, vocat; pecorisque magistris  
 Velocis jaculi certamina ponit in ulmo:  
 Corporaque agresti nudant prædura palæstra.  
 Hanc olim veteres vitam coluere Sabini:  
 Hanc Remus, & frater; sic fortis Etruria crevit;  
 Scilicet & rerum facta est pulcherrima Roma:  
 Septem quæ una sibi muro circumdedit arces.  
 Ante etiam sceptrum Dictæi regis, & ante  
 Impia quàm cæcis gens est epulata juvenis,  
 Aureus hanc vitam in terris Saturnis agebat.  
 Necdum etiam audierant instari classica; necdum  
 Impositos duris crepitare incudibus enses.  
 Sed nos immensum spatijs consecimus æquor;  
 Et jam tempus equùm sumantia solvere colla.





P U B.

VIRGILII  
MARONIS  
GEORGICON

L I B E R I I I.

Herennij Modestini J. C. nobilissimi.

## A R G U M E N T U M.

Teque pales, & te pastor memorande per orbem,  
Es pecorum cultus, & gramine pascua leta:  
Queis habitent armenta locis, stabulentur & agni,  
Omnia divino monstravit carmine vates.



E quoque magna Pales, & te memoran-  
de canemus

Pastor ab Amphiso; vos sylvæ, am-  
nesque Lycæi

Cætera, quæ vacuas tenuissent carmi-  
na mentes,

Omnia iam vulgata. quis aut Eurysthea durum,  
Aut illaudati nescit Bustridis aras?

Cui non dictus Hylas puer, & Latonia Delos?

Hippodameque, humeroque Pelops insignis eburno,  
Acer equis? tentanda via est, qua me quoque possim  
Tollere humo, victorque virum volitare per ora.  
Primus ego in patriam mecum (modo vita superstiti)  
Aonio rediens deducam vertice Musas.

Pri-

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas :  
 Et viridi in campo templum de marmore ponam  
 Propter aquam , tardis ingens ubi flexibus errat  
 Mincius , & tenera prætexit arundine ripas.  
 In medio mihi Cæsar erit , templumq; tenebit.  
 Illi victor ego , & Tyrus conspectus in ostro ;  
 Centum quadrijugos agitato ad flumina currus.  
 Cuncta mihi Alpheum linquens , lucosq; Molochi  
 Cursibus , & crudo decernet Græcia cæstu.  
 Ipse caput tonsæ folijs ornatus olivæ  
 Dona feram , jam nunc solennes ducere pompas  
 Ad delubra juvat , cæsosq; videre juvencos :  
 Vel scena ut versis discedat frontibus : utq;  
 Purpurea intexti tollant aulæa Britanni :  
 In foribus pugnam ex auro , solidoq; elephanto  
 Gangaridum faciam , victorisq; arma Quirini :  
 Atq; hic undantem bello , magnumq; fluentem  
 Nilum , ac navali surgentes ære columnas.  
 Addam urbes Asiæ domitas , pullumq; Niphaten :  
 Fidentemq; fuga Parthum , versisq; sagittis :  
 Et duo rapta manu diverso ex hoste tropæa ,  
 Bisque triumphatas utroq; ab littore gentes.  
 Stabunt & Parii lapides spirantia signa ,  
 Assaraci proles. demissaq; ab Jove gentis  
 Nomina, Trosq; parens ; & Trojæ Cynthius auctor.  
 Invidia infelix Furias , amnemq; severum ,  
 Cocyti metuet , tortosq; Ixionis angues ,  
 Immanemq; rotam , & non exuperabile saxum.  
 Intereâ Dryadum sylvas , saltusq; sequamur  
 Intactos , tua Mæcenas haud mollia iussa.  
 Te sine nil altum mens inchoat. en age segnes  
 Rumpe moras ; vocat ingenti clamore Cithæron.  
 Taygetiq; canes : domitrixq; Epidaurus equorum :  
 Et vox assensu nemorum ingeminata remugit.  
 Mox tamen ardentes accingar dicere pugnas  
 Cæsaris , & nomen fama tot ferre per annos ,  
 Tithoni prima quot abest ab origine Cæsar.  
 Seu quis Olympiæ miratus præmia palmæ  
 Pascit equos , seu quis fortes ad aratra juvencos :

Corpo-

Pti-

Corpora præcipuè matrum legat, optima torvæ  
 Forma bovis, cui turpe caput, qui plurima cervix,  
 Et crutum tenus à mento palæaria pendent.

Tum longo nullus lateri domus: omnia magna:  
 Pes etiam, & camuris hirtæ sub cornibus aures.  
 Nec mihi displiceat maculis insignis, & albo  
 Aut juga detrectans: interdumq; aspera cornu,  
 Et faciem tauro propior: quæq; ardua tora,  
 Et gradiens ima vertit vestigia cauda.

Ætas Lucinam, justosque pari Hymenæos  
 Desinit ante decem, post quatuor incipit annos,  
 Cætera nec fortunæ habilis, nec fortis aratris.  
 Intercæ, superat gregibus dum læta juventus,  
 Solve matres: mitte in venerem pecuaria primus;  
 Atq; aliam ex alia generando suffice prolem,  
 Optima quæq; dies miseris mortalibus ævi  
 Prima fugit, subeunt morbi, tristiq; senectus,  
 Et labor: & duræ rapit inclementia mortis.  
 Semper erunt, quatum mutari corpora malis.  
 Semper enim refice: ac, ne post amissa requiras,  
 Anteveni, & sobolem armento sortite quotannis.

Necnon & pecori est idem delectus equino.  
 Tu modo, quos in spem statuis summittere gentis.  
 Præcipuum jam inde à teneris impende laborem.  
 Continuo pecoris generosi pullus in arvis  
 Altius ingreditur, & mollia crura reponit.  
 Primus, & ire viam, & fluvios tentare minaces  
 Audet, & ignoto sese committere ponti:  
 Nec vanos horret strepitus. illi ardua cervix,  
 Argutumq; caput, brevis alvus, obesaq; terga:  
 Luxuriatque toris animosum pectus, honesti  
 Spadices, glaucique: color deterrimus albis,  
 Et gilvo. tum siqua sonum procul arma dedere,  
 Stare loco nescit: micat auribus, & tremat artus:  
 Collectumque premens voluit sub naribus ignem,  
 Densa juba, & dextro jactata recumbit in armo.  
 At duplex agitur per lumbos spina, cavatque  
 Tellurem, & solido graviter sonat ungula cornu,  
 Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis

Cylla-

t, optima tota  
 qui plurima cer  
 a pendent.  
 : omnia magn  
 cornibus aures.  
 gnis, & albo  
 q; aspera cornu  
 ardua tota,  
 cauda.  
 Hymenæos  
 or incipit annos  
 fortis aratris.  
 lata juvenus,  
 pecuaria primus;  
 affice prolem,  
 alibus ævi  
 tristisq; senectus,  
 tia mortis.  
 corpora malis.  
 amissa requiras,  
 ortire quotannis  
 us equino.  
 mmittere genti  
 pende laborem  
 s in arvis  
 ra reponit.  
 tentare minacce  
 re ponti:  
 rdua cervix,  
 obesaq; terga  
 stus, honesti  
 rimus albis,  
 arma dedere,  
 & tremit artu  
 b naribus ignem  
 umbit in armo  
 a, cavatque  
 at ungula cornu  
 habenis

Cylla-

Cyllarus: & , quorum Graij meminere poetæ,  
 Martis equi bijuges, & magni currus Achillis.  
 Talis & ipse jubam cervice effudit equina,  
 Conjugis adventu pernix Saturnus, & altum  
 Pelion hinnitu fugiens implevit acuto, (annis  
 Hunc quoq; , ubi aut morbo gravis, aut jam segnior  
 Deficit, abde domo: nec turpi ignosce senectæ.

Frigidus in Venerem senior, frustra; laborem  
 Ingratum trahit: & , siquando ad prælia ventum est,  
 Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis,  
 Incallum furit: ergo animos, ævumque notabis  
 Præcipue; hinc alias artes, prolemque parentum;  
 Et quis cuique dolor victo, quæ gloria palmæ.  
 Nonne vides cum præcipiti certamine campum  
 Corripuere, ruuntque effusi carcere currus;  
 Cum spes arrectæ juvenum, exultantiaque haurit  
 Corda pavor pulsans, illi instant verberare torto,  
 Et proni dant lora; volat ut fervidus axis;  
 Jamque humiles, jamque elati sublime videntur  
 Aera per vacuum ferri, atque assurgere in auras.  
 Nec mora, nec requies; ut fulvæ nimbus arenæ  
 Tollitur, humescunt spumis, flatuque sequentum.  
 Tantus amor laudum, tantæ est victoria curæ.  
 Primus Erichthonius currus, & quattuor ausus  
 Jungere equos, rapidisque rotis insistere victor.  
 Fræna Pelethronij Lapithæ, gyrosque dedere  
 Impositi dorso; atque equitem docuere sub armis.  
 Insultare solo, & gressus glomerare superbos.  
 Æquus uterque labor; æquè juvenemque magistrum  
 Exquirunt, calidumque animis, & cursibus acrem;  
 Quamvis sæpe fuga versos ille egerit hostes,  
 Et patriam Epeirum referat, fortèsque Mycenas,  
 Neptuniquè ipsa deducat origine gentem,  
 His animadversis, instant sub tempus, & omnes  
 Impendunt curas denso distendere pingui,  
 Quem legèrè ducem, & pecori duxere maritum:  
 Florentesque secant herbas, fluviosque ministrant,  
 Farraque; ne blando nequeant superesse labori,  
 In validique patrum referant jejunia nati.

Ipsa

Ipsa autem macie tenuant armenta volentes ;  
 Atque ubi concubitus primos jam nota voluptas  
 Sollicitat, frondesque negant, & fontibus arcant ;  
 Sæpe etiam cursu quatiant, & sole fatigant,  
 Cum graviter tunsis gemit arca frugibus, & cum  
 Surgentem ad Zephyrum paleæ jactantur inanes.  
 Hoc faciunt, nimio ne luxu obrusior usus  
 Sit genitali arvo, & fulcos oblimet inertes ;  
 Sed rapiat sitiens Venerem, interiusque recondat,  
 Rursus cura patrum cadere, & succedere matrum  
 Incipit, exactis gravidæ cum mensibus errant.  
 Non illas gravibus quisquam juga ducere plaustris,  
 Non saltu superare viam sit passus, & acri  
 Carpere prata fuga, fluviisque innare rapaces.  
 Saltibus in vacuis pascant, & plena secundum  
 Flumina ; muscus ubi, & viridissima gramine ripa,  
 Speluncæque tegant, & saxea procubet umbra.  
 Est lucos Silari circa, ilicibusque virentem  
 Plurimus Alburnum volitans, cui nomen asilo  
 Romanum est ; æstron Graij vertere vocantes ;  
 Asper, acerba sonans ; quo tota exterrita sylvis  
 Distugiunt armenta. furit mugibus æther  
 Concussus, sylvæque, & siccæ ripa Tanagri,  
 Hoc quondam monstro horribile exercuit iras  
 Inachiæ Juno pestem meditata juvenæ.  
 Hunc quoque ( nam medijs fervoribus acrior instat )  
 Arcebis gravido pecori, armentaque pascet  
 Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris.  
 Post partum, cura in vitulos traducitur omnis ;  
 Continudque notas, & nomina gentis inurunt ;  
 Et quos aut pecori malint summittere habendo,  
 Aut atis servare sacris, aut scindere terram,  
 Et campum horrentem fractis invertere glebis.  
 Cætera pascuntur virides armenta per herbas.  
 Tu quos ad studium, atque usum formabis agrestem.  
 Jam vitulos hortare ; viamque insiste domandi,  
 Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas.  
 Ac primum laxos tenui de vimine cirelos  
 Cervici subnecte ; dehinc, ubi libera colla

Servitio

Servitio assuerint, ipsis è torquibus aptos  
 Junge pares, & coge gradum conferre juvencos,  
 Atque illis jam sæpe rotæ ducantur inanes  
 Per terram, & summo vestigia pulvere signent.  
 Post valido nitens sub pondere faginus axis  
 Instrepat; & iunctos temo trahat æreus orbis.  
 Interea pubi indomitæ non gramina tantum,  
 Nec vescas salicum frondes, ulvamque palustrem;  
 Sed frumenta manu carpes sata, nec tibi fœtæ  
 More patrum nivea implebunt multæ talia vaccæ;  
 Sed tota in dulces consumunt ubera natos.

Sin ad bella magis studium, turmasque feroces,  
 Aut Alpheæ rotis prælabi flumina Pisæ,  
 Et Jovis in luco currus agitare volantes;  
 Primus equi labor est animos, atque arma videre  
 Bellantum, lituosque pati, tractuque gementem  
 Ferre rotam, & stabulo frænos audire sonantes.  
 Tum magis, atq; magis blandis gaudete magistræ  
 Laudibus, & plausæ sonitum cervicis amare.  
 Atq; hæc jam primò depulsus ab ubere matris  
 Audiat: inq; vicem det mollibus ora capistris  
 Invalidus, etiamq; tremens, etiam inscius ævi.  
 At, tribus exactis, ubi quarta accesserit ætas,  
 Carpere mox gyrum incipiat gradibusq; sonare  
 Compositis: sinuetq; alterna volumina crurum:  
 Sitq; laboranti similis. tum cursibus auras  
 Provocet: ac per aperta volans, ceu liber habenis;  
 Æquora, vix summa vestigia ponat arena.  
 Qualis Hyperboreis Aquilo cum densus ab oris  
 Incubuit, Scythiæq; hyemes, atq; arida differt  
 Nubila, tum segetes altæ, campique natantes  
 Lenibus horrescunt flabris: summæque sonorem  
 Dant sylvæ. longiq; urgent ad littora fluctus:  
 Ille volat, simul arva fuga, simul æquora verrens,  
 Hic vel ad Elei metas, & maxima campi  
 Sudabit spatia, & spumas aget ore cruentas:  
 Belgica vel molli melius feret effeda collo.  
 Tum demum crassa magnum farragine corpus  
 Crescere jam domitis finito. namq; ante domandum

Ingentes

Servitio

Ingentes tollent animos, prensiq; negabunt  
Verbera lenta pati, & duris parere lupatis,

Sed non ulla magis vires industria firmat,  
Quam Venerem, & cæci stimulos avertere amoris,  
Sive boum, sive est cui gratior usus equorum,  
Atq; ideo tauros procul, atque in sola relegant  
Pascua, post montē oppositum, & trans flumina lata:  
Aut intus clausos satura ad præsepia servant.

Carpit coim vires paulatim, utriusque videndo  
Famina, nec nemorū paritur meminisse, nec herbæ,  
Dulcibus illa quidem illecebris & sæpe superbos  
Cornibus inter se subigit. decernere amantes.

Pascitur in magna sylva formosa iuvenca,  
Illi alternantes multa vi prælia miscent  
Vulneribus crebris: lavit ater corpora sanguis:  
Versaque in obnixos urgentur cornua vasto

Cum gemitu:reboant sylvæque, & magnus Olympus,  
Nec mos bellantes una stabulare: sed alter  
Victus abit, longèque ignotis exulat oris,  
Multa gemens, ignominiam, plagasque superbi  
Victoris, tum quos amisit inultus amores:  
Et stabula aspectans regnis excessit avitis.

Ergo omni cura vires exercet: & inter  
Dura jacet per nox instrato saxa cubili,  
Frondebis hirsutis, & carice pastus acuta:  
Et tentat sese, atque irasci in cornua discit  
Arboris obnixus trunco, ventosque lacessit  
Ictibus, & sparsa ad pugnam proludit arena.  
Foss, ubi collectum robur, viresque receptæ:  
Signa mover, præcepsque oblitum fertur in hostem.  
Fluctus ut in medio cœpit cum albescere ponto  
Longius, ex altoque sinum trahit: utque volutus  
Ad terras, immane sonat per saxa, nec ipso  
Monte minor procumbit: at ima exæstuat unda  
Vorticibus, nigramque altè subiectat arenam.

Omne adeo genus in terris hominūq; ferarumq;  
Et genus æquoreum, pecudes, piætæque volucres  
In furias, ignemque ruunt: amor omnibus idem.  
Tempore non alio catulorum oblita lævna

Sævior

Sævior erravit campis: nec funera vulgò  
 Tam multa informes ursi stragemque dedere.  
 Per sylvas: tum sævus aper, tum pessima tigris.  
 Heu male tum Libyæ solis erratur in agris.  
 Nonne vides, ut tora tremor pertinet equorum  
 Corpora, si tantum notas odor attulit auras?  
 Ac neque eos jam fræna virum, nec verbera sæva,  
 Non scopuli, rupesq; cavæ, atq; objecta retardant  
 Flumina, correptos unda torquentia montes.  
 Ipse ruit, dentesq; Sabellicus exacuit sus:  
 Et pede profubigit terram: fricat arbore costas:  
 Atq; hinc, atq; illinc humeros ad vulnera durat.  
 Quid juvenis, magnum cui versat in ossibus ignem  
 Durus amor? nempe abruptis turbata procellis  
 Nocte natat cæca serus freta: quem super ingens  
 Porta tonat cæli, & scopulis illisa reclamant  
 Æquora: nec miseri possunt revocare parentes,  
 Nec moritura super crudeli funere virgo.  
 Quid lynces Bacchi variæ, & genus acre luporum,  
 Atque canum? quidquæ imbelles dant prælia cervi?  
 Scilicet ante omnes furor est insignis equarum:  
 Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci  
 Potmiades malis membra absumpsere quadrigæ.  
 Illas ducit amor trans Gargara, transque sonantem  
 Ascanium; superant montes, & flumina tranant;  
 Continuòque avidis ubi subdita flamma medullis,  
 Vere magis (quia vere redit calor ossibus) illæ  
 Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,  
 Exceptantque leves auras, & sæpe sine ullis  
 Conjugijs vento gravidæ (mirabile dictu)  
 Saxa per, & scopulos, & depressas convalles  
 Diffugiunt, non, Eure, tuos, neque solis ad ortus;  
 In Boreâ, Caurumque, aut unde nigerrimus Auster  
 Nascitur, & pluvio contristat frigore cælum.  
 Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt  
 Pastores, lentum distillat ab inguine virus,  
 Hippomanes, quod sæpe malæ legere novercæ:  
 Miscueruntque herbas, & non innoxia verba.  
 Sed fugit intereà, fugit irreparabile tempus.

Singula dum capti circumveſtamur amore.  
 Hoc fatis armentis, ſuperat pars altera curæ,  
 Lanigeros agitare greges, hirtaſque capellas.  
 Hic labor; hinc laudem fortes ſperare coloni.  
 Nec ſum animi dubius, verbis ea vincere magnum  
 Quàm ſit, & anguſtis hunc addere rebus honorem;  
 Sed me Parnaffi deſerta per ardua dulcis  
 Raptat amor; juvat ire jugis, quã nulla priorem,  
 Caſtaliã molli devertitur orbita clivo.  
 Nunc veneranda Pales magno nunc ore ſonandum.  
 Incipiens, ſtabulis edico in mollibus herbam  
 Carpere oves, dum mox frondofa reducitur æſtas;  
 Et multa duram ſtipula, filicumque manipulis  
 Sternere ſubter humum, glacies ne frigida lædat  
 Molle pecus, ſcabiẽmque ſerat, turpexque podagras,  
 Poſt hinc degreſſus, iubeo frondentia capris  
 Arbute ſufficere, & fluvios præbere recentes,  
 Et ſtabula à ventis hyberno opponere ſoli  
 Ad medium converſa diem, cum frigidus olim  
 Jam cadit, extremoque irrorat Aquarius anno.  
 Hæc quoque non cura nobis leviorẽ tuenda.  
 Nec minor uſus erit; quamvis Mileſia magno  
 Vellera mutantur Tyrios incocta rubores.  
 Denſior hinc ſoboles: hinc largi copia lactis.  
 Quò magis exhauſto ſpumaverit ubere mulctra.  
 Lætã magis preſſis manabunt flumina mammis.  
 Nec minus interea barbas, incanaque menta,  
 Cinyphij tondent hirci, ſetaſque comantes  
 Uſum in caſtrorum, & miſeris velamina nautis,  
 Paſcuntur verò ſylvas, & ſumma Lycæi,  
 Horrentesque rubos, & amantes ardua dumos.  
 Atque ipſe memores redeunt in tecta, ſuoſque  
 Ducunt, & gravido ſuperant vix ubere limen.  
 Ergo omni ſtudio glaciẽm, ventosque nivales,  
 Quò minus eſt illis curæ mortalis egeſtas,  
 Avertes; victumque ferēs, & virgea lætus  
 Pabula; nec tota claudes ſenilia bruma.

At verò Zephyris cum læta vocantibus æſtas,  
 In ſaltus utrumque gregem, atque in paſcua mittes.

Lucif-

Lucifeni primo cum sidere frigida rura  
 Carpmus, dum mane novum, dum gramina cauent,  
 Et ros in tenera pecori gratissimus herba est;  
 Inde ubi quarta sitim cęli collegerit hora,  
 Et cantu querulę rumpent arbusta cicadę;  
 Ad puteos, aut alta greges ad stagna iubeto  
 Currentem iliginis potare canalibus undam.  
 ęstibus at medijs umbrosam exquirere vallem,  
 Sicubi magna Jovis antiquo robore quercus  
 Ingentes tendat ramos; aut sicubi nigrum  
 Illicibus crebri sacra nemus accubet umbra.  
 Tum tenues dare rursus aquas, & pascere rursus  
 Solis ad occasum, cum frigidus aera Vesper  
 Temperat, & salus reficit jam rosca Luna,  
 Littoraque Halcyonem resonant, & acanthida dumi.  
 Quid tibi pastores Libyę, quid pascua versu  
 Prosequar, & raris habitata mapalia tectis:  
 Sæpe diem, noctemque, & totum ex ordine mensera  
 Pascit ut; itque pecus longa in deserta sine ullis  
 Hospitijs; tantum campi jacet, omnia secum  
 Armentatius Afer agit, tectumque, Laremque  
 Armaque Amycleumq; canē, Cressamq; pharetram,  
 Non secus ac patrijs acer Romanus in armis  
 Injusto sub fasce viam cum carpit, & hostem  
 Ante expectatum positus stat in agmine castris,  
 At non, quę Scythię gentes, Mæoticaque unda,  
 Turbibus & torquens flaventes Ister arenas;  
 Quęque redit medium Rhodope porrecta sub axem.  
 Illic clausa tenent stabulis armenta; neque ullę  
 Aut herbę campo apparent, aut arbore frondes;  
 Sed læet aggeribus niveis informis, & alto  
 Terra gelu latē, septemq; assurgit in ulnas.  
 Semper hyems, semper spirantes frigora Cauri,  
 Tum sol pallentes haud unquam discutit umbras,  
 Nec cum investus equis altum petit æthera: nec cum  
 Præcipitem Oceani rubro lavit æquore currum,  
 Concretescunt subitę currenti in flumine crustę:  
 Undaque jam tergo ferratos sustinet orbes,  
 Pappibus illa prius patulis, nunc hospita plaustris.  
 ęraque

Æraque diffiliunt vulgò, vestesque rigescunt  
 Indutæ: caduntque securibus humida vina:  
 Et totæ solidam in glaciem vertere lacunæ,  
 Siriaque impex induruit horrida barbis,  
 Interea toto non secius aere ningit.  
 Intereunt pecudes: stant circumfusa pruinis  
 Corpora magna bouum: confertoque agmine cervi  
 Torpent mole nova, & summis vix cornibus extant,  
 Hos non immixtis canibus, non cassibus ullis,  
 Puniceæ ve agitant pavidos formidine pennæ:  
 Sed frustra oppositum trudentes pectore montem.  
 Comminus obruncant ferro graviterque rudentes  
 Cædunt, & magno læti clamore repositant.  
 Ipsi in defossis specubus secuta sub alta  
 Ocia agunt terra, congestaque robora, totasque  
 Advoluere focis ulmos, ignique dedere.  
 Hic noctem ludo ducunt: & pocula læti  
 Fermento, atq; acidis imitantur vitea sorbis.  
 Talis Hyperboreo Septem subjecta trioni  
 Gens effrena virum Riphæo tunditur Euro:  
 Et pecudum fulvis velantur corpora feris.

Si tibi lanicium curæ: primum aspera sylva,  
 Lappæque tribulique absint. fuge pabula læta:  
 Continuoque greges villis lege mollibus albos.  
 Illum autem, (quamvis aries sit candidus ipse)  
 Nigra subest udo tantum cui lingua palato,  
 Rejice, ne maculis infuscet vellera pullis  
 Nascentum: plenoq; alium circumspice campo.  
 Munere sic niveo lanæ (si credere dignum est)  
 Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit,  
 In nemora alta vocans: nec tu aspernata vocantem,  
 At, cui lactis amor, cytisum, lotoque frequentes  
 Ipse manu, falsasque ferat præsepibus herbas.  
 Hinc & amat fluvios magis, & magis ubera tendunt,  
 Et falsis occultum referunt in lacte saporem.  
 Multi jam excretos prohibent à matribus hædos:  
 Primaque se tratis præfigunt ora capistris.  
 Quod surgente die mullere, horisq; diurnis,  
 Noctè premunt: quod jam tenebris, & sole cadente.

Sub

Sub lucem exportant calathis ( addit oppida pastor )  
 Aut parco sale contingunt, hyemique reponunt.  
 Nec tibi cura canum fuerit postrema : sed unâ  
 Veloces Sparte catulos, acremque Molossum  
 Pafce sero pingui : nunquam custodibus illis  
 Nocturnum stabulis furem, incurfusque luporum.  
 Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.  
 Sæpe etiam cursu timidos agitabis onagros,  
 Et canibus leporem, canibus venabere damas.  
 Sæpe volutabris pulsos sylvestribus apros  
 Latratu turbabis agens : montesque per altos  
 Ingentem clamore premes ad retia cervum.

Disce & odoratam stabulis accendere cedrum,  
 Galbanoque agitare graves nidore chelydros.  
 Sæpe sub immotis præsepibus aut mala tactu  
 Vipera deliruit, cælumq; exterrita fugit :  
 Aut tecto assuetus coluber succedere, & umbræ.  
 Pestis acerba bouum, pecorique aspergere virus,  
 Fovit humum. cape saxa manu, cape robora pastor.  
 Tollentemq; minas, & sibila colla tumentem  
 Dejice. jamque fuga timidum caput abdidit altè,  
 Cùm medijs nexus, extremæque agmina caudæ  
 Solvantur, tardosque trahit sinus ultimus orbes.  
 Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,  
 Squammaea convoluens sublato pectore terga,  
 Atq; notis longam maculosus grandibus alvum :  
 Qui dum amnes ulli rumpuntur fontibus, & dum  
 Vere madent udo terræ, ac pluvialibus Austris,  
 Stagna colit : ripisque habitans hic piscibus atram  
 Improbus ingluviem, ranisque loquacibus explet.  
 Postquam exhausta palus, terræque ardore dehiscit,  
 Exilit in sicum, & flammantia lumina torquens  
 Sævitur agris, asperque siti, atque exterritus æstu.  
 Ne mihi tum molles sub dio carpere somnos,  
 Neu dorso nemoris libeat jacuisse per herbas,  
 Cùm positus novus exuvijs, nitidusque juventa  
 Voluitur, aut catulos tectis, aut ova relinquens  
 Arduus ad solem, & linguis micat ore trifulcis.

Morborum quoque te causas, & signa docebo.

Turpis

Turpis oves tentat scabies, ubi frigidus imber,  
 Altius ad vivum perfedit, & horrida cano  
 Bruma gelu; vel cum tonsis illotus adhæsit  
 Sudor, & hirsuti secuerunt corpora vepres.  
 Dulcibus idcirco fluvij pecus omne magistri  
 Perfundunt; udisque aries in gurgite villis  
 Mersatur, missusque secundo defluit amni;  
 Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca;  
 Et spumas miscent argenti, vivaque sulphura,  
 Idæalque pices, & pingues unguine ceras.  
 Scyllâque, helleborusque graves, nigrumque bitumē,  
 Non tamē ulla magis præfens fortuna laborum est;  
 Quam si quis ferro potuit rescindere summum  
 Ulceris os, alit vitium, vivitque regendo,  
 Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor  
 Abnegat, & meliora Deos sedet omnia poscens,  
 Quin etiam, ima dolor balantum lapsus ad ossa  
 Cum furit, atque artus depascitur arida febris,  
 Profuit incensos æstus avertere, & inter  
 Ima ferire pedis salientem sanguine venam;  
 Bisaltæ quo more solent, acerque Gelonus,  
 Cum fugit in Rhodopen, atque in deserta Getarum,  
 Et lac concretum cum sanguine potat equino.  
 Quum procul aut molli succedere sæpius umbrae  
 Videris, aut summas carpentem ignavius herbas,  
 Extremamque sequi, aut medio procumbere campo  
 Pascentem & seæ solam decedere nocti;  
 Continuò culpam ferrò compesce prius, quam  
 Dira per incautum serpent contagia vulgus.  
 Non tam creber agens hyemem ruit æquore turbo,  
 Quam multæ pecudum pestes, nec singula morbi  
 Corpora corripunt; sed tota æstiva repente,  
 Spemque gregemque simul, cunctamque ab origine gentē,  
 Tum sciat aerias Alpes, & Norica si quis  
 Castella in tumulis, & Japidis arva Timavi  
 Nunc quoque post tantò videat, desertaque regna  
 Pastorum, & longè saltus, latèque vacantes.  
 Hic quondam morbo cæli miseranda coorta est  
 Tempestas, totoque Autumni incanduit æstu:

Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum :  
 Corruptiq; lacus ; infecit pabula tabo.  
 Nec via mortis erat simplex ; sed ubi ignea venis  
 Omnibus arcta sitis miseris adduxerat artus,  
 Rursus abundabat fluidus liquor ; omniaq; in se  
 Ossa minutatim morbo collapsa trahebat.  
 Sæpe in honore Deum medio stans hostia ad aram,  
 Lanæ dum nivea circumdatur insula vitta,  
 Inter cunctantes cecidit moribunda ministros.  
 Aut si quam ferro mactaverat ante sacerdos ;  
 Inde neq; impositis ardent altaria fibris ;  
 Nec responsa potest consultus redde te vates.  
 Ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri,  
 Summaq; jejuna sanie infuscatur arena.  
 Hinc lætis vituli vulgò moriuntur in herbis.  
 Et dulces animas plena ad præsepia reddunt.  
 Hinc canibus blandis rabies venit ; & quatit ægros  
 Tussis anhela sues, ac faucibus angit obesiss.  
 Labitur infelix studiorum, atq; immemor herbæ  
 Victor equus, fontesq; avertitur, & pede terram  
 Crebra ferit : demissæ aures, incertus ibidem  
 Sudor, & ille quidem morituris frigidus ; arct  
 Pellis, & ad tactum tractanti dura resistit.  
 Hæc ante exitium primis dant signa diebus.  
 Sin in processu cœpit crudescere morbus ;  
 Tum verò ardentes oculi, atq; attractus ab alto  
 Spiritus, interdum gemitu gravis ; imaq; longo  
 Ilia singultu tendunt ; it naribus ater  
 Sanguis ; & obsessas fauces premit aspera lingua.  
 Profuit incerto latices infundere cornu  
 Lenæos : ea visa salus morientibus una.  
 Mox erat hoc ipsum exitio : furisq; reflecti  
 Ardebant : ipsique suos jam morte sub ægra  
 (Dij meliora pijs, erroremq; hostibus illum)  
 Discissos nudis laniabant dentibus artus.  
 Ecce autem duro fumans sub vomere taurus  
 Concidit, & mistum spumis vomit ore cruorem ;  
 Extremosq; ciet gemitus, it tristis arator  
 Morientem abjungens fraterna morte juvenem ;

Atq. opere in medio defixa relinquunt aratra,  
 Non umbræ altorum nemorum, non mollia possunt  
 Prata movere animum: non, qui per saxa volutus  
 Purior electro campum petit amnis, at ima  
 Solvuntur latera, atq; oculos stupor urget inertes;  
 Ad terramq; fluit de vexo pondere cervix,  
 Quid labor, aut benefacta juvant? quid vomere terras  
 Invertisse graves? atqui non Massica Bacchi  
 Munera, non illis epulæ nocuere repostæ.  
 Frondibus, & victu pascuntur simplicis herbæ,  
 Pocula sunt fontes liquidi, atque exercita cursu  
 Flumina: nec somnos abruptis cura salubres,  
 Tempore non alio dicunt regionibus illis  
 Quæsitæ ad sacra boves Junonis, & aris  
 Imparibus ductos alta ad donaria currus,  
 Ergo, agrè rastrois terram rimantur: & ipsis  
 Unguibus infodiunt fruges: montesque per altos  
 Contenta cervice trahunt stridentia plaustra.  
 Non lupus insidias explorat ovilia circum,  
 Nec gregibus nocturnus obambulat: acrior illum  
 Cura domat. timidi damæ, cerviq; fugaces  
 Nunc interq; canes, & citcum recta vagantur.  
 Jam maris immensi prolem, & genus omne natantia  
 Littore in extremo, ceu naufraga corpora, fluctus  
 Proluit: insolitæ fugiunt in flumina phocæ.  
 Interit, & curvis frustra defensa latebris  
 Vipera, & attoniti squammis astantibus hydri,  
 Ipsis est aer avibus non æquus, & illæ  
 Præcipites alta vitam sub nube relinquunt.  
 Præterea nec jam mutari pabula refert:  
 Quæstræq; nocent artes: cessere magistri  
 Phillyides Chiron, Amichaoniusq; Melampus,  
 Sævæ & in lucem Stigijs emissa tenebris  
 Pallida Tisiphone: morbos agit ante metumq;  
 Inq; dies avidum surgens caput altius effert  
 Balatu pecorum, & crebris mugitibus amnes,  
 Arentesq; sonant ripæ, collesque supini,  
 Jamque catervatim dat stragem, atque aggerat ipsi  
 In stabulis turpi dilapsa cadavera tabo:

Donec

qui aratra,  
 non mollia posse  
 ui per saxa volu-  
 nis, at ima  
 upor urget inerte  
 te cervix.  
 quid vomere ter-  
 sifica Bacchi  
 e reposte.  
 mplicis herbae,  
 e exercita cur-  
 e cura salubres,  
 ibus illis  
 , & aris  
 a currus,  
 ntur: & ipsis  
 ontesque per alto  
 ria plaustra.  
 a circum,  
 ulat: acrior illu-  
 rviq; fugaces  
 eta vagantur.  
 genus omne en-  
 a corpora, flami-  
 mina phocæ,  
 à latebris  
 stantibus hydri-  
 & illæ  
 relinquunt.  
 referi:  
 e magistri  
 niusq; Melamp-  
 enebri-  
 ante metumq;  
 altius effert  
 gitibus amnes,  
 ac supini.  
 atque aggerat  
 i tabo:

Dont

Donec humo regere, ac foveis abscondere discunt.  
 Nam neque erat corijs usus: nec viscera quisquam  
 Aut undis abolere potest, aut vincere flamma.  
 Nec tondere quidem morbo, illuviæque peresa  
 Vellera, nec telas possunt attingere putres.  
 Verum etiam invisos si quis tentarat amictus;  
 Ardentes papulæ, atque immundus olentia sudor  
 Membra sequebatur: nec longo deinde moranti  
 Tempore, contactos artus facer ignis edebat.



PUB.  
**VIRGILII**  
 MARONIS  
 GEORGICON  
 LIBER IV.

*Herennij Modestini J. C. nobilissimi.*

A R G U M E N T U M.

*Protinus aerij mellis redolentia regna,  
 Hybleas & apes alveorum & cerea testæ,  
 Quinque apibus flores, examina quæque legenda,  
 Indicat, humentesque favos, cælestia dona.*



P R O T I N U S aerij mellis cælestia do-  
 na

Exequar, hanc etiam Mæcenas aspice  
 partem.

Admiranda tibi levium spectacula re-  
 rum,

Magnanimosque duces, totiusque ordine gentis  
 Mores, & studia, & populos, & prælia dicam,  
 In tenui labor: at tenuis non gloria: si quem  
 Numina læva sinunt, auditq; vocatus Apollo.

Principio sedes apibus, statioq; petenda;  
 Quò neque sit ventis aditus (nam pabula venti  
 Ferre domum prohibent) neq; oves, hædiq; perules  
 Floribus insultent: aut errans bucula campo  
 Decuiat rorem, & surgentes atterat herbas.  
 Absint & pæti squalentia terga lacerti  
 Fingibus à stabulis, meropesque, aliæque volucres,  
 Et manibus Progne pectus signata cruentis.  
 Omnia nam latè vastant: ipsasque volantes  
 Ore ferunt, dulcem nidis immitibus escam.  
 At liquidi fontes, & stagna verentia musco  
 Adfint, & tenuis fugiens per gramina rivus:  
 Palmaque vestibulum, aut ingens oleaster obubret.  
 Ut eùm prima novi ducent examina Reges

vere

L I  
I S  
N

nobilissimi.

U M.  
regna,  
ra tecta,  
neque legenda  
elestia dona.  
bellis caelestia

n Mæcenas aliq

um spectacula

e ordine gentis

& praelia dicam

aria: si quem

caus Apollo

s petenda;

pabula venti

res, hædiq; peni

cuia campo

erat herbas.

ccenti

aliaque volat

a cruentis.

ae volantes

ibus escam-

entia musco

amina rivus

s oleaster oblit

ina Reges

Verè suo, ludetque savis emissa juvenus,  
Vicina invitet decedere ripa calori.  
Obviaq; hospitij tereat frondentibus arbos,  
In medium, seu stabit iners, seu profluat humor,  
Transverlas salices, & grandia conjice saxa:  
Pontibus ut crebris possint consistere, & alas  
Pandere ad æstivum solem, si fortè morantes  
Sparserit, aut præceps Neptuno immerserit Eurus.  
Hæc circum casæ virides & olentia latè  
Serpylla, & graviter spirantis copia thymbræ  
Floreat, irriguumq; bibant violatia fontem.

Ipsa autem seu corticibus tibi suta cavatis,  
Seu lento fuerint alvearia vimine texta,  
Angustus habeant aditus, nam frigore mella  
Cogit hyems: eademq; calor liquefacta remittit,  
Utraq; vis apibus pariter metuenda: neque illæ  
Nequicquam in testis certatim tenvia cera  
Spiramenta linunt: fucoque, & floribus oras  
Explant, collectumque hæc ipsa ad munera gluten,  
Et visco, & Phrygiæ servant pice lentius Idæ,  
Sæpe etiam effossis (si vera est fama) latebris,  
Sub terra fodère Larem: penitusque repertæ  
Pumicibusque cavis, exesæque arboris antro.  
Tu tamen & lævi rimosa cubilia limo  
Unge, fovens circum, & rara superinijce frondes,  
Neu propius testis taxum sine: neve rubentes  
Ure foco canctos: altæ neu crede paludi;  
Aut ubi odor cœni gravis: aut ubi concava pulsu  
Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.

Quod superest, ubi pulsam hyemè sol aureus egit  
Sub terras, cælumque æstiva luce reclusit:  
Illæ continuo saltus, sylvasque peragrant,  
Purpureosque metunt flores, & flumina libant  
Summa leves: hinc nescio qua dulcedine lætæ  
Progeniem, nidosque fovent: hinc arte recentes  
Excudunt ceras, & mella tenacia fingunt.  
Hinc ubi jam emissum caveis ad sidera cæli  
Nare per æstatem liquidam suspexeris agmen:  
Obscuramque trahi vento mirabere nubem:

D 3

Con-

Contemplator : aquas dulcis , & frondea semper  
 Testa petunt. huc tu iussos asperge saporis ,  
 Trita meliphylla , & cerinthæ ignobile gramen :  
 Tinnitusque cie , & matris quate cymbala circum.  
 Ipsæ confident medicatis sedibus : ipsæ  
 Intima more suo sese in cunabula condent.  
 Sin autem ad pugnam exierint ( nam sæpe duobus  
 Regibus incescit magno discordia motu )  
 Continuoque animos vulgi , & trepidantia bello  
 Corda licet longè præsciscere : namque morantes  
 Martius ille aris rauci canor increpat : & vox  
 Auditur fractos sonitus imitata tubarum.  
 Tum trepidæ inter se coeunt , pennisque coruscant,  
 Spiculaque exacuunt rostris , aprantque lacertos :  
 Et circa Regem , atque ipsa ad Prætoria densæ  
 Miscentur , magnisque vocant clamoribus hostem.  
 Ergo ubi ver nactæ sudum , camposq; patentes ,  
 Erumpunt portis : concurritur : æthere in alto  
 Fit sonitus : magnum mistæ glomerantur in orbem :  
 Præcipitesque cadunt. non densior aere grando ,  
 Nec de concussa tantum pluit illice glandis ,  
 Ipsi per medias acies , in signibus alis ,  
 Ingentes animo angusto in pectore versant :  
 Usque aded obnixi non credere , dum gravis aut hos ,  
 Aut hos versa fuga victor dare terga coegit.  
 Hi motus animorum , atque hæc certamina tanta  
 Pulveris exigui iactu compressa quiescent.  
 Verùm ubi ductores acie revocaveris ambos :  
 Deterior qui visus , cum , ne prodigus obsit ,  
 Dede neci : melior vacua sine regnet in aula.  
 Alter erit maculis auro squallentibus ardens :  
 ( Nam duo sunt genera ) hic melior , insignis & ore ,  
 Et rutilis clarus squammis : ille horridus alter  
 Desidia , latamque trahens inglorius alvum.  
 Ut binæ Regum facies , ita corpora gentis.  
 Namque aliæ turpes horrent : ceu pulvere ab alto  
 Cùm venit , & sicco terram spuit ore viator  
 Aridus : elucent aliæ , & fulgore coruscant  
 Ardentes auro , & paribus lita corpora guttis.

Hæc

Hæc potior suboles: hinc cæli tempore certo  
 Dulcia mella premes: nec tantùm dulcia, quantum  
 Et liquida & durum Bacchi domitura saporem.  
 At cum incerta volant, cæloque examina ludunt,  
 Contemnantque favos, & frigida tecta relinquunt:  
 Instabiles animos ludo prohibebis inani.  
 Nec magnus prohibere labor, tu Regibus alas  
 Eripe: non illis quisquam cunctantibus altum  
 Ire iter, aut castris audebit vellere signa.  
 Invitent croceis halantes floribus horti:  
 Et custos furum, atq; avium, cum falce saligna  
 Hellepontiaci servet tutela Priapi.  
 Ipse thymum, pinosq; ferens de montibus altis,  
 Tecta ferat latè circum, cui talia curæ:  
 Ipse labore manum duro terat: ipse feraces  
 Figat humo plantas, & amicos iriget imbres.  
 Atque equidem, extremo ni iam sub fine laborum  
 Vela traham, & terris festinem advertere portam:  
 Forsitan & pingues hortos quæ cura colendi  
 Ornaret, canerem, bi seriq; rosaria Pæsti:  
 Quoque modo potis gauderent inryba tivis:  
 Et virides apio ripæ, tortusq; per herbam  
 Cresceret in ventrem cucumis: nec sera comantem  
 Narcissum, aut flexi tacuissim vimen acanthi,  
 Pallentesque ederas, & amantes littora myrtos.  
 Namq; sub Oebaliæ memini me turribus altis,  
 Qua niger humectat flaventia culta Galefus.  
 Corycium vidisse senem, cui pauca relictæ  
 Jugera ruris erant; nec fertilis illa juvencis,  
 Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho:  
 Hic rarum tamen in dumis olus, albaque circum  
 Lilia, verbenasq; premens, vescumq; papaver,  
 Regum æquabat opes animis; seraque revertens  
 Nocte domum, dapibus mensas onerabat inemptis.  
 Primus vere rosam, atq; autumnò carpere poma.  
 Et cum tristis hyems etiam nunc frigore saxa  
 Rumperet, & glacie cursus frænaret aquarum:  
 Ille comam mollis jam tum tondebat acanthi,  
 Æstatem increpitans seram, Zephyrosque morantes.

Ergo apibus fortis idem, atque examine multo  
 Primus abundare, & spumantia cogere pressis  
 Mella favis. illi tiliæ, atque uberrima pinus:  
 Quotque in flore novo pomis se fertilis arbor  
 Induerat, toridem autumnno matura tenebat.  
 Ille etiam seras in versum distulit ulmos,  
 Eduramq; pyrum, & spinos jam pruna ferentes.  
 Jamque ministrantem platanum potantibus umbrâ.  
 Verum hæc ipse equidem spatiis disclusus iniquis  
 Prætereo, atque alijs post commemoranda relinquo.

Nunc age, naturas apibus quas Jupiter ipse  
 Addidit, expediam: pro qua mercede canoros  
 Curetum sonitus, crepitantiq; æra secutæ,  
 Dictæo cæli regem pavere sub antro.  
 Solæ communes natos, consortia tecta  
 Urbis habent, magnisque agitant sub legibus ævū;  
 Et patriam solæ, & certos novere Penates;  
 Venturæque hyemis memores, æstate laborem  
 Experiuntur, & in medium quæsitâ reponunt.  
 Namque aliæ victu invigilant, & fœdere pacto  
 Exercentur agris: pars intra septa domorum  
 Narcissi lacrymam, & lentum de cortice gluten  
 Prima favis ponunt fundamina; deinde tenaces  
 Suspendunt ceras; aliæ spem gentis, adultos  
 Educunt fœtus: aliæ purissima mella  
 Stipant, & liquido distendunt nectare cellas.  
 Sunt quibus ad portas cecidit custodia forti.  
 Inq; vicem speculantur aquas, & nubila cæli;  
 Aut onera accipiunt venientum; aut agmine facto  
 Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.  
 Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.  
 Ac veluti lentis Cyclopes fulmina massis  
 Cum properant, alij taurinis follibus auras  
 Accipiunt, redduntq; alij, stridentia ringunt  
 Æra lacu; gemit impostis incudibus Ætna.  
 Illi inter sese magna vi brachia tollunt  
 In numerum, versantque tenaci forcipe ferrum.  
 Non aliter (si parva licet componere magnis)  
 Cecropias innatus apes amor urget habendi.

Munere

Munere quamq; suo grandævis oppida curæ,  
 Et munire favos, & Dædala fingere tectâ.  
 At fessæ multa referunt se nocte minores,  
 Crura thymo plenæ; pascuntur & arbuta passim,  
 Et glaucas salices, cassiamque, crocumque rubentem,  
 Et pinguem tiliam, & ferrugineos Hyacinthos.  
 Omnibus una quies operum, labor omnibus unus.  
 Mane ruunt portis: nusquam mora. rursus easdem  
 Vesper ubi è pastu tandem decedere campis  
 Admonuit: tum tectâ petunt, tum corpora curant.  
 Fit sonitus, mussantque oras, & limina circum.  
 Post ubi iam thalamis se composuere, siletur  
 In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.  
 Nec verò à stabulis pluvia impendente recedunt  
 Longius, aut credunt cælo, adventantibus Eutis:  
 Sed circum turæ sub mænibus urbis aquantur.  
 Excursusque breves tentant: & sæpe lapillos,  
 Ut cymbæ instabiles, fluctu jaçtante, saburrâ,  
 Tollunt: his sese per inania nubila librant.  
 Illum adèò placuisse apibus mirabere morem.  
 Quòd nec concubitu indulgent, nec corpora segnes  
 In Venerem solvunt, aut fœtus nixibus edunt.  
 Verùm ipsæ foliis natos, & savibus herbis  
 Ore legunt: ipsæ Regem, parvosque Quirites  
 Sufficiunt, aulasque, & cetera regna refigunt.  
 Sæpe etiam duris errando in coribus alas  
 Attrivere, utroque animam sub fasce dedere.  
 Tantus amor florum, & generandi gloria mellis,  
 Ergo ipsas quamvis angustus terminus ævi  
 Excipiat (neque enim plus septima ducitur æstas)  
 At genus immortale manet, multosque per annos  
 Stat fortuna domus, & avi numerantur avorum,  
 Præterea regem non sic Ægyptus, & ingens  
 Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes,  
 Observant, rege incolumi, mens omnibus una est:  
 Amisso, rupere fidem, constructaque mella  
 Diripere ipsæ, & crates solvere favorum.  
 Ille operum custos: illum admirantur, & omnes  
 Circumstant fremitu denso, stipantque frequentes:

Et saepe attollunt humeris : & corpora bello  
Obiectant, pulchramque petunt per vulnere morte.

His quidam signis, atque hæc exempla secuti.  
Esse apibus partem divinæ mentis, & haustus  
Aethereos dixerunt. Deum namque ire per omnes  
Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum.  
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,  
Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas,  
Scilicet huc reddi deinde, ac resoluta referri  
Omnia; nec morti esse locum: sed viva volare  
Sideris in numerum, atque alto succedere cælo.  
Si quando sedem angustam, servataque mella  
Theauris relines: prius haustus spartus aquatum  
Ore fove, fumosque manu præterende sequaces.  
Bis gravidos cogunt fœtus: duo tempora mellis:  
Taygete simul os terris ostendit honestum  
Pleias, & Oceani speretos pede reppulit amnes:  
Aut eadem sidus fugiens ubi Piscis aquosi  
Tristior hybernas cælo descendit in undas.  
Illis ira modum supra est: læsaque venenum  
Morsibus inspirant, & spicula cæca relinquunt.  
Affixa in venis, animasque in vulnere ponunt.  
Sin duram merues hyemem, parcelque futuro,  
Contusosque animos, & res miserabere fractas;  
At suffire thymo, cerasque recidere inanes  
Quis dubitet? nam saepe favos ignotus adedit  
Stellio, lucifugis congesta cubilia blattis;  
Immunitque sedens aliena ad pabula fucus,  
Aut asper crabro imparibus se immiscuit armis.  
Aut durum tinea genus, aut invisa Minervæ  
In foribus laxos suspendit aranea castes.  
Quò magis exhaustæ fuerint; hoc acius omnes  
Incumbent generis lapsi sarcire ruinas:  
Complebuntque foros, & floribus horrea texent.  
Si verò (quoniam casus apibus quoque nostros  
Vita tulit) tristi languerunt corpora morbo;  
Quod jam non dubijs poteris cognoscere signis;  
Continuò est ægris alius color; horrida vultum  
Deformat macies; sum corpora luce carentum

Expor-

L I B  
Esperans rectis, &  
Aut illis pedibus con-  
Aut intus clausa cum  
Igneæque fame,  
Tum sonus a videtur  
Frigidus ut quondam  
Ut mare sollicitum  
Æstuat ut clausa na-  
Hic iam galbanos si-  
Mellati; arundinis  
Horrorem, & fœ-  
Proderit & unctum  
Aeneasque volas,  
Defrura, vel Pityr-  
Cecropium; chy-  
Est etiam Bos in par-  
fecere agricola: fac-  
Namque uno lagnum  
Aureus ipse: sed in si-  
Funduntur, vincta  
Sæpe Deum necis om-  
Alpes in ore lapos, no-  
Pallentes, & curva leg-  
Huius odorato radic-  
Pabulaque in foribus  
Sed, si quem pro-  
Nec, genus unde non  
Tempus & Arcadii m-  
Pandere, quoque m-  
Innocentis apes vider-  
Expellam prima vey-  
Nam qui Pella: gen-  
Accolite effuso stagn-  
Et citum pectus veb-  
Quique phartraz-  
Et viridem Egyptus  
Et diversa ruens super-  
Uique coloratis am-  
Qualis in hac certam

Exportant tectis, & tristia funera ducunt;  
 Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent;  
 Aut intus clausis cunctantur in ædibus omnes;  
 Ignavæque fame, & contracto frigore pigræ.  
 Tum sonus auditur gravior, tractimque susurrant;  
 Frigidus ut quondam sylvis immurmurat Auster;  
 Ut mare sollicitum stridet reffluentibus undis;  
 Æstuat ut clausis rapidus fornacibus ignis.  
 Hic jam galbaneos svadebo incendere odores,  
 Mellaq; arundineis inferre canalibus ultero  
 Hortantem, & fessas ad pabula nota vocantem.  
 Proderit & tunsam gallæ admiscere saporem,  
 Arentesque rosas, aut igni pinguia multo  
 Desfruta, vel Psythia passos de vite racemos,  
 Cecropiumq; thymum, & graveolentia centaurea,  
 Est etiam flos in pratis, cui nomen amello  
 Fecere agricolæ: facilis quærentibus herba.  
 Namq; uno ingentem tollit de cespite sylvam:  
 Aureus ipse: sed in folijs, quæ plurima circum  
 Funduntur, violæ subluet purpura nigræ,  
 Sæpe Deum nexis ornatae torquibus aræ.  
 Asper in ore sapor, tonsis in vallibus illum  
 Pastores, & curva legunt prope flumina Mella.  
 Huius odorato radices incoque Baccho:  
 Pabulaque in foribus plenis appone canistris.  
 Sed, si quem proles subito defecerit omnis:  
 Nec, genus unde novæ stirpis revocetur, habebit:  
 Tempus & Arcadij memoranda inventa magistri  
 Pandere, quoque modo cæsis jam sæpe iuvenis  
 Insincerus apes tulerit cruor, alius omnem  
 Expediam prima reperens ab origine famam.  
 Nam qua Pellæi gens fortunata Canopi  
 Accolit effuso stagnantem flumine Nilum,  
 Et circum pictis vehitur sua iura phaselis:  
 Quæque pharetratae vicinia Persidis urget,  
 Et viridem Ægyptum nigra sacundat arena,  
 Et diversa ruens septem discurrit in ora,  
 Usque coloratis amnis devexus ab Indis:  
 Omnis in hac certam regio jacit arte salutem.

Exiguus primùm, atque ipsos contractus ad usus  
 Eligitur locus: hunc angustique imbrice tecti,  
 Parietibusque premunt arctis: & quattuor addunt,  
 Quattuor à venis obliqua luce fenestras  
 Tum vitulus bina curvans jam cornua fronte  
 Quæritur: huic geminæ nares, & spiritus oris  
 Multa reluctandi obstruuntur: plagisque perempto  
 Tunsa per integram solvuntur viscera pellem.  
 Sic positum in clauso relinquunt: & ramea costis  
 Subiiciunt fragmenta, thymum, casiasque recentes;  
 Hoc geritur Zephyris primùm impellentibus undas,  
 Ante novis rubeant quàm prata coloribus ante  
 Garrula quàm tignis nidum suspendat hirundo.  
 Intereà teneris tepescit in ossibus humor  
 Æstuat, & visenda modis animalia miris,  
 Trunca pedum primò, mox & stridentia pinnis  
 Miscentur: tenuemque magis magis aera carpunt;  
 Donec, ut æstivis effusus nubibus imber,  
 Erupere: aut ut nervo pulsante sagittæ.  
 Prima leves ineunt si quando prælia Parthi.

Quis Deus hanc, Musæ, quis nobis extudit artem?  
 Unde nova ingressus hominum experientia cœpit?  
 Pastor Aristæus fugiens Peneja Tempe,  
 Amissis (ut fama) apibus morboque fameque,  
 Tristis ad extremi sacrum caput astitit amnis,  
 Multa querens, atque hac affatus voce parentem:  
 Mater Cyrene, mater, quæ gurgitis huius  
 Ima tenes: quid me præclara stirpe Deorum  
 (Si modo, quæ perhibes, pater est Tymbræus Apollo)  
 Invisum fati genuisti? aut quò tibi nostri  
 Pulsus amor? quid me cælum sperare jubebas?  
 Ea etiam hunc ipsum vitæ mortalis honorem,  
 Quem mihi vix frugum, & pecudum custodia solet  
 Omnia tentanti extuderat, te matre, relinquo.  
 Quin age, & ipsa manu felices erue sylvas:  
 Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice melle:  
 Ure sata, & validam in vites molire bipennem:  
 Tanta meæ si te ceperunt tædia laudis.

At mater sonitum thalamo sub fluminis alti  
 Sensit.

desi tam etiam Milesia  
 Capetane, huiusmodi  
 Dymoque, Daurone,  
 Calarem efficit totum  
 Nefæ, Spioque, Thalia  
 Cylippeque, huius  
 Altera non primò  
 Clioque, & Beate  
 Ambo autem, pueri  
 Atque Epiphyre, ampe  
 Et tandem potius vici  
 Ioneque curam  
 Vulcani, Manique  
 Atque Chalcidæ  
 Carmine quo capere,  
 Deorum, huiusmodi  
 Ludis huiusmodi  
 Chloque: huiusmodi  
 Trispiris, huiusmodi  
 Et primò, a primò  
 Omne huius, huius  
 Tota huiusmodi  
 Sic huiusmodi, huius  
 Huiusmodi huius  
 Hoc age, huius  
 Tangere, huius  
 Flumina, quæ huius  
 Cartera in huius  
 Accipitque huius  
 Jamque huius  
 Sponsa huius  
 Vult, huius  
 Omnia huius  
 Spectabat huius  
 Et caput, huius  
 Unde huius  
 Saxo huius  
 Et huius  
 Et huius

Sensit. eam circum Milesia vellera Nymphæ  
 Carpebant, hyali saturo fucata colore:  
 Drymoque, Xantoque, Ligæaque, Phyllodoceque,  
 Cæsariem effusæ nitidam per candida colla,  
 Nefæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque,  
 Cydippeque, & flava Lycorias: altera virgo,  
 Altera tum primos Lucinæ experta labores:  
 Clioque, & Beroe soror, Oceanitides ambæ:  
 Ambæ auro, pictis incinctæ pellibus ambæ,  
 Atque Ephyre, atque Opis, atque Asia Dejopeja.  
 Et tandem positis velox Arethusa sagittis,  
 Inter quas curam Clymene narrabat inanem  
 Vulcani, Martisque dolos, & dulcia furta:  
 Atque Chao denos Divûm numerabat amores,  
 Carmine quo captæ, dum fufis mollia pensa  
 Devolvunt, iterum maternas impulit aures  
 Luctus Aristæi: vitreisque sedilibus omnes  
 Obstupere: sed ante alias Arethusa sorores  
 Prospiciens, summa flavum caput extulit unda.  
 Et procul: ò gemitu non frusta exterrita tanto,  
 Cyrene soror, ipse tibi, tua maxima cura,  
 Tristis Aristæus Penci genitoris ad undam  
 Stet lacrymans; & te crudelem nomine dicit.  
 Huic percussa nova mentem formidine mater,  
 Duc age, duc ad nos; fas illi limina Divûm  
 Tangere, ait; simul alta jubet discedere latè  
 Flumina, quâ juvenis gressus inferret: at illum  
 Curvata in montis faciem circumstetit unda,  
 Accepitque sinu vasto, misitque sub annem.  
 Jamque domum mirans genitricis, & humida regna,  
 Speluncisque lacus clausos, lucosque sonantes,  
 Ibat; & ingenti motu stupefactus aquarum,  
 Omnia sub magna labentia flumina terra,  
 Spectabat diversa locis. Phasimque, Lycumque,  
 Et caput, unde altus primùm se erumpit Enipeus;  
 Unde pater Tyberinus, & unde Aniena fluenta,  
 Saxosumque sonans Hypanis, Mysusque Caicus,  
 Et gemina auratus taurino cornua vultu  
 Eridanus; quo non alius per pingua culta

contractus ad usus  
 eimbrice tecti,  
 & quattuor adduere  
 fenestras  
 ornuua fronte  
 & spiritus oris  
 lagisque peremptu  
 viscera pellem.  
 & ramea costis  
 , casiasque recent  
 mpellentibus un  
 coloribus ante  
 endat hirundo.  
 ous humor  
 alia mitis,  
 kridensia pinnis  
 agis aera carpu  
 us imber,  
 sagittæ.  
 elia Parthi.  
 obis extrudie arm  
 perioncia comp  
 empe,  
 onque fameque,  
 astitit amnis,  
 as voce parentem  
 rgitis huns  
 rpe Deorum  
 ymbraeus Apoll  
 tibi nostri  
 rare jubebat  
 is honorem,  
 um custodia sol  
 atre, relinqua  
 ue sylvas:  
 ue interfice mel  
 ire bipennem  
 adis.  
 fluminis alti  
 Sensit.

In mare purpureum violentior influit annis,  
 Postquam est in thalami pendentia pumice tecta  
 Perventum, & nati fletus cognovit inanes  
 Cyrene; manibus liquidos dant ordine fontes  
 Germanæ, tonsisque serunt mantilia villis.  
 Pars epulis onerant mensas, & plena reponunt  
 Pocula; Panchæis adolefcunt ignibus aræ.  
 Et mater, Cape Mæonij carchesia Bacchi;  
 Oceano libemus, ait: simul ipsa precatur  
 Oceanumq; patrem rerum, Nymphasque sorores,  
 Centum quæ sylvas, centum quæ flumina servant,  
 Ter liquido ardentem perfudit neftare Vestam;  
 Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit,  
 Omniq; quo firmans animum, sic incipit ipsa;  
 Est in Carpathio Neptuni gurgite vates  
 Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,  
 Et iuncto bipedum curru metitur equorum.  
 Hic nunc Emathiæ portus, patriamque revisit  
 Pallenen; hunc & Nymphæ veneramus, & ipse  
 Grandævus Nereus, novit namque omnia vates,  
 Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.  
 Quippe ita Neptuno visum est; immania ejus  
 Armenta, & turpes pascit sub gurgite phocas.  
 Hic tibi nate prius vinclis capiendus, ut omnem  
 Expediat morbi causam, eventusque secundet.  
 Nam sine vi non ulla dabit præcepta; neque illum  
 Orando flectes; vim duram, & vincula capto  
 Tende, doli circum hæc demum frangentur inanes.  
 Ipsa ego te, medios cum sol accenderit æstus,  
 Cum sitiunt herbæ, & pecori jam gratior umbra est,  
 In secreta senis ducam, quo fessus ab undis  
 Se recipit; facildè ut somno aggrediare jacentem.  
 Tum ubi correptum manibus, vinclisque tenebis;  
 Tum variæ illudent species, atque ora ferarum.  
 Fiet enim subito sus horridus, atque rigris,  
 Squammosusque draco, & sulva cervice leana;  
 Aut acrem flammæ sonitum dabis; atque ita vinclis  
 Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit,  
 Sed quantò ille magis formas se vertet in omnes;  
 Tantò

Livius  
 Tunc tunc magis  
 Dicit talis est  
 Videtur, in  
 Hæc ait, & d  
 Quo totum t  
 Dulcis compo  
 Arg. habet  
 Eest Jure  
 Cogitur, in  
 Dependit o  
 lites se vult  
 Hic venem  
 Collocat, ip  
 Jam rapidu  
 Ardibus, A  
 Hæc tunc  
 Jucibus ad  
 Cum Proteu  
 Tunc, cum  
 Excidet, cum  
 Securus a  
 In  
 Venerunt  
 Antiquæ  
 Condit  
 Curis A  
 Via defec  
 Cum dicit  
 Occupat  
 Quæ m  
 Ingent  
 Verum  
 In se  
 Nam qu  
 Jussit  
 Scis Prote  
 Sed tu d  
 Venimus  
 Tunc tunc

ON  
fuit annis,  
a pumice tecta  
vit inanes  
ordine fontes  
tilla villis.  
lena reponunt  
nibus aræ,  
ia Bacchi,  
precaur  
phasque sorores  
e flumina serua  
ctate Vestam,  
iecta reluxit,  
sic incipit ipsa  
e vates  
i piscibus æquor,  
equorum.  
umque revisit  
ramur, & ipse  
ue omnia vates,  
entura trahant  
mania cuius  
rgite phocas.  
s, ut omnem  
ue secundet  
a; neque illum  
incula capto  
ngentur inanes  
derit æstus,  
rator umbra et  
ab undis  
are jacentem  
nelisque tenebris  
ora serarum.  
que tigris,  
vice leæna;  
atque ita vincit  
us abibit,  
et in omnes;  
Tantò

Tantò nate magis contende tenacia vincla;  
Donec talis erit mutato corpore, qualem  
Videris, incepto regeter cùm lumina somno.  
Hæc ait; & liquidum ambrosiæ diffudit odorem,  
Quo totum nati corpus perduxit. at illi  
Dulcis compositis spiravit crinibus aura;  
Atq; habilis membris venit vigor. Est specus ingens  
Excelsi latere in montis, quo plurima vento  
Cogitur, inque sinus scindit sese unda reductos;  
Deprensus olim statio turissima nautis.  
Intus se vasti Proteus tegit objice saxi.  
Hic juvenem in latebris aversum à lumine Nympha  
Collocat; ipsa procul nebulis obscura recessit.  
Jam rapidus torrens sitientes Sirius Indos  
Ardebat celo, & medum sol igneus orbem  
Hauferat; arebant herbæ, & cava flumina siccis  
Faucibus ad limum radij tepesfacta coquebant;  
Cùm Proteus conserta petens è fluctibus antra  
Ibat; eum vasti circum gens humida ponti  
Exultans, rorem latè dispergit amarum.  
Stereant se somno diverse in littore phocæ.  
Ipse (velut stabuli custos in montibus olim,  
Vesper ubi è pastu virulos ad tecta reducit,  
Auditisque lupos accurrunt balatibus agni)  
Confedit scopulo medius, numerumque recenset.  
Cujus Aristæo quoniam est oblata facultas,  
Vix defessa senem passus componere membra,  
Cum clamore ruit magno; manicisque jacentem  
Occupat. ille suæ contra non immemor artis,  
Omnia transformat sese in miracula rerum,  
Ignemque, horribilemq; serans, fluviumq; liquentem.  
Verùm ubi nulla fugam reperit fallacia, victus  
In sese redit, atque hominis tandem ore locutus:  
Nam quis te juvenum confidentissime nostras  
Jussit adire domos? quidve hinc petis? inquit. at ille:  
Scis Proteu, scis ipse: neque est te fallere cuiquam;  
Sed tu desine velle. Deum præcepta secuti  
Venimus huc, lapsis quæsitum oracula rebus.  
Tantum effatus, ad hæc vates vi denique multa  
Arden-



glauco :  
a resoluit :  
s iræ.

miserabilis Orpheu  
as ( ni fata resistat  
onjuge sævit.  
flumina præcepta  
oritura puella  
herba :

more supremos  
odopejæ arces ,  
vortia tellus ,  
ue Actias Orisibyr  
e amorem ,  
ore secum ,  
anebat.

ia Ditis ,  
ucum

que tremendas  
suescere corda.  
ibus imis

ue luce carentem  
illia condunt ,  
e montibus imbu

corpora vita ,  
nuptæque puella  
ra parentum :

formis arundo  
lis unda  
coercet.

e intima Lethi  
rinibus angust  
ria Cerberus or  
t orbis.

vaserat omnes :  
iebat ad auras  
at Proserpina leg

cepit amantem ,  
noscere Manes

Restitit :

Restitit , Euridyceque suam jam luce sub ipsa  
Immemor heu victusque animi respexit , ibi omnis  
Effusus labor : atque immiris rupta tyranni  
Fœdera : terque fragor stagnis aud tus Avernus.  
Illa , Quis & me , inquit , miserâ , & te perdidit Orpheu ?  
Quis tantus furor ? en iterum crudelia retro  
Fata vocant , conditque natantia lumina somnus.  
Jamque vale ; feror ingenti circumdata nocte ,  
Invalidasque tibi tendens , heu non tua , palmas.  
Dixit : & ex oculis subito , ceu fumus in auras  
Commistus tenues fugit diversa : neque illum  
Prensantem nequicquam umbras , & multa volentē  
Dicere præterea vidit : nec portitor Orci  
Amplius objectam passus transite salutem.  
Quid faceret ? quò se rapta bis conjuge ferret ?  
Quò fletu Manes , qua numina voce moveret ?  
Illa quidem Stygia nabat jam frigida cymba.  
Septem illum totos perhibent ex ordine menses  
Rupe sub acria , deserti ad Strymonis undam  
Flevisse , & gelidis hæc evoluisse sub antris ,  
Mulcentem tigres , & agentem carmine quercus.  
Qualis populea mærens philomela sub umbra  
Amisos queritur sætus , quos durus arator  
Observans nido implumes detraxit , at illa  
Flet noctem , ramoque sedens miserabile carmen  
Integrat , & mæstis latè loca questibus implet.  
Nulla Venus , nullique animum flexere Hymenæi.  
Solut Hyperboreas glacies , Tanaimque nivalem ,  
Arvaque Riphæis nunquam viduata pruinis  
Lustrabat : raptam Euridyce , atque irrita Ditis  
Dona querens : sptetæ Ciconum quo munere matres  
Inter sacra Deum , nocturnique Orgia Bacchi  
Discerptum latos juvenem sparsere per agros.  
Tum quoque marmorea caput à cervice revulsum  
Gurgite cùm medio portans Oeagrius Hebrus  
Volveret , Euridyce vox ipsa , & frigida lingua ,  
Ah miseram Eurydicen anima fugiente vocabat :  
Eurydicen toto referebant flumine ripæ.

Hæc Proteus : & se jactu dedit æquor in altum ,  
Quaque

Quaque dedit, spumantem undam sub vertice torlit.  
 At non Cyrene; namque ultro affata timentem,  
 Nate, licet tristes animo deponere curas.

Hæc omnis morbi causa; hinc miserabile Nymphæ,  
 Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis,  
 Exitium misère apibus tu munera supplex

Tende, petens pacem; & faciles venerare Napæas;  
 Namq; dabunt veniam votis, irasque remittent.  
 Sed modus orandi qui sit, prius ordine dicam.

Quattuor eximios præstanti corpore tauros,  
 Qui tibi nunc viridis depascunt summa Lycæi,  
 Delige, & intacta totidem cervice juvencas.

Quattuor his aras alta ad delubra Dearum  
 Constitue; & sacrum jugulis demitte cruorem;  
 Corporaq; ipsa boum frondoso desere luco.

Post, ubi nona suos Aurora ostenderit ortus,  
 Inferias Orphei Lethæa papavera mittes;  
 Et nigram mactabis ovem; lucumque revises:

Placatam Eurydicen vitula venerabere cæsa,  
 Haud mota; continuò matris præcepta facessit;  
 Ad delubra venit, monstratas excirat aras;

Quattuor eximios præstanti corpore tauros  
 Ducit, & intacta totidem cervice juvencas.  
 Post, ubi nona suos Aurora induxerat ortus,

Inferias Orphei mittit, lucumque revisit.  
 Hic verò subitum, ac dictu mirabile monstrum  
 Aspiciunt; liquefacta boum per viscera toto  
 Stridere apes utero, & ruptis effervere costis;

Immensasque trahi nubes; jamq; arbore summa  
 Confluere; & lentis uvam demittere ramis.

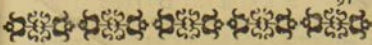
Hæc super arborum cultu, pecorúmque canebam,  
 Et super arboribus, Casar dum magnus ad altum  
 Fulminat Euphraten bello; victorq; volentes  
 Per populos dat jura, viamq; affectat Olympo.

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat  
 Parthenope studijs florentem ignobilis oci,  
 Carmina qui lusi pastorum; audaxq; juvena  
 Tityre, te patulæ, cecini, sub tegmine fagi.

F I N I S.

P U B.

VIRGILII  
 MÆNEVI  
 ENIDII



P U B.

# VIRGILII MARONIS ÆNEIDOS

L I B E R I.

### ARGUMENTUM.

*Æolus immittit ventos, Junone precante.  
Trojanosque vagos Libycas expellit ad oras.  
Solatur Venerem dictis pater ipse dolentem.  
Æneam recipit pulchra Carthagine Dido:  
Cui Venus Ascanijs sub imagine mittit Amorem.*

Principium à Tucca & Vario sublatum.

**I**lle ego, qui quondam gracili modulatus avena  
Carmen, & egressus sylvis vicina coegi,  
Ut quamvis avido patèrent arva colono,  
Gratum opus agricolis: at nunc horrentia Martis.



**R**OMA, vitumque cano; Trojæ qui pri-  
mus ab oris  
**A** Italiam fato profugus, Lavinaque ve-  
nit  
**L**ittora. multum ille & terris jactatus,  
& alto

Vi superum, sævæ memorem Junonis ob iram.  
Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem,  
In ferretque Deos Latio; genus unde Latinum,  
Albanique patres, atque altæ mœnia Romæ.

Musa

P U B.

Musa mihi causas memora, quo numine læso,  
 Quidve dolens regina Deum, tot volvere casus  
 Insignem pietate virum, tot adire labores  
 Impulerit, tantæne animis cælestibus iræ?  
 Urbs antiqua fuit (Tyrij tenuere coloni)  
 Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longè  
 Ostia, dives opum, studiisque asperrima belli:  
 Quam Juno fertur terris magis omnibus unam  
 Posthabita coluisse Samo. hic illius arma,  
 Hic currus fuit. hoc regnum Dea gentibus esse,  
 Si quæ fata sinant, iam tum tenditque, fovetque.  
 Progeniem sed enim Trojanam sanguine duci  
 Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.  
 Hinc populum latè regem, belloque superbum  
 Venturum excidio Libyæ: sic volvere Parcas.  
 Id metuens, veterisque memor Saturnia belli,  
 Prima quod ad Trojam pro charis gesserat Argis:  
 Necdum etiam causæ irarum, sævique dolores  
 Exciderant animo, manet alta mente repostum  
 Judicium Paridis, spretæque injuria formæ:  
 Et genus invisum, & rapti Ganymedis honores.  
 His accensa super, jactatos æquore toto  
 Troas reliquias Danaum, atque immitis Achilli  
 Arcebat longè Latio: multosque per annos  
 Errabant acti fati maria omnia circum.  
 Tantæ molis erat Romanam condere gentem.  
 Vix è conspectu Siculæ telluris in altum  
 Vela dabant læti, & spumas salis ære ruebant:  
 Cùm Juno æternum servans sub pectore vulnus,  
 Hæc secum: Mene incæpto desistere victam?  
 Nec posse Italia Teucrorum avertere regem?  
 Quippe vetor fati. Pallasne exurere classem  
 Argivum, atque ipsos potuit submergere ponto,  
 Unius ob noxam, & furias Aiæcis Oilei?  
 Ipsa Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem,  
 Disjecitque rates, evertitq; æquora ventis.  
 Illum expirantem transfixo pectore flammam,  
 Turbine corripuit, scupoloque infixit acuto.  
 Ast ego, quæ divum incedo regina, Jovisque

Et

Et longè & conju-  
 Bella gero: & qui  
 Præterea, aut sup-  
 Talia flammato  
 Nimborum in puer  
 Acolliam venit. hic  
 Luciantes ventos,  
 Imperio premit,  
 Illi indignantes in  
 Circum claustra et  
 Scepta tenens, in  
 Ni læta: mari a  
 Quippe ferant rap-  
 Sed pater omnipotens  
 Hoc metuentis: ma-  
 Impoluit æquore  
 Et premet, & lana  
 Ad quem tum Juno  
 Ecce, namq; ubi D  
 Et mulere dedit  
 Gens inimica mihi  
 Vivam in latam po-  
 locum vim venis.  
 Aut age dixeris,  
 Sunt mihi bis septem  
 Quarum que som-  
 Concubio conjugum  
 Quos ut tecum m-  
 Exigit, & pulchra  
 Aolus hinc con-  
 Explorat: labor  
 Tu mihi equidam  
 Concilias, tu da  
 Nimborumque  
 Hæc ubi dicit  
 Impulit in letum  
 Quia datus pectus  
 Incubuit me m-  
 Vbi Eurysque N

Et soror & conjux, una cum gente tot annos  
 Bella gero: & quisquam numen Junonis adoret  
 Præterea, aut supplex aris imponat honorem?  
 Talia flammato secum Dea corde volutans,  
 Nimborum in patriam, loca sæta furentibus Austris,  
 Acoliã venit. hic vasto rex Æolus antro  
 Luctantes ventos, tempestateque sonoras  
 Imperio premit, ac vinculis, & carcere frænât.  
 Illi indignantes magno cum murmure montis  
 Circum claustra fremunt. celsa sedet Æolus arce,  
 Sceptra tenens, mollitque animos, & temperat iras,  
 Ni faciat: maria, ac terras, cælumque profundum  
 Quippe serant rapidi secum, verrantque per auras.  
 Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris,  
 Hoc metuens: molemque & montes in super altos  
 Imposuit: regemque dedit, qui sædere certo  
 Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas.  
 Ad quem tum Juno supplex his vocibus usa est:  
 Æole (namque tibi Divum pater, atque hominum rex  
 Et mulcere dedit fluctus, & tollere ventos)  
 Gens inimica mihi Tyrrenum navigat æquor,  
 Ilium in Italiam portans, victosque Penates.  
 Ineure vim ventis, submersasque obrue puppes:  
 Aut age diversas, & disjice corpora ponto,  
 Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ:  
 Quarum quæ formâ pulcherrima, Deïopejam  
 Connubio jungam stabili, propriamque dicabo:  
 Omnes ut tecum meritis pro talibus annos  
 Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.  
 Æolus hæc contra: Tuus ò regina, quid optes  
 Explorare labor; mihi iussa capeffere fas est.  
 Tu mihi quodcumque hoc regni, tu sceptra, Jovemque,  
 Concilias, tu das epulis accumbere Divum;  
 Nimborumque facis, tempestatumque potentem.  
 Hæc ubi dicta; cavum conversa cuspide montem  
 Impulit in latus, ac venti velut agmine factò,  
 Quâ data porta, ruunt, & terras turbine perflant.  
 Incubuerunt mari, rotumque à sedibus imis  
 Unâ Eurusque Notusque ruunt, creberque procellis  
 Africus;

Africus : & vastos volvunt ad littora fluctus.  
 Insequitur clamorq; virum, stridorque rudentum.  
 Eripiunt subito nubes cælumque diemque  
 Teucrorum ex oculis ; ponto nox incubat atra.  
 Intonuerit poli , & crebris micat ignibus æther :  
 Præsentemque viris intentant omnia mortem.  
 Extemplo Æneæ solvuntur frigore membra :  
 Ingemit , & duplices tendens ad sidera palmas.  
 Talia voce refert : O' terq; quaterq; beati,  
 Quis ante ora patrum, Troiæ sub mœnibus altis  
 Contigit oppetere : ò Danaùm fortissime gentis  
 Tydide , mène Iliacis occumbere campis  
 Non potuisse ? tuaq; animam hanc effundere dextra?  
 Sævus ubi Æacidæ telo jacet Hector : ubi ingens  
 Sarpedon : ubi tot Simois correpta sub undis  
 Scuta virum , galeasque & fortia corpora volvit.  
 Talia jactanti stridens Aquilone procella  
 Velum adversa ferit , fluctusque ad sidera tollit.  
 Franguntur remi : tum protra avertit : & undis  
 Dat latus insequitur cumulo præruptus aquæ mons.  
 Hi summo in fluctu pendent : his unda dehiscens  
 Terram inter fluctus aperit : furit æstus arenis.  
 Tres Norus abreptas in saxa latentia torquet :  
 Saxa , vocant Itali medijs quæ in fluctibus Aras :  
 Dorsum inimane mari summo , tres Eurus ab alto  
 In brevia , & Syrtes urget ( miserabile visu )  
 Illiditq; vadis , atq; aggere cingit arenæ.  
 Unam , quæ Lycios , fidumq; vehebat Orontem ,  
 Ipsius ante oculos ingens à vertice pontus  
 In puppim ferit : excutitur , pronusq; magister  
 Volvitur in caput. ast illam ter fluctus ibidem  
 Torquet agês circû , & rapidus vorat æquore vortex.  
 Apparent rati nantes in gurgite vasto ,  
 Arma virum , tabulæq; & Troia gaza per undas,  
 Jam validam Ilionei navem , jam fortis Achatæ ,  
 Et qua vectus Abas , & qua grandævus Alethes ,  
 Vicit hyems : laxis laterum compagibus omnes  
 Accipiunt inimicum imbrem , rimisq; fatiscunt.  
 Interea magno misceri murmure pontum ,  
 Emissem-

tora fluctus,  
 orque rudentum  
 e diemque  
 x incubat atra.  
 ignibus æther:  
 ania mortem.  
 ore membra:  
 sidera palmas.  
 terq; beati,  
 b mœnibus albi  
 fortissime genit  
 re campis  
 ne effundere det  
 stor: ubi ingent  
 pra sub undis  
 a corpora volvit  
 one procella  
 ad sidera tollit  
 erit: & undis  
 ruptus aquæ m  
 is unda dehiscen  
 æstus arenis.  
 ntia torquet:  
 fluctibus An  
 tres Eurus ab al  
 rabile visu )  
 it arenæ.  
 ehebat Orontem  
 ce pontus  
 onusq; magister  
 luctus ibidem  
 rat æquore vor  
 vasto,  
 a gaza per undas  
 fortis Achæar  
 dævus Alethet  
 pagibus omnes  
 imisq; fatiscunt  
 re pontum,  
 Emissam

Emissamque hyemem sensit Neptunus, & inis  
 Stagna refusa vadis: graviter commotus, & alto  
 Prospiciens, summa placidum caput extulit unda.  
 Disiectam Ænæ toto videt æquore classem:  
 Fluctibus oppressos Troas, cæliq; ruina.  
 Nec latuere doli fratrem Junonis, & iræ,  
 Eurum ad se, Zephyrumq; vocat: dehinc talia facit:

Tantane vos generis tenuit fiducia vestri?  
 Jam cælum, terramq; meo sine numine venti  
 Miscere, & tantas audetis tollere moles?  
 Quos ego, sed motos præstat componere fluctus.  
 Post mihi non simili pœna commissa luetis.  
 Maturate fugam: regi q; hæc dicite vestro:  
 Non illi imperium pelagi, sævumque tridentem,  
 Sed mihi sorte datum, tenet ille immania saxa,  
 Vestras, Eure, domos: illa se jactet in aula  
 Eolus, & clauso ventorum carcere regnet.

Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat,  
 Collectasq; fugat nubes, solémq; reducit.  
 Cymothoe simul, & Triton adnixus acuto  
 Detrudunt naves scopulo: levat ipse tridenti,  
 Et vastas aperit Syrtes, & temperat æquor:  
 Atq; totis summas levibus perlabitur undas.  
 Ac veluti magno in populo cum sæpe coorta est  
 Seditio, sævitq; animis ignobile vulgus:  
 Jamq; faces, & saxa volant: furor arma ministrat:  
 Tum pietate gravem, ac metitis si fortè virum què  
 Conspexere, silent, artectisq; auribus astant.  
 Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.  
 Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam  
 Prospiciens genitor, cæloq; in vectus aperto  
 Fleat equos, curruq; volans dat lora secundo.

Defessi Æneadæ, quæ proxima littoia, cursu  
 Contendunt petere: & Libyæ vertuntur ad oras.  
 Est in recessu longo locus: insula portum  
 Efficit objectu laterum: quibus omnis ab alto  
 Frangitur, inq; sinus scindit sese unda reductos.  
 Hinc atque hinc vastæ rupes geminique minantur  
 In cælum scopuli: quorum sub vertice late

Æquora

Æquora tuta silent: tum sylvis scena coruscis  
 Desuper, horrentiq; atrum nemus imminet umbra,  
 Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum:  
 Intus aquæ dulces, vivoq; sedilia saxo,  
 Nympharum domus. hic festas non vincula naves  
 Ulla tenent: unco non alligat anchora morsu.  
 Huc septem Æneas collectis navibus omni  
 Ex numero subit: ac magno telluris amore  
 Egressi optata potiuntur Troes arena,  
 Et sale tabentes artus in littore ponunt.  
 Ac primùm silicis scintillam excudit Achates,  
 Suscepitq; ignem folijs, atq; arida circum  
 Nutrimenta dedit, rapuitq; in fomite flammam.  
 Tum Cererem corruptam undis, Cerealiaq; arma  
 Expediunt fessi rerum: frugesque receptas  
 Et tortere parant flammis, & frangere saxo.

Æneas scopulum intereà conscendit: & omnem  
 Prospectum latè pelago petit, Anthea si quæ  
 Jactatum vento videat, Phrygiasque biremes,  
 Aut Capyn, aut celsis in puppibus arma Caici,  
 Navem in conspectu nullam: tres littore cervos  
 Prospicit errantes: hos tota armenta sequuntur  
 A' tergo: & longum per valles pascitur agmen.  
 Constitit hic, arcumq; manu, celeresq; sagittas  
 Corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates:  
 Ductoresque ipsos primùm capita alta serentes  
 Cornibus arboreis sternit: tum vulgus, & omnem  
 Misceat agens telis nemora inter frondea turbam.  
 Nec prius absistit, quàm septem ingentia victor  
 Corpora fundat humi, & numerũ cù navibus æquet,  
 Hinc portum petit, & socios partitur in omnes.  
 Vina, bonus quæ deinde cadis onerata Accesses  
 Littore Trinacrio, dederatq; abeuntibus heros,  
 Dividit: & dictis mærentia pectora mulcet:  
 O' socij (neque enim ignari sumus ante malorum)  
 O' passi graviora: dabit Deus his quoq; finem.  
 Vos & Scyllæam rabiem, penitusq; sonantes  
 Accessis scopulos: vos & Cyclopea saxa  
 Experti, revocate animos, mæstumque timorem  
 Mittite,

quædam  
 rabiem

Mittite, forsan & hæc olim meminisse juvabit.  
 Per varios casus, per tot discrimina rerum  
 Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas  
 Ostendunt, illic fas regna resurgere Trojæ.  
 Durate, & vosmet rebus servate secundis.  
 Talia voce refert: curisque ingentibus æger  
 Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.  
 Illi se prædæ accingunt, dapibusque futuris.  
 Tergora diripiunt costis, & viscera nudant:  
 Pais in frustra secant, verbisque trementia figunt.  
 Littore ahena locant alij, flammæque ministrant.  
 Tum victu revocant vites, fusisque per herbam  
 Implentur veteris Bacchi, pinguisque ferinæ,  
 Postquam exempta fames epulis, mensæq; remotæ,  
 Amissos longo socios sermone requirunt,  
 Spemq; metumq; inter dubij, seu vivere credant,  
 Sive extrema pati, nec jam exaudire vocatos.  
 Præcipuè pius Æneas nunc actis Oronti,  
 Nunc Amyci casum gemit, & crudelia secum  
 Fata Lyci, fortemq; Gyan, fortemq; Cloanthum.

Et jam finis erat: cum Jupiter æthere summo  
 Despiciens mare velivolum, terrasque jacentes,  
 Littoraque & laros populos: sic vertice cæli  
 Constitit, & Libyæ defixit lumina regnis.  
 Atque illum tales jactantem pectore curas  
 Tristior, & lacrymis oculos suffusa nitentes  
 Alloquitur Venus: O' qui rex hominumq; Deumq;  
 Æternis regis impetijs, & fulmine tertes,  
 Quid meus Æneas in te committere tantum,  
 Quid Troes potuere? quibus tot funera passis,  
 Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?  
 Certè hinc Romanos olim volventibus annis,  
 Hinc fore ductores revocato à sanguine Teucti,  
 Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,  
 Pollicitus: quæ te genitor sententia vertit?  
 Hoc equidem occasum Trojæ, tristesque ruinas  
 Solabar, satis contraria fata rependens.  
 Nunc eadem fortuna viros tot casibus actos  
 Insequitur, quem das finem rex magne laborum?

scena coruscis  
 us imminet umbra  
 dentibus antea  
 lia saxo,  
 non vincula navo  
 anchora moria.  
 ibus omni  
 luis amore  
 arena,  
 ponunt.  
 audit Achates,  
 da circum  
 fomite flammæ  
 , Cerealiaq; an  
 ue receptas  
 frangere saxo.  
 scendit: & om  
 Anthea si quæ  
 asque biremes,  
 bus arma Cæci  
 es littore cervos  
 nta sequuntur  
 pascitur agmen.  
 celestesq; sagitta  
 at Achates:  
 a alta ferentes  
 vulgus, & omni  
 rondea turbam  
 ingentia victor  
 cū navibus exp  
 titur in omnia  
 eratat Accites  
 euntibus her  
 ora mulcet:  
 us ante malora  
 s quoq; finem  
 sq; sonantes  
 pea saxa  
 lumque cinnam  
 Mittit.

Antenor potuit mediis elapsus Achivis  
 Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus  
 Regna Liburnorum, & fontem superare Timavi,  
 Unde per ora novem vasto cum murmure montis  
 It mare præruptum, & pelago premit arva sonanti.  
 Hic tamen ille urbem Patavi, sedesque locavit  
 Teucrorum; & genti nomen dedit, armaque fixit  
 Troia; nunc placida compositus pace quiescit.  
 Nos tua progenies, cæli quibus annuis arcem,  
 Navibus (infandum) amissis unius ob iram  
 Prodimur, atq; Italis longè disjungimur oris.  
 Hic pietatis honos? sic nos in sceptrâ reponis?  
 Olli subridens hominum fator, atque Deorum,  
 Vultu, quo cælum, tempestatesque terreat,  
 Oscula libavit natæ; dehinc talia fatat;  
 Parce metu Cytheræa, manent immora tuorum  
 Fata tibi; cernes urbem, & promissa Lavini  
 Mœnia; sub quemque feres ad sidera cæli  
 Magnanimum Æneam; neque me sententia vertit.  
 Hic tibi (fabor enim; quando hæc te cura remordet;  
 Longius & volvens fatorum arcana movebo)  
 Bellum ingens geret Italia, populosque feroces  
 Contundet; moresque viris, & mœnia ponet;  
 Terrâ dum Latio regnantem viderit æstas,  
 Ternaq; transferint Rutulis hyberna subactis.  
 At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo  
 Additur (Ilus erat, dum res stetit Iliâ regno)  
 Triginta magnos volvendis mensibus orbes  
 Imperio explebit: regnumque à sede Lavini  
 Transferet, & longam multa vi muniet Albam.  
 Hic jam trecentum totos regnabitur annos  
 Gente sub Hæctorea: donec regina sacerdos  
 Marte gravis geminam partu dabit Iliâ prolem.  
 Inde lupæ sulvo nutriticis tegmine lætus  
 Romulus excipiet gentem, & Mavortia condet  
 Mœnia, Romanoque suo de nomine dicet.  
 His ego nec metas rerum, nec tempora pono:  
 Imperium sine fine dedi: quin aspera Iuno,  
 Quæ mare nunc, terrasque metu, cælumq; fatigat,  
 Consilia

lophato

Consilia in melius referet, necumque fovabit  
 Romanos rerum dominos, gentemque togatam.  
 Sic placitum. veniet Iustris labentibus ætas,  
 Cum domus Assaraci Phthiam, claraque Mycenæ  
 Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.  
 Nasceretur pulchra Trojanus origine Cæsar,  
 Imperium Oceano, famam qui terminet astris,  
 Julius, à magno demissum nomen Iulo.  
 Hunc tu olim cælo spolijs Orientis onustum  
 Accipies secuta: vocabitur hic quoque voris.  
 Aspera tum postis miscescunt sæcula bellis:  
 Cæna Fides, & Vesta, Remo cum fratre Quirinus  
 Jura dabunt: diræ ferro, & compagibus arctis  
 Claudentur belli portæ: Furor impius intus  
 Sæva sedens super arma, & centum vinctus ahenis  
 Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

Hæc ait: & Maja genitum demisit ab alto,  
 Ut terræ, atque novæ pateant Carthaginis arces  
 Hospitio Teucris: nefati nescia Dido  
 Finibus atceret. volat ille per aera magnum  
 Remigio alarum: ac Libyæ citus astitit oris.  
 Et jam iussa facit: ponuntque læticia Pœni  
 Corda volente Deo. in primis Regina quietum  
 Accipit in Teucros animum, mentemque benignam.  
 At pius Æneas per noctem plurima volvens,  
 Ut primum lux alma data est, exire, locosque  
 Explorare novos, quas vento accesserit oras,  
 Qui teneant (nam inculta videt) hominesne, feræne.  
 Quærete constituit, sociisque exacta referte.  
 Classem in convexo nemorum sub rupe cavata  
 A doribus clausam circû, atque horrentibus umbris  
 Oculis: ipse uno graditur comitatus Achate,  
 Bina manu lato crispans hastilia ferro,  
 Cui mater media sese tulit obvia sylva,  
 Virginis os, habitumque gerens, & virginis arma  
 Spartanæ: vel qualis equos Threïssa fatigat  
 Harpalice, volucremque fuga prævertitur Hebrum.  
 Namque humeris de moreabilem suspenderat arcum  
 Venatrix, dederatque comas diffundere ventis,

Confilia

Nuda genu, nodoque sinus collecta fluentes.  
 Ac prior, Heus, inquit, juvenes monstrate, mearum  
 Vidistis siquam hic errantem forte sororum  
 Succinctam pharetra, & maculosæ tegmine syncis,  
 Aut spumantis apri cursum clamore prementem.  
 Sic Venus: at Veneris contrà sic filius orsus:  
 Nulla tuarum audita mihi, neque visa sororum.  
 O' quam te memorè virgo? namque haud tibi vultus  
 Mortalis: nec vox hominem sonat. ò Dea certè.  
 An Phæbi soror, an Nympharum sanguinis una,  
 Sis felix, nostrumq; leves quæcunq; laborem:  
 Et quo sub cælo tandem, quibus orbis in oris  
 Jaetemur, doceas: ignari hominumq; locorumq;  
 Erramus, vento huc vastis & fluctibus acti,  
 Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.  
 Tunc Venus: Haud equidem tali me dignor honore:  
 Virginibus Tyrij mos est gestare pharetram,  
 Purpureoq; altè suras vincire cothurno.  
 Punica regna vides, Tyrios, & Agenotis urbem:  
 Sed fines Libyci, genus intractabile bello,  
 Imperium Dido Tyria regit urbe profecta,  
 Germanum fugiens. longa est injuria, longæ  
 Atabages: sed summa sequar fastigia rerum,  
 Huic conjux Sichæus erat ditissimus agri  
 Phœnicum, & magno miseræ dilectus amore:  
 Cui patet intactam dederat, primisque jugarat  
 Omnibus. sed regna Tyri Germanus habebat  
 Pygmalion scelere ante alios immanior omnes.  
 Quos inter medius venit furor: ille Sichæum  
 Impius ante aras, atque auri cæcus amore  
 Clam ferro incautum superat, securus amorum  
 Germanæ: factumque diu celavit, & ægram  
 Multa malus simulans vana spe lusse amantem.  
 Ipsa sed in somnis inhumati venit imago  
 Conjugis, ora modis attollens pallida miris.  
 Crudeles aras, trajectaq; pectora ferro  
 Nudavit, cæcumq; domus scelus omne retexit.  
 Tum celerate fugam, patriaque excedere sradet:  
 Auxiliumq; viæ, veteres tellure recludit

Thefau-

Thestius, ignomin  
 his commota fugam  
 Conveniunt, quibus  
 Aut merus acti cum  
 Cocipiunt, omnia  
 Pygmalionis opes se  
 Devenire locos, ubi  
 Maxia, surgentem  
 Mercariq; solum,  
 Taurino quorum p  
 Sed vos qui tandem  
 Quove sentis iteri  
 Suspirant, immoq;  
 O' Dea, si prima  
 Et rarer amaret au  
 Ante diem clauso con  
 Nos Troia antiqua  
 Troia nomen tu, di  
 Fere sua Libycis p  
 Som pios Sicæus, m  
 Clauē ve ho natum,  
 Italian quato quare  
 Es tunc Tyrij, om  
 Mater Dea mostrat  
 Vix septem coor  
 Iple ignovus, egre  
 Europa, atq; Asia  
 Palla Venus medio  
 Quisquis es, haud  
 Vitales carps, Tyri  
 Pectus modo, vix  
 Nemoq; ubi reduc  
 Nuncio, & in rurs  
 Ni frustra augur  
 Aspice bis icon  
 Ætherea quot laps  
 Turbabas cælo: au  
 Aut capere, aut ca  
 Ut reduces illi iudic

ſta fluentes.  
 nonſtrate, meatu  
 e fororum  
 a tegmine lyci  
 ore prementem.  
 lius orſus:  
 e viſa fororum.  
 e haud tibi vultu  
 . ò Dea certè.  
 ſanguinis un  
 q; laborem:  
 orbis in oris  
 umq; locorumq;  
 ſtibus acti,  
 oſtia dextra.  
 ne dignor hono  
 pharetram,  
 urno.  
 genoris urbem:  
 ile bello,  
 roſecta,  
 uria, longæ  
 igia rerum,  
 us agri  
 ſus amore:  
 ſque jugarat  
 us habebat  
 nior omnes.  
 e Sichæum  
 is amore  
 tutus amorum  
 ; & agram  
 ſic amantem.  
 imago  
 llida mitis.  
 ſetto  
 omne reſexit.  
 cedere ſvadet:  
 cludit

Theſau-

Theſaurus, ignotum argenti pondus, & auri.  
 His commota fugam Dido, ſocioſq; parabat.  
 Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni,  
 Aut metus acer erat: naves, quæ ſorte paratæ,  
 Corripiunt, onerantq; auro: portantur avari  
 Pygmalionis opes pelago: dux ſæmina facti.  
 Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes  
 Mœnia, ſurgentemq; novæ Carthaginis arcem:  
 Mercatq; ſolum, facti de nomine Byſam,  
 Taurino quantum poſſent circumdare tergo.  
 Sed vos qui tandem? quibus aut veniſtis ab oris?  
 Quòve tenetis iter? quærenti talibus ille  
 Suſpirans, imoq; trahens à pectore vocem:

O Dea, ſi prima repetens ab origine pergam;  
 Et vacent annales noſtrorum audire laborum:  
 Ante diem clauſo componet Veſper Olympo.  
 Nos Troja antiqua ( ſi veſtras forte per aures  
 Troiæ nomen ſit ) diverſa per æquora vectos  
 Forte ſua Libycis tempeſtas appulit oris.  
 Sum pius Æneas, raptos qui ex hoſte Penates  
 Claſſe veho mecum, fama ſuper æthera notus.  
 Italiam quæro patriam, & genus ab Jove ſummo.  
 Bis denis Phrygium conſcendi navibus æquor,  
 Matre Dea monſtrante viam, data ſata ſecutus:  
 Vix ſeptem convulſæ undis, Euroq; ſuperſunt.  
 Ipſe ignotus, egens, Libyæ deſerta peragro,  
 Europa, atq; Aſia pulſus. nec plura quærentem  
 Paſſa Venus medio ſic interſata dolore eſt:  
 Quiſquis es, haud ( credo ) inviſus cæleſtibus, auras  
 Vitales carpiſ, Tyriam qui adveneris urbem,  
 Perge modo, atq; hinc te Regina: ad limina præſer.  
 Namq; tibi reduces ſocios, claſſemq; relatam  
 Nuncio, & in tutum verſis Aquilonibus actam:  
 Ni fruſtra augurium vani docuere pareates.  
 Aſpice bis ſenos lætantes agmine cygnos,  
 Æthera quos lapſa plaga Jovis ales aperto.  
 Turbabat cælo: nunc terras ordine longo  
 Aut capere, aut captas jam deſpectare videntur;  
 Ut reduces illi ludunt ſtridentibus alis,

E 3

Et

Et cœtu cinxere polum, cantusque dedere:  
 Haud aliter puppesque tuæ, pubesque tuorum  
 Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.  
 Perge modò, & quâ te ducit via, dirige gressum.  
 Dixit: & avertens rosea cervice resulsit:  
 Ambrosiæque comæ divinum vertice odorem  
 Spiravere, pedes vestis defluxit ad imos:  
 Et vera incellu patuit Dea, ille, ubi matrem.  
 Agnovit, tali fugientem est voce secutus:  
 Quid natum toties crudelis tu quoque falsis  
 Ludis imaginibus? cur dextræ jungere dextram  
 Non datur, ac veras audire, & reddere voces?  
 Talibus incusat, gressumque ad mœnia tendit.  
 At Venus obscuro gradientes aere sepsit:  
 Et multo nebula circum Dea sudit amictu:  
 Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset,  
 Molirive moram, aut veniendi poscere causas:  
 Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit  
 Læta suas: ubi templum illi, centumque Sabæo  
 Thure calent aræ, fertisque recentibus halant.

Corripuere viam intereà, quâ semita monstrata  
 Jamque ascendebant collem, qui plurimus urbi  
 Imminet, adversasque aspectat desuper arces.  
 Miratur molem Æneas, magalia quondam;  
 Miratur portas, strepitumque, & strata viarum.  
 Instant ardentes Tyrij: pars ducere muros,  
 Molirique arcem, & manibus subvolvere saxa:  
 Pars aptare locum tecto, & concludere sulco.  
 Jura magistratusque legunt, sanctumque Senatum.  
 Hic portus alij effodiunt: hic alta theatris  
 Fundamenta locant alij, immanesque columnas  
 Rupibus excidunt, scenis decora alta futuris.  
 Qualis apes æstate nova per florea rura  
 Exercet sub sole labor: cum gentis adultos  
 Educunt sætus: aut cum liquentia mella  
 Stripant, & dulci distendunt nectare cellas:  
 Aut onera accipiunt venientum: aut agmine facto  
 Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent:  
 Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.

O' fortu-

O' fortuna, quomodo  
 Æneas ait: & ubi  
 Infere te sepe non voluit  
 Per medios mœnia  
 Lucas in ambrosia  
 Quo primum actum  
 Effodire loco liquam  
 Monstrabat caput  
 Egregiam: & faciem  
 Hic templum suum  
 Conlebat, de  
 Æneas gradibus  
 Æne trabes: hinc  
 Hoc primum in loco  
 Læta: hic primum  
 Ausus, & ubi  
 Sætus sub ingere  
 Regiam oppidum de  
 Antiquum muros  
 Muros: videri  
 Telum: semel  
 Arce: primum  
 Conlebat: hinc  
 Que regio in muros  
 En Priamus: hinc  
 Sunt lacrymæ  
 Solve muros  
 Sic ait: rorant  
 Mula primum  
 Sætus: videri  
 Hic ingressus Gra  
 Hic Prius: hinc  
 Nec procul hinc  
 Agnosco lacrym  
 Tydides multa  
 Ardentisq: stern  
 Fabula gustasse  
 Hinc alia fugiens  
 hinc puer, asque

O' fortunati, quorum jam mœnia surgunt,  
 Æneas ait: & fastigia suspicit urbis.  
 Infert se septus nebula. (mirabile dictu)  
 Per medios, miserque viris: neque cernitur ulli.  
 Lucus in urbe fuit media, lætissimus umbra:  
 Quo primum jactati undis, & turbine Præni  
 Effodere loco signum, quod regia Juno  
 Monstrarat caput aeris equi: sic nam fore bello  
 Egregiam: & facilem victu per sæcula gentem.  
 Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido  
 Condebat, donis opulentum, & numine Divæ,  
 Ærea cui gradibus surgebant limina: nexæque  
 Ære trabes: foribus cardo stridebat ahenis.  
 Hoc primum in luco nova res oblata timorem  
 Leniit: hic primum Æneas sperare salutem  
 Ausus, & afflictis melius confidere. rebus.  
 Namque sub ingenti lustrat dum singula templi  
 Reginam oppetens: dum quæ fortuna sit urbi,  
 Artificumque manus inter se, operumque labores  
 Miratur: videt Iliacas ex ordine pugnas,  
 Bellaque jam fama totum vulgata per orbem:  
 Atriden, Priamumque, & sævum ambobus Achillæ.  
 Constat, & lacrymans, Quis jã locus, inquit, Achate.  
 Quæ regio in terris nostri non plena laboris?  
 En Priamus: sunt hic etiam sua præmia laudi:  
 Sunt lacrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.  
 Solve metum: feret hæc aliquam tibi fama salutem.  
 Sic ait: atque animum pictura pascit inani.  
 Multa gemens, largoque humectat flumine vultum.  
 Namque videbat, uti bellantes Pergama circum  
 Hæc fugerent Graii, premeret Trojana juvenus:  
 Hæc Phryges, instaret curru cristatus Achilles,  
 Nec procul hinc Rhæsi niveis tentoria velis  
 Agnoscit lacrymans: primo quæ prodita somno  
 Tydides multa vastabat cade cruentus:  
 Ardentesque avertit equos in castra prius, quàm  
 Pabula gustassent Trojæ, Xanthumque bibissent.  
 Parte alia fugiens amissis Troilus armis,  
 Infelix puer, atque impar congressus Achilli,

Fertur equis, curruque hæret resupinus inani,  
 Lora tenens tamen: huic cervixque, comæque trahuntur  
 Per terram, & versa pulvis inscribitur hasta.  
 Interea ad templum non æquæ Palladis ibant  
 Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant  
 Suppliciter tristes, & rursæ pectora palmis.  
 Diva solo fixos oculos averſa tenebat.

Ter circum Iliacos raptaverat Hæſtora muros,  
 Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.  
 Tum verò ingentem gemitum dat pectore ab imo,  
 Ut spolia, ut currus, utque ipsum corpus amici,  
 Tendentemque manus Priamum conspexit inermes.  
 Se quoque principibus permistum agnovit Achivis,  
 Eoasque acies & nigri Memnonis arma.  
 Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis  
 Pentefilea furens: mediisque in millibus ardet,  
 Aurea subnectens exertæ cingula mammæ  
 Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.

Hæc dum Dardanio Æneæ miranda videntur,  
 Dum stupet, obtutuque hæret defixus in uno;  
 Regina ad templum forma pulcherrima Dido  
 Incessit, magna juvenum stipante caterva.  
 Qualis in Eurotæ ripis, aut per juga Cynthi  
 Exeret Diana choros: quam mille secutæ  
 Hinc atque hinc glometantur Oreades, illa pharetrâ  
 Fest humero, gradiensque deas supereminet omnes.  
 Larone tacitum pettentant gaudia pectus.  
 Talis erat Dido: talem se læta ferebat  
 Per medios instans operi, regnisque futuris.  
 Tum foribus Divæ, media testudine templi  
 Septa armis, folioque aliè subnixâ, recedit.  
 Jura dabat, legesque viuis, operumque laborem.  
 Patribus æquabat justis, aut forte trahebat:  
 Cùm subito Æneas concursu accedere magno  
 Anthea, Sergestumque videt, fortemque Cloanthû,  
 Teucerorumque alios, ater quos æquore turbo  
 Dispulerat, penitusque alias advexerat oras.  
 Obstupuit simul ipse, simul percussus Achates:  
 Lætitiaque, metuque avidi conjungere dextras  
 Arde-

Supinus inani,  
comaque trahunt  
tribitur hasta.  
Palladis ibant  
que ferebant  
ora palmis.  
nebat.

Quora muros,  
nebat Achilles.  
pectore ab  
m corpus am  
conspexit in  
n agnovit Ach  
s arma.

ina peltis  
millibus ardet,  
mammæ  
trere virgo.  
randa videntur,  
fixus in uno;  
rima Dido  
e caterva.

aga Cynthi  
lle secutæ  
ades, illa phare  
pereminet om  
a pectus.

nebat  
que futuris.  
ine templi  
a, resedit.  
umque laborem  
e trahabat:  
dere magno  
temque Cloac  
equore turbo  
exerat oras.  
ulfus Achates  
ngere dextras  
Arde-

Ardebant: sed res animos incognita turbat.  
Dissimulant, & nube cava speculantur amicti.  
Quæ fortuna viris, classem quo littore linquant,  
Quid veniant. cunctis nam læti navibus ibant  
Orantes veniam, & templum clamore petebant:  
Postquam introgressi, & coram data copia fandi:  
Maximus Ilioneus placido sic pectore cœpit:

O regina, novam cui condere Jupiter urbem,  
Justitiaque dedit gentes frænare superbas:  
Troes te miseri, ventis maria omnia vesti  
Oramus: prohibe infandos à navibus ignes;  
Parce pio generi, & propius res aspice nostras.  
Non nos aut ferro Libyecos populare Penates  
Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas:  
Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.  
Est locus, Hesperiam Graii cognomine dicunt;  
Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ:  
Oenotrij coluere viri: nunc fama, minores  
Italiam dixisse, ducis de nomine gentem:  
Huc cursus fuit:

Cum subitò assurgens fluctu nimbosus Orion  
In vada cæca tulit: penitusque procacibus Austris,  
Perque undas superante salo, perque in via saxa  
Dispulit; huc pauci vestris adnavimus oris. (motè  
Quod genus hoc hominū? quæve hunc tam barbara  
Permittit patria? hospitio prohibemur atenæ,  
Bella cient, primaque verant consistere terra.  
Si genus humanum, & mortalia temnitis arma:  
At sperate Deos memores fandi, atque nefandi.  
Rex erat Æneas nobis: quo justior alter  
Nec pietate fuit: nec bello major, & armis  
Quem si fata virum servant, si vescitur aura  
Ætheria, nec adhuc crudelibus occubat umbris;  
Non metus, officio ne te certasse priorem  
Pœniteat: sunt & Siculis regionibus urbes,  
Armaque, Trojanoque à sanguine clarus Acestes;  
Quassatam ventis liceat subducere classem,  
Et sylvis aptare trabes, & stringere remos.  
Si datur Italiam socijs & Rege recepto,

E 5 Tende-

Tendere : ut Italiam læti , Latiumque petamus.  
 Sin absumpta salus , & te pater optime Teucrum  
 Pontus habet Libyæ , nec spes iam restat Juli :  
 At freta Sicanix saltem fedesque paratas ,  
 Unde huc adveſti , regemque petamus Aceſtem.  
 Talibus Ilioneus : cuncti simul ore fremebant  
 Dardanidæ.

Tum breviter Dido , vultum demissa profatur :  
 Solvite corde metum Teucri : ſcludite curas.  
 Res dura , & regni novitas me talia cogunt  
 Moliri , & lætè fines cuſtode tueri.  
 Quis genus Æneadum ? quis Trojæ neſciat urbem ?  
 Virtutesque , virosque , aut tanti incendia belli ?  
 Non obtuſa aded geſtamus pectora Pœni :  
 Nec tam averſus equos Tyria ſol jungit ab urbe.  
 Seu vos Hesperiam magnam , Saturniaque arva.  
 Sive Erycis fines , regemque optatis Aceſtem :  
 Auxilio tutos dimittam , opibusque juvabo.  
 Vultis & his mecum pariter conſidere regnis ?  
 Urbem quam ſtatuo , veſtra eſt : ſubducite naves.  
 Tros , Tyriusque mihi nullo discrimine agerur.  
 Atque utinam rex ipſe Notò compulſus eodem  
 Afforet Æneas : equidem per littora certos  
 Dimittam : & Libyæ luſtrare extrema jubebo.  
 Si quibus eiectus ſylvis , aut urbibus errat.

His animum arreſti dictis , & fortis Achates ,  
 Et pater Æneas , jamdudum erumpere nubem  
 Ardebant , prior Æneam compellat Achates :  
 Nate Dea , quæ nunc animo ſententia ſurgit ?  
 Omnia tuta vides : claſſem , ſociosque receptos.  
 Unus abeſt , medio in fluctu quem vidimus ipſi  
 Submerſum : dictis reſpondent cætera matris.  
 Vix ea ſatus erat : cum circumfuſa repente  
 Scindit ſenubes , & in æthera purgat apertum.  
 Reſtitit Æneas , claraque in luce reſulſit ,  
 Os , humerosque Deo ſimilis ; namque ipſa decoram  
 Cæſariem nato gènitrix , lumenque juventæ  
 Purpureum , & lætos oculis afflarat honores.  
 Quale manus addunt ebori decus : aut ubi flavo  
 Argen-

Argentum, Pariusve lapis circumdatur auro.

Tum sic Reginam alloquitur, cunctisque repente  
Improvisus ait; Coram, quem quæritis adsum  
Troius Æneas, Libycis ereptus ab undis.

O' sola infandos Trojæ miserata labores,  
Quæ nos reliquias Danaum, terræque, marisque  
Omnibus exhaustos jam casibus, omnium egenos,  
Urbe, domo socias; grates persolvere dignas  
Non opis est nostræ, Dido, nec quicquid ubique est  
Gentis Dardaniæ, magnum quæ sparsa per orbem.  
Dii tibi, si qua pios respectant numina; siquid  
Usquam justitiæ est, & mens sibi conscia recti,  
Præmia digna ferant. quæ te tam læta tulerunt  
Sæcula? qui tanti talem genuere parentes?

In freta dum fluvii current, dum montibus umbra  
Lustrabunt, convexa polus dum sidera pascet;  
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt,  
Quæ me cunque vocant terræ. Sic fatus, amicum  
Ilionea petit dextra, lævaque Serestum:  
Post alios, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.

Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido,  
Casu deinde viri tanto: & sic ore locuta est:  
Quis te natæ Dea, per tanta pericula casus  
Insequitur? quæ vis immanibus applicat oris?  
Tunc ille Æneas, quem Dardanio Anchisæ  
Alma venus Phrygij genuit Simoentis ad undam?  
Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,  
Finibus expulsum partijs, nova regna petentem  
Auxilio Beli, genitor tum Belus opimam  
Vastabat Cyprum, & victor ditione tenebat.  
Tempore jam ex illo casus mihi cognitus urbis  
Trojanæ, nomenque tuum, regisque Pelasgi.  
Ipse hostis Teucros insigni laude ferebat:  
Seque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat;  
Quare agite ò rectis juvenes succedere nostris.  
Me quoque per multos similis fortuna labores  
Jactatam, hac demum voluit consistere terra.  
Non ignara mali miseris succurrere disco.

Sic memorat: simul Ænean in regia ducit

Testa: simul Divum templis indicit honorem,  
 Nec minus interea socijs ad littora mittit  
 Viginti tauros, magnorum horrentia centum  
 Terga suum, pingues centum cum matribus agnos,  
 Munera, lætitiæque Dei.

At domus interior regali splendida luxu  
 Instruitur: mediisque parant convivium tectis,  
 Arte laboratæ vestes, ostroque superbo:  
 Ingens argentum mensis, calataque in auro  
 Fortis facta patrum, series longissima rerum;  
 Per tot ducta viros, antiquæ ab origine gentis.

Æneas ( neque enim patrius consistere mentem  
 Passus amor) rapidum ad naves præmittit Achatem,  
 Ascenio ferat hæc, ipsumque ad mœnia ducat.  
 Omnis in Ascenio cari stat cura parentis.  
 Munera præterea Iliacis erepta ruinis  
 Ferre jubet, pallam signis, auroque rigentem,  
 Et circumtextum croceo velamen acantho,  
 Ornatus Argivæ Helenæ: quos illa Mycenis,  
 Pergama cum peteret, inaccessosque Hymenæos.  
 Extulerat matris Leda: mirabile donum.  
 Præterea sceptrum, Ilione quod gesserat olim  
 Maxima natarum Priami: colloque monile  
 Baccatum, & duplicem gemmis, auroque coronam  
 Hæccelerans, iter ad naves tendebat Achates.

At Cytherea novas artes, nova pectore versat  
 Consilia: ut faciem mutatus, & ora Cupido  
 Pro dulci Ascenio veniat, donisque furentem  
 Incendat Reginam, atque ossibus impiecit ignem.  
 Quippe domum timet ambiguâ, Tyriosque bilingues  
 Urit atrox Juno: & sub noctem cura recurSAT.  
 Ergo his aligerum dictis affatur Amorem:  
 Nate, meæ vires, mea magna potentia solus,  
 Nate, patris summi qui tela Typhoea temais,  
 Ad te confugio, & supplex tua numina posco.  
 Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum  
 Littora jactetur odijs Junonis iniquæ,  
 Nota tibi: & nostro doluisti sæpe dolore.  
 Hunc Phœnissa tenet Dido, blandisque moratur  
 Vocibus:

Vocibus; & vereor quò se Junonia vertant  
 Hospitia: haud tanto cessabit cardine rerum.  
 Quocirca capere ante dolis, & cingere flamma  
 Reginam meditor: ne quo se numine mutet:  
 Sed magno Æneæ mecum teneatur amore.  
 Qua facere id possis, nostram nunc accipe mentem;  
 Regius accitu cari genitoris ad urbem  
 Sidoniam puer ire parat, mea maxima cura,  
 Dona ferens pelago, & flamma restantia Trojæ.  
 Hunc ego sopitum somno super alta Cythera,  
 Aut super Idalium sacrata, sede recondam:  
 Nequa scire dolos, mediisque occurrere possit.  
 Tu faciem illius noctem non amplius unam  
 Falle dolo: & notos puer pueri indue vultus:  
 Ut, cum te gremio accipiet lætissima Dido,  
 Regales inter mensas, læticemque Lyæum,  
 Cum dabit amplexus, atque oscula dulcia figet,  
 Occultum inspiret ignem, fallasque veneno.  
 Paret Amor dictis caræ genitricis: & alas  
 Exiit: & gressu gaudens incedit Juli.  
 At Venus Ascenio plæcidam per membra quietem  
 Irrigat: & forum gremio Dea tollit in altos  
 Idaliæ lucos: ubi mollis amaracus illum  
 Floribus, & dulci aspirans complectitur umbra.  
 Jamque ibat dicto parens, & dona Cupido  
 Regia portabat Tyrijs, duce lætus Achate.  
 Cum venit, aulæis jam se Regina superbis  
 Aurea composuit sponda, mediamque locavit.  
 Jam pater Æneas, & iam Trojana juvenus  
 Conveniunt; stratoque super discumbitur ostro.  
 Dant famuli manibus lymphas, Cereræque canistris  
 Expediunt, tonsisque ferunt mantilia villis.  
 Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo  
 Cura penum struere, & flammis adolere Penates.  
 Centum aliæ, totidemque pares ætate ministri,  
 Qui dapibus mensas onerent, & pocula ponant.  
 Necnon & Tyrij per limina læta frequentes  
 Convenere, toris jussi discumbere pictis.  
 Mirantur dona Æneæ: mirantur Julum,

Flagrantisque Dei vultus, simulataque verba;  
 Pallamque; & pictum croceo velamen acantho.  
 Præcipue infelix pesti devota futuræ  
 Expletamentem nequit, ardescitque tuendo  
 Phœnissa; & puero pariter, donisque movetur,  
 Ille, ubi complexu Æneæ, colloque pependit,  
 Et magnum falsi implevit genitoris amorem;  
 Reginam petit. hæc oculis, hæc pectore toto  
 Hæret; & interdum gremio fovet inscia Dido  
 Insidiat quantus miseræ Deus, at memor ille  
 • Matris Acidaliæ, paulatim abolere Sichæum  
 Incipit, & vivo tentat prævertere amore  
 Jampitidem resides animos; desertaque corda.

Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ.  
 Crateras magnos statuunt, & vina coronant.  
 Fit strepitus tectis; vocemque per ampla volutant  
 Atria; dependent lychni laquearibus aureis  
 Incensi, & noctem flammis funalia vincunt.  
 Hic Regina gravem gemmis, auroque poposcit,  
 Implevitque mero pateram, quam Belus, & omnes  
 A' Belo soliti, tum facta silentia tectis.  
 Juppiter (hospitibus nam te dare jura loquuntur)  
 Hunc lætæ Tyriisque diem, Trojaque profectis  
 Esse velis, nostrosque hujus meminisse minores,  
 Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Juno;  
 Et vos o cœtum Tyrij celebrate faventes.  
 Dixit; & in mensa laticum libavit honorem;  
 Primaque libato summo tenuis attigit ore.  
 Tum Bitiæ dedit increpitans; ille impiger hausit  
 Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.  
 Post alij procures: cithara crinitus Jopas  
 Personat aurata, docuit quæ maximus Atlas.  
 Hinc canit errantem Lunam, Solisque labores;  
 Unde hominum genus, & pecudes, unde imber &  
 ignes;

Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones;  
 Quid tantum Oceano properent se tingere soles  
 Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.  
 Ingeminant plausum Tyrij; Troesque sequuntur.  
 Necnon

S  
aque verba  
men acantho.

que tuendo  
que moveret  
que pependit  
s amorem;  
ectore toto  
scia Dido  
nemor ille  
e Sichæum  
amore

aque corda.  
nsaque remon  
coronant.  
mpla voluere  
us aureis  
vincunt.  
que poposcit,  
elus, & omni  
is.

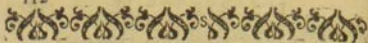
loquuntur  
que profectis  
sse minores,  
ia Juno;  
ntes.

honorem;  
t ore.  
piger hausit  
roluit auro.  
Iopas  
aus Atlas.  
ue labores;  
unde imber

osque Trios  
gere soles  
bus obster.  
ue sequuntur  
Necq̄q̄

Necnon & vario noctem sermone trahebat  
Infelix Dido, longumque bibebat amorem,  
Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa;  
Nunc quibus Auroræ venisset filius armis;  
Nunc quales Diomedis equi, nunc quantus Achilles.  
Immo age, & à prima die hospes origine nobis  
Insidias, inquit, Danaum, casusque tuorum,  
Erroresque tuos. nam te jam septima portat  
Omnibus errantem terris, & fluctibus æstas.





PUB.

VIRGILII

MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER II.

ARGUMENTUM.

*Cozitur Æneas bellorum exponere causas,  
Grajorumque dolos, & equum, fraudemque Sinonis:  
Excissamque urbem, Priamique miserrima fata:  
Utiq; patrem impositum forsi cervice per ignes  
Extulerit, caramque amisit ipse Creusam.*



CONTICUERE omnes, intentique ora  
tebant:

Inde toto pater Æneas sic orsus ab al-  
to.

Infandum Regina jubes renovate do-  
lorem:

Trojanis ut opes, & lamentabile regnum  
Eruerint Danaï: quæque ipse miserrima vidi,  
Et quorum pars magna fui. quis talia fando  
Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Uliissi  
Temperet à lacrymis? & jam nox humida cælo  
Præcipitat, svadentque cadentia sidera somnos.  
Sed si tantus amor casus cognoscere nostros,  
Et breviter Trojæ supremum audire laborem:  
Quinquã animus meminisse horret, luctuq; refugit;

Inci-

L 1 3  
 Incipit: Fracti be-  
 ductores Danaum,  
 Instat montis equum  
 Edificant, sedaque  
 votum pro reditu  
 Huc delecta virum  
 Includunt cæco lum-  
 ingenes, utrumque  
 Est in conspectu  
 Iulius, dives opum  
 Nunc tantum huius  
 Huc se proventi del-  
 Nos a bisse rati, &  
 Ergo omnis longo  
 Tandem porre:  
 Referoque videte  
 Hic Dolopum tuum  
 Classibus hic locus  
 Pars super impetum  
 Et mox miserum  
 Duci iura mox hanc  
 Sive dolo, les un T  
 At Cæpy, & quom  
 Aut pelago Danaum  
 Præcipitate iubent,  
 Aut terebant caros  
 Scindunt internum  
 Primus ipse ante omnes  
 Latroos antea sum  
 Et quædam: huius  
 Cædunt utrumque  
 Donec cæte dolo  
 Aut hoc includi sig-  
 Aut hac in nostris  
 Inspectura domos,  
 Aut aliquis later erit  
 Quicquid id est, rim-  
 In faras, validis  
 In lacus, inque feri

Incipiam: Fracti bello, fatisque repulsi  
 Ductores Danaum, tot jam labentibus annis  
 Instar montis equum divina Palladis arte  
 Edificant, sectaque intexunt abiecte costas.  
 Votum pro reditu simulant: ea fama vagatur.  
 Huc delecta virum sortiti corpora furtim  
 Includunt caeco lateri: penitusque cavernas  
 Ingentes, uterumq; armato milite complent;  
 Est in conspectu Tenedos, notissima fama  
 Insula, dives opum, Priami dum regna manebant:  
 Nunc tantum sinus, & statio male fida carinis.  
 Huc se proVecti deserto in littore condunt.  
 Nos abijisse rati, & vento petijisse Mycenas.  
 Ergo omnis longo solvit se Teuceria luctu.  
 Panduntur portæ: juvat ire, & Dorica castra;  
 Desertosque videre locos, litusque relictum.  
 Hic Dolopium manus, hic sævus tendebat Achilles.  
 Classibus hic locus, hic acies certare solebant.  
 Pars stupet innuptæ donum exitiale Minervæ.  
 Et molem mirantur equi. primusque Tymætes  
 Duci intra muros hortatur, & arce locari,  
 Sive dolo, seu jam Trojæ sic fata ferebant.  
 At Capys, & quorum melior sententia menti;  
 Aut pelago Danaum insidias suspectaque dona  
 Præcipitare jubent, subjectisque urete flammis;  
 Aut terebrare cavas uteri, & tentare latebras.  
 Scinditur incertum studia in contraria vulgus.  
 Primus ibi ante omnes, magna comitante caterva;  
 Laocoon ardens summa decurrit ab arce:  
 Et procul: ò miseri, quæ tanta infania, cives?  
 Creditis vestros hostes? aut ulla putatis  
 Dona carere dolis Danaum: sic notus Ulysses?  
 Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi:  
 Aut hæc in nostros fabricata est machina muros.  
 Inspectura domos, venturaque desuper urbi:  
 Aut aliquis latet error, equo ne credite Teuceri.  
 Quicquid id est, timeo Danaos & dona ferentes,  
 Sic fatus, validis ingentem viribus hastam  
 In latus, inque feri curvam compagibus alvum

Contorsit: stetit illa tremens, uteroque recusso  
 Insonuere cavæ, gemitumque dedere cavernæ.  
 Et si fata Deum, si mens non læva fuisset,  
 Impulerat ferro Argolicas sædare laebas.  
 Trojaque nunc stares Priamique arx alta maneres.

Ecce, manus juvenem intereâ post terga revinctû  
 Pastores magno ad Regem clamore trahebant;  
 Dardanidæ, qui se ignotum venientibus ultro,  
 Hoc ipsum ut strueret, Troiamque aperiret Achivis,  
 Obtulerat fidens animi, atque in utrumque paratus,  
 Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti.  
 Undique visendi studio Troiana juvenus  
 Circumsusa ruit; certantque illudere capto.  
 Accipe nunc Danaum insidias, & crimine ab uno  
 Disce omnes.

Namque ut conspectu in medio turbatus inermis  
 Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspexit  
 Heu quæ nunc tellus, inquit, quæ me æquora possunt  
 Accipere? aut quid jam misero mihi denique restat?  
 Cui neque apud Danaos usquam locus; insuper ipsi  
 Dardanidæ insensî pœnas cum sanguine poscunt.  
 Quo gemitu conversi animi, compressus & omnis  
 Impetus; hortamur fari; quo sanguine cœtus,  
 Quidve ferat, memoret; quæ sit fiducia capto.  
 Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur;  
 Cuncta equidem tibi, Rex, fuerint quacumq; fatebor  
 Vera, inquit, neque me Argolica de gente negabo;  
 Hoc primum; nec si miserum fortuna Sinonem  
 Finxit; vanum etiam, mendacemque improba finget.  
 Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures  
 Belidæ nomen Palamedis, & inelyta fama  
 Gloria; quem falsa sub proditorione Pelasgi  
 Infontem, insando indicio, quia bella vetabat,  
 Demisere neci: nunc cassum lumine lugent.  
 Illi me comitem, & consanguinitate propinquum,  
 Pauper in arma pater primis huc misit ab annis.  
 Dum stabat regno incolumis, regnumque vigeat  
 Consilijs, & nos aliquod nomenque, decusque  
 Gessimus. invidia postquam pellacis Ulyssi

(Haud

( Haud ignota loquor ) superis concessit ab oris  
 Afflictus vitam in tenebris, luctuque trahebam,  
 Et casum infantis mecum indignabar amici.  
 Nec tacui demens; & me, fots siqua tulisset,  
 Si patrios unquam remeassem victor ad Argos,  
 Promisi ultorem, & verbis odia aspera movi.  
 Hinc mihi prima mali lates; hinc semper Ulysses  
 Criminibus terrere novis; hinc spargere voces  
 In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.  
 Nec requievit enim, donec Calchante ministro.  
 Sed quid ego hæc autem nequiequã ingrata revolve?  
 Quidve moror? si omnes uno ordine habetis Achivos,  
 Idque audire sat est, jamdudum sumite pœnas.  
 Hoc Itachus velit, & magno mercentur Atridæ.

Tum verò ardemus scitari, & quærere causas,  
 Ignari scelerum tantorum, artisque Pelasgæ,  
 Persequitur pavitans, & fido pectore fatur.  
 Sæpe fugam Danaï Troia cupière relicta  
 Moliri, & longo fessis discedere bello.  
 Fecissentque utinam, sæpe illos aspera ponti.  
 Intereludit hyems, & terruit Ausfer cuntes:  
 Præcipuè cum jam hic trabibus contextus acernis  
 Staret equus, toto sonuerunt æthere nimbi.  
 Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi  
 Mittimus: isque adytis hæc tristitia dicta reportat;  
 Sanguine placastis ventos, & virgine cæsa,  
 Cum primum Iliacas Danaï venistis ad oras;  
 Sanguine quærendi reditus, animaque litandum  
 Argolica. Vulgi quæ vox ut venit ad aures,  
 Obstupuere animi; gelidusque per ima cucurrit  
 Ossa tremor, cui fata parent, quem poscat Apollo.  
 Hic Ithacus vatem magno Calchanta tumultu  
 Protrahit in medios; quæ sint ea numina Divum  
 Flagitat; & mihi jam multi crudele canebant  
 Artificis scelus, & taciti ventura videbant.  
 Bis quinos silet ille dies, tectusque recusat  
 Prodere voce sua quenquam, aut opponere morti.  
 Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus,  
 Composito rumpit vocem. & me destinat aræ.

Assen-

(Haud

Assensere omnes: & quæ sibi quisque timebat,  
 Unius in miseri exitium conversa tulere.  
 Jamque dies infanda aderat: mihi sacra parata  
 Et falsæ fruges, & circum tempora vittæ.  
 Eripui ( fateor ) letho me, & vincula rupi;  
 Limosoq; lacu per noctem obscurus in ulva  
 Delitui, dum vela darent, si forte dedissent,  
 Nec mihi jam patriam antiquam ipes ulla videndi,  
 Nec dulces natos, exoptatumque parentem.  
 Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcent  
 Effugia, & culpam hanc miserorum morte piabunt.  
 Quod te per superos, & conscia numina veri,  
 Per, si qua est, quæ restat adhuc mortalibus usquam  
 Intemerata fides, oro: miserere laborum  
 Tantorum: miserere animi non digna ferentis.  
 His lacrymis vitam damus, & miserescimus ultro.  
 Ipse viro primus manicas, atque arcta levare  
 Vincla jubet Priamus: dictisque ita fatur amicis:  
 Quisquis es, amissos hinc jam obliviscere Grajos,  
 Noster eris: mihi que hæc edisserere vera roganti.  
 Quo molè hanc immanis equi statuere: quis auctor  
 Quidve perunt: quæ relligio: aut quæ machina belli  
 Dixerat: ille dolis instructus, & arte Pelasga,  
 Sustulit exuras vinclis ad sidera palmas,  
 Vos æterni ignes, & non violabile vestrum  
 Testor numen, ait: vos aræ, ensesque nefandi;  
 Quos fugi, vittæque Deum, quas hostia gessi;  
 Fas mihi Grajorum sacrata resolvere jura,  
 Fas odisse viros, atque omnia ferre sub auras,  
 Siqua tegunt: teneor patriæ nec legibus ullis.  
 Tu modo promissis mancas servataque serves  
 Troja fidem, si vera seram: si magna rependam.  
 Omnis spes Danaum, & cœpti fiducia belli  
 Palladis auxilijs semper stetit: impius ex quo  
 Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses,  
 Fatale aggressi sacro avellere templo  
 Palladium, cæsis summæ custodibus arcis,  
 Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis  
 Virgineas ausi Divæ contingere vitas:

Ex illo fluere, ac retrò sublapsa referri  
 Spes Danaum: fractæ vires: aversa Deæ mens.  
 Nec dubijs ea signa dedit Tritonia monstris.  
 Vix positum castris simulacrum, arserit coruscæ  
 Luminibus flammæ arrectis: salusque per artus  
 Sudor iit: terque ipsa solo (mirabile dictu)  
 Emicuit, parmamque ferens, hastamque trementem,  
 Extemplo tentanda fuga canit æquora Calchas,  
 Nec posse Argolicis excindi Pergama telis:  
 Omnia ni repetant Argis numenque reducant,  
 Quod pelago, & curvis secum advexere catinis.  
 Et nunc, quòd patrias vento petiere Mycenæ,  
 Arma, Deoque parant comites: pelagoque remeato  
 Improvisi aderunt. ita digerit omnia Calchas.  
 Hanc pro Palladio moniti pro numine læso  
 Effigiem statuere: nefas quæ triste piaceret,  
 Hanc tamen immensam Calchas attollere molem  
 Roboribus textis, cæloque educere iussit:  
 Ne recipi portis, aut duci in mœnia possit,  
 Neu populum antiqua sub religione tueri.  
 Nam si vestra manus violasset dona Minervæ,  
 Tum magnû exitium (quod Dii prius omen in ipsum  
 Convertant) Priami imperio, Phrygibusque futurû.  
 Sic manibus vestris vestram ascenderit in urbem,  
 Ultrò Asiam magno Pelopeja ad mœnia bello  
 Venturam: & nostros ea fata manere nepotes.  
 Talibus insidijs, perjurique arte Sinonis  
 Credita res: captique dolis, lacrymisque coacti:  
 Quos neque Tydides, nec Larissæus Achilles.  
 Non anni domuere decem, non mille carinæ.  
 Hic aliud majus miseris, multòque tremendum  
 Obijcitur magis, atque improvida pectora turbat.  
 Laocoon ductus Neptuno sorte sacerdos,  
 Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.  
 Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per atra  
 (Hortescio referens) immensis orbibus angues  
 Incumbunt pelago, pariterque ad littora tendunt.  
 Pectora quorum inter fluctus arrecta, jubæque  
 Sanguineæ exuperant undas: pars cætera pontum

Pone legit, sinuatque immensa volumine terga.  
 Fit sonitus spumante salo; jamque arva tenebant,  
 Ardenteisque oculos suffecti sanguine, & igni,  
 Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.  
 Diffugimus visu exangues: illi agmine certo  
 Laocoonta petunt; & primum parva duorum  
 Corpora natorum serpens amplexus uterque  
 Implicat, & miseros morstu depascitur artus.  
 Post ipsum auxilio subeuntem, ac tela ferentem  
 Corripiunt, spiritisque ligant ingentibus: & jam  
 Bis medium amplexi, bis collo squammea circum  
 Terga dati, superant capite, & cervicibus altis.  
 Ille simul manibus tendit divellere nodos.  
 Perfusus sanie vittas, atroque veneno:  
 Clamores simul horrendos ad sidera tollit.  
 Quales mugitus, fugit cum saucius aram  
 Taurus, & incertam excussit cervice securim.  
 At gemini lapsu delubra ad summa dracones  
 Effugiunt, sacraque petunt Tritonidis arcem;  
 Sub pedibusque Deæ, clypei que sub orbe reguntur  
 Tum verò tremefacta novus per pectora cunctis  
 Insinuat pavor, & scelus expendisse merentem  
 Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspede robur  
 Laxerit, & tergo secleratam intorserit hastam.  
 Ducendum ad sedes simulærum, orandaque Divæ  
 Numina conclamant.

Dividimus muros, & moenia pandimus urbis.  
 Accingunt omnes operi: pedibusque rotarum  
 Subiiciunt lapsus, & stuppea vincula collo  
 Intendunt; scandit fatalis machina muros  
 Fata armis, circum pueri, innuptæque puellæ  
 Sacra canuat; funemque manu contingere gaudet  
 Illa subit, mediæque minans illabitur urbi.  
 O patris, o Divum domus Ilium, & inelyta bello  
 Moenia Dardanidum, quater ipso in limine porte  
 Substitit, atque utero sonitum quater arma dedentem  
 Instamus tamen immemores, cæcique furore;  
 Et monstrum infelix sacrata sistimus arce.  
 Tunc etiam fati aperit Cassandra futuris

Ora, Dei iussu non unquam credita Teuctris.  
 Nos delubra Deum miseri, quibus ultimus esset  
 Ille dies, festa velamus fronde per urbem.

Vertitur interea caelum, & ruit Oceano nox,  
 Involvens umbra magna terramque, polumque,  
 Myrmidonumque dolos, fusi per moenia Teuctri  
 Conticuere: sopor fessos complectitur artus.  
 Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibat  
 A Tenedo, tacitae per amica silentia Lunae  
 Littora nota petens: flammam cum regia puppis  
 Extulerat; fatisque Deum defensus iniquis  
 Inclusos uero Danaos, & pinea furtim  
 Laxat claustra Sinon. Illos patefactus ad auras  
 Reddit equus, laetique cavo se robore promunt  
 Tifandrus, Sthenelusque duces, & dirus Ulysses,  
 Demissum lapsi per funem Athamasque, Thoasque,  
 Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon,  
 Et Menelaus, & ipse doli fabricator Epeus.  
 Invadunt urbem somno, vinoque sepultam.  
 Caduntur vigiles; portisq; patentibus omnes  
 Accipiunt socios, atque agmina conscia jungunt.

Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris  
 Incipit, & dono Divum gratissima serpit.  
 In somnis ecce ante oculos maestissimus Hector  
 Visus adesse mihi, largosque effundere fletus,  
 Raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento  
 Pulvere, perq; pedes trajectus lora tumentes,  
 (Hei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo  
 Hectore, qui redit exuvias indutus Achillis,  
 Vel Danaum Phrygios jacularis puppibus igrues)  
 Squallentem barbam, & concretos sanguine crines,  
 Vulneraque illa gerens, quae circum plurima muros  
 Accipit patrios, ultero flens ipse videbar  
 Compellare virum, & maestas exprimere voces;  
 O lux Dardaniae, spes o fidissima Teucrium,  
 Quae tantae tenuere morae, quibus Hector ab oris  
 Expectate venis? ut te post multa tuorum  
 Funera, post varios hominumque urbisque labores  
 Defessi aspicimus? quae causa indigna serenos

Fœdavit

Fædavit vultus ? aut cur hæc vulnera cerno ?  
 Ille nihil, nec me quærentem vana moratur ;  
 Sed graviter gemitus imo de pectore ducens,  
 Heu fuge nate Dea, teque his, air, eripe flammis.  
 Hostis habet muros: ruit alto à culmine Troja.  
 Sat patriæ, Priamoque datum, si Pergama dextra  
 Defendi possent, etiam hac defensa fuissent.  
 Sacra, suosque tibi commendat Troja Penates ;  
 Hos cape fatorum comites ; his mœnia quære ;  
 Magna perterato statues quæ denique ponto.  
 Sic ait: & manibus vitas, Vestamque potentem,  
 Æternumque adytis effert penetralibus ignem.

Diverſo interea miſcentur mœnia luſtu :  
 Et magis, atque magis ( quanquam ſecreta parentis  
 Anchitæ domus, arboribusque obſcra receſſit )  
 Clareſcunt ſonitus, armorumque ingruit horror.  
 Excitior ſomno, & ſummi ſaſtigia teſti  
 Aſcenſu ſupero, atque arreſtis auribus aſto.  
 In ſegetem veluti cum flamma ſutentibus Auſtris  
 Incidit ; aut rapidus montano flumine torrens  
 Sternit agros, ſternit ſata læta, boumque labores,  
 Præcipitesque trahit ſylvas ; ſtupet inſcius alto  
 Accipiens ſonitum ſaxi de vertice paſtor.  
 Tum verò manifeſta fides, Danaumque pareſcunt  
 Inſidiæ. jam Deiphobi dedit ampla ruinam,  
 Vulcano ſuperante domus ; jam proximus ardet  
 Ucalegon ; Sigea igni frera læta relucent,  
 Exoritur clamorque virum, clangorque tubarum.  
 Arma amens capio ; nec ſat tationis in armis ;  
 Sed glomerare manu bello, & concurrere in arcem  
 Cum ſocijs ardent animi ; furor, iraque mentem  
 Præcipitant : pulchrumque mori ſuccurrit in armis

Ecce autem telis Panthus elapſus Achivum,  
 Panthus Otriades, arcis, Phœbiq; ſacerdos,  
 Sacra manu, victoſque Deos, patrumque nepotem  
 Ipſe trahit: curſuque amens ad littora tendit.  
 Quo res ſumma loco Panthūquem prendimus arcē ?  
 Vix ea fatus eram, gemitu cum talia reddit:  
 Venit ſumma dies, & ineluctabile tempus

Darda-

L  
 Dardanie: ſuis  
 Glens Teucro  
 Tranſiit: in  
 Andrus arma  
 Fundit equis  
 Inſultans: po  
 Millia quor  
 Obſedere ali  
 Oppoſiti. Har  
 Scitæ, parata  
 Portarum vig  
 Talibus Otri  
 In flammis,  
 Quo ſremius  
 Addunt ſe ſoci  
 Iphius, obſer  
 Et lætæ aggr  
 Myſſonides,  
 Venerat, in  
 Et gener au  
 Inſeſſit, qui  
 Auderet.  
 Quos ubi en  
 Incipio lupæ  
 Pectora ( ſi  
 Cæta ſequi,  
 Exceſſere om  
 Dii, quibus  
 Incentis: mo  
 Una ſalus: ſic  
 Sic animis  
 Rapports ara  
 Exgite cæcos  
 Fauces expe  
 Vadimus ha  
 Ubiſ iter. ne  
 Quis cladem  
 Implere: aut  
 Ubiſ antiqua

Dardaniæ: fuimus Troes, fuit Ilium, & ingens  
 Gloria Teucrorum: ferus omnia Jupiter Argos  
 Transtulit: incensa Danaï dominantur in urbe.  
 Arduus armatos medijs in mœnibus astans  
 Fundit equus: victorque Sinon incendia miscet  
 Insultans: portis, alij bipatientibus adsunt  
 Millia quot magnis nunquam venere Mycenis.  
 Obsedere alij telis angusta viarum  
 Oppositi. stat ferri acies muctone corusco  
 Stricta, parata neci: vix primi prælia tentant  
 Portarum vigiles, & cæco Marte resistunt.  
 Talibus Otriadæ dictis, & numine Divûm  
 In flammis, & in arma feror, quò tristis Erynnis,  
 Quò fremitus vocat, & sublatus ad æthera clamor.  
 Addunt se socios Ripheus, & maximus armis  
 Iphitus, oblati per Lunam, Hypanisque, Dymasque,  
 Et lateri agglomerant nostro: juvenisque Choroëbus  
 Mygdonides, illis qui ad Trojam forte diebus  
 Venerat, insano Cassandrae incensus amore:  
 Et gener auxilium Priamo, Phrygibusque ferebat;  
 Infelix, qui non sponsæ præcepta furentis  
 Audierat.

Quos ubi confertos audere in prælia vidi,  
 Incipio super his. Juvenes, fortissima frustra  
 Pectora (si vobis audentem extrema cupido  
 Cæta sequi, quæ sit rebus fortuna, videris:  
 Excessere omnes, adytis, arisque relictis  
 Dij, quibus imperium hoc steterat) succurritis urbi  
 Incensæ: moriamur & in media arma ruamus.  
 Una salus victis, nullam sperare salutem.  
 Sic animis juvenum furor additus. inde lupi ceu  
 Raptores atra in nebula, quos improba ventris  
 Exegit cæcos rabies, carulique relictis  
 Faucibus expectant siccis, per tela, per hostes  
 Vadimus haud dubiam in mortem, mediæque tenemus  
 Urbis iter. nox atra cava circumvolat umbra.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando  
 Explicet? aut possit lacrymis æquare labores?  
 Urbs antiqua ruit multos dominata per annos:

Plurima perque vias sternuntur inertia passim  
 Corpora, perque domos, & religioſa Deorum  
 Lumina, nec ſoli pœnas dant ſanguine Teueri:  
 Quondam etiam victis redit in præcordia virtus,  
 Victoresque cadunt Danaï, crudelis ubique  
 Luctus, ubique pavor, & plurima mortis imago.

Primus ſe Danaûm magno comitante caterva,  
 Androgeos offert nobis, ſocia agmina credens  
 Inſcius: atque ultrò verbis compellat amicis:  
 Feſtinate viri: nam quæ tam ſera moratur  
 Segnities? alij rapiunt incenſa feruntque  
 Pergama: vos ceſſis nunc primùm à navibus itis?  
 Dixit: & extemplò (neque enim reſponſa dabantur  
 Fida fatiſ) ſenſit medios de lapſus in hoſtes,  
 Obſtupuit, retroque pedem cum voce repreſſit,  
 Improviſum aſpris veluti qui ſentibus anguem  
 Preſſit humi nitens, trepiduſque repente refugit.  
 Attollentem iras, & cæruſa colla tumentem:  
 Haud ſecus Androgeos viſu tremefactus abibat.  
 Irruimus, denſis, & circum fundimur armis:  
 Ignaroſque loci paſſim, & formidine captos  
 Sternimus: aſpirat primo fortuna labori.  
 Atque hîc exultans ſucceſſu, animiſque Chotæbus:  
 O' ſocij, quâ prima, inquit, fortuna ſalutis  
 Monſtrat iter, quâque oſtendit ſe dextra, ſequamur,  
 Mutemus clypeos, Danaûmque inſignia nobis  
 Aptemus, dolus, an virtus, quis in hoſte requirat?  
 Arma dabunt ipſi. Sic fatuſ, deinde comantem  
 Androgei galeam, clypei que inſigne decorum  
 Induitur, laterique Argivum accommodat enſem,  
 Hoc Ripheus, hoc ipſe Dymas, omniſque juventus  
 Læta facit: ſpolijs ſe quiſque recentibus armat.  
 Vadimus immiſti Danaïſ, haud numine noſtro:  
 Multaque per cæcam congreſſi prælia noctem  
 Conſerimus, multos Danaûm demittimus Orco.  
 Diffugiunt alij ad naves, littora curſu  
 Fida petunt: pars ingentem formidine turpi  
 Scandunt ruſſus equum, & nota conduntur in alvo.  
 Heu nihil in vitis ſas quenquam fidere diviſ.

Ecce

Ecce et ahebatut passis Priamēja virgo  
 Crinibus à templo Cassandra, adytisq; Minervæ,  
 Ad Cælum tendens ardentia lumina frustra,  
 Lumina: nam teneras arcebant vincula palmas.  
 Non tulit hanc speciem furiata mente Choræbus,  
 Et sese medium injecit moriturus in agmen,  
 Consequimur cuncti, & densis incurrimus armis.  
 Hic primum ex alto delubri culmine telis  
 Nostrorum obruimur: oriturque miserrima cædes,  
 Armorum facie, & Grajarum errore jubarum.  
 Tum Danaï gemitu, atque ereptæ virginis ira,  
 Undique collecti invadunt: acerrimus Ajax,  
 Et gemini Attidæ, dolopumq; exercitus omnis.  
 Adversis rupto ceu quondam turbine venti  
 Confligunt, Zephyrusque, Notusque, & lætus Eois  
 Eurus equis: stridunt sylvæ, sævitque tridenti  
 Spumeus, atque imo Neceus ciet æquora fundo.  
 Illi etiam, si quos obscura nocte per umbram  
 Fudimus insidijs, toraque agitavimus urbe,  
 Apparent: primi clypeos, mentitaque tela  
 Agnoscunt, atque ora sono discordia signant.  
 Illic obruimur numero. primusque Choræbus  
 Penelei dextra Divæ armipotenti ad aram  
 Procumbit: cadit & Ripheus, justissimus unus  
 Qui fuit in Teuctijs, & servantissimus æqui.  
 Dijs aliter visum, pereunt Hypanisque, Dymasque,  
 Confixi à socijs: nec te tua plurima Panthu  
 Labentem pietas, nec Apollinis infula textit.  
 Iliaci cineres, & flamma extrema meorum,  
 Testor, in occasu vestro, nec tela, nec ullas  
 Vitavisse vices Danaùm. & si fata fuissent  
 Ut caderem, meruisse manu. divellimur inde  
 Iphitus, & Pelias mecum: quorum Iphitus ævo  
 Jam gravior, Pelias, & vulnere tardus Ulyssi.  
 Protinus ad sedes Priami clamore vocati.  
 Hic verò ingentem pugnam, ceu cætera nusquam  
 Bella forent, nulli tota morentur in urbe:  
 Sic Martem indomirum, Danaosq; ad testæ ruentes  
 Cernimus, obsessumq; acta testudine limen.

Herent patietibus scæ, postesque sub ipsos  
 Nituntur gradibus: clypeosque ad tela sinistris  
 Protecti obijciunt, prensant fastigia dextris.  
 Dardanidæ contrà turres, ac tecta domorum  
 Culmina convellunt: his se (quando ultima cernunt)  
 Extrema jam in morte parant defendere telis:  
 Auratasque trabes, veterum decora alta parentum,  
 Devolvunt. alij strictis mucronibus imas  
 Obsedere fores, has servant agmine denso.  
 Instaurati animi regis succurrere tectis,  
 Auxilioque levare viros, vimq; addere victis.

Limen erat, cæcæq; fores, & pervius usus  
 Tectorum inter se Priami, postesque relictî  
 A tergo: infelix quâ se, dum regna manebant,  
 Sæpius Andromache ferre incomitata solebat  
 Ad soceros, & avo puerum Astyanacta trahebat.  
 Evado ad summi fastigia culminis, unde  
 Tela manu miseri jactabant irrita Teucri.  
 Turrim in præcipiti stantem, summisque sub astra  
 Eductam tectis, unde omnis Troja videri,  
 Et Danaûm solitæ naves, & Achæica castra:  
 Aggressi ferro circum, quâ summa labantes  
 Juncturas tabulata dabant, convellimus altis  
 Sedibus, impulimusque: ea lapsa repente ruinam  
 Cum sonitu trahit, & Danaûm super agmina latè  
 Incidit: ast alij subeunt: nec saxa, nec ullum  
 Telorum intereâ cessat genus.

Vestibulum ante ipsum, primoque in limine Pyrrhus  
 Exultat, telis, & luce coruscus athena.  
 Qualis ubi in lucem coluber mala gramina passus,  
 Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,  
 Nunc positus novus exuvijs, nitidusque juventa,  
 Lubrica convolvit sublato pectore terga  
 Arduus ad solem, & linguis micat ore trifulcis.  
 Unâ ingens Periphas, & equorum agitator Achillis  
 Armiger Automedon: unâ omnis Scyria pubes  
 Succeedunt tecto, & flammis ad culmina jactant.  
 Ipse inter primos, correpta dura bipenni  
 Limina perumpit, postesque à cardine vellit

ÆRATOS:

Æratōs; jamque excissa trabe, firma cavavit  
 Robora, & ingentem lato dedit ore fenestram.  
 Apparet domus intus, & atria longa patefcunt.  
 Apparent Priami, & veterum penetralia Regum:  
 Armatosque vident stantes in limine primo.  
 At domus interior gemitu, miseroque tumultu  
 Miscetur, penitusque cavæ plangoribus ædes  
 Fæmincis ululant: ferit aurea sidera clamor.  
 Tum pavidæ rectis matres ingentibus errant:  
 Amplexæque tenent postes, atque oscula figunt.  
 Instat vi patria Pyrrhus: nec claustra, nec ipsi  
 Custodes sufferre valent. labat ariete crebro  
 Janua, & emori procumbunt cardine postes.  
 Fit via vi: rumpunt aditus, primosque trucidant  
 Immissi Danaï, & latè loca milite complent.  
 Non sic aggeribus ruptis cum spumeus ætnis  
 Exijt, oppositasque evicit gurgite moles,  
 Fertur in arva furēs cumulo, camposque per omnes  
 Cum stabulis armenta trahit. vidi ipse furentem  
 Cæde Neoptolemmum, geminosque in limine Attridas:  
 Vidi Hecubā, centumque nurus, Priamūque per aras  
 Sanguine sœdantem, quos ipse sacraverat ignes.  
 Quinquaginta illi thalami, spes tanta nepotum,  
 Barbarico postes auro, spoliisque superbi  
 Procubere. tenent Danaï, quā deficit ignis.

Forsitan & Priami fuerint quæ fata requiras.  
 Urbis ubi captæ casum, convulsaque vidit  
 Limina tectorum, & medium in penetralibus hostē:  
 Arma diu senior desueta trementibus ævo  
 Circumdat nequicquam humeris, & inutile ferrum  
 Cingitur: ac densos fertur moriturus in hostes.

Ædibus in medijs, nudoque sub ætheris axe  
 Ingens ara fuit, juxtâque veterissima laurus,  
 Incumbens aræ, atque umbra complexa Penates.  
 Hic Hecuba, & natæ nequidquam altaria circum,  
 Præcipites atra ceu tempestate columbar,  
 Condensæ, & Divum amplexæ simulacra tenebant.  
 Ipsum autem sumptis Priamum juvenilibus ætnis  
 Ut vidit, Quæ mens tam dira miserrime conjux

Impulit his cingi telis? aut quò tuis? inquit.  
 Non tali auxilio, nec defensoribus istis  
 Tempus eget: non si ipse meus nunc afforet Hector.  
 Huc tandem concede: hæc ara tuebitur omnes,  
 Aut moriere simul. sic ore effata, recepit  
 Ad sese, & sacra longævum in sede locavit.  
 Ecce autem elapsus Pyrrhi de cæde Polites,  
 Unus natorum Priami, per tela, per hostes,  
 Porticibus longis fugit. & vacua atria lustrat  
 Saucius: illum ardens in festo vulnere Pyrrhus  
 Insequitur, jam jamque manu tenet, & premit hasta.  
 Ut tandem ante oculos evasit, & ora parentum,  
 Concidit, ac multo vitam cum sanguine fudit.  
 Hic Priamus, quamquã in media jam morte tenetur,  
 Non tamen abstinuit, nec voci, iræque pepercit.  
 At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,  
 Dij ( si qua est cælo pietas, quæ talia curet )  
 Persolvant grates dignas, & præmia reddant  
 Debita: qui nati coram me cernere lethum  
 Fecisti, & patrios scædasti funere vultus.  
 At non ille, satum quo te mentiris, Achilles,  
 Talis in hoste fuit Priamo: sed iura, fidemque  
 Supplicis erubuit: corpusque ex angue sepulcro  
 Reddidit Hecatoreum, meque in mea regna remisit.  
 Sic fatus senior, telumque imbelles sine ictu  
 Conjecit: rauco quod protinus ære repulsum,  
 Et summo clypei nequicquam umbone pependit.  
 Cui Pyrrhus. Referes ergo hæc, & nuntius ibis  
 Pelidæ genitori: illi mea tristia facta,  
 Degeneremque Neoptolemum narrare memento.  
 Nunc morere. hæc dicens, altaria ad ipsa trementem  
 Traxit, & in multo lapsantem sanguine nati:  
 Implicuitque comam læva, dextraque coruscum  
 Extulit, ac lateri capulo tenus abdidit enssem.  
 Hæc finis Priami fatotum: hîc exitus illum  
 Sorte tulit, Trojam incensam, & prolapsa videntem  
 Pergama, tot quondam populis, terrisque superbum  
 Regnatorem Asiæ. jacet ingens litore truncus,  
 Avulsamque humeris caput, & sine nomine corpus.

At

LIBI  
 Anonum p...  
 Colu... fabi...  
 Regem...  
 Nam...  
 Et...  
 Respicio, & qu...  
 Deserere...  
 Ad...  
 Jamque...  
 Servantem, &...  
 Tyndaris...  
 Erant, passimque  
 Illa sibi...  
 Et...  
 Per...  
 Ad...  
 Eant...  
 Ulic...  
 Sol...  
 Aj...  
 Cor...  
 In...  
 Oc...  
 Dar...  
 Non...  
 Fam...  
 Er...  
 Laud...  
 Ul...  
 Tali...  
 Cum...  
 Ob...  
 Alma...  
 Cal...  
 Con...  
 N...  
 Quid...  
 Non...  
 In...

At metum primum sævus circumfretit horror:  
 Obstupui: subijt cari genitoris imago:  
 Ut Regem æquævum crudeli vulnere vidi  
 Vitam exhalantem: subijt deserta Creusa,  
 Et direpta domus, & pævi casus Juli.  
 Respicio, & quæ sit circum me copia, lustro.  
 Deservere omnes defessi, & corpora saltu  
 Ad terram misere, aut ignibus ægra dedere.  
 Jamque aded super unus eram, cum limina Vestæ  
 Servantem, & tacitam secreta in sede latentem  
 Tyndarida aspicio. dant clara incendia lucem.  
 Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti.  
 Illa sibi infestos eversa ob Pergama Teucros,  
 Et pœnas Danaûm, & deserti conjugis iras  
 Permetuens, Trojæ, & patriæ communis Erinny.  
 Addiderat sese, atque aris invisa sedebat.  
 Exarsere igens animo: subit ira, cadentem  
 Ulcisci patriam, & sceleratas sumere pœnas.  
 Scilicet hæc Spartam incolumis, patriasque Mycenæ  
 Aspiciet: pattoque ibit Regina triumpho?  
 Coniugiumque, domumque, patres, natoque videbit,  
 Iliadum turba, & Phrygiis comitata ministris?  
 Occiderit ferro Priamus? Troja arsebit igni?  
 Dardanium toties sudarit sanguine litus?  
 Non ita. namque etsi nullum memorabile nomen  
 Faminea in pœna est, nec habet victoria laudem.  
 Exinxisse nefas tamen, & sumpsisse merentis  
 Laudabor pœnas: animumque expleste juvabit  
 Ultricis flammæ, & cineres satiaste meorum.  
 Talia jactabam, & furibunda mente ferebar,  
 Cum mihi se non antè oculis tam clara, videndam  
 Obtulit, & pura per noctem in luce resulsit  
 Alma parens, confessa Deam: qualisque videri  
 Calcicolis, & quanta solet: dextraque prehensum  
 Continuit: roseoque hæc insuper addidit ore:  
 Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?  
 Quid furis? aut quonam nostri tibi cura recessit?  
 Non prius aspicias, ubi fessum ætate parentem  
 Liqueris Anchisen? superet conjuxne Creusa,

Ascaniusque puer? quos omnes undique Grajæ  
 Circum errant acies: & ni mea cura resistat,  
 Jam flammæ tulerint, inimicus & hauserit ensis,  
 Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacænx,  
 Culpatusve Paris, verum inclementia Divum  
 Has evertit opes, sternitque à culmine Trojam.  
 Aspice (namque omnem, quæ nunc obducta tuenti  
 Mortales hebetat visus tibi, & humida circum  
 Caligat, nubem eripiam: tu ne qua parentis  
 Jussa time, neu præceptis parere recusa)  
 Hic, ubi disiectas moles, avulsaque saxis  
 Saxa vides, mistoque undantem pulvere fumum,  
 Neptunus muros, magnoque emota tridenti  
 Fundamenta quatit, totamque à sedibus urbem  
 Eruit: hic Juno Scæas sævissima portas  
 Prima tenet, sociumque futens à navibus agmen  
 Ferro accincta vocat.  
 Jam summas arces Tritonia (respice) Pallas  
 Insedit, nimbo effulgens, & Gorgone sæva.  
 Ipse pater Danaïs animos, viresque secundas  
 Sufficit, ipse Deos in Dardana suscitât arma.  
 Etipe nate fugam, finemque impone labori.  
 Nusquam abero, & tutum patrio te limine sistam,  
 Dixerat & spissis noctis se condidit umbris.  
 Apparent diræ facies, inimicaque Trojæ  
 Numina magna Deum.  
 Tum verò omne mihi visum considerare in ignes  
 Ilium, & ex imo verti Neptunia Troja.  
 Ac veluti summis antiquam in montibus ornum,  
 Cùm ferro accisam, crebrisque bipennibus instant  
 Eruere agricolæ certatim: illa usque minatur,  
 Et tremefacta comam concusso vertice nutat:  
 Vulneribus donec paulatim evicta supremum  
 Congemuit, traxitque jugis avulsa ruinam.  
 Descendo, ac ducente Deo flammam inter, & hostes  
 Expedior: dant tela locum, flammæque recedunt.  
 Ast ubi jam patriæ perventum ad limina sedis,  
 Antiquasque domos, genitor, quem tollere in altos  
 Optabam primum montes, primumque petebam.  
 Abnegat

Abnegat excelsam  
 Excelsamque pat.  
 sanguis, ut, solido  
 Vos agitate legum.  
 Me si calidè visis  
 Has mihi servatis  
 Vides excelsa  
 Sicò, sic possum  
 Ipse mita morum  
 Exvialque pater  
 Jam videtur vili  
 Democoe, ex que  
 Fulminis afflicto  
 Talla perhibet me  
 Nos curat efflu  
 Alecto: utque omni  
 Cuncta pater, leu  
 Abnegat  
 Ratis et omni  
 Non post multum  
 Mor estare pater  
 Spectat  
 Si nihil ex  
 Et lebet hoc  
 Teque turque  
 Jamque ad  
 Num aut ora  
 Hæret, alia  
 Eripit ut me  
 Afrumque  
 Numm  
 Arma vii  
 Reddit me D  
 Prælia: nam  
 Hic ferro  
 Inferabam  
 Ecce sustin  
 Herber, pa  
 peritatus

tes undique Graja  
a cura resistat,  
is & hauserit enla  
isa Lacæne,  
tementia Divum  
culmine Trojam.  
enunc obducta tu  
humida circum  
e qua parentis  
e recusa )  
saque saxis  
a pulvere fumum,  
mota tridenti  
à sedibus urbem  
portas  
à navibus agmen

dice ) Pallas  
orgone sæva.  
que secundas  
scit atma.  
one labori.  
te limine sustam,  
lit umbris.  
Trojæ

lere in ignes  
Troja.  
ntibus ornum,  
pennibus instant  
ue minatur,  
dice nutat:  
supremum  
ruinam.  
n inter, & hostes  
aque recedunt.  
limina sedis,  
tollere in alios  
aque petebam.  
Abnegat

Abnegat excisa vitam producere Troja,  
Exiliumque pati. Vos o quibus integer ævi  
Sanguis, ait, solidæque suo stant robore vires,  
Vos agitate fugam.  
Me si cælicolæ voluissent ducere vitam,  
Has mihi servassent sedes. satis una, superque  
Vidimus excidia, & captræ superavimus urbi.  
Sic ò, sic positum affati discedite corpus,  
Ipse manu mortem inveniam, miserebitur hostis,  
Exuviasque patet. facilis jactura sepulcri est.  
Jam pridem invisus Divis, & inutilis annos  
Demoror, ex quo me divum pater, atq; hominū rex  
Fulminis afflavit ventis, & contigit igni.  
Talia perstabat memorans, fixusque manebat.  
Nos contra effusi lacrymis, conjuxque Creusa,  
Ascaniusque omnisque domus: ne vertere secum  
Cuncta pater, fatoque urgenti incumbere vellet.  
Abnegat, inceptoque, & sedibus hæret in jisdem.  
Rursus in arma feror, mortemque misertimus opto.  
Nam quod consilium, aut quæ jam fortuna dabatur?  
Mene efferte pedem genitor te posse relicto  
Sperasti? tantumque nefas patrio excidit ore?  
Si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui,  
Et sedet hoc animo, perituræque addere Trojæ  
Teque tuosque juvat: patet isti janua letho.  
Jamque adertit multo Priami de sanguine Pyrrhus,  
Natum ante ora patris, patrem qui obrucat ad aras.  
Hoc erat, alma Parens, quod me per tela, per ignes  
Eripis? ut medijs hostem in penetralibus, utque  
Ascaniumque, patremque meum, juxtaque Creusam  
Alterum in alterius mactatos sanguinem cernam?  
Arma viri, ferte arma: vocat lux ultima victos.  
Reddite me Danais, sinite instaurata revivam  
Prælia: nunquam omnes hodie moriemur inulti.

Hic ferro accingor rursus: clypeoque sinistram  
Insertabam aprans, meque extra tecta ferebam,  
Ecce autem complexa pedes in limine conjux  
Hærebat, parvumque patri tendebat Julum.  
Si periturus abis, & nos raptè in omnia tecum:

Sin aliquam, expertus, sumptis spem ponis in armis,  
 Hanc primùm tutare domum. cui parvus Jūlus,  
 Cui pater, & conjux quondam tua dicta relinquit;  
 Talia vociferans, gemitu tectum omne replebat:  
 Cùm subitum, dictuque oritur mirabile monstrum,  
 Namque manus inter, mæstorumque ora parentum,  
 Ecce levis summo de vertice visus Jūli  
 Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli  
 Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.  
 Nos pavidī trepidare metu, crinemque flagrantem  
 Excutere, & sanctos restinguere fontibus ignes,  
 At pater Anchises oculos ad sidera lætus  
 Extulit, & cælo palmas cum voce tetendit,  
 Jupiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,  
 Aspice nos, hoc tantum: &, si pietate meremur,  
 Da deinde auxilium pater, atque hæc omnia firma,  
 Vix ea fatus erat senior, subitoque fragore  
 Intonuit lævum, & de cælo lapsa per umbras  
 Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.  
 Illam summa super labentem culmina tecti,  
 Cernimus Idæa clarā se condere sylvā,  
 Signantemque vias: rum longo limite sulcus  
 Dat lucem, & latè circum loca sulphure fumant.  
 Hic verò victus genitor se tollit ad auras,  
 Assaturque Deos, & sanctum sidus adorat.  
 Jamjam nulla mora est: sequor, & quā dūcitis, adsū.  
 Dij patrij servate domum, servate nepotem.  
 Vestrū hoc auguriū, vestroque in numine Troja est.  
 Cedo equidem, nec nate tibi comes ire recuso.

Dixerat ille, & jam per mœnia clarior ignis  
 Auditur, propiusque æstus incendia volvant.  
 Ergo agè care pater, cervici imponere nostræ:  
 Ipse subibo humeris: nec me labor iste gravabit.  
 Quo res cunque cadēt, unum, & commune periculi,  
 Una salus ambobus erit. mihi parvus Jūlus  
 Sit comes, & longè servet vestigia conjux.  
 Vos famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.  
 Est urbe egressis tumulus, templumque vetustum  
 Desertæ Cœteris, juxtāque antiqua cupressus.

Relli-

Zephyrus pariter, dicitur  
 Sic ex d'oro hinc m  
 Igitur tunc tunc m  
 In bello e tunc d'ip  
 Arctate nolu, am  
 Ablato.  
 Hic fuit, dicitur hinc  
 Velle saper, fub  
 Sarcodque m  
 Implicat, fup  
 Pone libi dicitur  
 Et m, quon dicit  
 Tela, atque ad  
 Nam omnes m  
 Sufpitione, d' p  
 Janque p  
 Evale vian, lib  
 Vian adde p  
 Prohibere, d' p  
 Artans d'ip  
 Hic m  
 Cernit, atque m  
 Domitior, d' m  
 Hic m  
 Sublit, m  
 Incertum: p  
 Ne p  
 Quon m  
 Venit, d' m  
 Defuit, & m  
 Quon m  
 Aut quid m  
 Afcanū, An  
 Commendo f  
 Ipse m  
 Stat calis m  
 Per Troam,  
 Principio m  
 p' f' f' f' f'

Relligione patrum, multos servata per annos.  
 Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.  
 Tu genitor cape sacra manu, patriosque Penates:  
 Me bello è tanto digressum, & cæde recenti,  
 Attestare nefas, donec me flumine vivo  
 Abluero.

Hæc fatus, latos humeros, subjectaque colla  
 Veste super, fulvique insternor pelle leonis:  
 Succedoque oneri: dextræ se parvus Jūlus  
 Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis.  
 Ponè subit conjux, ferimur per opaca locorum:  
 Et me, quem dudum non ulla injecta movebant  
 Tela, neque adverso glomerati ex agmine Graij,  
 Nunc omnes terrent auræ, sonus excitat omnis  
 Suspensum, & pariter comitique, onerique timentē.

Jamque propinquabam portis, omnēque videbam  
 Evasisse viam, subito cùm creber ad aures  
 Visus adesse pedum sonitus: genitorque per umbrā  
 Prospiciens, Nate, exclamat, fuge nate, propinquant:  
 Ardentes clypeos, atque æra micantia cerno.  
 Hic mihi nescio quod trepidò malè numen amicum  
 Confusam eripuit mentem. namque avia cursu  
 Dum sequor, & nota excedo regione viarum,  
 Heu misero conjux fatōne erepta Creusa  
 Substitit, erravitne via, seu lassā refedit,  
 Incertum: nec pōst oculis est reddita nostris.  
 Nec prius amissam respexi, animumque reflexi,  
 Quàm tumulū antiquæ Cereris, sedemque sacratam  
 Venimus: hic demum collectis omnibus, una  
 Desuit, & comites, natumque, virumque sefellit.  
 Quem non inculcavi amens hominumq; deorumque?  
 Aut quid in eversa vidi crudelius urbe?  
 Ascantiū, Anchisenque patrem, Teucrosque Penates  
 Commendo socijs, & curva valle recondo.

Ipse urbem repeto, & cingor fulgentibus armis  
 Stat casus renovare omnes, omnemque reverti  
 Per Trojam, & rursus caput objectare periculis.  
 Principiō muros, obscuraque limina portæ,  
 Quā gressum extuleram, repeto: & vestigia tetra

Observata sequor per noctem, & lumine lustrō.  
 Horror ubique animos, simul ipsa silentia terrent.  
 Inde domum, si forte pedem, si forte tulisset,  
 Me refero. irruerant Danaï, & tectū omne tenebant.  
 Illicet ignis edax summa ad fastigia vento  
 Voluitur: exuperant flammæ: furit æstus ad auras.  
 Procedo ad Priami sedes, arcemque reviso.  
 Et jam porticibus vacuis, Junonis Asylo,  
 Custodes lecti Phœnix, & dirus Ulysses  
 Prædam asservabant: huc undique Trôja gaza  
 Incensis erepta adytis, mensæque Deorum,  
 Cratereisque auro solidi, captivaque vestis  
 Congeritur: pueri, & pavidæ longo ordine mattes  
 Stant circum.

Ausus quinetiam voces jactare per umbram,  
 Implevi clamore vias: mæstusque Creusam  
 Nequicquam ingeminans, iterumq; iterumq; vocavi.  
 Querenti, & testis urbis sine fine furenti,  
 Infelix simulacrum, atque ipsius umbra Creusæ  
 Visa mihi ante oculos, & nota major imago.  
 Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsis.  
 Tum sic affari, & curas his demere dictis.  
 Quid tantum infano juvat indulgere labori  
 O' dulcis conjux? non hæc sine numine Divūm  
 Eveniunt, nec te hinc comitem asportare Creusam  
 Fas: haud ille finit superi regnator Olympi.  
 Longa tibi exilia, & vastum maris æquora arandum.  
 Ad terram Hesperiam venies, ubi Lydius arva  
 Inter opima virūm leni fluit agmine Tybris,  
 Illic res lætæ, regnumque, & regia conjux  
 Parva tibi. lacrymas dilectæ pelle Creusæ.  
 Non ego Myrmidonum sedes, Delopūmve superbas  
 Aspiciam, aut Grajis servitum matribus ibo,  
 Dardanis, & divæ Venetis nurus:  
 Sed me magna Deūm genitrix his detinet oris.  
 Jamque vale, & nati serva communis amorem.  
 Hæc ubi dicta dedit, lacrymantē, & multa volentē  
 Dicere, deseruit, tenuesque recessit in auras.  
 Tex conatus ibi collo dare brachia circum,

Ter frustra comprehensa manûs effugit imago,  
 Par levibus ventis, voluerique simillima somno.  
 Sic demum socios consumpta nocte reviso.  
 Atque hîc ingentem comitum affluxisse novorum  
 Invenio admirans numerum: matresque, virosque,  
 Collectam exilio pubem, miserabile vulgus.  
 Undique convenere, animis, opibusque parati,  
 In quascunque velim pelago deducere terras.  
 Jamque jugis summæ surgebat Lucifer Idæ,  
 Ducebatque diem: Danaïque obsessa tenebant  
 Limina portarum: nec spes opis ulla dabatur.  
 Cessi, & sublato montem genitore petivi.





Mœnia prima loco, fatis ingressus iniquis:  
 Æneadâsq; meo nomen de nomine fingo.  
 Sacra Dionææ matri, divisque ferebam  
 Auspicius cœptorum operum: superoque nitentem  
 Cælicolum regi mactabam in litore taurum.

Fortè fuit juxtâ tumulus, quo cornea summo,  
 Virgulta, & densis hastilibus horrida myrrus.  
 Accessi, viridemque ab humo convellere sylvam  
 Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras:  
 Horrendum, & dictu video mirabile monstrum.  
 Nam, quæ prima solo ruptis radicibus arbos  
 Vellitur: huic atro liquuntur sanguine guttæ,  
 Et terram tabo maculant. mihi frigidus horror  
 Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.  
 Rursus & alterius lentum convellere vimen  
 Insequor, & cassas penitus tentare latentes:  
 Ater & alterius sequitur de cortice sanguis.  
 Multa movens animo, Nymphas venerabar agrestes.  
 Gradivumque patrem, Geticis qui præsidet arvis,  
 Ritè secundarent visus, oménque levarent.  
 Tertia sed postquam majore hastilia nixu  
 Aggredior, genibusque advertæ obductor arenæ,  
 (Eloquat, an silcam?) gemitus lacrymabilis imo  
 Auditur tumulto, & vox reddita fertur ad aures.  
 Quid miserum Ænea laceras? jam parce sepulto,  
 Parce piâs scelerare manus. non me tibi Troia  
 Externum tulit: haud cruor hic de stipite manat.  
 Heu fuge crudeles terras, fuge litus avarum.  
 Nam Polydorus ego: hîc confixum ferrea textit  
 Telorum seges, & jaculis increvit acutis.  
 Tum verò ancipiti mentem formidine pressus  
 Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.  
 Hunc Polydorum auri quondam cû pondere magno  
 Infælix Priamus furtim mandarât alendura  
 Threicio regi: cû jam diffideret armis  
 Dardaniæ, cingique urbem obsidione videret.  
 Ille, ut opes fractæ Teucrum, & fortuna recessit,  
 Rex Agamemnonias, victriciaque arma secutus,  
 Fas omne abrumpit: Polydorum obtruncat, & auro

LII

NIS

OS

U M.

superstes  
 ore Thracum,  
 in oris.  
 acceptaque sumi,  
 e parentem.

Priamisque cret-

eris, ceciditque

fumat Nepeu-

terras

que sub ipsa  
 antibus Idæ,  
 letur:  
 incæperat ætas,  
 bebat.

uisque relinquo,  
 ul in altum  
 t magnis Dijs,  
 i campis:

nata Lycurgo:

ue Penates,

tore curvo

Mœnia

Vi positur. Quid non mortalia pectora cogis  
 Auxi sacra fames? postquam pavor ossa reliquit,  
 Delectos populi ad proceres, primūmque parentem  
 Monstra Deūm refero, & quæ sit sententia, posco.  
 Omnibus idem animus, scelerata excedere terra,  
 Linquere pollutū hospitium, & dare classibus Austros.  
 Ergo instauramus Pilydoro funus, & ingens  
 Aggeritur tumulo tellus, stant Manibus aræ  
 Cætuleis mœstæ vittis, atraque cupresso:  
 Et circum Iliades cinem de mœre solutæ.  
 Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,  
 Sanguinis & sacri pateras, animamque sepulero  
 Condimus, & magna supremūm voce ciemus.  
 Inde ubi prima fides pelago, placatæque venti  
 Dant maria, & lenis crepitans vocat Austet in altum:  
 Deducunt socii naves, & littora complent.  
 Provehimur portu, terræque, urbésque recedunt.  
 Sacra mari colitur medio gratissima tellus  
 Nereidum matri, & Neptuno Ægæo:  
 Quam pius Arcitenens oras, & littora circum  
 Errantem, Mycone celsa, Gyaroque revinxit,  
 Immotamque coli dedit, & contemnere ventos.  
 Huc feror: hæc fessos tuto placidissima portu  
 Accipit: egressū veneramus Appollinis urbem.  
 Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbiq; sacerdos,  
 Vittis, & facta redimitus tempora lauro  
 Occurrit, veterem Anchisen agnoscit amicum.  
 Jungimus hospitio dextras, & testâ subimus.  
 Tempora Dei saxo venerabat structa vetusto.  
 Da propriam Tymbrææ domum, da mœnia fessis,  
 Et genus, & mansuram urbem, serua altera Troiæ  
 Pergama, reliquias Danaūm, atque immitis Achilli.  
 Quem sequimur? quôve ire jubes? ubi ponere sedes?  
 Da pater augurium, atque animis illabere nostris.  
 Vix ea fatus eram: tremere omnia visa repentè,  
 Liminaq; laurusque Dei, totusque moveri  
 Mons circum, & mugire adytis cortina reclusis.  
 Submissi petimus terram, & vox fertur ad aures.  
 Dardanidæ duti, quæ ipsa à stirpe parentum

Intra tellus, ubi  
 proceres, & ceteri  
 Deūm refero, & quæ  
 sit sententia, posco.  
 Omnibus idem animus,  
 scelerata excedere terra,  
 Linquere pollutū hospitiū,  
 & dare classibus Austros.  
 Ergo instauramus Pilydoro  
 funus, & ingens  
 Aggeritur tumulo tellus,  
 stant Manibus aræ  
 Cætuleis mœstæ vittis,  
 atraque cupresso:  
 Et circum Iliades cinem  
 de mœre solutæ.  
 Inferimus tepido spumantia  
 cymbia lacte,  
 Sanguinis & sacri pateras,  
 animamque sepulero  
 Condimus, & magna  
 supremūm voce ciemus.  
 Inde ubi prima fides  
 pelago, placatæque venti  
 Dant maria, & lenis  
 crepitans vocat Austet  
 in altum:  
 Deducunt socii naves,  
 & littora complent.  
 Provehimur portu,  
 terræque, urbésque  
 recedunt.  
 Sacra mari colitur  
 medio gratissima tellus  
 Nereidum matri,  
 & Neptuno Ægæo:  
 Quam pius Arcitenens  
 oras, & littora circum  
 Errantem, Mycone  
 celsa, Gyaroque  
 revinxit,  
 Immotamque coli  
 dedit, & contemnere  
 ventos.  
 Huc feror: hæc fessos  
 tuto placidissima  
 portu  
 Accipit: egressū  
 veneramus Appollinis  
 urbem.  
 Rex Anius, Rex idem  
 hominum, Phœbiq;  
 sacerdos,  
 Vittis, & facta  
 redimitus tempora  
 lauro  
 Occurrit, veterem  
 Anchisen agnoscit  
 amicum.  
 Jungimus hospitio  
 dextras, & testâ  
 subimus.  
 Tempora Dei saxo  
 venerabat structa  
 vetusto.  
 Da propriam Tymbrææ  
 domum, da mœnia  
 fessis,  
 Et genus, & mansuram  
 urbem, serua altera  
 Troiæ  
 Pergama, reliquias  
 Danaūm, atque  
 immitis Achilli.  
 Quem sequimur?  
 quôve ire jubes?  
 ubi ponere sedes?  
 Da pater augurium,  
 atque animis  
 illabere nostris.  
 Vix ea fatus eram:  
 tremere omnia  
 visa repentè,  
 Liminaq; laurusque  
 Dei, totusque  
 moveri  
 Mons circum, &  
 mugire adytis  
 cortina reclusis.  
 Submissi petimus  
 terram, & vox  
 fertur ad aures.  
 Dardanidæ duti,  
 quæ ipsa à stirpe  
 parentum

Prima tulit tellus, eadem vos ubere læto  
 Accipiet reduces: antiquam exquirite matrem,  
 Hic domus Æneæ cunctis dominabitur oris,  
 Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.  
 Hæc Phœbus mistoq; ingens exorta tumultu  
 Læticia, & cuncti, quæ sint ea mœnia, quarunt:  
 Quò Phœbus vocet errantes, jubeatque reverti.  
 Tum genitor, veterû voluens monumenta virorû,  
 Audite ô proceres, ait, & spes discite vestras.  
 Creta Jovis magni medio jacet insula ponto,  
 Mons Idæus ubi, & gentis cunabula nostræ.  
 Centum urbes habitant magnas, uberrima regna.  
 Maximus unde pater (si ritè audita recordor)  
 Teucus Rhœteas primùm est advectus ad oras,  
 Optavitque locum regno. nondum Ilium, & arces  
 Pergameæ steterant, habitabant vallibus imis.  
 Hinc mater cultrix Cybele, Corybantiaque æta,  
 Idæumque nemus: hinc fida silentia sacris,  
 Et juncti currum dominæ subjere leones.  
 Ergo agite, & Divûm ducunt quæ jussa, sequamur;  
 Placemus ventos, & Gnoſſia regna petamus.  
 Nec longo distant cursu: modo Jupiter adſit,  
 Tertia lux classem Cretæis sistet in oris.  
 Sic fatus, meritos artis mactavit honores,  
 Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo:  
 Nigram hyemi pecudem, Zephyris fœlicibus albam.  
 Fama volat, pulsum regnis cessisse patris  
 Idomeneâ ducem, desertaque littora Cretæ,  
 Hoste vacare domos, sedesque aſtate relictas.  
 Linquimus Ortygiæ portus, pelagoque volamus:  
 Bacchatamque jugis Naxon, viridemque Donyſam,  
 Oleaton, niveamque Paron, sparsasque per æquor  
 Cycladas, & crebris legimus freta consista terris.  
 Nauticus exoritur vario certamine clamor:  
 Hortantur socii, Cretam, proavosque petamus.  
 Prosequitur surgens à puppi ventus euntes:  
 Et tandem antiquis Curetum allabimur oris.  
 Ergo avidus muros optatæ molior urbis,  
 Pergameamque voco: & lætam cognomine gentem  
 Hortor

Horror amare focos, arcemque attollere testis,  
 Jamque ferè sicco subductæ littore puppes:  
 Connubiis, arvisque novis operata Juventus:  
 Jura, domosque dabam: subito cùm tabida membris,  
 Corrupto cæli tractu, miserandaque venit  
 Arboribus satisque lues, & leti fer annus.  
 Linquebant dulces animas, aut ægra trahebant  
 Corpora. tum steriles exurere Sirtus agros.  
 Arcbant herbæ, & victum seges ægra negabat.  
 Rursus ad oraclum Ortygiæ, Phœbumque, remensio  
 Hortatur pater ire mari, veniamque precari:  
 Quem fessis finem rebus ferat: unde laborum  
 Tentare auxilium jubeat: quò vertere cursus.

Nox erat, & terris animalia somnus habebat:  
 Effigies sacræ Divùm, Phrygiique Penates,  
 Quos mecum à Troja, mediisque ex ignibus urbis  
 Extuleram, visi ante oculos astare jacentis  
 In somnis, multo manifesti lumine, quâ se  
 Plena per insertas fundebat Luna fenestras.  
 Tum sic affari, & curas his demere dictis.  
 Quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,  
 Hic canit: & tua nos in ulro ad limina mittit.  
 Nos te Dardania incensa, tuaque arma secuti:  
 Nos tumidum sub te permensi classibus æquor:  
 Jidem venturos tollemus in astra nepotes:  
 Imperiumque urbi dabimus: tu mœnia magnis  
 Magna para, longumque fugæ ne linque laborem.  
 Mutandæ sedes, non hæc tibi littora syasit  
 Delius, aut Cretæ jussit considerare Apollo.  
 Est locus, Hesperiam Graji cognomine dicunt:  
 Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebæ.  
 Oenotrij coluere viri: nunc fama, minores  
 Italiam dixisse, ducis de nomine gentem.  
 Hæc nobis propriæ sedes, hinc Dardanus ortus,  
 Jassusque pater, genus à quo principe nostrum.  
 Surge age, & hæc lætus longævo dicta parenti  
 Haud dubitanda refer. Coritum, terrasque requite  
 Ausonias: Dictæa negat tibi Jupiter arva.

Talibus attonitus visis, ac voce deorum,

(Nec

O S  
 attollere testis.  
 e puppes:  
 ita juvenus:  
 m tabida membra  
 que venit  
 fer annus.  
 egra trahebant  
 rius agros.  
 egra negabat.  
 ebumque, romen  
 que precari:  
 de laborum  
 rtere cufus.  
 minus habebat:  
 e Penates,  
 ex ignibus urbis  
 e iacentis  
 e, quâ se  
 enestras.  
 e dictis.  
 is Apollo est,  
 imina mittit.  
 arma secuti:  
 ibus æquor:  
 nepotes:  
 cœnia magnis  
 e linque laborem.  
 ora fyalit  
 Apollo.  
 mine dicunt:  
 que ubere glebat  
 minores  
 ntem.  
 danus ortus,  
 cipe nostrum.  
 dicta parenti  
 terraſque requit  
 er arva.  
 eorum,

( Nec ſopor illud erat, ſed cœſam agnoſcere vultus,  
 Velataſque comas, præſenti-que ora videbar:  
 Tum gelidus toto manabat corpore ſudor )  
 Corripio è ſtratis corpus, tendoque ſupinas  
 Ad cælum cum voce manus: & munera libo  
 Intemerata focis, perfectò lætus honore,  
 Anchifeo facio certum, remque ordine pando.  
 Agnovit prolem ambiguan, geminoſque parentes,  
 Seque novo veterum deceptrum errore locorum.  
 Tum memorat. Nate Iliacis exercite fatiſ,  
 So'a mihi tales caſus Caſſandra canebat.  
 ( Nunc repeto hæc generi porrendere debita noſtro,  
 Et sæpe Hesperiam, sæpe Itala regna vocare.)  
 Sed quis ad Hesperiaæ venturos lititora Teucros  
 Crederet? aut quem tum vates Caſſandra moveret?  
 Cedamus Phœbo, & moniti meliora ſequamur.  
 Sic ait, & cuncti dictis paremus ovantes.  
 Hanc quoque deſerimus ſedem, pauciſque relictis  
 Vela damus, vaſtumque cava trabe currimus æquor.  
 Poſtquam altû tenuere rates, nec iã amplius ullæ  
 Apparent terræ, cælum undique, & undique pontus:  
 Tum mihi cœruleus ſupra caput aſtitit imber,  
 Noctē, hyememq; ferens: & inhorruit unda tenebris.  
 Continuo venti volvunt mare, magnaſque ſurgunt  
 Æquora: diſperſi jaſtamur gurgite vaſto.  
 Involvere diem nimbi, & nox humida cælum  
 Abſtulit: ingeminant abruptis nubibus ignes.  
 Executimur curſu, & cæcis erramus in undis,  
 Ipſe diem, noctemque negat diſcernere cælo.  
 Nec meminiffe viæ media Palinurus in unda.  
 Tres adeo incertos cæca caligine ſoles  
 Erramus pelago, totidem ſine ſidere noctes.  
 Quarto terra die primùm ſe attollere tandem  
 Viſa, aperire procul montes, ac voluere ſumum.  
 Vela cadunt, remis inſurgimus: haud mora, nauæ  
 Adnixi torquent ſpumas, & cœrula verrunt.  
 Servatum ex undis, Strophadum me littore primùm  
 Accipiunt, Strophades Grajo ſtant nomine dictæ  
 Inſulæ Jonio in magno: quas dira Celæno,

Harpy-

( Nec

Harpyiæque colunt aliæ: Phineja postquam  
 Clausa domus, mensasque metu liquere priores,  
 Tristius haud illis monstrum, nec sævior ulla  
 Pestis, & ira Deum Stygiis sese extulit undis.  
 Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris  
 Proluvies, unæque manus, & pallida semper  
 Ora fame.

Huc ubi delati portus intravimus, ecce  
 Lata bouum passim campis armenta videmus,  
 Caprigenumque pecus, nullo custode, per herbam.  
 Irruimus ferro, & divos, ipsumque vocamus  
 In prædam, partemque Jovem. tunc littore curro  
 Extruimusque toros, dapibusque epulamur opimis,  
 At subitæ horrifico lapsu de montibus adsunt  
 Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas:  
 Diripiuntque dapes, contactuque omnia fœdant  
 Immundo: tum vox retrum dira inter odorem.  
 Rursum in secessu longo sub rupe cavata,  
 Arboribus clausi circum, atq; horrentibus umbris  
 Instruimus mensas, arisq; reponimus ignem.  
 Rursum ex diverso cæli, cæcisq; latebris,  
 Turba sonans prædam pedibus circumvolat uncis,  
 Polluit ore dapes. sociis tunc arma capessant  
 Edico, & dira bellum cum gente gerendum.  
 Haud secus, ac iussi, faciunt, testosq; per herbam  
 Disponunt enses, & scuta latentia condunt.  
 Ergo, ubi delapsæ sonitum per curva dedere  
 Littora, dat signum specula Misenus ab alta  
 Ære cavo: invadunt socii, & nova prælia tentant,  
 Obscænas pelagi ferro fœdare volucres.  
 Sed neq; vim plumis ullam, nec vulnera tergo  
 Accipiunt: celerique fuga sub sidera lapsæ,  
 Semesant prædam, & vestigia fœda relinquunt.  
 Una in præcelsa confedit rupe Celæno,  
 Infelix vates: rupitq; hanc pectore vocem.  
 Bellum etiam pro cæde bouum, stratisque juvencis,  
 Laomedontiadæ, bellumne inferre paratis?  
 Et patrio infantes Harpyjas Pellere regno?  
 Accipite ergo, animis: atque hæc mea figite dicta

Quælo poter om  
 Dicit, vobis fatis  
 cum curtu peris  
 is Italiam, pom  
 et non ante dæu  
 Quam vos dira  
 Ambas subiet  
 Dixit, & in Jyru  
 At sociis subita  
 Dirigit: cecider  
 Sed vobis, precib  
 Sive Deo, seu  
 Et pater Anchis  
 Numina magna  
 Dii prohibere m  
 Et placidi serare  
 Denipere, excu  
 Tendunt vela Ne  
 Quæritum ven  
 Jam medio apparet  
 Dulchilong, Sa  
 Effugias inopul  
 Et retum aucto  
 Mox & Leucæ  
 Et formidat  
 Hunc perimus fo  
 Anchors de pro  
 Ego imperata r  
 Ludhamq; Jovi  
 Adq; liacis  
 Eutocem patias  
 Nudati loci, v  
 Argolicas, me  
 loterea magnu  
 Et glacialis hye  
 Et cavo clype  
 hostibus adve  
 Aneas hæc de  
 Linquere tum

ineja postquam  
 etu liquere priores,  
 nec saevior ulla  
 se extrulit undis.  
 credissima ventris  
 & pallida semper

imus, ecce  
 nenta videmus,  
 ustode, per herbam  
 umque vocamus  
 n. tunc littore curru  
 que epulamur opibus  
 ntibus adsunt  
 clangoribus alas:  
 que omnia saedant  
 ira inter odorem.  
 pe ca vata,  
 horrentibus umbra  
 onimus ignem.  
 latebris,  
 circumvolat uncis,  
 atma capessant  
 nte gerendum.  
 stosq; per herbam  
 ntia condunt.  
 curva dedere  
 tisenus ab alta  
 iova praelia tentat  
 olueres.  
 e vulnera tergo  
 sidera lapsae,  
 foeda relinquunt.  
 elæno,  
 tore vocem.  
 stratisque juvenis  
 ferre paratis?  
 ere regno?  
 e mea figite dicta  
 Quæ

Quæ Phæbo pater omnipotens, mihi Phæbus Apollo  
 Predixit, vobis furiarum ego maxima pando.  
 Italiam cursu petitis: ventisque vocatis  
 Ibitis Italiam, portusque intrare licebit.  
 Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem:  
 Quàm vos dira fames, nostræq; injuria cædis  
 Ambesas subigat malis absumere mensas.  
 Dixit, & in sylvam pennis ablata refugit.

At sociis subita gelidus formidine sanguis  
 Dirigit: cecidere animi, nec jam amplius armis,  
 Sed votis, precibusq; jubent exposcere pacem:  
 Sive Deæ, seu sint diræ, obscenæque volucres.  
 Et pater Anchises, passis de littore palmis,  
 Numina magna vocat, meritosque indicit honores.  
 Dii prohibete minas, Dii talem avertite casum:  
 Et placidi servate pios. tum littore funem  
 Deripere, excussosque jubet laxare rudentes.  
 Tendunt vela Noti: fugimus spumantibus undis,  
 Quæ cursum ventusque, gubernatorque vocabant.  
 Jam medio apparet fluctu nemorosa Zæcynthos,  
 Dulichiumq; Sameq; & Neritos arduas saxis.  
 Effugimus scopulos Ithacæ, Lærtia regna,  
 Et terram altricem sevi execramur Ulyssis.  
 Mox & Leucææ nimbofa cacumina montis,  
 Et formidatus nautis aperitur Apollo.  
 Hunc petimus fessi, & parvæ succedimus urbi,  
 Anchora de prora jacitur, stant littore puppes.  
 Ergo insperata tandem tellure positi,  
 Lustramurq; Jovi, votisque incendimus aras:  
 Actiaq; Iliacis celebramus littora ludis.  
 Exercent patrias oleo labente palæstras  
 Nudati focii, juvat evasisset tot urbes  
 Argolicas, mediosque fugam tenuisse per hostes.  
 Interea magnum sol circumvoluitur annum,  
 Et glacialis hyems Aquilonibus asperat undas.  
 Ere cavo clypeum, magni gestamen Abantis,  
 Postibus adversis figo, & rem carmine signo:  
 -Eneas hæc de Danais victoribus arma.

Linquere tum portus jubeo, & considerare transtris.

Certatim socii feriunt mare, & æquora verrunt.  
 Protinus ærias Phæacum abscondimus arces,  
 Littoraque Epeiri legimus: portuque subimus  
 Chaonio, & celsam Buthroti ascendimus urbem.  
 Hic incredibilis rerum fama occupat aures,  
 Priamiden Helenum Grajas regnare per urbes,  
 Conjugio Æacidæ Pyrrhi, sceptrisque potitum,  
 Et patrio Andromachen iterum celsisse marito.  
 Obstupui: miroque incensum pectus amore  
 Compellare virum, & casus cognoscere tantos.  
 Progredior portu, classes, & littora linquens.  
 Solemnes tum sorte dapes, & tristia dona,  
 Ante urbem in luco, falsi Simoentis ad undam  
 Libabat cineri Andromache, Manesque vocabat  
 Hecforeum ad tumulum: viridi quem cespite inanè  
 Et geminas, causam lacrymis, sacra verat aras.  
 Ut me conspexit venientem, & Troja circum  
 Arma amens vidit, magnis exterrita monstis,  
 Dirigit visu in medio: calor ossa reliquit.  
 Labitur, & longo vix tandem tempore fatut.

Verane te facies, verus mihi nuncius affers,  
 Nate dea? vivisne? aut si lux alma recessit,  
 Hector ubi es? dixit: lacrymasque effudit, & omnem  
 Implevit clamore locum. vix pauca furenti  
 Subjicio, & raris turbatus vocibus hisco.  
 Vivo equidem, vitamque extrema per omnia duco.  
 Ne dubita, nam vera vides.

Heu quis te casus dejectam conjuge tanto  
 Excipit: aut quæ digna satis fortuna revisit?  
 Hectoris Andromache, Pyrrhin' connubia servas?  
 Dejecit vultum, & demissa voce locuta est.

O felix una ante alias Priamèja virgo,  
 Hostilem ad tumulum Trojæ sub mœnibus altis  
 Jussa mori: quæ sortitus non pertulit ullos,  
 Nec victoris heri tetigit captiva cubile.  
 Nos patria incensa diversa per æquora vestæ,  
 Stirpis Achilleæ fastus, juvenemque superbum  
 Servitio enixæ tulimus: qui deinde secutus  
 Ledæam Hermionen, Lacedæmoniosque Hymenæos,  
 Me

L. I  
 Minutim, tam  
 Alitum crepue  
 Cingis, & sce  
 Epeia incaurum  
 Nove Neopole  
 Pars Heleno:  
 Chaoniamp; o  
 Pergamog; illa  
 Sed tibi qui cur  
 Aut quis te ign  
 Quis puer Ale  
 Quem vix iam  
 Eoque jam pur  
 Equid in antiq  
 Et pater Æne  
 Talia fundebat  
 In callum herus  
 Priamides multu  
 Agnoscinq; loq  
 Et multum lacry  
 Procedo, & per  
 Pergama, & an  
 Agnolo, & Soc  
 Necnon & Te  
 Illos porticib  
 Aulæ in meo  
 Impositis aur  
 Jamq; dies  
 Yela vocant,  
 His vatem agm  
 Trojægenâ p  
 Qui tripodas  
 Et volacrum  
 Fare age (nat  
 Religio: &  
 Italian pecc  
 Sola novum  
 Prodigium e  
 Oblectamq;

& æquora verrunt,  
 condimus arces,  
 portuque subimus  
 ascendimus urbem,  
 occupat aures,  
 gnare per urbes,  
 eptisque positum,  
 m celsisse marito.  
 pectus amore  
 cognoscere rantos.  
 & littora linquent,  
 tristia dona,  
 entis ad undam  
 Manesque vocabat  
 li quem celsipite ioc  
 , sacrauerat aras.  
 & Troja circum  
 territa monstris,  
 ossa reliquit.  
 a tempore fatut.  
 ni nuncius affert,  
 & alma recessit,  
 que effudit, & omni  
 t pauca furenti  
 sibus hisco.  
 na per omnia duco  
 iuge tanto  
 ituna revisit/  
 hin' connubia seruat  
 e locuta est.  
 tēia virgo,  
 ub mœnibus altis  
 pertulit ullos,  
 cubile.  
 æquora vētæ,  
 emque superbū  
 einde securus  
 ionioſq; Hymenæ  
 Me

Me famulam, famuloq; Heleno transmisit habendā.  
 Ast illum ereptæ magno inflammatus amore  
 Conjugis, & scelerum furii agitarus Orestes,  
 Excipit incautum, patriasq; obtruncat ad aras.  
 Morre Neoptolemi, regnorum reddita celsis  
 Pars Heleno: qui Chaonios cognomine campos,  
 Chaoniamq; omnem Trojano à Chaone dixit:  
 Pergamaq; Iliacamq; jugis hanc addidit arcem.  
 Sed tibi qui cursum venti, quæ fata dedere?  
 Aut quis te ignarum nostris Deus appulit oris?  
 Quid puer Alcianus: superatne, & vesticur aura?  
 Quem tibi jam Troja.

Ecquæ jam puero est amissæ cura parentis?

Ecquid in antiquam virtutem, animosq; viriles  
 Et pater Æneas, & avunculus excitat Hector?

Talia fundebat lacrymans, longosq; ciebat  
 In casum fletus: cum sese à mœnibus heros  
 Priamides multis Helenus comitantibus affert,  
 Agnoscitq; suos, lætusq; ad mœnia ducit:  
 Et multum lacrymans verba inter singula fundit.  
 Procedo, & parvam Trojam, simulataq; magnis  
 Pergama, & arentem Xanthi cognomine rivum  
 Agnosco, Scæaq; amplector limina portæ.  
 Necnon & Teucti socia simul ube fruuntur.  
 Illos porticibus rex accipiebat in amplis.  
 Aulæ in medio libabant pocula Bacchi,  
 Impositis auro dapibus: paterasque tenebant.

Jamq; dies, alterq; dies processit: & auræ  
 Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus Austro.  
 His vatem aggredior dictis, ac talia quæso.  
 Trojugena, interpres divum, qui numina Phœbi,  
 Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera sentis,  
 Et volucrum linguas, & præpetis omnia pennæ:  
 Fate age (namq; omnem cursum mihi prospera dixit  
 Relligio: & cuncti svaserunt numine divi  
 Italiam petere, & terras tentare repostas:  
 Sola novum, dictuq; nefas Harpyja Celæno  
 Prodigium canit, & tristes denunciat iras,  
 Obscænamq; famem) quæ prima pericula vito,  
 Quid-

Quidve sequens, tantos possim superare labores,  
 Hic Helenus, cæsis primùm de mote juvenis,  
 Exorat pacem Divùm: virtasq; resolvit  
 Sacrati capitis: meq; ad tua limina, Phæbe,  
 Ipse manu multo suspensum numine ducit:  
 Atq; hæc deinde canit di vino ex ore sacerdos.

Nate Dea (nam te majoribus ire per altum  
 Auspiciis manifesta fides: sic fata Deùm rex  
 Sortitur, voluitq; vices: is vertitur ordo)  
 Pauca tibi è multis, quo tutior hospita lustras  
 Æquora, & Ausonio possis considerare portu,  
 Expediam dictis: prohibent nam cætera Parcæ  
 Scire Helenum, fatiq; verat Saturnia Juno.  
 Principiò Italiam, quam tu jam rete propinquam  
 Viciniorq; ignare, paras invadere portus,  
 Longa procul longis via dividit in via tertis.  
 Antè & Trinacria lentandus remus in unda:  
 Et salis Ausonii lustrandum navibus æquor,  
 Inferniq; lacus, Ææaq; insula Circes:  
 Quàm tuta possis urbem componere terra.  
 Signa tibi dicam, tu condita mente teneto:  
 Cum tibi sollicito secreti ad fluminis undam,  
 Littoreis ingens inventa sub ilicibus sus,  
 Triginta capitum fœtus enixa jacebit,  
 Alba solo recubans, albi circum ubera nati:  
 Is locus urbis erit, requies ea certa laborum.  
 Nec tu mensarum morsus horresce futuros.  
 Fata viam invenient, adertiq; vocatus Apollo.  
 Has autem terras, Italiq; hanc littoris oram,  
 Proxima quæ nostri perfunditur æquoris æstu,  
 Effuge: cuncta malis habitantur mœnia Graiis.  
 Hic & Narycii posuerunt mœnia Locri,  
 Et Salentinos obsedit milite campos  
 Lyciùs Idomeneus: hinc illa ducis Melibœi  
 Parva Philoëtetæ subnixa Petilia muro.  
 Quin ubi transmissæ steterint trans æquora classes,  
 Et positis aris jam vota in littore solves:  
 Purpureo velare comas adopertus amictu:  
 Nequa inter sanctos ignes in honore Deorum

L I  
 Hæc facies occu  
 Hæc loci morem  
 Hæc casta manent  
 Hæc, ubi digressu  
 Ventus, & ang  
 Læva tibi telu  
 Æquora circui  
 Hæc loca vi quo  
 (Tantum avi lo  
 Difficile ferunt  
 Una foret, veni  
 Hæc petium Sicu  
 Littore diductas  
 Dextrum Scylla  
 Obsides: aque n  
 Sober in adopert  
 Ergo altercos, h  
 At Scyllam circi  
 Ora extrantem,  
 Prima hominis ter  
 Fide tenet: post  
 Delphinum cauda  
 Præterea Trinaci  
 Cessantem, h  
 Quam semel in  
 Scyllam, & ca  
 Præterea si qua  
 Si qua fides, an  
 Unum illud sibi  
 Præterea, & rep  
 Junonis magna  
 Junoni cane v  
 Supplicibus su  
 Trinacria sine  
 Huc ubi delata  
 Divinosque la  
 Insanam vate  
 Fita canit, so  
 Quæcunque in

a superare labores,  
 e more juvenis,  
 sq; resolvit  
 limina, Phæbe  
 numine ducit:  
 ex ore sacerdos,  
 bus ire per altum  
 fata Deum rex  
 eriturus ordo)  
 or hospita lustris  
 confidere potu,  
 nam cætera Parce  
 Saturnia Juno.  
 iam rete propinqua  
 ere portus,  
 it invia tertis,  
 emus in unda:  
 navibus æquor,  
 ula Circes:  
 ponere terra.  
 mente tenero:  
 uminis undam,  
 licibus sus,  
 accedit,  
 cum ubera nati:  
 ea certa laborum  
 orresce futuros.  
 vocatus Apollo.  
 ne lictoris oram,  
 ut æquoris xito,  
 intus mœnia Græci.  
 nia Locri,  
 ampos  
 ducis Melibœi  
 lia muro.  
 trans æquora clas  
 ore solves:  
 tus amictu:  
 donore Deorum  
 Ho

Hostiis facies occurrat, & omina turber.  
 Hunc socii morem sacrorum, hunc ipse tenero:  
 Hac casta mancant in religione nepotes.  
 Ast, ubi digressum Siculae te admoverit orae  
 Ventus, & angusti rarefcent claustra Pelori:  
 Læva tibi tellus, & longo læva petantur  
 Æquora circuitu: dextrum fuge littus, & undas.  
 Hæc loca vi quondam, & vasta convulsa ruina,  
 (Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas)  
 Dissiluisse ferunt: cum protinus utraque tellus  
 Una foret, venit medio vi pontus: & undis  
 Hæreticum Siculo latus abscidit: arvaque, & urbes  
 Littore diductas angusto interluit æstu.  
 Dextrum Scylla latus, lævum implacata Charybdæ  
 Obsidet: atque imo barathri ter gurgite vastos  
 Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras  
 Erigit alternos, & sidera verberat unda.  
 At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris  
 Ora exertantem, & naves in saxa trahentem.  
 Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo  
 Pube tenus: postrema immani corpore pristis,  
 Delphinum caudas utero commissa luporum.  
 Præstat Trinacrii metas lustrare Pachyni  
 Cessantem, longos & circumflectere cursus,  
 Quàm semel informem vasto vidisse sub antro  
 Scyllam, & cæruleis canibus resonantia saxa.  
 Præterea (siqua est Heleno prudentia, vati  
 Si qua fides, animum si veris implet Apollo)  
 Unum illud tibi nate dea, præque omnibus unum  
 Prædicâ, & repetens iterumque, iterumque monebo:  
 Junonis magnæ primùm prece numen adora:  
 Junoni cane vota libens: dominamque potentem  
 Supplicibus supera donis. sic denique victor  
 Trinacria fines Italos mittère relicta.  
 Huc ubi delatus Cumæam accesseris urbem,  
 Divinosque lacus, & Avena sonantia sylvis:  
 Insanam vatem aspicias; quæ rupe sub ima  
 Fata canit, foliisque notas, & nomina mandat.  
 Quæcunque in foliis descripsit carmina virgo,

Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit,  
 Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.  
 Verum eadem verso tenuis cum cardine ventus  
 Impulit, & teneras turbavit ianua frondes:  
 Nunquam deinde cavo volitantia prendere saxo,  
 Nec revocare situs, aut jungere carmina curat.  
 Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllæ.  
 Hic tibi nequa moræ fuerint dispendia tanti,  
 (Quamvis increpitent socii, & vi cursus in altum  
 Vela vocet, possisque sinus implere secundos)  
 Quin adeas vatem, precibusque oracula poscas.  
 Ipsa canat, vocemque volens, atque ora resolvat.  
 Illa tibi Italiæ populos, venturaque bella,  
 Et quo quemque modo fugiasque, feratque laborem,  
 Expediet, cursusque dabit venerata secundos.  
 Hæc sunt, quæ nostra liceat te voce moneri.  
 Vade, age, & ingentem factis ser ad æthera Trojam.  
 Quæ postquam vates sic ore effatus amico est,  
 Dona dehinc auro gravia, seætoque elephanto  
 Impetat ad naves ferri: stipatque carinis  
 Ingens argentum, Dodonæosque lebetes:  
 Loricam confertam hamis, auroque grilicem,  
 Et conum insignis galeæ, cristasque comantes,  
 Arma Neoptolemi, sunt & sua dona parenti.  
 Addit equos, additque duces.  
 Remigium supplet: socios simul instruit armis.  
 Interea classem velis aptare jubebat  
 Anchises, fietet vento mora nequa ferenti.  
 Quem Phœbi interpres multo compellat honore.  
 Conjugio Anchisa Veneris dignate superbo,  
 Cura decum, bis Pergameis erepte ruinis,  
 Ecce tibi Ausoniæ tellus; hanc arripe velis.  
 Et tamen hanc pelago præterlabare necesse est:  
 Ausoniæ pais illa procul, quam pandit Apollio.  
 Vade (ait) ô felix nati pietate, quid ultra  
 Provehor, & fando surgentes demoror Austros?  
 Nec minus Andromache digressu mœsta supremo,  
 Fert picturatas auri subremine vestes,  
 Et Phrygiam Aescanio chlamydem: nec cedit honoris

Textili-

L I  
 Terribilique coram  
 Atque & hæc man  
 Son puer & longè  
 Conugio Hectoris  
 O mibi iola m  
 Sic oculos, se  
 Et nunc equali  
 Hos ego digress  
 Virine felices,  
 Jam in nos ali  
 Vobis parva que  
 Aera neque Au  
 Querenda est  
 Quam vestre in  
 Auspicio, & qu  
 Squando Troja  
 In tanto, quicqu  
 Cognatis vobis  
 Epiro Æthiopia,  
 Aquæ circum  
 Troja annis  
 Troelamus pe  
 Vobis non in  
 Sol sui interra  
 Secretum opa  
 Somno remos  
 Corpora curam  
 Nec dum orbem  
 Haud legnis str  
 Exploret venen  
 Salva canida ne  
 Arcturum, p  
 Armarumque  
 Postquam cum  
 Dat clarum è  
 Tentamulque  
 Jamque rubele  
 Cum procul ol  
 ialiam. Italia

Intro seclusa relinquit  
 que ab ordine cedens  
 um cardine ventus  
 ianua frondes:  
 tia prendere saxo,  
 re carmina curat,  
 odere Sibyllæ.  
 dispendia tanti,  
 & vi cursus in altum  
 mpletre secundos  
 que oracula poscat,  
 atque ora resoluta  
 turaque bella,  
 que, feratque labores  
 nerata secundos.  
 te voce moneri.  
 fer ad aethera Troi  
 fatus amico est,  
 etoque elephanto  
 itque carinis  
 que lebetes:  
 autoque triliticem  
 staque comantes,  
 ua dona parenti.  
 ul instruit armis,  
 bebat  
 nequa ferenti.  
 compellat bonos  
 gnate superbo,  
 tepte ruinis,  
 ne atripe velis.  
 abate necesse est  
 iam pandit Apoll  
 , quid ultra  
 demoror Ausonii  
 flu mœsta superis,  
 : vestes,  
 lem: nec cedit hinc  
 Textil-

Textilibusque onerat donis, ac talia fatur:  
 Accipe & hæc, manuū tibi quæ monumenta mearū  
 Sint, puer, & longū Andromaches testentur amorem  
 Conjugis Hectoreæ: cape dona extrema tuorum,  
 O mihi sola mei super Astyanactis imago:  
 Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat:  
 Et nunc æquali tecum pubesceret ævo.  
 Hos ego digrediens lacrymis affabar obortis:  
 Vivite felices, quibus est fortuna peracta  
 Jam sua: nos alia ex aliis in fata vocamur.  
 Vobis parata quies, nullum est maris equor arandum:  
 Arva neque Ausoniæ, semper cedentia retro,  
 Quærenda. effigiem Xanthi, Trojamque videtis,  
 Quam vestræ fecere manus, melioribus, opto,  
 Auspiciis, & quæ fuerit minus obvia Grajis.  
 Siquando Tibrim, vicinaque Tibridis arva  
 Intrato, gentique meæ data mœnia cernam:  
 Cognatas urbes olim, populosque propinquos  
 Epeiro Hesperia, quibus idem Dardanus autor,  
 Atque idem casus, unam faciemus utramque  
 Trojam animis: maneat nostros ea cura nepotes.

Provehimur pelago, vicina Ceratunia juxta:  
 Unde iter Italiam, cursusque brevissimus undis.  
 Sol ruit interea, & montes umbrantur opaci.  
 Sternimur optatæ gremio telluris, ad undam,  
 Sortiti remos: passimque in lictore sicco  
 Corpora curamus: fessos sopor irrigat artus.  
 Nec dum orbem medium nox horis astra subibat:  
 Haud segnis strato surgit Palinurus, & omnes  
 Explorat ventos, atque auribus aëra captat:  
 Sidera cuncta notat tacito labentia cælo:  
 Arcturum, pluvia sq; Hyadas, geminosque Triones:  
 Armatumque auto circumspicit Oriona.  
 Postquam cuncta videt cælo constare sereno,  
 Dat clarum è puppi signum: nos castra movemus,  
 Tentamusque viam, & velorum pandimus alas.  
 Jamque rubescebat stellis aurora fugatis:  
 Cum procul obscuros colles, humilemque videmus  
 Italiam. Italiam primus conclamat Achates,

Italiam lato socii clamore salutant.  
 Tum pater Anchises magnum cratera corona  
 Induit, implevitq; mero, Divosq; vocavit  
 Stans celsa in puppi;  
 Dii maris, & terræ, tempestatumq; potentes,  
 Ferte viam vento facilē, & spirate secundi.  
 Crebescunt opratæ auræ, portusque patescit  
 Jam propior, templumque apparet in arce Minervæ,  
 Vela legunt socii, & proras ad littora torquent.  
 Portus ab Eoo fluctu curvatur in arcum;  
 Obiectæ salsa spumant aspergine cautes;  
 Ipse latet; gemino demittunt brachia muro  
 Turriti scopuli; refugitq; à littore templum.

Quattuor, hic (primū omen) equos in gramine vidi  
 Tondentes campum latè, candore nivali.  
 Et pater Anchises; bellum ò terra hospita portas;  
 Bello armanantur equi: bellum hæc armēta minantur.  
 Sed tamen iidem olim curru succedere sverti  
 Quadrupedes, & fræna iugo concordia ferre.  
 Spes est pacis, ait. tum numina sancta precamur  
 Palladis armisonæ, quæ prima accepit ovantes:  
 Et capita ante aras Phrygio velamus amictu;  
 Præceptisq; Heleni, dederat quæ maxima, rite  
 Junoni Argivæ iustos dolemus honores.  
 Haud mora; continuo perfectis ordine votis,  
 Cornua velatarum obvertimus antennarum;  
 Grajugenumq; domos, suspectaq; linquimus arva,  
 Hinc linus Herculei ( si vera est fama ) Tarenti  
 Cernitur: attollit se diva Lacinia contra.  
 Caulonisque arces, & navisragum Scyllacæum.  
 Tum procul è fluctu Trinaeria cornitur Æta;  
 Ergemitum ingentem pelagi, pulsataque saxa  
 Audimus longè, fractasque ad littora voces:  
 Exultantque vada, atq; æstu miscentur arenæ.

Et pater Anchises. nimirum hæc illa Charybdis;  
 Hos Helenus scopulos, hæc saxa horrenda canebat.  
 Eripite ò socii, pariterque insurgite remis.  
 Haud minus ac iussi faciunt; primusque rudentem  
 Contor sit lævas proram Palinurus ad undas:

Lævam

Itam cuncta  
 Tollitur in  
 subducta ad  
 Tet scopuli  
 Tet spuma  
 Inerata fe  
 Ignarique v  
 Porrus ab so  
 Ipse; sed be  
 Interdumqu  
 Turbine tun  
 Attollitque  
 Interdum si  
 Ergit exult  
 Cum genuit  
 Fama est Ence  
 Urge vi mole  
 Impositam,  
 Et scilicet quo  
 Marmure T  
 Noctem illam  
 Pectus mas  
 Nam vocat  
 Siderea pol  
 Et lunam in  
 Postea jamq  
 Humentemq  
 Cùm subito  
 Ignos nova  
 Procedit, so  
 Respicimus  
 Conlectum  
 Et quondam  
 Nique ubi I  
 Anna pro  
 Continuit  
 Cum fleru  
 Per superos  
 Tollite m:

it.  
 tera corona  
 q; vocavit  
 nq; potentes,  
 te secundi.  
 que patescit  
 in arce Minerva,  
 ora torquent,  
 arcum;  
 iutes;  
 chia muro  
 e templum.  
 s in gramine vidi  
 e nivali.  
 hospita portus  
 mēta minantur.  
 ere sveri  
 cordia ferre,  
 ncta precamur  
 pit oquantis:  
 it amictu;  
 maxima, tite  
 nores.  
 dine voris,  
 ennarum;  
 inquamur arva,  
 a) Tarenti  
 ontra.  
 Scyllacrum.  
 itur Ætna;  
 ataque saxa  
 ora voces;  
 ntur arena.  
 illa Charybdis  
 trenda canebar.  
 e remis.  
 isque rudentem  
 d undas:  
 Lavam

Lavam cuncta cohors remis, ventisque petivit.  
 Tollimur in cælum curvato gurgite; & jidem  
 Subducta ad Manes imos descendimus unda.  
 Ter scopuli clamorem inter cava saxa dedere:  
 Ter spumam elisam, & rostantia vidimus astra,  
 Interea fessos ventus cum sole reliquit:  
 Ignarique via: Cyclopum allabimur oris.  
 Portus ab accessu ventorum immotus, & ingens  
 Ipse; sed horrificis juxta tonat Ætna ruinis;  
 Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem,  
 Turbine fumantem piceo, & cadentem favilla:  
 Attollitque globos flammaram, & sidera lambit.  
 Interdum scopulos, avulsaque viscera montis  
 Erigit eructans: liquefactaque saxa sub auras  
 Cum gemitu glomerat: fundoque exæstuat imo,  
 Fama est Enceladi semiustum fulmine corpus  
 Urgeri mole hac: ingentemque insuper Ætnam  
 Impositam, ruptis flammam expirare caminis:  
 Et festum quoties mutat latus, intremere omnem  
 Murmure Trinacriam, & cælum subtexere fumo  
 Noctem illam tecti silvis immania monstra  
 Perferimus: nec, quæ sonitum det causa, videmus.  
 Nam neque erant astrarum ignes, nec lucidus æthra  
 Siderea polus: obscuro sed nubila cælo;  
 Et lunam in nimbo nox intempesta tenebat.  
 Postera jamque dies primo surgebat Eoo,  
 Humentemque Aurora polo dimoverat umbram:  
 Cùm subito è silvis, macie confecta suprema,  
 Ignoti nova forma viri, miserandaque cultu  
 Procedit, supplexque manus ad littora tendit.  
 Respicimus: dira illuvies, immissaque barba,  
 Confertum tegmen spinis; ac cetera Grajus,  
 Et quondam patriis ad Trojam missus in armis,  
 Isque ubi Dardanos habitus, & Troja vidit  
 Arma procul: paulum aspectu conteritus hæsit;  
 Continuitque gradum: mox sese ad littora præceps  
 Cum fletu, precibusque tulit. per sidera testor,  
 Per superos, atque hoc cæli spirabile lumen:  
 Tollite me Teuceri; quascunq; abducite terras:

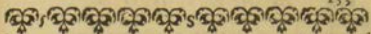
Hoc sat erit. scio me Danais è classibus unum,  
 Et bello Iliacos fateor petiisse penates.  
 Pro quo, si sceleris tanta est injuria nostri,  
 Spargite me in fluctus, vastoque immergite ponto.  
 Si pereo manibus hominum, periisse juvabit.  
 Dixerat: & genua amplexus, genibusque volutans  
 Hærebat: qui sit, fari, quo sanguine cretus,  
 Hostamur: quæ deinde agitet fortuna, fateri.  
 Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus,  
 Dat juveni, atque animum præsentis pignore firmat  
 Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur:  
 Sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulyssi,  
 Nomine Achæmenides, Trojam genitore Adamaſto  
 Paupere (mansissetque utinam fortuna) profectus.  
 Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,  
 Immemores socii vasto Cyclopiſ in antro,  
 Deſeruere. domus sanie, dapibusque cruentis,  
 Intus opaca, ingens: ipse arduus, altaque pulſat  
 Sidera (dii talem terris averte peſtem)  
 Nec viſu facilis, nec dictu affabilis ulli.  
 Viſceribus miſerorum, & ſanguine veſcitur atro.  
 Vidi egomet, duo, de numero cùm corpora noſtro  
 Preſſa manu magna, medio reſupinus in antro  
 Frangeret ad ſaxum, ſanieque aſperſa nata rent  
 Limina: vidi, atro cùm membra fluentia tabo  
 Manderet, & tepidi tremarent ſub dentibus artus.  
 Haud impunè quidem, nec talia paſſus Ulyſſes,  
 Oblituſve ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto.  
 Nam ſimul expletus dapibus, vineque ſepultus  
 Cervicem inflexam poſuit: jacuitque per antrum  
 Immenſum, ſaniem eructans, ac fruſtra cruento  
 Per ſomnum commiſta mero: nos magna precati  
 Numina, ſortitique vices, unà undique circum  
 Fundimur, & telo lumen terebramus acuto  
 Ingens, quod torva ſolum ſub fronte latebat,  
 Argolici clypei, aut Phœbææ lampadis inſtar:  
 Et tandem læti ſociorum ulciſcimur umbras.  
 Sed fugite ô miſeri, fugite, atque ab littore funem  
 Rumpite.

Nam-

L  
 Nil qualis, qua  
 Lingeras claud  
 Cœcum ali  
 Iſlandi Cyclo  
 Tertia jam lun  
 Cùm vitam in  
 Luſtra, domo  
 Proſpicio, ſon  
 Viſum infeli  
 Dant tami: &  
 Omnia colluſ  
 Conſpexi ven  
 Addixi laſis  
 Vos animam  
 Vir ca ſaxus ex  
 Ipſum inter pe  
 Paſtoem Poly  
 Moſtrū horro  
 Trunca manu  
 Lanigera com  
 Solamneque ma  
 Poſtoquam a  
 Luminis efflu  
 Dentibus infe  
 Jam mediū  
 Nos poſcal in  
 Supplicet, ſe  
 Verimus de pe  
 Senſit, & ad  
 Verum tibi vol  
 Nec poſſa ſon  
 Clamorem in  
 Intremuere  
 Italiz, cur  
 At genus è ſp  
 Excitum rui  
 Certimus aſ  
 Amæos ſa  
 Cocilium h

Nam qualis, quantusque cavo Polyphemus in antro  
 Lanigeras claudit pecudes, atque ubera prestat;  
 Centum alii curva hæc habitant ad littora vulgò  
 Infandi Cyclopes, & altis montibus errant.  
 Tertia jam lunæ se cornua lumine complent,  
 Cùm vitam in sylvis, inter deserta ferarum  
 Lustra, domosque traho: vastosque ab rupe Cyclopas  
 Prospicio, sonitumque pedum, vocemque tremisco.  
 Victum infelicem baccas, lapidosaque corna  
 Dant rami: & vulsis pascunt radicibus herbæ.  
 Omnia collustrans, hanc primùm ad littora classem  
 Conspexi venientem: huic me, quæcunque fuisset,  
 Addixi. satis est gentem effugisse nefandam:  
 Vos animam hæc potius quocunque absumite letho.  
 Vix ea fatus erat, summo cùm monte videmus  
 Ipsum inter pecudes vasta se mole moventem  
 Pastorem Polyphemum, & littora nora petentem:  
 Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen adæptum:  
 Trunca manum pinus regit, & vestigia firmat:  
 Lanigeræ comitantur oves. ea sola voluptas  
 Solamenque mali: de collo fistula pender.  
 Postquam altos regit fluctus, & ad æquora venit,  
 Luminis effossi fluidum lavit inde cruorem.  
 Dentibus infrendens, gemitu graditurque per æquor  
 Jam medium; nec dum fluctus latera ardua tinxit.  
 Nos procul inde fugam trepidi celerare, recepto  
 Supplice, sic merito; tacitque incidere funem:  
 Verrimus & proni certantibus æquora remis.  
 Sensit, & ad sonitum vocis vestigia torsit.  
 Verùm ubi nulla datur dextram affectare potestas,  
 Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo:  
 Clamorem immensum tollit; quo pontus, & omnes  
 Intremuere undæ, penitusque exterrita tellus  
 Italix, curvisque immugiit Ætna cavernis.  
 At genus è sylvis Cycloperum, & montibus altis  
 Excitum ruit ad portus, & littora complent.  
 Cernimus astantes nequicquam lumine torvo  
 Ætnæos fratres, cælo capita alta ferentes;  
 Concilium horrendum: quales cum vertice cælo





PUB.

## VIRGILII

MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER IV.

## ARGUMENTUM.

*Ardet amore gravi Dido: soror Annaque suadet  
Nubere: junguntur nimbo cogente sub antro,  
Incusat precibus patrem contentus Jervas.  
Navigat Æneas iussu Jovis. Illa dolore  
Impatiens, & amore necem sibi protinus infert.*

*T*regina gravi jamdudum saucia cura  
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.

*A*Multa viri virtus animo, multumque  
recursat

*G*entis honos: hærent infixi pectore  
vultus.

Verbâque: nec placidam membris dat cura quietem.  
Postera Phœbea lustrabat lampade terras,  
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram:  
Cum sic unanimum alloquitur malefana sororem:  
Anna soror, quæ me suspensam insomnia terrent?  
Quis novus hic nostris successit sedibus hospes?  
Quem sese ore ferens? quam forti pectore, & atinis?  
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.  
Degeneres animos timor arguit. heu, quibus ille  
Jactatus fatis? quæ bella exhausta canebat?  
Si mihi non animo fixum, immotumque sederet,  
Ne cui me vinco velle sociare jugali,  
Postquam primus amor deceptam morte fefellit:  
Si non pertæsum thalami, tedæque fuisset:

G S Huic

PUB.

Huic uni forsā potui succumbere culpæ.  
 Anna (fatebor enim) miseri post fata Sichæi  
 Conjugis, & sparfos fraterna cæde penates,  
 Solus hîc inflexit sensus, animūque labantem  
 Impulit. agnōscō veteris vestigia flammæ.  
 Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,  
 Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,  
 Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam:  
 Antè pudor, quàm te violem, aut tua jura resolvam.  
 Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores  
 Abstulit; ille habeat secum, seruetque sepulchro.  
 Sic effata, sinum lacrymis implevit obortis.  
 Anna refert. O luce magis dilecta sorori,  
 Solâne perpetuâ moriens carpere juventa?  
 Nec dulces natos, Veneris nec præmia notis?  
 Id cinerem, aut manes credis curate sepultos?  
 Esto, ægram nulli quondam flexere mariti,  
 Non Libyæ, non antè Tyro despectus lârbas,  
 Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis  
 Dives alie: placitone etiam pugnabis amori?  
 Nec venit in mentem, quorum confederis arvis?  
 Hinc Gerulæ urbes genus insuperabile bello,  
 Et Numidæ instreni cingunt, & inhospita Syrtis:  
 Hinc deserta siti regio, lateque furentes  
 Barcæi. quid bella Tyro surgentia dicam,  
 Germanique minas?  
 Diis equidem auspiciis reor, & Junone secunda  
 Huc cursum Iliacas vento tenuisse catinas,  
 Quam tu urbē soror, hanc cernes? quæ surgere regna  
 Conjugio tali? Teuerùm comitantibus armis  
 Punica se quantis attollet gloria rebus?  
 Tu modò posce deos veniam: sacrisque litatis  
 Indulge hospitio, causasque innecte morandi:  
 Dum pelago desævit hyems, & aquosus Orion,  
 Quassatæque rates, & non tractabile cælum.  
 His dictis incensum animum inflammavit amore.  
 Spemque dedit dubiæ menti, solvitque pudorem.  
 Principiò delubra adeunt, pacemque per aras  
 Exquirunt: mactant lectas de more bidentes

Legi-

Legisset Cer  
 Junoni ante e  
 ipsa recens d  
 Caudentis va  
 Aut ante on  
 Instaurarunt  
 Pectonibus in  
 Heu vatum q  
 Quid delubra  
 Intera, &  
 Virtus intel  
 Urbe luren  
 Quam pro  
 Pastor ages  
 Nescius: i  
 Dictos, h  
 Nunc medi  
 Sidonialque  
 Incipit ent  
 Nunc ead  
 Iliacolque  
 Exposit,  
 Post, ubi d  
 Luna pre  
 Sola domo  
 Incubat: i  
 Aut grem  
 Detinet,  
 Non cog  
 Excitet:  
 Tuta pa  
 Mutor  
 Quan  
 Chara  
 Talibu  
 Egregi  
 Tuque  
 Una de  
 Nec me

Legiferæ Ceresi, Phœboque, patrique Lyæo:  
 Junoni ante omnes, cui vincla jugalia curæ.  
 Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido,  
 Candentis vaccæ media inter cornua fundit:  
 Aut ante ora deum pingues spatiatur ad aras.  
 Instauratque diem donis: pecudumque reclusis  
 Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.  
 Heu vatun ignaræ mentes: quid vota furentem,  
 Quid delubra juvant? est mollis flamma medullas  
 Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.  
 Uritur infelix Dido, toraque vagatur  
 Urbe furens: qualis coniecta cerva sagitta,  
 Quam procul incautam nemota inter Cressia fixit  
 Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum  
 Nescius: illa fuga sylvas saltusque peragrat  
 Dictæos, hæret lateri lethalis arundo.  
 Nunc media Æneam secum per mœnia ducit:  
 Sidoniaque ostentat opes, urbemque paratam.  
 Incipit effari, mediæque in voce resistit.  
 Nunc eadem labente die convivium querit:  
 Iliacosque iterum demens audire labores  
 Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.  
 Post, ubi digressi, lumenque obscura vicissim  
 Luna premit, svadentque cadentia sidera somnos:  
 Sola domo mœret vacua, stratisque relictis  
 Incubat: illum absens absentem auditque videtque.  
 Aut gremio Aescaniam genitoris imagine capta  
 Detinet, infandum si fallere possit amorem.  
 Non cœptæ assurgunt turres, non arma Juventus  
 Exercet: portusve, aut propugnacula bello  
 Tuta parant: pendent opera interrupta, minæque  
 Murorum ingentes, æquataque machina cælo.

Quam simul ac tali persensit peste teneri  
 Chara Jovis conjux, nec famam obstare furori,  
 Talibus aggreditur Venerem Saturnia dictis.  
 Egregiam vero laudem, & ipolia ampla refertis,  
 Tuque, puerque tuus, magnû, & memorabile nomen:  
 Una dolo divum si femina victa duorum est.  
 Nec me adeo fallit, veritam te mœnia nostra

Suspe-

Suspectas habuisse domos Carthaginis altæ.  
 Sed quis erit modus? aut quò nunc certamine tanto?  
 Quin potius pacem æternam, pactosque Hymenæos  
 Exercemus? habes, tota quod mente petisti.  
 Ardet amans Dido, trahitq; per ossa furorem.  
 Communem hunc ergo populū, paribusq; regamus  
 Auspiciis: liceat Phygio servire marito,  
 Dotalesq; tuæ Tyrios permittere dextræ.

Olli (sensit enim simulata mente locutam,  
 Quò regnum Italiæ Libycas averteret oras)  
 Sic contra est ingressa Venus: Quis talia demens  
 Abnuat, aut tecum malit contendere bello?  
 Si modo, quod memoras, factum fortuna sequatur,  
 Sed satis incerta seror, si Jupiter unam  
 Esse velit Tyrijs urbem, Trojâq; profectis,  
 Misericive probet populos, aut fœdera jungi.  
 Tu conjux: tibi fas animum tentate precando.  
 Perge, sequar. tum sic excepit regia Juno:

Mecū erit iste labor, nunc qua ratione, quod instar,  
 Confecti possit, paucis, adverte, docebo.  
 Venatum Æneas, unâq; miserima Dido,  
 In nemus ire parant, ubi primos crastinus ortus  
 Exulerit Titan, radiisque retexerit orbem:  
 Hic ego nigrantem commissa grandine nimbum,  
 Dum trepidant alæ, saltusq; indagine cingunt,  
 Desuper infundam, & tonitru cælum omne ciebo.  
 Diffugient comites, & nocte regentur opaca.  
 Speluncam Dido, dux & Trojanus eandem  
 Devenient, adero: & tua si mihi certa voluntas,  
 Connubio jungam stabili, propriamq; dicabo.  
 Hic Hymenæus erit, non adversata petenti,  
 Annuit, atq; dolis nisi Cytherea repertis.

Oceanum intereâ surgens Aurora reliquit,  
 It portis jubare exorto delecta juvenus:  
 Retia rara, plagæ, lato venabula ferro,  
 Massylisque ruunt equites, & odora canum vis,  
 Reginam thalamo cunctantem ad limina primi  
 Pœnorum expectant: ostroq; insignis, & auto  
 Stat sonipes, ac stræna ferox spumantia mandit.

Tan-

L  
 Tandem pro  
 Sdoniam pi  
 Col phareta  
 Aurea purp  
 Necnon & P  
 Incedunt e  
 Infert se soci  
 Qualls ubi h  
 Deferit, ac I  
 Instauratq;  
 Cretelique  
 Iple jugo C  
 Fronde pre  
 Tela sonant  
 Eneas, ma  
 Postquam  
 Ecce teræ fa  
 Decurrere it  
 Transmittit  
 Pulverulen  
 At pœna Ale  
 Gaudet equ  
 Spumant  
 Optat a pri  
 Interea ma  
 Incipit in  
 Et Tyrii ce  
 Dardanius  
 Teda m  
 Speluncam  
 Devenit  
 Dant sig  
 Connub  
 Ille die  
 Causa  
 Nec jan  
 Coniug  
 Extre  
 Tama,

Tandem progreditur magna stipante caterva,  
 Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo:  
 Cui pharetra ex humero, erines nodantur in aurum.  
 Aurea purpuream subnectit fibula vestem.  
 Necnon & Phrygii comites, & lætus Jūlus  
 Incedunt: ipse ante alios pulcherrimus omnes  
 Infert se socium Æneas, atq; agmina jungit,  
 Qualis ubi hybernam Lyciam, Xantiq; fluenta  
 Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo:  
 Instauratq; choros: mistiq; altaria circum  
 Creretque, Dryopésq; stemunt, pictiq; Agathyrsi,  
 Ipse jugis Cynthi graditur: molliq; fluentem  
 Fronde premit crinem fingens, atq; implicat auro:  
 Tela sonant humeris. haud illo segnior ibat  
 Æneas, tantum egregio decus enitet ore.

Postquam altos ventū in montes, atq; in via lustras:  
 Ecce feræ saxi deiecta vertice capræ  
 Decurrere jugis: alia de parte, patentem  
 Transmittunt cursu campos, atque agmina cervi  
 Pulverulenta fugâ glomerant, montesque relinquunt.  
 At puer Ascanius mediis in vallibus acri  
 Gaudet equo: jamque hos cursu, jam præterit illos:  
 Spumantemque dati pecora inter inertia votis  
 Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.  
 Interea magno misceri murmure cælum  
 Incipit: insequitur commissa grandine nimbus.  
 Et Tyrii comites passim, & Trojana juvenus,  
 Dardaniusque nepos Veneris, diversa per agros  
 Tecta metu petere: ruunt de montibus amnes.  
 Speluncam Dido, dux & Trojanus eandem  
 Deveniunt: prima & Tello, & pronuba Juno  
 Dant signum: fulsere ignes: & conscius æther  
 Connubii, summoque ulularunt vertice Nymphæ.  
 Ille dies primus lethi, primusque malorum  
 Causa fuit. neque enim specie, famave movetur,  
 Nec jam furtivum Dido meditatur amorem;  
 Conjugium vocat: hoc prætexit nomine culpam.

Exemplo Libyæ magnas it fama per urbes:  
 Fama, malum, quo non aliud velocius ullum;

Mobi-

Mobilitate viget, viresque acquirit cundo:  
 Parva metu primo, mox sese attollit in auras,  
 Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit.  
 Illam Terra parens ira irritata deorum,  
 Extremam (ut perhibent) Cæo, Enceladoque sororem  
 Progeniuit, pedibus celerem, & pernicibus alis:  
 Monstrum horrendum, ingens, cui quot sunt corpore plu-  
 Tot vigiles oculi subter, (mirabile dictu) (mæ,  
 Tot linguæ, totidem ora sonant, tot subrigit aures.  
 Nocte volat cæli medio, terræque per umbram,  
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno.  
 Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,  
 Turribus aut altis, & magnas territat urbes;  
 Tam ficti, pravique tenax, quam nuncia veri.  
 Hæc tum multiplici populos sermone replebat  
 Gaudens, & pariter facta, atque infecta canebat.  
 Venisse Æneam. Trojano à sanguine cecutum  
 Cui se pulchra viro dignetur jungere Dido.  
 Nunc hyemem inter se luxu, quam longa, fovere,  
 Regnorum immemores, turpique cupidine captos.  
 Hæc passim Dea sæda virum diffundit in ora.  
 Protinus ad regem cursus detorquet Iarbam,  
 Incenditque animum dictis, atque aggerat iras.  
 Hic Ammonæ fatus, raptâ Garamantide nympâ,  
 Templâ Jovi centum latis immania regnis,  
 Centum atas posuit, vigilemque sacraverat ignem,  
 Excubias divum æternas: pecudumque crude  
 Pingue solum, & variis florentia limina fertis.  
 Isque amens animi, & rumore accensus amaro,  
 Dicitur ante aras, media inter numina divum,  
 Multa Jovem manibus supplex orasse supinis.  
 Jupiter omnipotens, cui nunc Maurusia pictis  
 Gens epulata totis Lenæum libat honorem,  
 Aspicias hæc? an te genitor, cum fulmina torques  
 Nequicquam horremus? cæci que in nubibus ignes  
 Terrificant animos, & inania murmura miscant?  
 Femina quæ nostris errans in sinibus, urbem  
 Exiguam pretio posuit, cui littus arandum,  
 Cuique loci leges dedimus, connubia nostra

Reppu-

Reppu- ac d  
 Et nunc ille Po  
 Minoria me n  
 Subnixus, et  
 Quippe nunc se  
 Talibus oram  
 Audiu omnipo  
 legia, & oblit  
 Tunc se Metecur  
 Vole agere vate  
 Dardanumque  
 Exspectat, la  
 Alloquere,  
 Non illum na  
 Premissa, Gra  
 Sed fore, qui qu  
 istam regere  
 Proderet, ar  
 Si nulla acce  
 Nec super ipse  
 Alcanioque pa  
 Quid hinc i  
 Nec prolem  
 Naviget, has  
 Dixerat, ille  
 Imperio, &  
 Auræ, que  
 Seu terram  
 Tum virgam  
 Pallentes,  
 Dat fomono  
 Illa freus  
 Nubila jar  
 Atlantis e  
 Atlantis e  
 Pimiferum  
 Nix hunc  
 Præcipitan  
 Hic primus

Re ppulit, ac dominum Ænean in regna recepit.  
 Et nunc ille Paris cum semiviro comitatu,  
 Mœonia mentum mitra, cinemque madentem  
 Subnixus, raptu potitur; nos munera templis  
 Quippe tuis ferimus, famamque fovemus inanent.  
 Talibus orantem dictis, arasque tenentem  
 Audit omnipotens: oculosque ad mœnia torfit  
 Regia, & oblitos famæ melioris amantes.  
 Tunc sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat:  
 Vade, age: nate, voca Zephyros, & labere pennis:  
 Dardanumque ducem, (Tyria Carthagine qui nunc  
 Exspectat, fatisque datas non respicit urbes)  
 Alloquere, & celeres defer mea dicta per auras.  
 Non illum nobis genitrix pulcherrima talem  
 Promisit, Grajùmque idèd bis vindicat armis:  
 Sed fore, qui gravidam imperiis belloque frementem  
 Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucris  
 Proderet, ac totum sub leges mitteret orbem.  
 Si nulla accendit tantarum gloria rerum,  
 Nec super ipse sua molitur laude laborem,  
 A scanioque pater Romanas invidet arces?  
 Quid struit? aut qua spe inimica in gente moratur?  
 Nec prolem Ausoniam, & Lavinia respicit arva?  
 Naviget, hæc summa est, hic nostri nuncius esto.  
 Dixerat, ille patris magni parère parabat  
 Imperio, & primùm pedibus talia necit  
 Aurea, quæ sublimem alis, sive æquora supra,  
 Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.  
 Tum virgam capit: hæc animas ille evocat Orco  
 Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit:  
 Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.  
 Illa fretus agit ventos, & turbida trahat  
 Nubila jamque volans apicem, & latera ardua cernit  
 Atlantis duræ, cœlum qui vertice fulcit:  
 Atlantis cinctum assiduè cui nubibus atris  
 Piniferum caput, & vento pulsatur, & imbri:  
 Nix humeros infusa regit: tum flumina mento  
 Præcipitant senis, & glacie riget horrida barba.  
 Hic primùm paribus nitens Cylleus aliis

Consti-

Reppu-

Constitit: hinc toto præceps se corpore ad undas  
 Misit: avi similis, quæ circum littora, circum  
 Piscosos scopulos, humilis volat æquora juxta.  
 Haud aliter terras inter, cœlumq; volabat,  
 Littus arenosum Libyæ, ventôsque secabat,  
 Materno veniens ab avo Cyllenia proles.

Ut primum alatis tetigit magalia plantis:  
 Æneam fundantem arces, ac tecta novantem  
 Conspicit: atque illi stellatus Jaspide sulva  
 Ensis erat, Tyriôq; ardebat murice læna  
 Demissa ex humeris: dives quæ munera Dido  
 Fecerat, & tenui telas disereverat auro.  
 Continuo invadit; tu nunc Carthaginis altæ  
 Fundamenta locas, pulchramq; uxorius urbem  
 Extruis? heu regni, rerumq; oblite tuarum.  
 Ipse Deum tibi me clavo demittit Olympo  
 Regnator, cælum, & terras qui numine torquet:  
 Ipse hæc ferre jubet celetes mandata per auras:  
 Quid struis? aut qua spe Libycis teris ocia terris?  
 Si te nulla movet tantarum gloria rerum,  
 Nec super ipse tua moliris laude laborem:  
 Ascanium surgentem, & spes hæredis Jûli  
 Respice, cui regnum Italiæ, Romanâq; tellus  
 Debentur. tali Cyllenius ore locutus,  
 Mortales visus medio sermone reliquit,  
 Et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.

At verò Æneas aspectu obmutuit amens;  
 Arctæaq; horrore comæ, & vox faucibus hæsit.  
 Ardet abire fuga, dulcêsq; relinquere terras,  
 Attonitus tanto monitu, imperioq; Deorum.  
 Heu, quid agat? quo nunc reginam ambire furentem  
 Audeat affatu? & quæ prima exordia sumat?  
 Atque animum nunc huc celebrem, nunc dividit illuc:  
 In partêsq; rapit varias, perq; omnia versat,  
 Hæc alternanti potior sententia visa est:  
 Mnesthea, Sergestumq; vocat, fortemq; Cloanthum,  
 Classẽ apertent taciti, sociosq; ad littora cogant:  
 Arma parent: & quæ sit rebus causa novandis  
 Dissimulent: sese intercæ, quando optima Dido

rporē ad undas  
 ora, circum  
 æquora juxta.  
 volabat,  
 secabat,  
 proles.  
 plantis:  
 novantem  
 fulva  
 lana  
 unera Dido  
 auro.  
 aginis altæ  
 corius urbem  
 lite tuarum.  
 lympo  
 umine torquet:  
 a per auras:  
 ris ocia terris?  
 rerum,  
 orem:  
 dis Juli  
 anaq; tellus  
 tus,  
 quit,  
 it auram.  
 amens;  
 uicibus hæsit  
 ere terras,  
 Deorum.  
 mbire furenter  
 lia sumat?  
 e dividit illoc  
 ia versat,  
 est:  
 Cloanthum  
 ora cogante  
 a novandis  
 optima Dido  
 Ne

Nesciat, & tantos rumpi non speret amores,  
 Tentaturum adirus, & quæ mollissima fandi  
 Tempora, quis rebus dexter modus. ocyus omnes  
 Imperio læti Parent, ac jussa facessunt.

At regina dolos (quis fallere possit amantem?)  
 Præsensit: motusq; excepit prima futuros,  
 Omnia tuta timens, eadem impia sama furenti  
 Detulit, amari classem, cursumq; parari,  
 Sæviti inops animi, totamq; incensa per urbem  
 Bacchatur: qualis commotis exsita sacris  
 Thyas, ubi audito stimulant Trieterica Baccho  
 Orgia, nocturnusq; vocat clamore Cithæron.  
 Tandem his Æneam compellat vocibus ultro:

Dissimulare etiam sperasti perfide tantum  
 Posse nefas? tacitusq; mea decedere terra?  
 Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,  
 Nec moritura tenet crudeli funere Dido?  
 Quinetiam hyberno moliris sidere classem,  
 Et mediis properas Aquilonibus ire per altum  
 Crudelis. quid? si non arva aliena, domosq;  
 Ignoras petres? & Troja antiqua maneret?  
 Troja per undosum peteretur classibus æquor?  
 Mene fugis? per ego has lacrymas, dextramq; tuam te  
 (Quando aliud mihi jam miseræ nihil ipsa reliqui)  
 Per connubia nostra, per inceptos Hymenæos,  
 Si bene quid de te metui, fuit aut tibi quicquam  
 Dulce meum; misere domus, labentis, & istam  
 Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.  
 Te propter Libycæ gentes, Nomadumque tyranni  
 Odere: insensu Tyrii: te propter eundem  
 Extinctus pudor, & qua sola sidera adibam,  
 Fama prior, cui me moribundam deseris hospes?  
 Hoc solum nomen quoniam de conjugē restat.  
 Quid moror? an mea Pygmalion dum mœnia frater  
 Destruat? aut captam ducat Gerulus Jarbas?  
 Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset  
 Ante fugam soboles: si quis mihi parvulus aula  
 Luderet Æneas, qui te tantum ore referret:  
 Non equidem omnino capta, ac deserta viderer.

Dixerat. Ille Jovis monitis immota tenebat  
 Lumina, & obnoxius curam sub corde premebat.  
 Tandem pauca refert. Ego te, quæ plurima fando  
 Enumerare vales, nunquam, regina, negabo  
 Promeritam: nec me meminisse pigebit Elisæ,  
 Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.  
 Pro re pauca loquar. Nec ego hanc abscondere furto  
 Speravi, ne finge, fugam: nec conjugis unquam  
 Præterendi tædas, aut hæc in fœdera veni.  
 Me si fata meis paterentur ducere vitam  
 Auspiciis, & sponte mea componere curas:  
 Urbem Trojanam primùm, dulcesque meorum  
 Reliquias colerem, & Priami testa alta manerent:  
 Et recidiva manu posuisset Pergama victis.  
 Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,  
 Italiam Lyciæ jussere capessere sortes.  
 Hic amor, hæc patria est. si te Carthaginis arces  
 Phœnissam, Libycæque aspectus detinet urbis:  
 Quæ tandem, Aufonias Teucros considerare terra,  
 Invidia est? & nos fas extera quærere regna.  
 Me patris Anchisæ, quoties humentibus umbris  
 Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt,  
 Admonet in somnis, & turbida terret imago:  
 Me puer Ascanius, capitisque injuria chari,  
 Quem regno Hesperis fraudo, & fatalibus arvis.  
 Nunc etiam interpretis divum, Jove missus ab ipso  
 (Testor utrumque caput) celestes mandata per auras  
 Detulit; ipse Deum manifesto in lumine vidi  
 Intransent muros, vocemque his auribus hausi.  
 Desine, meque tuis incendere, teque querelis:  
 Italiam non sponte sequor.  
 Talia dicentem jam dudum aversa tuetur,  
 Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat  
 Luminibus tacitis; & sic accensa profatur:  
 Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus author,  
 Perfide: sed duris genuit te cautibus horrens  
 Caucasus: Hyrcanæque admorunt ubera tigres.  
 Nam quid dissimulo? aut quæ me ad majora refero  
 Num fletu iugemuit nostro? num lumina flexit?

Num

Nil lacrymas vit  
 Quæ quibus am  
 Sic Sæu enius h  
 Numquam tuta  
 Excepi, & rep  
 Amillam el aller  
 Ita furis incen  
 Sic Lyciæ som  
 Interpret Divum  
 Ellicet is super  
 Pollicinat: neq  
 , sequere ita  
 Spero equidem  
 Supplicia hau  
 Ipe vocaturu  
 Et cum frigida  
 Omnibus umb  
 Audiam, & h  
 His medium d  
 Ægra fugit  
 Linquens mul  
 Dicere. Iulic  
 Marmoreo r  
 At pius A  
 lolando cup  
 Multa gemen  
 Iulla tamen I  
 Tum verò T  
 Deducunt  
 Frondearfo  
 Infabricata  
 Migrantes  
 Ac veluti  
 Cum pop  
 It nigrum  
 Convecta  
 Obnixè f  
 Castigan  
 Quis ti

Nū lacrymas victus dedit, aut miseratus amante est?  
 Quæ quibus ante feram? jamjam nec maxima Juno,  
 Nec Saturnius hæc oculis patet aspicit æquis.  
 Nusquam tuta fides. ejectum littore, egentem  
 Excepi, & regni demens in parte locavi:  
 Amissam classem, socios à morte reduxi:  
 Heu furiis incensa feror. nunc augur Apollo,  
 Nunc Lyciæ sortes, nunc & Jove missus ab ipso  
 Interpres Divum fert horrida jussa per auras.  
 Scilicet is superis labor est: ea cura quietos  
 Sollicitat: neque te teneo, neque dicta refello.  
 I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas.  
 Spero equidem mediis (si quid pia numina possunt)  
 Supplicia hausurum scopulis, & nomine Dido  
 Sæpe vocaturum. sequar atris ignibus absens:  
 Et cum frigida mors anima seduxerit artus,  
 Omnibus umbra locis adero. dabis improbe pœnas.  
 Audiam, & hæc Manes veniet mihi fama sub imos.  
 His medium dictis sermonem abruptum, & auras  
 Ægra fugit, sequæ ex oculis avertit, & aufert,  
 Linqvens multa metu cunctantem, & multa parentem  
 Dicere. suscipiunt famulæ, collapsaque membra  
 Marmoreo referunt thalamo, stratisque reponunt.  
 At pius Æneas, quanquam lenire dolentem  
 Solando cupit, & dictis avertere curas,  
 Multa gemens, magnoque animū labefactus amore:  
 Jussa tamen Divum exequitur, classemque revisit.  
 Tum verò Teucris incumbunt, & littore celsas  
 Deducunt toto naves: natat uncta carina.  
 Frondentesque ferunt remos, & robora sylvis  
 Infabricata, fugæ studio.  
 Migrantes cernas, totaque ex urbe ruentes,  
 Ac veluti ingentem formicæ fartis acervum  
 Cum populant, hyemis memores, lectoque reponunt.  
 It nigrum campis agmen, prædamque per herbas  
 Convectant calle angusto: pars grandia trudunt  
 Obnixè frumenta humeris: pars agmina cogunt,  
 Castigantq; moras: opete omnis semita servet.

Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sensus?

Quo-

Quosve dabas gemitus, cum littora fervere late  
 Perspiceres atque ex summa, totumque videres  
 Miseri ante oculos tantis clamoribus æquor?  
 Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?  
 Ire iterum in lacrymas, iterum tentare precando  
 Cogitur, & supplex animos submittere amanti:  
 Ne quid inexpertum, frustra moritura, relinquat,  
 Anna, vides toto properari littore circum;  
 Undique convenere: vocat jam carbasus auras;  
 Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.  
 Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,  
 Et perferre soror potero. miseræ hoc tamen unum  
 Exequere Anna mihi, solam nam perfidus ille  
 Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus;  
 Sola viri molles aditus, & tempora noras.  
 I soror, atque hostem supplex affare superbum.  
 Non ego cum Danais Trojanam excindere gentem  
 Aulide juravi, classemve ad Pergama misi;  
 Nec patris Anchisæ cineres, Manesve revelli.  
 Cur mea dicta negat duras dimittere in aures?  
 Quod nixit extremum hoc miseræ det munus amanti;  
 Expectet facilemque fugam, ventosque ferentes.  
 Non jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro,  
 Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinquat.  
 Tempus inane peto, requiem, spatiumque furori,  
 Dum mea me victam doceat fortuna dolere.  
 Extremam hanc oro veniam (miserere sororis)  
 Quam mihi cum dederis, cumulatâ morte relinquâ.

Talibus orabat; talisque miserima fletus  
 Fertque refertque soror, sed nullis ille movetur  
 Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.  
 Fata obstant, placidâque viri Deus obstruit aures.  
 Ac veluti annosam valido cum robore quercum  
 Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc  
 Evuere inter se certant; ite stridor, & alie  
 Consternunt terram concusso stipite frondes.  
 Ipsa hæret scopulis, & quantum vertice ad auras  
 Ætherias, tantum radice in Tartara tendit.  
 Haud focus assiduis hinc, atque hinc vocibus heros

Tunditur: & magno præsentit pectore curas,  
 Mens immota manet; lacrymæ voluntur inanes.  
 Tum verò infelix fatis exterrita Dido  
 Mortem orat: tædet cæli convexa tueri,  
 Quò magis inceptum peragat, lucemque relinquat:  
 Vidit: turicremis cum dona imponeret aris.  
 (Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,  
 Fusaq; in obscenum se vertere vina cruorem.  
 Hoc visum nulli: non ipsi effata sorori.  
 Præterea fuit in testis de marmore templum  
 Conjugis antiqui, miro quod honore colebat,  
 Velleribus niveis, & festa fronde revinctum.  
 Hinc exauditi voces, & verba vocantis  
 Visa viri, nox cum terras obscura teneret:  
 Solaq; culminibus ferali carmine hubo  
 Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces.  
 Multaq; præterea vatam prædicta priorum  
 Terribili monitu horrificant: agit ipse furentem  
 In somnis ferus Æneas; semperque relinqui  
 Sola sibi, semper longam incomitata videtur  
 Ire viam, & Tyrios deserta quærere terra.  
 Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,  
 Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas:  
 Aut Agamemnonius scenis agitated Orestes  
 Armatam facibus matrem, & serpentibus atris  
 Cum fugit; ultricesque sedent in limine Diræ.  
 Ergo ubi concepit furias evicta dolore,  
 Decrevitque mori: tempus secum ipsa, modumque  
 Exigit; & mæstam dictis aggressa sororem,  
 Consilium vultu tegit, ac spem fronte serenas.  
 Inveni germana viam, gratatæ sorori,  
 Quæ mihi reddat eum, vel eo me solvat amantem.  
 Oceani finem juxta, solemque cadentem  
 Ultimus Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas  
 Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.  
 Hinc mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos,  
 Hesperidum templi custos, epulasque Draconi  
 Quæ dabat, & sacros servabat in arbore ramos.  
 Spargens humida mella, soposiferumque pavaver.

Hæc

Tun-

Hæc se carminibus promittit solvere mentes,  
 Quas velit; ast aliis duras immittere curas;  
 Sistere aquam fluviis, & vestere sidera retrò;  
 Nocturnosque ciet Manes: mugire videbis  
 Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.  
 Testor chara Deos, & te germana, tuumque  
 Dulce caput, magicas invitam accingier artes,  
 Tu secreta pyram recto interiore sub auras  
 Frige, & arma viri thalamo quæ fixa reliquit  
 Impius, exuviasque omnes, lectumque jugalem,  
 Quo perii, superæque onas: abolere nefandi  
 Cuncta viri monumenta jubet, monstratque sacerdos.  
 Hæc effata silet: simul occupat ora.  
 Non tamen Anna novis prætexere funera sacris  
 Germanam credit, nec tantos mente furores  
 Concipit, aut graviora timet; quàm morte Sichæi.  
 Ergo iussa parat.

At regina pyra penetrati in sede sub auras  
 Erecta ingenti, rædis, atque ilice secta,  
 Intenditque locum festis, & fronde coronat  
 Funera; super exuvias, ensesque relictum,  
 Effigiemque toro locat, haud ignata futuri.  
 Stant aræ circum, & crines effusa sacerdos  
 Ter centum tonat ore Deos, Erebumque, Chaosque  
 Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora  
 Sparferat, & latices simulatos fontis Averni  
 Falcibus, & messæ ad Lunam quæruntur aheni.  
 Pubentes herbaræ, nigri cum lacte veneni:  
 Quæruntur, & nascentis equi de fronte revulsus,  
 Et matri præreptus amor.

Ipsa mola, manibusque piis altaria juxta  
 Unum exuta pedem vinclis: in veste recincta  
 Testatur moritura Deos, & conscia fati  
 Sidera: tum si quod non æquo scedere amantes  
 Curæ numen habet, justumque, memorque precatur.  
 Nox erat, & placidum carpebant fessa sopore  
 Corpora per terras: silvæque, & sæva quierant  
 Æquora: cum medio voluuntur sidera lapsu,  
 Cum tacet omnis ager: pecudes, piæque volucres.

Quæ-

Quæque lacus latè liquidos, quæque aspera dumis  
 Rura tenent, somno positæ sub nocte silenti  
 Lenibant curas, & corda oblita laborum.  
 At non infelix animi Phœnissa: nec unquam  
 Solvitur in somnos, oculisque, aut pectore noctem  
 Accipit: ingeminant curæ, rursusque resurgens  
 Sævit amor: magnoque irarum fluctuat æstu,  
 Sic adè insistit, secumque ita corde volutat:  
 En quid agam? rursusne procos irrita priores  
 Experiar? Nomadumque peram connubia supplex,  
 Quos ego sum toties jam dedignata maritos?  
 Iliacas igitur classes, atque ultima Teucrum  
 Iussa sequar, quæne auxilio iuvat ante levatos?  
 Et bene apud memores veteris stat gratia facti?  
 Quis me autem (fac velle) sinet? ratibusque superbis  
 Irrisam accipiet? nescis, heu, perditam, necdum  
 Laomedontæ sentis perjuriam gentis?  
 Quid tum? sola fuga nautas comitabor ovantes?  
 An Tyriis, omnique manu stipata meorum  
 Insequar? & quos Sidonia vix urbe revelli,  
 Rursus agam pelago? & ventis dare vela jubebo?  
 Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem.  
 Tu lactymis evicta meis, tu prima furentem  
 His germana malis oneras, atque obicis hosti.  
 Non servata fides cineri promissa Sichæo?  
 Tantos illa suo rumpebat pectore questus.  
 Æneas celsa in puppi, jam certus eundi  
 Carpebat somnos, rebus jam rite paratis.  
 Huic se forma Dei vultu redeuntis eodem  
 Obtulit in somnis, rursusque ita visa monere est,  
 Omnia Mercurio similis, vocemque, coloremque,  
 Et crines flavos, & membra decora juventæ:  
 Nate dea, potes hoc sub casu ducere somnos?  
 Nec, quæ circumstet te deinde pericula, cernis  
 Demens? nec Zephyros audis spirare secundos?  
 Illa dolos, dirumque nefas in pectore versat  
 Certa mori, varioque irarum fluctuat æstu:  
 Nunc

Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas;  
 Jam mare turbati trabibus, sævasque videbis  
 Collucere faces, jam fervere littora flammis,  
 Si te his attigerit terris Aurora morantem.  
 Eja age, rumpe moras: variam, & mutabile semper  
 Fæmina. sic fatus nocti se immiscuit atræ.  
 Tum verò Æneas, subitis exterritus umbris,  
 Corripit è somno corpus, sociosque fatigat.  
 Præcipientes vigilate viri, & confidite transtris:  
 Solvite vela citi. Deus æthere missus ab alto  
 Festinare fugam, tortosque incidere funes  
 Ecce iterum stimulat. sequimur te, sancte Deorum,  
 Quisquis es, imperioque. iterum paremus ovantes:  
 Ad sis ó, placidusque juves, & sidera cælo  
 Dextra feras. dixit: vaginaq; eripit ensem  
 Fulmineum, strictoque ferit retinacula ferro:  
 Idem omnes simul ardor habet, rapiuntq; ruuntq;  
 Littora deserere: latet sub classibus æquor.  
 Annixi torquent spumas, & cætula verrunt.

Et jam prima novo spargebat lumine terras  
 Tithoni croceum linquens Aurora cubile.  
 Regina è speculis, ut primùm albescere lucem  
 Vidit, & æquatis classem procedere velis:  
 Littoraque, & vacuos sensit sine remige portus:  
 Terque, quaterque manu pectus percussa decorum:  
 Flaventesque abscissa comas: Proh Jupiter, ibi  
 Hic, ait, & nostris illuserit advena regnis?  
 Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?  
 Deripientque rates alii navalibus? ite:  
 Ferte citi flammis: date vela: impellite remos.  
 Quid loquar? aut ubi sum? quæ mentē insania mutat?  
 Infelix Dido nunc te fata impia tangunt.  
 Tum decuit, cum sceptrâ dabas. en dextra, fidesq;  
 Quem secum patrios ajunt portare Penates:  
 Quem subiisse humeris confectum ætate parentem?  
 Non potuit abreptum divellere corpus, & undis  
 Spargere? non socios, non ipsum absumere ferro  
 Ascanium? patriisque epulandum apponere mensis?  
 Verum anceps pugnae fuerat fortuna. fuisset,

Quem

Quem metui moritura? faces in castra tulissem,  
 Implessemque foros flammis: natumque, patremque  
 Cum genere extinxem: memet super ipsa dedissem.  
 Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras:  
 Tuque harum interpres curarum, & conscia Juno,  
 Nocturnisque Hecate triviis ululara per urbes,  
 Et diræ ultices, & dii morientis Elisæ,  
 Accipite hæc: meritumque malis advertite numen,  
 Et nostras audite preces. si tangere portus  
 Infandum caput, ac terris adnare necesse est;  
 Et si fata Jovis poseunt, hic terminus hæret:  
 At bello audacis populi vexatus & armis,  
 Finibus extorris, complexu avulsus Jûli,  
 Auxilium imploret, videatque indigna suorum  
 Funera: nec cum se sub leges pacis iniquæ  
 Tradiderit, regno, aut optata luce fruatur:  
 Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.  
 Hæc precor, hæc vocæ extremâ cum sanguine fundo.  
 Tum vos, ô Tyrii, stirpem, & genus omne futurum  
 Exerceat odiis, cinerique hæc mittite nostro  
 Mœnæ. nullus amor populis, nec fœdera sunt.  
 Exoriate aliquis nostris ex ossibus ultor,  
 Qui face Dardanio, ferroque sequare colonos,  
 Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires;  
 Littora litoribus contraria, fluctibus undas  
 Imprecor, atma armis: pugnent ipsique nepotes.

Hæc ait: & patres animum versabat in omnibus,  
 Invisam quærens quàm primùm abrupte lucem.  
 Tum breviter Barcen nutricem affata Sichæi,  
 (Namque suam patria antiqua cinis ater habebat)  
 Annam, chara mihi nutrix, huc siste sororem:  
 Dic corpus properet fluviali spargere lympha,  
 Et pecudes secum, & monstrata piacula ducat:  
 Sic veniat. tuque ipsa pia tege tempore vitta:  
 Sacra Jovi Stygio, quæ rite incepta paravi,  
 Perficere est animus, finemque imponere curis,  
 Dardanioque rogam capitis permittere flammæ.  
 Sic ait: illa gradum studio celerabat anili.

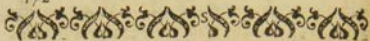
At trepida, & cœptis immanibus effera Dido

Sanguineam volvens aciem, maculisque trementes  
 Interfusa genas, & pallida morte futura,  
 Interiora domus irrumpit limina, & altos  
 Conscendit furibunda rogos, ensesque recludit  
 Dardaniam, non hos quæsitum munus in usus.  
 Hic postquam Iliacas vestes, notumque cubile  
 Conspexit, paulum lacrymis & mente morata,  
 Incubuitque thoro, dixitque novissima verba:  
 Dulces exuviæ, dum fata, deusque sinebant,  
 Accipite hanc animam, meque his exolvite curis.  
 Vixi, & quem dederat cursum fortuna, peregi:  
 Et nunc magna mei sub terras ibit imago.  
 Urbem præclaram statui: mea mœnia vidi:  
 Ulta virum, pœnas inimico à fratre recepi:  
 Felix, heu nimium felix, si litora tantum  
 Nunquam Dardaniæ retigissent nostra carinæ.  
 Dixit: & os impressa thoro: Moriemur inultæ?  
 Sed moriamur, ait: sic, sic juvat ire sub umbras.  
 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto  
 Dardanus, & nostræ secum ferat omnia mortis.  
 Dixerat, atque illam mediâ inter talia ferro  
 Collapsam aspiciunt comites, ensesque cruore  
 Spumantem, sparsasque manus, et clamor ad alta  
 Atria: concussam bacchatur fama per urbem.  
 Lamentis, gemituque, & fœmineo ululatu  
 Testa fremunt, resonat magis plangoribus æther.  
 Non aliter, quam si immixtis ruat hostibus omnis  
 Carthago, aut antiqua Tyros, flammæque furentes  
 Culmina perque hominû volvantur, perque Deorû.  
 Audiit exanimis, trepidoque exterrita cursu,  
 Unguibus ora soror sedans & pectora pugnis,  
 Per medios ruit, ac morientem nomine clamat,  
 Hoc illud, germana, fuit? me fraude petebas?  
 Hoc rogos iste mihi, hoc ignes, aræque parabant?  
 Quid primum deserta quaras? comitemne sororem  
 Sprevisti moriens? eadem me ad fata vocasses:  
 Idem ambas ferro dolor, atque eadem hora tulisset.  
 His etiam struxi manibus, patriosque vocavi  
 Voce Deos, si te ut posita, crudelis abessem?

Exstincti

Exstincti te, meque soror, populumque, patresque  
 Sidonios, urbemque tuam, date, vulnera lymphis  
 Abluam, & extremus si quis super halitus errat,  
 Ore legam, sic fata, gradus evaserat altos,  
 Semianimemque sinu germanam amplexa fovebat  
 Cum gemitu, atque atros siccabat veste cruores,  
 Illa graves oculos conata attollere, rursus  
 Deficit: infixum stridet sub pectore vulnus.  
 Ter sese attollens, cubitoque innixa levavit:  
 Ter revoluta thorax est, oculisque errantibus alto  
 Quæsit cælo lucem, ingemuitque reperta.  
 Tum Juno omnipotens longum miserata dolorem,  
 Difficilesque abitus, Irim demisit Olympo,  
 Quæ luctantem animam, nexosque resolveret artus.  
 Nam quia nec fato, merita nec morte peribat,  
 Sed misera ante diem, subitoque accensa furore:  
 Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem  
 Abstulerat, Strygioque caput damnaverat Orco.  
 Ergo Iris croceis per cælum roseida pennis,  
 Mille trahens varios adverso sole colores,  
 Devolat, & supra caput astitit, hunc ego Diti  
 Sacrum iussa fero, teque isto corpore solvo.  
 Sic ait, & dextra crinem secat. omnis & unâ  
 Dilapsus calor, atque in ventos vita recessit.





P U B.

# VIRGILII

## MARONIS

### ÆNEIDOS

L I B E R V.

A R G U M E N T U M.

*In Siculas iterum terras fortuna reducit  
Æneam: tumuloque patris persolvit honorem.  
Tum cogit naves incendere Troadas Iris.  
Trocs ibi relinquunt socios. Venus anxia placat  
Neptunum. Somnus Palinurum mergit in undis.*

Interea medium Æneas jam classe te-  
nebat

**I** Certus iter, fluctusque atros Aquilo-  
ne secabat:

Mœnia respiciens, quæ jam infelicis  
Elisæ

Collucent flammis, quæ tantum accendit ignem

Causa later, duri magno sed amore dolores

Polluto, notumque furens quid femina possit,

Triste per augurium Teucrorum pectora ducunt.

Ut pelagus tenuere rates, nec jam amplius ulla

Occurrit tellus, maria undique, & undique cœlum:

Olli cæruleus supra caput astitit imber,

Noctē, hyememq; ferens: & inhorruit unde tenebris.

Ipse gubernator puppi Palinurus ab alta:

Hæc

Heu quidnam tanti cinxerunt aethera nimbi ?  
 Quidve, Pater Neptune, paras ? sic deinde loquutus,  
 Colligere arma jubet, validisque incumbere remis :  
 Obliquatque sinus in ventum, ac ralia fatur :  
 Magnanime Ænea, non, si mihi Jupiter auctor  
 Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo.  
 Mutati transversa fremunt, & vespere ab atro  
 Consurgunt venti : atque in nubem cogitur aër.  
 Nec nos obniti contra, neque tendere tantum  
 Sufficimus, superat quoniam fortuna, sequamur :  
 Quoque vocat, vertamus iter. nec litora longè  
 Fida reor fratetna Erycis, portusque Sicanos :  
 Si modò rite memor servata remeator astra.  
 Tum pius Æneas : equidem sic poscere ventos  
 Jamdudum, & frustra cerno te tendere contrâ.  
 Flecte viam velis. an sit mihi gratior ulla,  
 Quoque magis seilas optem dimittere naves,  
 Quàm quæ Dardanium tellus mihi servat Acestem ;  
 Et patris Anchisæ gremio complectitur ossa ?  
 Hæc ubi dicta, perunt portus, & vela secundi  
 Intendunt Zephyri ; fertur cita gurgite classis,  
 Et tandem læti notæ advertuntur aenæ.  
 At procul excelso miratus vertice montis  
 Adventum, sociasque rates, occurrit Acestes,  
 Horridus in jaculis, & pelle Libystidis urfa :  
 Troïa Criniso conceptum flumine mater  
 Quem genuit, veterum non immemor ille parentum  
 Gratatur reduces, & gaza lætus agresti  
 Excipit, ac fessos opibus solatur amicis.  
 Postera cum primo stellas oriente fugarat  
 Clara dies, socios in cœtum litore ab omni  
 Advocat Æneas, tumulique ex aggere fatur :  
 Dardanidæ magni, genus alto à sanguine divûm,  
 Annus exactis completur mensibus orbis,  
 Ex quo reliquias, divinique ossa parentis  
 Condidimus terra, mœstasque sacravimus aras.  
 Jamque dies (ni fallor) adest, quem semper acerbum,  
 Semper honoratum (sic dii voluistis) habebō.  
 Hunc ego Getulis agerem si Syrtibus exul,

Heu

H 3

Argo-

Argolicove mari deprensus & urbe Mycenæ :  
 Annua vota rament, solemnesque ordine pompas  
 Exsequeret, struetemque suis altaria donis.  
 Nunc ultro ad cineres ipsius & ossa parentis  
 (Haud equidem sine mente reor, sine numine divum)  
 Adsumus, & portus delati intramus amicos.  
 Ergo agite, & cuncti lætum celebremus honorem :  
 Poscamus ventos, atque hæc mea sacra quotannis  
 Urbe velit posita templis sibi ferre dicatis.  
 Bina bouum vobis Troja generatus Acestes  
 Dat numero capita in naves. adhibete Penates  
 Et patrios epulis, & quos colit hospes Acestes.  
 Præterea, si nona diem mortalibus alium  
 Aurora extulerit, radiisque retexerit orbem,  
 Prima citæ Teucris ponam certamina classis ;  
 Quique pedum cursu valet, & qui viribus audax ;  
 Seu crudo fudit pugnam committere cæstu :  
 Aut jaculo incedit melior, levibusque sagittis ;  
 Cuncti adsint, meritaque expectent præmia palmæ.  
 Ore favete omnes, & cingite tempora ramis.  
 Sic fatus, velat materna tempora myrto.  
 Hoc Helymus facit, hæc ævi maturus Acestes,  
 Hoc puer Ascanius : sequitur quos cætera pubes.  
 Ille è concilio multis cum millibus ibat  
 Ad tumulum, magna medius comitante caterva.  
 Hic duo rite mero libans carchesia Baccho  
 Fundit humi, duo lacte novo, duo sanguine sacro,  
 Purpureosque jacit flores, ac talia fatur :  
 Salve, sancte parens, iterum salvete, recepti  
 Nequicquam cineres animæque umbræq; paternæ,  
 Non licuit fines Italos fataliaque arva,  
 Nec tecum Ausonium, quicumque est, quærere Tibrim,  
 Dixerat hæc : adytis cum lubricus anguis ab imis  
 Septem ingens gyros, septena volumina traxit,  
 Amplexus placide tumulum, lapsusque per aras :  
 Cæuleæ cui terga notæ, maculosus & auro  
 Squamam incendebat fulgor. ceu nubibus arcus  
 Mille trahit varios adverso sole colores.  
 Obstupuit visu Æneas : ille agmine longo  
 Tandem

Tandem in  
 Libanoque  
 Successit ru  
 Hoc magis  
 Incertus g  
 Esse putet.  
 Torque su  
 Vineaque su  
 Anchisæ m  
 Nec non &  
 Dona feru  
 Ordine ab  
 Subjiciunt  
 Exspecta  
 Auroram P  
 Tamaque fin  
 Evictat. In  
 Vidari Æne  
 Munera prin  
 In medio :  
 Et palmæ, p  
 Perfusa ve  
 Et ruba com  
 Prima pare  
 Quatuor ex  
 Velocem M  
 Ingenemque  
 Uobis opus  
 Impellunt  
 Gergisibique  
 Centauro  
 Cærulea :  
 Est procul  
 Litora, q  
 Fluctibus  
 Tranquill  
 Campus,  
 Hic viride  
 Constituit

Tandem inter pateras & levia pocula serpens,  
 Libavitque dapes, rursusque innoxius imo  
 Successit tumulo, & depasta altaria liquit.  
 Hoc magis inceptos genitori instaurat honores,  
 Incertus geniumne loci, famulumne parentis  
 Esse putet. cædit quinas de more bidentes,  
 Totque sues, totidem nigrantes terga iuencos:  
 Vinaque fundebat pateris, animamque vocabat  
 Anchisæ magni, manesque Acheronte remissos.  
 Nec non & socii, quæ cuique est copia læti  
 Dona ferunt, onerantque aras, mastrantq; iuencos.  
 Ordine ahena locant alii, fusi que per herbam  
 Subiiciunt verubus prunas, & viscera torrent.

Exspectata dies aderat, nonamque serena  
 Auroram Phaëtonis equi jam luce vehebant:  
 Famaque finitimos & clari nomen Aestæ  
 Excierat. læto complebant litora cœtu  
 Visuri Æneadas; pars & certare parati.  
 Munera principio ante oculos, circoque locantur  
 In medio: sacri tripodes, viridesque coronæ,  
 Et palmæ, pretium victoribus, armaque & ostro  
 Perfusæ vestes, argenti aurique talenta.  
 Et tuba commissos medio canit aggere ludos.  
 Prima pares ineunt gravibus certamina remis  
 Quatuor ex omni delectæ classe carinæ.  
 Velocem Mnestheus, genus à quo nomine Memmi:  
 Ingentemque Gyas ingenti mole Chimæram,  
 Urbis opus: triplici pubes quam Dardana versu  
 Impellunt: terno consurgunt ordine remi.  
 Sergestusque, domus tenet à quo Sergia nomen,  
 Centauro invehitur magna: Scyllaque Cloanthus  
 Cærulea: genus unde tibi Romane Cluenti.  
 Est procul in pelago saxum, spumantia contra  
 Litora, quod tumidis submersum tunditur olim,  
 Fluctibus hyberni condunt ubi sidera Cori:  
 Tranquilto silet, immotaque attollitur unda  
 Campus, & apricis statio gratissima mergis.  
 Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam  
 Constituit, signum nautis, pater: unde reverti

Scirent, & longos ubi circumflectere cursus.  
 Tum loca sorte legunt: ipsique in puppibus auro  
 Ductores longè effulgent, ostroque decori.  
 Cætera populea velatur fronde iuventus:  
 Nudatosque humeros oleo perfusa nitescit.  
 Considunt transtris, intentaque brachia remis  
 Intenti expectant signum: exultantia que haurit  
 Corda pavor pulsans, laudumque arrecta cupido.  
 Inde ubi clara dedit sonitum tuba, sinibus omnes  
 (Haud mora) prosilire suis: ferit æthera clamor  
 Nauticus: addictus spumant freta versa lacertis.  
 Infindunt pariter sulcos: rotumque dehiscit  
 Convulsam remis, rostris stridentibus æquor.  
 Non tam præcipites bijugo certamine campum  
 Corripuerit, ruuntque effusi carcere currus:  
 Nec sic immissis aurigæ undantia lora  
 Concussere jugis, pronique in verbera pendent.  
 Tum plausu fremituque virum, studiisque faventum  
 Consonat omne nemus: vocemque inclusa volutant  
 Litora: pulsati colles clamore resultant.  
 Effugit ante alios, primusque elabitur undis  
 Turbâ inter, fremituq; Gyas, quæ deinde Cloanthus  
 Consequitur melior remis, sed pondere pinus  
 Tarda tenet. post hos æquo discrimine Pristis  
 Centaurusque locum tendunt superate priorem.  
 Et nunc Pristis abit, nunc victam præterit ingens  
 Centaurus: nunc unâ ambæ, junctisque feruntur  
 Frontibus, & longè sulcant vada salsa carinæ.  
 Jamque propinquabant scopulo, metâque tenebant,  
 Cum princeps medioque Gyas in gurgite victor  
 Restorem navis compellat voce Menœren:  
 Quò tantum mihi dexter abis? huc dirige cursum:  
 Litus ama, & lævas stringat sine palmula cantes:  
 Altum alii teneant. Dixit: sed cæca Menœres  
 Saxa timens, proram pelagi detorquet ad undas.  
 Quò diversus abis? iterum, pete saxa, Menœte,  
 Cum clamore Gyas revocabat: & ecce Cloanthum  
 Respicit instantem tergo, & propiora tenentem,  
 Ille inter navemque Gyæ, scopulosque sonantes  
Radit

Radit ites larvum interior, subitusque priorem  
 Præterit: & metis tenet æquora tuta relictis.  
 Tum vero exarsit juveni dolor ossibus ingens:  
 Nec lacrymis caruere genæ, segnemque Menæten;  
 Oblitus decorisque sui sociumque salutis,  
 In mare præcipitem puppi deturbat ab alta.  
 Ipse gubernaculo rector subit, ipse magister,  
 Hortaturque viros, clavumque ad litora torquet,  
 At gravis ut fundo vix tandem redditus imo est  
 Jam senior, madidaque fluens in veste Menætes,  
 Summa petit scopuli, siccaque in rupe resedit.  
 Illum & labentem Teucris, & risere natantem,  
 Et falsos rident revomentem pectore fluctus.  
 Hic læta extremis spes est accensa duobus,  
 Sergesto Mnestheoque, Gyan superare morantem.  
 Sergestus capit ante locum, scopuloque propinquat:  
 Nec rota tamen ille prior præeunte carina:  
 Parte prior, partem costis premit æmula Pristis.  
 At media socios incedens nave per ipsos  
 Hortatur Mnestheus: Nunc, nunc iasurgite remis  
 Hæctorei socii, Trojæ quos sorte suprema  
 Delegi comites: nunc illas promite vires,  
 Nunc animos, quibus in Getulis Syrtibus usi,  
 Ionioque mari, Malææque sequacibus undis.  
 Non jam prima peto Mnestheus: neq. vincere certo:  
 (Quamquam ô) sed superent, quibus hoc Neptune,  
 dedisti.  
 Extremos pudeat rediisse. hoc vincite cives,  
 Et prohibete nefas. Olli certamine lummo  
 Procumbunt. vastis tremis icibus ærea puppis:  
 Subtrahiturque solum. Tum creber anhelitus artus,  
 Aridaque ora quatit, sudor fluit undique rivis.  
 Attulit ipse vitis optatum casus honorem.  
 Namq. furens animi, dum proram ad saxa suburget  
 Interior, spatioso subit Sergestus iniquo;  
 Infelix saxis in procurrentibus hæsit.  
 Concussæ cautes, & acuto in murice remi  
 Obnixi crepuere, illisæque prora pendit.  
 Consurgunt nautæ, & magno clamore morantur:

Ferratasque fudes, & acuta cuspide contos  
 Expediunt, fractosque legunt in gurgite remos.  
 At lætus Mnestheus, successuque acrior ipso,  
 Agmine remorum celeri, ventisque vocatis,  
 Prona petit maria, & pelago decurrit aperto.  
 Quales spelunca subito commota columba,  
 Cui domus, & dulces latebroso in pumice nidi,  
 Fertur in arva volans, plausumq; exterrita pennis  
 Dat testo ingentem: mox aëre lapsa quieto  
 Radit iter liquidum, celeres neque commovet alas.  
 Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat ultima Pristis  
 Æquora; sic illam fert impetus ipse volantem,  
 Et primum in scopulo luctantem deserit alto  
 Sergestum, brevibusque vadis, frustra que vocantem  
 Auxilia, & fractis discentem currere remis.  
 Inde Gyan, ipsamque ingenti mole Chimæram  
 Consequitur, cedit, quoniam spoliata magistro est,  
 Solus jamque ipso superest in fine Cloanthus:  
 Quem petit, & summis adnixus viribus urget.  
 Tum vero ingeminat clamor; cunctiq; sequentem  
 Instigant studiis: resonat clamoribus æther.  
 Hi proprium decus, & partum indignantur honorem  
 Ni teneant: vitamque volunt pro laude pacisci.  
 Hos successus alit; possunt, quia posse videntur.  
 Et fors æquatis cepissent præmia rostris,  
 Ni palmas ponto tendens utrasque Cloanthus,  
 Fudisset preces, divoique in vota vocasset.  
 Dii, quibus imperium pelagi, quorum æquora curro,  
 Vobis Lætus ego hoc candentem in litore tantum  
 Constituam ante aras voti reus, extaque saldos  
 Porriciam in fluctus, & vina liquentia fundam.  
 Dixit, eumque imis sub fluctibus audit omnis  
 Nereïdum, Phoreique chorus, Panopæaque virgo:  
 Et pater ipse manu magna Fortunus euntem  
 Impulit: illa Noto citius, voluctique sagitta  
 Ad terram fugit, & portu se condidit alto.  
 Tum satus Anchisa, cunctis ex more vocatis,  
 Victorem magna præconis voce Cloanthum  
 Declarat, viridique advelat tempora lauro:

Munc-

Manque  
 Vique, &  
 Ipsi præcipi  
 Vitori chl  
 Turpura  
 Intextu  
 Veloces  
 Acer, an  
 Sublimem  
 Longe vi  
 Custodes  
 At, quid  
 Levibus  
 Loricam  
 Victor, ap  
 Donat habe  
 Vix illam  
 Multipl  
 Demoleus  
 Tertia de  
 Cymbiaq  
 Jamque ad  
 Puniceis  
 Cum save  
 Amillis re  
 Irifam  
 Qualis læp  
 Era quem  
 Seminece  
 Nequicoq  
 Tare bene  
 Arduus  
 Nexante  
 Tali rem  
 Vela fac  
 Sergestu  
 Servarar  
 Olli seri  
 Cella g

Muneraque in Naves ternos aptare juvenco,  
 Vinaque, & argenti magnum dat ferre talentum.  
 Iphis præcipuos ductoribus addit honores.  
 Victori chlamydem auratam quam plurima circum  
 Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit:  
 Intextusque puer frondosa regius Ida  
 Veloces jaculo cervos cursuque fatigat,  
 Acer, anhelanti similis: quem præpes ad Ida  
 Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.  
 Longævi palmas nequicquam ad sidera tendunt  
 Custodes, sævitque canum latratus in auras.  
 At, qui deinde locum tenuit virtute secundum,  
 Levibus huic hamis confertam, auroque trilicem  
 Loricam (quam Demoleo detraxerat ipse  
 Victor, apud rapidum Simoënta sub Ilio alto)  
 Donat habere viro, decus, & tutamen in armis.  
 Vix illam famuli Phegeus, Sagarisque ferebant  
 Multiplicem, connixi humeris: indutus at olim  
 Demoleus, cursu palantes Troas agebat.  
 Terria dona facit, geminos ex ære leberas,  
 Cymbiaque argento perfecta, atque aspera signis.  
 Jamque adeo donati omnes, opibusque superbi,  
 Puniceis ibant evincti tempora tæniis:  
 Cum saxo è scopulo multa vix arte revulsus,  
 Amissis remis, atque ordine debilis uno,  
 Irrisam sine honore ratem Sergestus agebat.  
 Qualis sæpe viæ deprensus in aggere serpens,  
 Ærea quem obliquum rota transit, aut gravis ictu  
 Seminecem liquit saxo, lacerumque viator,  
 Nequicquam longos fugiens dat corpore tortus,  
 Parte ferox, ardensque oculis, & sibila colla  
 Arduus attollens; pars vulnere clauda retentat  
 Nexantem nodis, seque in sua membra plicantem.  
 Tali remigio navis se tarda movebat,  
 Vela facit tamen, & plenis subit ostia velis.  
 Sergestum Æneas promisso munere donat,  
 Servatam ob navem lætus, sociosque reductos.  
 Olli serva datur, operum haud ignara Minervæ,  
 Cressa genus Pholœ, geminique sub ubere nati.

Hoc pius Æneas misso certamine, tendit  
 Gramineum in cāpum, quē collibus undique curvis  
 Cingebant sylvæ, mediaque in valle theatri  
 Circus erat: quo se multis cum millibus heros  
 Confessu medium tulit, exstructoque resedit.  
 Hic qui fortè velint rapido contendere cursu,  
 Invitat precis animos, & præmia ponit.  
 Undique conveniunt Teuceri, mistique Sicani:  
 Nisus, & Euryalus primi.

Euryalus forma insignis viridique juventa,  
 Nisus amore pio pueri. quos deinde sequutus  
 Regius egregia Priami de stirpe Diorez.  
 Hunc Salius simul, & Patron: quorum alter Acarnan,  
 Alter ab Arcadia, Tegeææ sanguine gentis.  
 Tum duo Trinacrii juvenes, Helymus, Panopuesque  
 Assueti sylvis, comites senioris Acestæ:  
 Multi præterea, quos fama obscura recondit.

Æneas quibus in mediis sic deinde loquutus:  
 Accipite hæc animis, lætaque advertite mentes:  
 Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.  
 Cnosia bina dabo levato lucida ferro  
 Spicula, cælatamque argento ferre bipennem.  
 Omnibus hic erit unus honos, tres præmia primæ  
 Accipient, flavaque caput nectentur oliva.  
 Primus equum phaleris insignem victor habeto:  
 Alter Amazoniam pharetram, plenamque sagittis  
 Threiciis, lato quam circum amplectitur auro  
 Balteus, & tereti subnectit fibula gemma.  
 Tertius Argolica hac galea contentus abito.

Hæc ubi dicta, locum capiunt: signoque repente  
 Corripiant spatia audito, limenque relinquunt  
 Effusi, nimbo similes: simul ultima signant.  
 Primus abit, longèque ante omnia corpora Nisus  
 Emicat, & ventis, & fulminis ocyoralis.  
 Proximus huic, longo sed proximus intervallo,  
 Insequitur Salius: spatio post deinde relicto  
 Tertius Euryalus.

Euryalumq; Helymus sequitur: quo deinde sub ipso  
 Ecce volat, calcemque terit jam calce Diorez,

Incum-

Incumbens  
 Tancan el  
 Jamque fe  
 Inven adv  
 Labitur  
 Fufus, h  
 Hic juven  
 Haud ten  
 Concidit  
 Non tam  
 Nam lele  
 Ille aut  
 Emicat  
 Prima ge  
 Post Hely  
 Hic corum  
 Prima par  
 Ercipunt  
 Tutatut  
 Gratior  
 Adjuvat  
 Qui sub  
 Ultima  
 Tum pa  
 Certa m  
 Meliceæ  
 Sic farus  
 Dat Sali  
 Hic Nis  
 Et re lap  
 Vigna  
 Ni me  
 Et sim  
 Turpi  
 Et cly  
 Nepe  
 Hoc j  
 Pò  
 Nunc

Incumbens humeris : spatia & si plura supersint,  
 Transeat elapsus prior, ambiguumque relinquat.  
 Jamque ferè spatio extremo, fessique sub ipsam  
 Finem adventabant : lævi cum sanguine Nisus  
 Labitur infelix, cæsis ut forè juvenis  
 Fusus, humum, viridesque super madefecerat herbas.  
 Hic juvenis jam victor ovans vestigia presso  
 Haud tenuit titubata solo : sed pronus in ipso  
 Concidit, immundoque simo, sacroque cruore.  
 Non tamen Euryali, non ille oblitus amorum.  
 Nam sese opposuit Salio per lubrica surgens.  
 Ille autem spissa jacuit revolutus arena.

Emicat Euryalus, & munere victor amici  
 Prima tenet, plausuque volat, fremituq; secundo.  
 Pòst Helymus subit. & nunc tertia palma Dioces.  
 Hic totum cavæ concessum ingentis, & ora  
 Prima patrum magnis Salius clamoribus implet :  
 Ereptumque dolo reddi sibi poscit honorem.  
 Tutatur favor Euryalum, lacrymæq; decoræ,  
 Grator & pulchro veniens in corpore virtus.  
 Adjuvat, & magna proclamat voce Dioces :  
 Qui subiit palmæ, frustra que ad præmia venit  
 Ultima, si primi Salio reddantur honores.  
 Tum pater Æneas : vestra, inquit, munera vobis  
 Certa manent pueri : & palmam mover ordine nemo.  
 Meliceat casum miserati insontis amici.  
 Sic fatus, tergum Getuli immane leonis  
 Dat Salio, villis onerosum, atque unguibus aureis.  
 Hic Nisus : si tanta, inquit, sunt præmia victis,  
 Et te lapsorum miseret : quæ munera Niso  
 Digna dabis, primam merui qui laude coronam ;  
 Ni me, quæ Salium, fortuna inimica tulisset ?  
 Et simul his dictis faciem ostentabat ; & udo  
 Turpia membra simo. risit pater optimus olli,  
 Et clypeum efferi jussit Didymaonis artes,  
 Neptuni sacro Danais de poste refixum.  
 Hoc juvenem egregium præstanti munere donat.

Pòst, ubi confecti cursus, & dona peregit :  
 Nunc si cui virtus, animusque in pectore præfens,  
 Adsit,

Adsit, & evictis attollat brachia palmis:  
 Sic ait; & geminum pugnae proponit honorem,  
 Victori velatum auro, vitrisque juvencum:  
 Ensem, atque insignem galeam, solatia victo.  
 Nec mora, continuo vastis cum viribus effert  
 Ora Dares, magnoque virum se murmure tollit:  
 Solus qui Paridem solitus contendere contra:  
 Idemque ad tumulum, quo maximus occubat Hector,  
 Victorem Buten immani corpore (qui se  
 Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat)  
 Perculit, & fulva moribundum extendit arena.

Talis prima Dares caput altum in praelia tollit.  
 Ostenditque humeros latos, alternaque jactat  
 Brachia protendens, & verberat ictibus auras.  
 Queritur huic alius: nec quisquam ex agmine tanto  
 Audet adire virum, manibusque inducere caestus.  
 Ergo alacris, cunctosque putans excedere pugna,  
 Æneæ stetit ante pedes: nec plura moratus,  
 Tum læva taurum cornu tenet, atque ita fatur:  
 Nate Dea, si nemo audet se credere pugnae,  
 Quis finis standi? quod me decet usque teneri?  
 Ducere dona jube. cuncti simul ore fremebant  
 Dardanidæ; reddique viro promissa juebant.

Hic gravis Entellum dictis castigat Acestes.  
 Proximus ut viridante toro confederat herbæ:  
 Entelle heroum quondam fortissime frustra,  
 Tantane tam patiens nullo certamine tolli  
 Dona sines? ubi nunc nobis Deus ille magister  
 Nequicquã memoratus Eryx? ubi fama per omnem  
 Trinacriam, & spolia illa tuis pendentia testis?  
 Ille sub hæc: non laudis amor, nec gloria cessit  
 Pulsa metu: sed enim gelidus tardante senecta  
 Sanguis hebet, frigentque effretæ in corpore vires.  
 Si mihi, quæ quondam fuerat, quaque improbus iste  
 Exultat fidens, si nunc foret illa juventa,  
 Haud equidem pretio inductus, pulchroque juvenco  
 Venissem; nec dona moror. sic deinde locutus,  
 In medium geminos immani pondere caestus  
 Projecit: quibus acer Eryx in praelia fuerus

Ferre manum, duroq; intendere brachia tergo.  
 Obstupuere animi, tantorum ingentia septem  
 Terga bouum plumbo infuto, ferroque rigeant.  
 Ante omnes stupet ipse Dares, longèq; recusat.  
 Magnanimusque Anchisiades & pondus, & ipsa  
 Huc illuc vinclorum immensa volumina versat.  
 Tum senior tales referebat pectore voces:  
 Quid, si quis cæstus, ipsius & Herculis arma  
 Vidisset, tristemque hoc ipso in littore pugnam?  
 Hæc germanus Eryx quondam tuus arma gerebat.  
 Sanguine cernis adhuc, sparsoq; infecta cerebro:  
 His magnum Alciden contra stetit: his ego suetus,  
 Dum melior vires sanguis dabat: æmula necdum  
 Temporibus geminis canebat sparsa senectus.  
 Sed si nostra Dares hæc Troius arma recusat,  
 Idque pio sedet Æneæ, probat auctor Acestes;  
 Æquemus pugnas; Erycis tibi terga remitto.  
 Solve metus, & tu Trojanos exue cæstus.

Hæc fatus, duplicem ex humeris rejecit amictum;  
 Et magnos membrorum artus, magna ossa, lacertosq;  
 Exiit, atq; ingens media consistit arena.  
 Tum fatus Anchisa cæstus pater extulit æquos;  
 Et paribus palmas amborum innexuit armis.  
 Constitit in digitos extemplò arctæ uterque:  
 Brachiaq; ad superas interritus extulit auras.  
 Abduxere retrò longè capita ardua ab ictu;  
 Immiscensq; manus manibus, pugnamque lacessunt.  
 Ille pedum melior motu, stetitq; iuventa;  
 Hic membris, & mole valens; sed tarda trementi  
 Genua labant; vastos quatit æger anhelitus artus,  
 Multa viri nequicquam inter se vulnera jactant;  
 Multa cavo lateri ingeminant, & pectore vastos  
 Dant sonitus; erratq; aures, & tempora circum  
 Crebra manus; duro crepitant sub vulnere malæ.  
 Stat gravis Entellus, nisq; immotus eodem,  
 Corpore tela modò, atque oculis vigilantibus exit.  
 Ille, velut celsam oppugnat qui molibus urbem,  
 Aut montana sedet circum castella sub armis,  
 Nunc hos, nunc illos aditus, omnemq; pererrat  
 Arte

Arte locum, & variis assultibus irritus urget,  
 Ostendit dextram insurgens Entellus, & altè  
 Extulit; ille ictum venientem à vertice velox  
 Prævidit, celerique elapsus corpore cessit.  
 Entellus vires in ventum effudit; & ultro  
 Ipse gravis, graviterque ad terram pondere vasto  
 Concidit; ut quondã cava concidit, aut Erymantho,  
 Aut Ida in magna radicitus eruta pinus,  
 Confurgunt studiis Teuceri, & Trinacria pubes;  
 It clamor cælo; primusque accurrit Acestes,  
 Æquævumq; ab humo miserans attollit amicum,  
 At non tardatus casu, neque territus heros,  
 Acrior ad pugnam redit; ab vim suscitatur ira.  
 Tum pudor incendit vires, & conscia virtus.  
 Præcipitemq; Daren ardens agit æquore toto,  
 Nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra,  
 Nec mora, nec requies; quàm multa grandine nimbi  
 Culminibus crepitant, sic densis ictibus heros  
 Creber utraque manu pulsatur, versaturque Dareta.

Tum pater Æneas producere longius iras,  
 Et scævire animis Entellum haud passus acerbis;  
 Sed finem imposuit pugnae; fessumque Dareta  
 Eripuit, mulcens dictis, ac talia fatatur;  
 Infelix, quæ tanta animum dementia cepit?  
 Non vires alias, conversa que numina sentis?  
 Cede Deo; dixitque, & prælia voce diremit.  
 Ast illum fidi æquales genua agræ trahentem,  
 Jactantemque utroque caput, crassumque cruorem  
 Ore ejectantem, mistosque in sanguine dentes,  
 Ducunt ad naves; galeamque, ensesque vocati  
 Accipiunt; palmam Entello, taurumq; relinquunt.  
 Hic victor superans animis, tauroque superbus;  
 Nate Dea, vosque hæc, inquit, cognoscite Teucris;  
 Et mihi quæ fuerint juvenili in corpore vires,  
 Et qua servetis revocatum à morte Dareta.

Dixit: & adversi contra stetit ora juveni.  
 Qui donum astabat pugnae, duosque reducta  
 Libravit dextra media inter cornua castus  
 Ardus; effractoque illisit in ossa cerebro.

Sternitur, exanimisq; tremens procumbit humi bos:  
 Ille super tales effudit pectore voces:  
 Hanc tibi Eryx meliorem animā pro morte Daretis  
 Persolvo; hic victor cæstus, artemque repono.  
 Protinus Æneas celeri certare sagitta  
 Invitat, qui fortè velint, & præmia ponit;  
 Ingentique manu malum de nave Seresti  
 Erigit: & voluerem trajecto in fune columbam;  
 Quò tendant ferrum, malo suspendit ab alto,  
 Convenere viri: dejectamque ærea sortem  
 Accepit galea, & primus clamore secundo  
 Hyttacidæ ante omnes exit locus Hippocoontis.  
 Quem modò navali Mnestheus certamine victor  
 Consequitur, viridi Mnestheus evinctus oliva.  
 Tertius Eurytion, tuus ò clarissime frater  
 Pandare, qui quondam iustus confundere fœdus,  
 In medios telum torxisti primus Achivos.  
 Extremus, galeaque ima subsedit Acstes,  
 Ausus & ipse manu juvenum tentare laborem.  
 Tum validis flexos incurvant arcus  
 Pro se quisque viri, & depromunt tela pharetris.  
 Primaque per cælum nervo stridente sagitta  
 Hyttacidæ juvenis volucres diverberat auras,  
 Et venit, adversique infigitur arbore mali.  
 Intremuit malus: timuitque exterrita pennis  
 Ales, & ingenti sonuerunt omnia plausu.  
 Pòst acer Mnestheus adducto constitit arcu,  
 Alta petens, pariterque oculos, telumq; tetendit.  
 Ast ipsam miserandus avem contingere ferro  
 Non valuit: nodos & vincula linea rupit,  
 Queis innexa pedem malo pendebat ab alto.  
 Illa Noros, atque atra volans in nubila fugit.  
 Tum rapidus jamdudum arcu contenta parato  
 Tela tenens, fratrem Eurytion in vota vocavit.  
 Jam vacuo lætam cælo specularus, & alis  
 Plaudentem, nigra figit sub nube columbam.  
 Decidit exanimis, vitamque reliquit in astris  
 Aëriis, fixamque refert delapsa sagittam.  
 Amissa solus palma superabat Acstes:

Qui tamen ætherias telum contorsit in auras,  
 Ostentans artem pariterque, arcumque sonantem,  
 Hic oculis subitò obicitur, magnoque futurum,  
 Augurio monstrum, docuit post exitus ingens:  
 Seraque terrifici cecinerunt omnia vates.  
 Namque volans liquidis in nubibus arsit arundo,  
 Signavitque viam flammis: tenuesque recessit  
 Consumpta in ventos: cælo ceu sæpe refixa  
 Transcurrunt, crinemque volantia sidera ducunt.  
 Artonitis hædere animis; superosque precati  
 Trinacrii, Teucrique viri; nec maximus omen  
 Abnuît Æneas, sed lætum amplexus Acesten  
 Muneribus cumulat magnis, ac talia fatur:  
 Summe pater (nam te voluit rex magnus Olympi  
 Talibus auspiciis exortem ducere honorem)  
 Ipsius Anchisæ longævi hoc munus habebis,  
 Cratera impressum signis: quem Thracius olim  
 Anchisæ genitori in magno munere Cisseus  
 Ferre sui dederat monumentum, & pignus amoris.

Sic fatus, cingit viridanti tempora lauro:  
 Et primum ante omnes victorem appellat Acesten.  
 Nec bonus Eurytion prælato invidit honori:  
 Quamvis solus avem cælo dejecit ab alto.  
 Proximus ingreditur donis, qui vincula rupit:  
 Extremus, volucris qui fixit arundine malum.

At pater Æneas nondum certamine misso,  
 Custodem ad sese, comitemque impubis Juli  
 Æpytidem vocat, & fidam sic fatur ad aurem;  
 Vade age, & Ascanio, si jam puerile paratum  
 Agmen habet secum, cursusque instruxit equorum,  
 Ducat avo turmas, & sese ostendat in armis.  
 Sic, ait, ipse omnem longo decedere circo  
 Infusum populum, & campos jubet esse patentes.  
 Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum  
 Frænatis lucent in equis: quos omnis euntes  
 Trinacriæ mirata fremit, Trojæque juventus.  
 Omnibus in morem tonsa coma pressa corona.  
 Cornea bina ferunt præfixo hastilia ferro:  
 Pars læves humeto pharetras, it pectore summo

Flexilis

Flexilis obrorti per collum circulus auri.

Tres equitum numero turmae, ternique vagantur

Ductores: pueri bis seni quemque secuti.

Agmine partito fulgent, paribusque magistris.

Una acies juvenum, ducit quam parvus ovantem

Comen avi referens Priamus, tua clara Polyte

Progenies, auctora Italos: quem Thracius albis

Portatequus bicolor maculis, vestigia primi

Alba pedis, frontemque ostentans arduus albam.

Alter Atys, genus unde Atysi duxere Latini:

Parvus Atys, pueroque puer dilectus Iulo.

Extremus, formaque ante omnes pulcher Julius

Sidonio est investus equo: quem candida Dido

Esse sui dederat monumentum, & pignus amoris,

Cetera Trinacriis pubes senioris Aestæ

Fertur equis.

Excipiunt plausu pavidos, gaudentque tuentes

Dardanidae: veterumque agnoscunt ora parentum.

Postquam omnem læti confessum, oculosque suorum

Lustrare in equis: signum clamore paratis

Æpytides longè dedit, insonitque flagello.

Olli discurrere pares, atque agmina terni

Diductis solvere choris, rursusque vocati

Convertere vias, infestaque tela tulere.

Inde alios incunt cursus, aliosque recurso;

Adversis spatiis: alternosque orbibus orbis

Impediunt: pugnaeque cient simulacra sub armis.

Et nunc terga fugæ nudant: nunc spicula vertunt

Insens: facta pariter nunc pace feruntur.

Ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta

Parietibus textum cæcis iter, ancipitemque

Mille viis habuisse dolum, quæ signa sequendi

Falleret indeprensus, & irremediabilis error.

Haud aliter Teucrum nati vestigia cursu

Impediunt, texuntque fugas, & prælia ludo.

Delphinum similes: qui per maria humida nando

Carpathium, Libycumque secant, luduntque per undas.

Hunc morem, hos cursus, atque hæc certamina primus

Ascanius, longam mutis cum cingeret Albam,

Rettulit,

Rettulit, & priscos docuit celebrare Latinos:  
 Quo puer ipse modo, secum quo Troia pubes,  
 Albani docuere suos. hinc maxima porro  
 Accepit Roma, & patrium servavit honorem;  
 Trojaque nunc: pueri, Trojanum dicitur agmen,  
 Hac celebrata tenus sancto certamina patri.

Hic primum fortuna fidem mutata novavit.  
 Dum variis tumulo referunt sollemnia ludis,  
 Irim de cælo misit Saturnia Juno  
 Iliacam ad classem: ventosque aspirat eunti,  
 Multa movens, necdum antiquum saturata dolorem.  
 Illa viam celerans per mille coloribus arcum,  
 Nulli visa cito decurrit tramite virgo,  
 Conspicit ingentem concursum, & littora lustrat:  
 Desertosque videt portus, classemque relictam.  
 At procul in sola secretæ Troades acta  
 Amissum Anchisen flebant: cunctæque profundum  
 Pontum aspectabant, flentes: (heu) tot vada fessis,  
 Et tantum superesse maris. vox omnibus una:  
 Urbem orant: tædet pelagi perferre laborem.

Ergo inter medias sese haud ignara nocendi  
 Coniicit; & faciemque Deæ, vestemque reponit.  
 Fit Beroë Ismarii conjux longæva Dorycli,  
 Cui genus, & quondam nomen, natiq; fuissent:  
 Ac sic Dardanidum mediam se matribus infert:  
 O miseræ, quas non manus, inquit, Achaïca bello  
 Traxerit ad lætum patriæ sub manibus? ò gens  
 Infelix, cui te exitio fortuna reservat?  
 Septima post Trojæ excidium jam vertitur æstas,  
 Cum freta, cum terras omnes, tot in hospita saxa,  
 Sideraque emensæ ferimur: dum per mare magnum  
 Italiam sequimur fugientem, & voluimus undis.  
 Hic Erycis fines fraterni, atque hospes Acestes.  
 Quis prohibet muros jacere, & dare civibus urbem?  
 O patria. & rapti nequicquam ex hoste Penates,  
 Nullane jam Trojæ dicentur mania? nusquam  
 Hectoreos amnes, Xanthum, & Simoëntia videbo?  
 Quin agite, & mecum infauftas exurite puppes.  
 Nam mihi Cassandrae per somnum yatis imago  
 Arden-

Ardentes dare visa faces : hic quaerite Trojam.  
 Hic domus est, inquit, vobis, jam tempus agit res.  
 Nec tantis mora prodigiis. en quatuor aræ  
 Neptuno : Deus ipse faces, animumque ministrat.

Hæc memoriâs, prima insensum vi corripit ignem:  
 Sublataque procul dextra connixa coruscat :  
 Et jacit. arrectæ mentes, stupefactaque corda  
 Iliadum. hic una è multis, quæ maxima natu  
 Pyrgo, tot Priami natorum regia nutrit :  
 Non Beroë vobis, non hæc Rhœtæia, matres,  
 Est Dorycli coniux, divina signa decoris,  
 Ardentesque notate oculos ; qui spiritus illi,  
 Qui vultus, vocisve sonus ; vel gressus eunti.  
 Ipsa egomet dudum Beroën digressa reliqui  
 Ægra indignantem tali quodd sola careret  
 Munere, nec meritos Anchisæ inferret honores.  
 Hæc effata.

At matres primò ancipites, oculisque malignis  
 Ambiguæ spectare rates, miserum inter amorem  
 Presentis terræ, fatisque vocantia regna ;  
 Cùm Dea se paribus per cælum sustulit alis,  
 Ingentemque fuga secuit sub nubibus arcum.  
 Tum verò attonitæ monstris, actæque furore  
 Conclamant : rapiuntque focis penetralibus ignem ;  
 Pars spoliant aras, frondem, ac virgulta, facesque  
 Coniiciunt : furit immixtis Vulcanus habenis  
 Transtra per, & remos, & piætas abiecit puppes.

Nuncius Anchisæ ad tumulum, cuneosque theatri  
 Incensas perfert naves Eumelus ; & ipsi  
 Respiciunt atram in nimbo volitare favillam ;  
 Primus & Ascanius, cursus ut lætus equestres  
 Ducebat, sic aceret equo turbata petivit  
 Castra ; nec exanimes possunt retinere magistri.  
 Quis furor iste novusquò nunc, quò tenditis ? inquit ;  
 Hæu miseræ cives ? non hostem, inimicaque castra  
 Argivum, vestras spes vitis. en ego vester  
 Ascanius. galeam ante pedes projecit inanem,  
 Qua ludo indutus belli simulacra ciebat.

Accelerat simul Æneas, simul agmina Teucrum,

At

Ast illæ diversa metu per littora passim  
 Diffugiunt, sylvasque, & sicubi concava furtim  
 Saxa petunt, piget incæpti, lucisque; suosque  
 Mutata agnoscunt; excussa que pectore Juno est.  
 Sed non idcirco flammæ. atque incendia vires  
 Indomitas posuere; udo sub robore vivit  
 Stuppa, vomens tardum fumum; lentusque carinas  
 Est vapor; & toto descendit corpore pestis,  
 Nec vires heroum, infusa que flumina profunt.

Tum pius Æneas humeris abscindere vestem.  
 Auxilioque vocare Deos, & tendere palmas;  
 Jupiter omnipotens, si nondum exosus ad unum  
 Trojanos, si quid pietas antiqua labores  
 Respicit humanos; da flammam evadere classi  
 Nunc pater, & tenues Teucurum res eripe letho.  
 Vel tu, quod superest, infestos fulmine morti,  
 Si mereor, demitte, tuaque hic obrue dextra.  
 Vix hæc ediderat, cum effusis imbribus atra  
 Tempestas sine more furit; tonitruque tremiscunt  
 Ardua terrarum. & campi; ruit æthere toto  
 Turbidus imber aqua, densisq; nigerrimus Austris;  
 Implenturq; super puppes; semijusta madescunt  
 Robora; restinctus donec vapor omnis & omnes,  
 Quattuor amissis, servata à peste carinæ.

At pater Æneas casu concussus accubo,  
 Nunc hue ingentes, nunc illuc pectore curas  
 Mutabat; versans viculisné resideret arvis,  
 Oblitus fatorum, Italasne capesseret oras.  
 Tum senior Nautes unum Tritonia Pallas  
 Quem docuit, multa que insignem reddidit arte,  
 Hæc responsa dabat, vel quæ portenderet ira  
 Magna Deum, vel quæ fatorum posceret ordo.

Isque his Æneam solatus vocibus inquit:  
 Nate Dea, quò fata trahunt, retrahuntq;, sequamur:  
 Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.  
 Est tibi Dardanius divinæ stirpis Acestes.  
 Hunc cape consiliis socium, & conjunge volentem.  
 Huic trade, amissis superant qui navibus, & quos  
 Pertaxum magoi incæpti, rerumque tuarum est,

Longæ-

Longævolsque senes, ac fessas æquore matres:  
 Et quicquid tecum invalidum, metuensq; periculi est,  
 Delige, & his habeant terris sine mænia fessis.  
 Urbem appellabunt promisso nomine Acestam.

Talibus incensus dictis senioris amici:

Tum verò in curas animum deducitur omnes:  
 Et nox atra polum bigis subvecta tenebat.  
 Visa dehinc cælo facies delapsa parentis  
 Anchisæ, subito tales effundere voces:  
 Nate, mihi vita quondam (dum vita manebat)  
 Care magis, nate Iliacis exerceite fati,  
 Imperio Jovis huc venio, qui classibus ignem  
 Depulit, & cælo tandem miseratus ab alto est.  
 Consiliis pare, quæ nunc pulcherrima Nautes  
 Dat senior: lectos juvenes fortissima corda  
 Deser in Italiam, gens dura, atque aspera cultu  
 Debellanda tibi Latio est, Ditis tamen antè  
 Infernas accede domos: & Averna per alta  
 Congressus pete nate meos; non me impia namq;  
 Tartara habent, tristesque umbræ: sed amœna piorum  
 Concilia, Elysiumque colo. huc casta Sibylla  
 Nigrarum multo pecudum te sanguine ducet.  
 Tum genus omne tuum, & quæ dètur mænia disces.  
 Jamque vale: torquet medios nox humida cursus;  
 Et me savus equis Oriens afflavit anhelis.  
 Dixerat, & tenues fugit, ceu fumus, in auras.  
 Æneas, quò deinde ruis? quò proripis? inquit.  
 Quem fugis? aut quis te nostris complexibus arceat?  
 Hæc memorans cinerem, & sopitos suscitavit ignes:  
 Pergameumque Larem, & canæ penetralia Vestæ  
 Fatre pio, & plena supplex veneratur acerra.  
 Extemplo socios, primumq; arcessit Acesten,  
 Et Jovis imperium, & chari præcepta parentis  
 Edocet, & quæ nunc animo sententia constet.

Haud mora consiliis: nec jussa recusat Acestes:  
 Transcribunt urbi matres: populumq; volentem  
 Deponunt, animos nil magnæ laudis egentes.  
 Ipsi transtra novant, flammisq; ambela reponunt  
 Robora navigiis: aptant remosque, rudentesq;  
 Exigui

Exigui numero, sed bello vivida virtus.

Interea Æneas urbem designat aratro,  
Sortiturque domos: hoc Ilium, & hæc loca Trojæ  
Esse jubet: gaudet regno Trojanus Acestes:  
Indicitque forum, & patribus dat jura vocatis,  
Tum vicina astris Erycino in vertice sedes  
Fundatur Veneri Idaliæ, tumuloque sacerdos,  
Ac lucus latè sacer additur Anchiseo.

Jamque dies epulata novem gens omnis, & aris  
Factus honos: placidi straverunt æquora venti:  
Creber & aspirans tursus vocat Auster in altum,  
Exoritur procurva ingens per littora fletus,  
Complexi inter se noctemque diemque morantur;  
Ipse jam matres, ipsi, quibus aspera quondam  
Visa maris facies, & non tolerabile numen,  
Ire volunt, omnemque fugæ perferre laborem.  
Quos bonus Æneas dictis solatur amicis,  
Et consanguineo lacrymans commendat Acestæ.  
Tres Eryci vitulos, & tempestatibus agnam  
Cedere deinde jubet, solviq; ex ordine funes.  
Ipse caput tonsæ foliis evinctus olivæ  
Stans procul in proa pateream tenet; extaque salsos  
Porricit in fluctus; ac vina liquentia fundit.  
Prosequitur surgens à puppi ventus euntes.  
Cerratim socii feriunt mare, & æquora verrunt.

At Venus interea Neptunum exercita curis,  
Alloquitur, talesque effundit pectore questus;  
Junonis gravis ira, & inexaturabile pectus  
Cogunt me, Neptune, preces descendere in omnes;  
Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla,  
Nec Jovis imperio, fatilve infracta quiescit.  
Non media de gente Phrygum exedisse nefandis  
Urbem odiis satis est, pœnam traxisse per omnem  
Reliquias Trojæ; cineres, atque ossa peremptæ  
Insequitur. causas tanti sciat illa furoris,  
Ipse mihi nuper Libycis tu testis in undis  
Quam molem subito excierit: maria omnia cælo  
Miscuit, Æolis nequicquam freta procellis:  
In regnis hoc ausa tuis.

Prò scelus : ecce etiam Trojanis matribus actis  
 Exussit fœdè puppes , & classe subegit  
 Amissa socios ignotæ linq̄ere terræ.

Quod superest , oro , liceat dare tuta per undas  
 Vela tibi , liceat Laurentem attingere Tibrim :  
 Si concessa peto , si dant ea mœnia Parcæ.

Tum Saturnis hæc domitor maris edidit alti ;  
 Fas omne est Cytherea , meis te fidere regnis ,  
 Unde genus ducis : merui quoque , sæpe furores  
 Compressi , & rabiem tantam cælique , marisque ,  
 Nec minor in terris ( Xanthum , Simoëntaque testor )  
 Æneæ mihi cura tui , cum Troja Achilles  
 Exanimata sequens impingeret agmina muris ,  
 Millia multa daret letho , gemerentq; repleti  
 Amnes , nec reperire viam , atq; evoluerè posset  
 In mare se Xanthus : Pelidæ tunc ego forti  
 Congressum Æneam , nec Diis , nec viribus æquis  
 Nubecava eripui : cuperem cum vertere ab imo ,  
 Structa meis manibus perjuræ mœnia Trojæ ,  
 Nunc quoq; mens eadem perstat mihi : pelle timores :  
 Tutus , quos optas , portus accedat Averni.  
 Unus erit tantum , amissum quem gurgite quæret :  
 Unum pro multis dabitur caput.

His ubi læta Deæ permulsit pectora dictis ,  
 Jungit equos curru genitor , spumantiaq; addit  
 Fræna feris , manibusq; omnes effundit habenas :  
 Cæruleo per summa levis volat æquora curru.  
 Subsidunt undæ : tumidumq; sub axe tonanti  
 Sternitur æquor aquis : fugiunt vasto æthere nimbi.

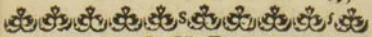
Tum variæ comitum facies , immania cete ,  
 Et senior Glauci chorus , Inousq; Palæmon ,  
 Tritonesque citi , Ithorciq; exercitus omnis.  
 Læva tenens Thetis , & Melite , Panopæaq; virgo.  
 Nisæe , Spioque , Thaliaque , Cymodoceque.  
 Hic patris Æneæ suspensam blanda vicissim  
 Gaudia pertentant mentem : jubet ocyus omnes  
 Attolli malos , intendi brachia velis.  
 Unà omnes fecere pedem ; pariterque sinistros ,  
 Nunc dextros solvere sinus : unà ardua torquent

Cornua, detorquentque: serunt sua flamina classem,  
 Princeps ante omnes densum Palinurus agebat  
 Agmen: ad hunc alii cursum contendere iussi.

Jamque ferè mediam cæli nox humida metam  
 Contigerat, placida laxarant membra quiete  
 Sub remis fusi per dura sedilia nautæ:

Cùm levis æthereis delapsus Somnus ab astris  
 Aëra dimovit tenebrosam, & dispulit umbras,  
 Te Palinure petens, tibi tristia somnia portans  
 Infonti: puppiq; Deus confedit in alta,  
 Phorbanti similis, fuditque has ore loquelas:  
 Jaside Palinure, serunt ipsa æquora classem:  
 Æquatæ spirant auræ, darur hora quieti,  
 Pone caput, fessosq; oculos furare labori.  
 Ipse ego paulisper pro te tua munera inibo.  
 Cui vix attollens Palinurus lumina, fatur:  
 Mene salis placidi vultum, fluctusque quietos  
 Ignorare jubes? mene huic confidere monstro?  
 Æneam credam, quid enim fallacibus Austris,  
 Et cæli toties deceptus fraude sereni?

Talia dicta dabat, clavumq; affixus, & hærens  
 Nusquam amittebat, oculosq; sub astra tenebat.  
 Ecce Deus ramum Lethæo rore madentem,  
 Vique soporatum Stygia, super utraque quassat  
 Tempora: cunctantiq; natantia lumina solvit.  
 Vix primos inopina quies laxaverat artus:  
 Et super incumbens, cùm puppis parte revulsa.  
 Cumque gubernaculo liquidas projecit in undas  
 Præcipitem, ac socios nequicquam sæpe vocantem.  
 Ipse volans tenues se sustulit ales in auras.  
 Currit iter tutum non secius æquore classis:  
 Promissiq; patris Neptuni interrita fertur.  
 Jamque adeo scopulos Sirenum advertebat subibat  
 Difficiles quondam, multorumq; ossibus albos:  
 Tum rauca assiduo longè sale saxa sonabant:  
 Cùm pater amisso fluitantem errare magistro  
 Sensit, & ipse ratem nocturnis rexit in undis,  
 Multa gemens, casuq; animum concussus amici.  
 Omnium cælo, & pelago confite sereno,  
 Nudus in ignora Palinure jacebis arena. PUB.



PUB.

# VIRGILII

## MARONIS

### ÆNEIDOS

LIBER VI.

#### ARGUMENTUM.

*Sacrata Phæbo Cumarum fertur in urbem  
Rex Phrygius, vatisque petit responsa Sibillæ.  
Misenum sepelit. Post hæc aditis infera regna.  
Congressusque patri discis genus omne suorum,  
Quoque modo casus valeat superare futuros.*



IC tatus lacrymans; clasique immit-  
tit habenas;  
Et tandem Euboicis Cumarum allabi-  
tur oris.  
Obvertunt pelago proras; tum dente  
tenaci

Anchora fundabat naves, & littora curvæ  
Prætexunt puppes. juvenum manus emicat ardens  
Lietus in Hesperium; quætit pars semina flammæ  
Abstrusa in venis silicis; pars, densa ferarum  
Tecta, rapit sylvas, inventaque flumina monstrat.

At pius Æneas arces, quibus altus Apollo  
Præsidet, horrendæque procul secreta Sibyllæ,  
Antrum immane petit; magnâ cui mentē, animūq;  
Delius inspirat vates, aperitque futura.

Jam subeunt Triviæ lucos, atque aurea tecta.

Dædalus ( ut fama est ) fugiens Minoia regna,  
Præpetibus pennis ausus se credere cælo,  
Insuetum per iter gelidas enavit ad Arctos,  
Chalcidicæque levis tandem superastitit arce.

PUB.

Redditus his primum terris, tibi, Phœbe, sacrauit  
 Remigium alarum. posuitque immania templa.  
 In foribus, lethum Androgeo; tum pendere poenas  
 Cecropidæ iussi (miserum) septena quotannis  
 Corpora natorum: stat ductis sortibus urna.  
 Contrà elata mari responderet Gnosia tellus.  
 Hic crudelis amor tauri, suppositaque furto  
 Pasiphae, mistumq; genus, prolesque biformis  
 Minotaurus inest, Veneris monumenta nefandæ,  
 Hic labor ille domus, & inextricabilis error.  
 Magnum reginæ sed enim miseratus amorem  
 Dædalus, ipse dolos tecti, ambagesque resolvit.  
 Cæca regens filo vestigia. tu quoque magnam  
 Partem opere in tanto (sineret dolor) Icære haberes.  
 Bis conatus erat casus effingere in auios;  
 Bis patriæ cecidere manus; quin protinus omnia  
 Perlegerent oculis, ni jam præmissus Achates  
 Afforet, atque unâ Phœbi, Triviæque sacerdos,  
 Deiphobe Glauci; satur quæ talia Regi;  
 Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit;  
 Nunc grege de intacto septem mactare juvencos  
 Præstitit, totidem lectas de more bidentes.

Talibus effata Æneam (nec sacra morantur  
 Jussa viri) Teucros vocat alta in templa sacerdos.  
 Excisum Euboicæ latus ingens rupis in antrum;  
 Quò lati ducunt aditus centum, ostia centum;  
 Unde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ.

Ventum erat ad limen; cum virgo poscere fata  
 Tempus, ait; Deus, ecce Deus. cui talia fanti  
 Ante fores, subito non vultus, non color unus,  
 Non comptæ mansere comæ; sed pectus anhelum,  
 Et rabie fera corda tument; majorque videri;  
 Nec mortale sonans; afflata est numine quando  
 Jam propiore Dei. cessas in vota, precesque  
 Tros, ait, Ænea, cessas? nec enim ante dehiscens  
 Attonitæ magna ora domus. & talia fata  
 Conticuit, gelidus Teucris per dura cucurrit  
 Ossa tremor; fuditque preces Rex pectore ab imo.

Phœbe graves Trojæ semper miserate labores,  
 Darda-

Dardana qui Paridis direxisti tela, manusq;  
 Corpus in Æacidæ: magnas obeuntia terras  
 Tot matia intravi duce te, penitusq; repostas  
 Massylum gentes, præsentaq; Syrtibus arva.  
 Jam tandem Italiæ fugientis prendimus oras.  
 Hac Trojana tenus furit fortuna secuta.  
 Vos quoq; Pergamææ jam fas est parcere genti  
 Diiq; Deæq; omnes, quibus obstitit Ilium, & ingens  
 Gloria Dardanæ; tuq; ò sanctissima vates  
 Præcia venturi, da (non indebita posco  
 Regna meis satis) Latio considerare Teucros,  
 Errantesq; Deos, agitataq; numina Trojæ.  
 Tum Phœbo, & Trivia solido de marmore templa  
 Instituum, festosque dies de nomine Phœbi.  
 Te quoq; magna manent regnis penetralia nostris.  
 Hic ego namque tuas sortes, arcanaque fata  
 Dicta meæ genti ponam: lectosq; sacrabo  
 Alma viros. foliis tantum ne carmina manda,  
 Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.  
 Ipsa canas, oro. finem dedit ore loquendi.

At Phœbi nondum patiens immanis in antro  
 Baccharur vates: magnum si pectore possit  
 Excussisse Deum. tanto magis ille fatigat  
 Os rabidum fera corda domans, fingitq; premendo.  
 Ostia jamque domus patuere ingentia centum  
 Sponte sua, vatisque ferunt responsa per auras.  
 O tandem magnis pelagi defuncte periclis,  
 Sed terra graviora manent: in regna Lavini  
 Dardanidæ venient (mitte hanc de pectore curam)  
 Sed non & venisse volent. bella horrida, bella,  
 Et Tibrim multo spumantem sanguine cerno.  
 Non Simois tibi, nec Xanthus, nec Dorica castra  
 Defuerint: alius Latio jam partus Achilles.  
 Natus & ipse Dea: nec Teucris addita Juno  
 Usquam abexit: cum tu supplex in rebus egenis,  
 Quas gentes Italum, aut quas non oraveris urbes?  
 Causa mali tanti conjux iterum hospita Teucris,  
 Externique iterum thalami.

Tu ne cede malis: sed contra audentior ito,

Quam tua te fortuna sinet. via prima salutis,  
 (Quod minimè ceris) Graia pandetur ad urbe.  
 Talibus ex adyto dictis, Cumæa Sibylla  
 Horrendas cauit ambages: antroque remugit,  
 Obscuris vera involvens. ea fræna furenti  
 Concutit, & stimulos sub pectore vertit Apollo.

Ut primùm cessit futor, & rabida ora quierunt:  
 Incipit Æneas heros: non ulla laborum,  
 O virgo, nova mi facies, inopinave surgit:  
 Omnia præcepi, atq; animo mecum ante peregi:  
 Unum oro (quando hic inferni janua Regis  
 Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte recluso)  
 Ire ad conspectum cari genitoris, & ora  
 Contingat, doceas iter, & sacra ostia pandas.  
 Illum ego per flammam, & mille sequentia tela  
 Eripui his humeris, medioque ex hoste recepi:  
 Ille meum comitatus iter, maria omnia mecum,  
 Atque omnes pelagique minas, cælique ferebat  
 Invalidus, vires ultra, sortemque senectæ.  
 Quin ut te supplex peterem, & tua limina adirem,  
 Idem orans mandata dabat. natiq;e, patrisq;e,  
 Alma, precor, miserere. potes namque omnia: nec te  
 Nequicquam lucis Hecate præfecit Avernis.  
 Si potuit Manes arcessere conjugis Orpheus,  
 Thracia fretus cithara, fidibusque canoris:  
 Si fratrem Pollux alterna morte redemit,  
 Itque, reditq;e viam toties. quid Thesea, magnum  
 Quid memorè Alciden? & mi genus ab Jove summo.  
 Talibus orabat dictis, arasque tenebat.  
 Tum sic orsa loqui vates: fate sanguine divum  
 Tros Anchisiade, facilis descensus Averni:  
 Noctes, atque dies patet atri janua Ditis:  
 Sed revocate gradum, supera que evadere ad auras,  
 Hoc opus, hic labor est. pauci: quos æquus amavit  
 Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus:  
 Diis geniti potuere. tenent media omnia sylvæ,  
 Cocytusque sinu labens circumfluit atro.  
 Quòd si tantus amor menti, si tanta cupido est.  
 Bis Stygios innare lacus, bis nigra videre

Tartara, & insano iuvat indulgere labori:  
 Accipe, quæ peragenda prius. latet arbore opaca  
 Aureus & follis, & lento vimine ramus,  
 Junoni infernæ dictus sacer: hunc regit omnis  
 Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ.  
 Sed non antè datur telluris operta subire,  
 Auricomos quàm quis decerpserit arbore sætus.  
 Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus  
 Instituit. primo avulso, non deficit alter  
 Aureus, & simili frondescit virga metallo.  
 Ergo altè vestigia oculis, & sive repertum  
 Carpe manu. namq; ipse, volens, facilisq; sequetur,  
 Si te fata vocant; aliter, non viribus ullis  
 Vincere, nec duro poteris convellere ferro.  
 Præterea, iacet exanimam tibi corpus amici,  
 (Heu nescis) totamque incessat funere classem,  
 Dum consulta petis, nostroque in limine pendes.  
 Sedibus hunc refer ante suis, & conde sepulcro,  
 Duc nigras pecudes; ea prima piacula sunt.  
 Sic demum lucos Stygios, regna in via viris  
 Aspicias. dixit; pressoque obmutuit ore.

*Æneas* mæsto defixus lumina vultu  
 Ingreditur, linguens antrum, cæcosque volutat  
 Eventus animo secum; cui fidus Achates  
 It comes, & paribus curis vestigia figit.  
 Multa inter sese vario sermone ferebant;  
 Quæ sociû exanimum vates, quod corpus humandum  
 Diceret. atque illi Misenum in litore sicco,  
 Ut venere, vident indigna morte preëmptum;  
 Misenum Æolidem, quo non præstantior alter  
 Ære cicere viros, Martemq; accendere cantu.  
 Hæctoris hic magni fuerat comes. Hæctora circum  
 Et lituo pugnas in signis obibat, & hasta.  
 Postquam illum victor vita spoliavit Achilles.  
 Dardanio Æneæ sese fortissimus heros  
 Addiderat socium, non inferiora secutus.  
 Sed tum, fortè cava dum personat æquora concha  
 Demens, & cantu vocat in certamina divos,  
 Æmulus exceptum Triton (si credere dignum est)

Inter saxa virum spumosa immerferat unda.

Ergo omnes magno circum clamore fremebant,  
Præcipuè pius Æneas; tum iussa Sibyllæ,  
Haud mora, festinant flentes, aramque sepulcri  
Congerere arboribus, cæloque educere certant.  
Itur in antiquam sylvam, stabula alta ferarum;  
Procumbunt piceæ; sonat ista securibus ilex,  
Fraxineæque trabes; cuneis; & fissile robur  
Scinditur; advolvunt ingentes montibus ornos.  
Necnon Æneas opera inter talia primus  
Hortatur socios, paribusque accingitur armis.  
Atque hæc ipse suo tristi cum corde volutat,  
Aspectans sylvam immensam, & sic forte precatur.  
Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus  
Ostendat nemore in tanto; quando omnia verè,  
Heu nimium de te vates, Misene, locuta est.

Vix ea fatus erat; geminæ cum forte columbæ  
Ipsa sub ora viri cælo venire volantes:

Et viridi sedere solo; tum maximus heros  
Maternas agnoscit aves, lætusque precatur;  
Este duces, o si qua via est, cursumque per auras  
Dirigite in lucos, ubi pinguem dives opacat  
Ramus humum: tuque o dubiis ne defice rebus  
Diva parens; sic effatus, vestigia pressit,  
Observans quæ signa ferant, quò tendere pergant  
Pascentes, illæ tantum prodire volando,  
Quantum acie possent oculi servare sequentum.

Inde, ubi venère ad fauces graveolentis Averni;  
Tollunt se celetes; liquidumque per aera lapsæ,  
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt,  
Discolor unde auri per ramos aura refluxit.  
Quale solet sylvis brumali frigore viscum  
Fronde virere nova, quod non sua seminat arbor,  
Et croceo sortu teretes circumdare truncos;  
Talis erat species auri frondentis opaca  
Ilic, sic leni crepitabat bractæa vento.  
Corripit extemplo Æneas, avidusque refringit.  
Cunctantem, & vatis portat sub testâ Sibyllæ.

Nec minus intercæ Misenum in littore Teucii  
Flebant;

Flebant; & cineri ingrato suprema ferebant.  
 Principiò pinguem tædis, & robore secto  
 Ingentem struxere pyram, cui frondibus attis  
 Intexunt latera, & ferales ante cupressos  
 Constituunt; decorantq; super fulgentibus armis.  
 Pars calidos latices, & athena undantia flammis  
 Expediunt; corpusq; lavant frigentis, & unguunt.  
 Fit gemitus, tum membra toro deserta reponunt;  
 Purpureasque super vestes velamina nota  
 Coniiciunt. pars ingenti subiere pheretro,  
 Triste ministerium, & subjectam more parentum  
 Aversi tenuère facem, congesta cremantur  
 Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.  
 Postquam collapsi cineres, & flamma quievit;  
 Reliquias vino, & bibulam lavere favillam;  
 Ossaq; lecta cado texit Chorineus atheno.  
 Idem ter socios pura circumtulit unda,  
 Spargens rore levi, & ramo felicitis olivæ:  
 Lustravitq; viros, dixitq; novissima verba.

At pius Æneas ingenti mole sepulcrum  
 Imposuit, suaque arma viro, remumque, tubamq;  
 Monte sub ætærio: qui nunc Misenus ab illo  
 Dicitur, æternumque tenet per sæcula nomen.  
 His actis, propterè exequitur præcepta Sibyllæ.  
 Spelunca alta fuit, vastoq; immanis hiatu,  
 Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumque tenebris:  
 Quam super haud ullæ poterant impunè volantes  
 Tendere iter pennis: talis sese halitus atris  
 Faucibus effundens, supera ad convexa ferebat:  
 Unde locum Graii dixerunt nomine Avernum.  
 Quattuor hinc primùm nigrantes terga juvencos  
 Constituit, frontique invergit vina sacerdos:  
 Et summas carpens media inter cornua setas,  
 Ignibus imponit sacris libamina prima,  
 Voce vocans Hecaten, cæloque, Ereboque potentem.  
 Supponunt alii cultros, tepidumque cruorem  
 Suscipiunt pateris. ipse atti velleris agnam  
 Æneas matri Eumenidum: magnaque soroti  
 Ense ferit, sterilemque tibi Proserpina vaccam.

Tum Stygio Regi nocturnas inchoat aras :  
 Et solida imponit taurorum viscera flammis ,  
 Pingue superque oleum fundens ardentibus extis.

Ecce autem primi sub limina solis , & ortus ,  
 Sub pedibus mugire solum , & juga cœpta moveri  
 Sylvarum , visæq; canes ululare per umbram ,  
 Adventante Dea. Procul ò , procul este profani ,  
 Conclamat vates : totoque abssistite luco.

Tuq; invade viam , vaginaque eripe ferrum :  
 Nunc animis opus , Ænea , nunc pectore firmo.

Tantum effata furens antro se immisit aperto,  
 Ille ducem haud timidis vadentem passibus æquat.  
 Dii, quibus imperiū est animarum, umbræq; silentes:  
 Et chaos, & Phlegethon, loca nocte silentia latè,  
 Sit mihi fas audita loqui : sit numine vestro  
 Pandere res alta terra, & caligineertas.  
 Ibant obscuri sola sub nocte per umbras,  
 Perque domos Ditis vacuas, & inania regna.  
 Quale per incertam Lunam sub luce maligna  
 Est iter in sylvis : ubi cælum condidit umbra  
 Jupiter, & rebus nox abstulit acra colorem,  
 Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci,  
 Luctus, & ultrices posuere cubilia curæ,  
 Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus,  
 Et metus, & malevada fames, ac turpis egestas,  
 (Terribiles visu formæ) lethumque, laborque,  
 Tum consanguineus lethi sopor, & mala mentis  
 Gaudia, mortiferumque adverso in limine Bellum,  
 Ferreique Eumenidū thalami, & discordia demens,  
 Vipereum crimen vittis innexa cruentis.

In medio ramos, annosaque brachia pandit  
 Ulmus opaca, ingens : quam sedem somnia vulgò  
 Vana tenere serunt, foliisque sub omnibus hærent.  
 Multaq; præterea variarum monstra ferarum,  
 Centauri in furibus stabulant, Scyllæque biformes  
 Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ,  
 Horrendum stridens, flammisque armata Chimæra,  
 Gorgones, Harpyiæq; , & forma tricornis umbræ.  
 Corripit hic subita trepidus formidine ferrum

Æneas,

*Aeneas*, strictamque aciem venientibus offert.  
 Et, ni docta comes tenues sine corpore vitas  
 Admoneat volitare cava sub imagine formæ,  
 Irruat, & frustra ferro diverberet umbras.

Hinc via Tartarei quæ fert Acherontis ad undas:  
 Turbidus hic cœno, vastaq; voragine gurgis  
 Æstuat, atque omnem Cocyto cructat arenam.  
 Portitor has horrendus aquas, & flumina servat  
 Terribili squallore Charon, cui plura mento  
 Canicis inculta jacet: stant lumina, flamma:  
 Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.  
 Ipse ratem conto subigit, velisque ministrat:  
 Et ferruginea subvectat corpora cymba  
 Jam senior: sed cruda deo, viridisq; senectus.  
 Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat,  
 Matres, atque viri, defunctaque corpora vita  
 Magnanimùm heroum, pueri, innuptæq; puellæ,  
 Impositique rogis juvenes ante ora parentum:  
 Quàm multa in sylvis autumnì frigore primo  
 Lapsa cadunt folia: aut ad terram gurgite ab alto.  
 Quàm multæ glomerantur aves, ubi frigidus annus  
 Trans Pontum fugat, & terris immittit apricis.  
 Stabant orantes, primi transmittere cursum,  
 Tendebantque manus ripæ ulterioris amore,  
 Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos;  
 Ast alios longè summotos arceat arena.

*Aeneas* (miratus enim, motusq; tumultu)  
 Dic, ait, ò virgo, quid vult concursus ad amnem?  
 Quidve perunt animæ? vel quo discrimine ripas  
 Hæ relinquunt, illæ remis vada livida verrunt?  
 Olli sic breviter fata est longæva sacerdos:  
 Anchisa generate, Deùm certissima proles,  
 Cocyti stagna alta vides, Stygiamq; paludem,  
 Dii cuius jurare timent, & fallere numen.  
 Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataq; turba est.  
 Portitor, ille Charon: hi, quos vehit unda, sepulti.  
 Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta  
 Transportare prius, quàm sedibus ossa quierunt.  
 Centum errant annos, volitantque hæc littora circû:

Tum demum admissi, stagna exoptata revisunt.  
 Constitit Anchisa fatus, & vestigia pressit,  
 Multa putans: fortemque animo miseratus iniquā,  
 Cernit ibi mæstos, & mortis honore carentes,  
 Leucaspim, & Lyciæ ductorem classis Orontem:  
 Quos simul à Troja ventosa per æquora vectos,  
 Obruit Auster, aqua involvens navemque, virosque.  
 Ecce, gubernator sese Palinurus agebat:  
 Qui Libyco nuper cursu, dum sidera servat,  
 Exciderat puppi, mediis effusus in undis.  
 Hunc ubi vix multa mæstum cognovit in umbra.  
 Sic prior alloquitur: quis te Palinure deorum  
 Eripuit nobis, medioque sub æquore merisit?  
 Dic age. namq; mihi fallax haud antè repertus,  
 Hoc uno responso animum de' usit Apollo:  
 Qui fore te ponto incolumem, finesque canebat  
 Venturum Ausonios. en hæc promissa fides est?  
 Ille autem: neque te Thæbi cortina sefellit,  
 Dux Anchisiade: nec me Deus æquore merisit.  
 Namque gubernaculum multa vi forte revulsam,  
 Cui datus hærebam custos, cursusque regebam,  
 Præcipitans traxi mecum. maria aspera juro,  
 Non ullum pro me tantum cepisse timorem,  
 Quàm tua ne spoliata armis, excussa magistro,  
 Deficeret tantis navis surgentibus undis.  
 Tres Notus hybernas immensa per æquora noctes  
 Vexit me violentus aqua: vix lumine quarto  
 Prospexi Italiam, summa sublimis ab unda.  
 Paulatim adnabam terræ, & jam tuta tenebam:  
 Ni gens crudelis madida cum veste gravatum  
 Prensantemque uncis manibus capita aspera môtis.  
 Ferro invasisset, prædamque ignara putasset.  
 Nunc me fluctus habet, versantq; in littore venti.  
 Quod te per cæli jucundum lumen, & auras,  
 Per genitorem oro, per spem surgentis Juli,  
 Eripe me his invicte malis: aut tu mihi terram  
 Iniice (namque potes) portusq; requite Velinos.  
 Aut tu, si qua via est, siquam tibi diva creatrix  
 Ostendit, (neq; enim credo sine numine Divum  
 Flumina

Flumina tanta paras, Stygiamque innare paludem )  
Da dextram misero, & tecum me tolle per undas :  
Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.

Talia fatus erat, cœpit cum talia vates :  
Unde hæc ò Palinure tibi tam dira cupido ?  
Tu Stygias inhumatus aquas, amnemque severum  
Eumenidum aspicias ? ripamve injussus abibis ?  
Desine fata Deum flecti sperare precando :  
Sed cape dicta memor duri solatia casus.  
Nam tua finitimi longè, latèq; per urbes  
Prodigiis acti cœlestibus, ossa piabunt :  
Et statuent tumulum, & tumulo solemnia mittent :  
Æternumque locus Palinuri nomen habebit.

His dictis curæ emotæ, pulsusque parumper  
Corde dolor tristi : gaudet cognomine terra.  
Ergo iter inceptum peragunt, fluvioque propinquant.  
Navita quos jam inde ut Stygia prospexit ab unda  
Per tacitum nemus ire, pedemque advertere ripæ.  
Sic prior aggreditur dictis, atque increpat ultro :  
Quisquis es, armatus qui nostra ad flumina tendis.  
Fate age quid venias : jam istinc & cõprime gressum.  
Umbratum hic locus est, somni noctisque soporæ :  
Corpora viva nefas Stygia vectare carina.  
Nec verò Alciden me sum lætatus euntem  
Accepisse lacu, nec Thesea, Pirithoumque ;  
Diis quanquam geniti, atque invicti viribus essent.  
Tartareum ille manu custodem in vincla petivit,  
Inspis à folio Regis, traxitque trementem :  
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti

Quæ contra breviter fata est Amphitrisia vates :  
Nullæ hic insidiæ tales ; absiste moveri :  
Nec vim tela ferunt : licet ingens janitor antro  
Æternum latrans exanguè terreat umbras.  
Casta licet patruî servet Proserpina limen,  
Troius Æneas pietate insignis, & armis  
Ad genitorem imas Erebi descendit ad umbras.  
Si te nulla movet tantæ pietatis imago :  
At ramum hunc ( aperit ramum, qui veste latebat )  
Agnoscas, tumida ex ira tum corda residunt

Nec

Nec plura his, ille admirans venerabile donum  
 Fatalis virgæ, longo post tempore visum,  
 Cæruleam advertit puppim, ripæque propinquat.

Inde alias animas, quæ per juga longa sedebant,  
 Deturbat, laxatque foros, simul accepit alvæo  
 Ingentem] Ænean, gemit sub pondere cymba  
 Sutilis, & multam accepit rimosa paludem,  
 Tādē trans fluvium incolumes vatemque, virumq;  
 Informi limo, glaucaque exponit in ulva.  
 Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci  
 Personat, adverso recubans immanis in antro:  
 Cui vates horrere videns jam colla colubris,  
 Melle soporatum, & medicatis frugibus offam  
 Obiicit: ille fame rabida tria guttura pandens  
 Corripit objectam, atq; immania terga resolvit  
 Fusus humi: totoque ingens extenditur antro.  
 Occupat Æneas aditum custode sepulto:  
 Evaditque celer ripam irremeabilis undæ.

Continuò auditæ voces, vagitus & ingens,  
 Infantumque animæ flentes in limine primo:  
 Quos dulcis vitæ exortes, & ab ubere raptos  
 Abstulit atra dies, & funere messit acerbo.  
 Hos juxta falso damnati crimine mortis,  
 Nec verò hæc sine sorte datæ, sine iudice sedes.  
 Quæstor Minos urnam movet, ille silentium  
 Conciliumq; vocat, vitalque, & crimina discit.  
 Proxima deinde tenent maesti loca, qui sibi lethum  
 Infantes peperere manu, lucemque perosi  
 Projecere animas, quam vellent æthere in alto  
 Nunc & pauperiem, & duros perferre labores:  
 Fata obstant, tristique palus inamabilis unda  
 Alligat, & novies Styx interfusa coërcet.  
 Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem  
 Lugentes campi. sic illos nomine dicunt.  
 Hic quos durus amor crudeli tabe peredit.  
 Secretæ celant cales, & myrtea circum  
 Sylva tegit: curæ non ipsa in morte relinquunt.  
 His Phedrâ, Procrinque locis, mœstamq; Eriphylem  
 Crudelis nati monstrantem vulnere cernit:

Evadent-

Evadnenque, & Pasiphaën; his Laodemia  
 It comes, & juvenis quondam, nunc femina, Cæneus,  
 Rursus & in veterem fato revoluta figuram.  
 Inter quas Phœnissa recens à vulnere Dido  
 Errabat sylvâ in magna: quam Troius heros  
 Ut primum juxta stetit, agnovitque per umbram  
 Obscuram, (qualem primo quis surgere mense  
 Aut videt, aut vidisse putat per nubila lunam,)  
 Demisit lacrymas, dulcique affatus amore est:  
 Infelix Dido: verus mihi nuncius ergo  
 Venerat exstinctam, ferroque extrema sequuram.  
 Funeris heu tibi causa fui: per sidera juro,  
 Per superos, & si qua fides tellure sub hinc est,  
 Invitus, regina, tuo de litore cessi.  
 Sed me iussa deum, quæ nunc has ire per umbras,  
 Per loca senta situ cogunt, noctemque profundam,  
 Imperiis egere suis: nec credere quivi,  
 Hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.  
 Siste gradum, teque aspectu ne subtrahere nostro.  
 Quem fugis? extemum fato quod te alloquor, hoc est.  
 Talibus Æneas ardentem, & torva tuentem  
 Lenibat dictis animum, lacrymasque ciebat.  
 Illa solo fixos oculos averſa tenebat:  
 Nec magis incepto vultum sermone movetur,  
 Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.  
 Tandem protripuit sese, atque inimica refugit  
 In nemus umbriferum: conjux ubi pristinus illi  
 Respondet curis, æquatque Sichæus amorem.  
 Nec minus Æneas casu percussus iniquo,  
 Prosequitur lacrymâs longe, & miseratus euntē est.  
 Inde datum molitur iter: Jamque arva tenebant  
 Ultima, quæ bello elati secreta frequentant.  
 Hic illi occurrit Tydeus, hic inclytus armis  
 Parthenopæus, & Adraſti pallentis imago.  
 Hic multum fleti ad superos, belloque caduci  
 Dardanidæ: quos ille omnes longo ordine cernens  
 Ingemuit: Glaucumq; Medorâq; Therſiloelsumque,  
 Tres Antenoridas, Cereſique sacrum Polybotem,  
 Idæumque etiam curtus, etiam arma tenentem.  
 Circums-

Evadnen-

Circumstant animæ dextrâ, lavaque frequentes.  
 Nec vidisse semel satis est; juvat usque morari,  
 Et conferre gradum, & veniendi discere causas.  
 At Danaum proceres, Agamemnoniaq; phalanges  
 Ut videre virum, fulgentiaque arma per umbras,  
 Ingenti trepidare metu: pars vertere terga,  
 Ceu quodam petiere rates: pars tollere vocem  
 Exiguam: inceptus clamor frustratus hiantes.

Atque hinc Priamidem laniatum corpore toto  
 Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora:  
 Ora, manusque ambas, populataq; tempora raptis  
 Auribus, & truncas inhonesto vulnere nares.  
 Vix adeo agnovit pavitantem, & dira regentem  
 Supplicia, & notis compellat vocibus ultrò:  
 Deiphobe armipotens genus alto à sanguine Teucris,  
 Quis tam crudeles optavit sumere pœnas?  
 Cui tantum de te licuit? mihi fama supremâ  
 Noctē tulit fessum vasta te cade Pelasgum  
 Procubuisse super confusæ stragis acervum.  
 Tunc egomet tumulum Rhæteo in litore inanem  
 Constitui, & magna manes ter voce vocavi.  
 Nomen & arma locum servant: te, amice nequivi  
 Conspicere, & patria decedens ponere terra.  
 Atque hinc Priamides: Nihil ô tibi amice reliquū est  
 Omnia Deiphobo solvisti, & funeris umbris,  
 Sed me fata mea, & scelus exitiale Læonæ  
 His mersere malis: illa hæc monumenta reliquit.  
 Namque, ut supremam falsa inter gaudia noctem  
 Egerimus, nosti: & nimium meminisse necesse est:  
 Cum fatalis equus saltu super ardua venit  
 Pergama, & armatum peditem gravis attulit alvo:  
 Illa chorum simulans, evanteis Orgia circum  
 Ducebat phrygias: flammam media ipsa tenebat  
 Ingentem, & summa Danaos ex arce vocabat.  
 Tum me confectum curis, somnoque gravatum,  
 Infelix habuit thalamus: pressitque jacentem  
 Dulcis, & alta quies, placidaque simillima morti.  
 Egregia interea conjux, arma omnia tectis  
 Emovet, & sidum capiti subduxerat ensē:

Intra

que frequentes,  
 usque morari,  
 discere causas.  
 noniaq; phalanx  
 ma per umbras,  
 tere terga,  
 ollere vocem  
 atus hiantes.  
 corpore toto  
 eliter ora:  
 q; tempora rapit  
 Inere nares.  
 dira regentem  
 bus ultrò:  
 à sanguine Teuct  
 pœnas?  
 a supremâ  
 Delasgum  
 acervum.  
 a litore inanem  
 e vocavi.  
 e, amice nequivi  
 nere terra.  
 amice restitit e  
 eris umbris.  
 e Lacœnæ  
 nenta reliquit.  
 r gaudia noctem  
 nisse necesse est:  
 ua venit  
 avis attulit alro  
 rgia circum  
 dia ipsa tenebat  
 arce vocabat.  
 que gravatum,  
 e jacentem  
 imillima morti  
 nia testis  
 at ense m:

Intra

Intra tecta vocat Menelaum, & limina pandit,  
 Scilicet id magnum sperans fore munus amanti,  
 Et famam extinguere veterum sic posse malorum.  
 Quid moror? irumpunt thalamo: comes additur unâ  
 Hortator scelerum Æolides (dii talia Grajis  
 Instaurate, pio si pœnas ore reposco)  
 Sed te qui vivum casus, agè, fate vicissim,  
 Attulerint: pelagine venis erroribus actus,  
 An monitu divum? an quæ te fortuna fatigat,  
 Ut tristis sine sole domos, loca turbida, adires?  
 Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis  
 Jam medium æthereo cursu trajecerat axem:  
 Et fors omne datum traherent per talia tempus:  
 Sed comes admonui, breviterque affata Sibylla est:  
 Nox ruit, Ænea: nos flendo ducimus horas.  
 Hic locus est, partes ubi se via findit in ambas:  
 Dextera, quæ Ditis magni sub mœnia tendit,  
 Hac iter Elysium nobis: at læva malorum  
 Exercet pœnas, & ad impia Tartara mittit.  
 Deiphobus contrâ: Ne sævi magna sacerdos:  
 Discedam, explebo numerum, reddarque tenebris.  
 I decus, i nostrum: melioribus utere fatis.  
 Tantum effatus, & in verbo vestigia torisit.  
 Respicit Æneas subito, & sub rupe sinistra  
 Mœnia lata videt triplici circumdata muro,  
 Quæ ratibus flammis ambit torrentibus amnis  
 Tartareus Phlegeton, torquetque sonantia saxa.  
 Porta adversa ingens, solidoque adamante columnæ,  
 Vis ut nulla virum, non ipsi excindere ferro  
 Cœlicolæ valeant: stat ferrea turris ad auras:  
 Tisiphoneque sedens, palla succincta cruenta,  
 Vestibulum insomnis servat noctesque, diesque.  
 Hinc exaudiri gemitus, & læva sonare  
 Verbera: tum stridor ferri, tractæque catenæ.  
 Constitit Æneas, strepitumque exterritus hausit.  
 Quæ scelerum facies? ô virgo, effare: quibusve  
 Urgentur pœnis? quis tantus plangor ad auras?  
 Tum vates sic orsa loqui: dux inclyte Teuctum,  
 Nulli fas casto sceleratum insistere limen.

Sed

Sed me, cum lucis Hecate præfecit Avernis,  
 Ipsa deùm pœnas docuit, perque omnia duxit.  
 Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna:  
 Castigatque, auditque dolos, subigitque fateri,  
 Quæ quis apud superos, furto lætatus inani,  
 Distulit in seram commissa piacula mortem.  
 Continuo fontes ultrix accincta flagello  
 Tisiphone quatit insultans, torvosque sinistra  
 Intentans angues, vocat agmina sæva sororum.  
 Tum demum horrifono stidentem cardine sacræ  
 Panduntur portæ: cernis custodia qualis  
 Vestibulo federat? facies quæ limina servet?  
 Quinquaginta atris immanis hiatus Hydra  
 Sævior intus habet sedem: tum Tartarus ipse  
 Bis patet in præceps tantum, tenditque sub umbras,  
 Quantum ad ætherium cœli suspectus Olympum.  
 Hic genus antiquum terræ, Titania pubes,  
 Fulmine deiecti, fundo volvuntur in imo.  
 Hic & Aloidas geminos, immania vidi  
 Corpora, qui manibus magnum tescindere cœlum  
 Aggressi, superisque Jovem detrudere regnis.  
 Vidi & crudeles dantem Salmonæa pœnas,  
 Dum flammæ Jovis, & sonitus imitatur Olympi.  
 Quatuor hic investus equis, & lampada quassans,  
 Per Grajùm populos, mediæque per Elidis urbem  
 Ibat ovans, divumque sibi posebat honorem.  
 Demens, qui nimbos, & non imitabile fulmen  
 Ære, & cornipedum cursu simularet equorum.  
 At patet omnipotens densa inter nubila telum  
 Contorsit ( non ille faces, nec fumea tædis  
 Lumina ) præcipitemque immani turbine adegit.  
 Nec non & Tityon, terræ omniparentis alumnum,  
 Cernere erat, per tota novem cui jugera corpus  
 Porrigitur: rostroque immanis vultur obunco  
 Immortale jecur tondens, sæcundaque pœnis  
 Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto  
 Pectore: nec fibris requies datur ulla renatis.  
 Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque?  
 Quos super atra silex jam jam lapsura, cadenti  
 Immiact

Jam hæc afflu  
 Aera fulca  
 Regifico lux  
 Accubas  
 Exsang  
 Hic, quibus  
 Palliatus  
 Atque di  
 No patem  
 Quæque ob  
 Inopa, per  
 Includi, pa  
 Quam pat  
 Sæcum reg  
 Distincti per  
 Infelix The  
 Admonet,  
 Dilicite iust  
 Vendit hic  
 Impetis  
 He thalam  
 Aus omnia  
 Non, mibi  
 Ferrea non  
 Omnia per  
 Hoc ubi di  
 sed jam ag  
 Anletem  
 Mænia con  
 Hoc ubi na  
 Dicitur:  
 Cotripit  
 Occupat  
 Spargit  
 Hic de  
 Devenete  
 Fortunas  
 Largior h  
 Turpoco

fecit Avernis,  
 rque omnia ducit.  
 habet durissima te  
 , subigi' tque facit  
 to laratus inani,  
 jacula mortem.  
 cta flagello  
 torvosque sinistra  
 aina sava fororum  
 entes cardine sacre  
 stodia qualis  
 e limina servert  
 hiatibus Hydra  
 am Tartarus pfe  
 tenditque sub unis  
 spectus Olympum  
 Titania pubes,  
 untur in imo.  
 mania vidi  
 um rescindere celo  
 detrudere regit  
 nonea pœnas,  
 us imitatur Olympi  
 & lampada qualis  
 que per Elidis urbe  
 osebat honorem  
 n imitabile fulme  
 mularet equorum  
 ter nubila telum  
 e fumea tœdis  
 nani turbine adegi  
 niparentis alumnus  
 cui jugera corpus  
 is vultur obunco  
 undaque pœnis  
 habitatque sub alto  
 tur ulla renatis.  
 iona, Pirithoumque  
 lapsura, cadenti  
 Immitte

Imminet assimilis. lucent genialibus altis  
 Autca fulera toris, epulaeque ante ora paratae  
 Regifico luxu: furiatum maxima juxta  
 Accubat, & manibus prohibet contingere mensas:  
 Exsurgitque facem attollens, atque intonat ore.  
 Hic, quibus invisi fratres, dum vita manebat,  
 Pulsatusque patens, & fraus innexa clienti:  
 Aut qui divitiis soli incubuere repêntis,  
 Nec patrem posuere suis (quæ maxima turba est):  
 Quique ob adulterium celsi: quique arma sequuti  
 Impia, nec veriti dominorum fallere dextas:  
 Inclusi, pœnam expectant. ne quere doceri.  
 Quam pœnam, ut quæ forma viros, fortunave merfit.  
 Saxum ingens volvunt alii, radiisque rotarum  
 Districti pendent: sedet, æternumque sedebit  
 Infelix Theseus: Phlegiasque miserimus omnes  
 Admonet, & magna testatur voce per umbras:  
 Discite justitiam moniti, & non temnere divos.  
 Vendidit hic auto patriam, dominumque potentem  
 Imposuit: fixit leges pretio, atque refixit.  
 Hic thalamum invasit natæ, veritosque Hymenæos:  
 Ausi omnes immane nefas, ausoque potiti.  
 Non, mihi si lingue centum sint, oraque centum,  
 Ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas,  
 Omnia pœnarum percurrere nomina possem.  
 Hæc ubi dicta dedit Phœbi longeva sacerdos:  
 Sed jam age, carpe viam, & susceptum perforce munus,  
 Acceleremus, ait: Cyclosum eduçta caminis  
 Mœnia conspicio, atque adverso fornice portas:  
 Hæc ubi nos præcepta jubent deponere dona.  
 Dixerat: & pariter gressi per opaca viarum  
 Corripiunt spatium medium, foribusque propinquant.  
 Occupat Æneas adytum, corpusque recenti  
 Spargit aqua, ramumque adverso in limine figit.

His demum exactis, perfecto munera Divæ,  
 Devenere locos letos & amœna vitæ  
 Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.  
 Largior hinc campos æther, & lumine vestit  
 Purpureo: solemque suum, sua sidera norunt.

Pars in gramineis exercent membra palæstris,  
 Contendunt ludo, & fulva luctantur arena:  
 Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.  
 Nec non Treicius longa cum veste sacerdos  
 Obloquitur numeris septem discrimina vocum:  
 Jamque eadem digitis, jam pectine pulsat eburno.  
 Hic genus antiquum Teucris, pulcherrima proles,  
 Magnanimi heroes, nati melioribus annis,  
 Ilusque, Assaracusque, & Trojæ Dardanus author.  
 Arma procul currusque virum miratur inanes.  
 Sunt terræ defixæ hastæ, passimque soluti  
 Per campos pascuntur equi. quæ gratia currum,  
 Armorumque fuit vivis; quæ cura nitentes  
 Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.  
 Conspicit, ecce, alios dextra, lævaque per herbam  
 Vescentes, lærumque choro Pæana canentes  
 Inter odoratum lauri nemus: unde supernè  
 Plurimus Eridani per sylvam volvitur amnis.  
 Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi;  
 Quique sacerdotes casti, dum vita manebat;  
 Quique pii vates, & Phæbo digna loquuti;  
 Inventas aut qui vitam excoluere per artes;  
 Quique sui memores alios fecere merendo:  
 Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.  
 Quos circumfusos sic est effata Sibylla:

( Musæum ante omnes: medium nam plurima turbæ  
 Hunc habet, atque humeris extantem suspicit altis.)  
 Dicite felices animæ, tuque optime vates,  
 Quæ regio Anchisem, quis habet locus? illius ergo  
 Venimus, & magnos Erebi tranavimus amnes.  
 Atque huic responsum paucis ita reddidit heros:  
 Nulli certa domus; lucis habitamus opacis,  
 Riparumque toros, & prata recentia rivis  
 Incolumus; sed vos ( si fert ita corde voluntas )  
 Hoc superate jugum, & facili jam tramite sistam.  
 Dixit, & ante tulit gressum, camposque nitentes  
 Desuper ostentat: dein summa cacumina linquunt.

At pater Anchises penitus convalle virenti  
 Inclusas animas, superumque ad lumen iruras,  
 Lustra-

Lustrabat studio recolens : omnemque suorum  
 Fortè recensebat numerum , charosque nepotes :  
 Fataque , fortunæque virum , moresque , manusque :  
 Isque ubi tendentem adversum per gramina vidit  
 Æneam , alacris palmas utrasque tetendit ;  
 Effusaque genis lacrymæ , & vox excidit ore :  
 Venisti tandem : tuæque expectata parenti  
 Vicit iter durum pietas : datur ora tueri ,  
 Nate , tua , & notas audite , & reddere voces.  
 Sic equidem ducebam animo , tebarque futurum ,  
 Tempora dinumerans : nec me mea cura fefellit.  
 Quas ego te terras , & quanta per æquora vestrum  
 Accipio quantis jactatum , nate ? periculis ?  
 Quam metui , ne quid Libyæ tibi regna nocerent ?  
 Ille autem : tua me genitor , tua tristis imago  
 Sæpius occurrens , hæc limina tendere adegit.  
 Stant sale Tyriheni classes : da jungere dextram ,  
 Da genitor , teque amplexu ne subtrahæ nostro.  
 Sic memorans , largo fletu simul ora rigabat.  
 Ter conatus ibi collo dare brachia circum ,  
 Ter frustra comprehensa manus effugit imago ,  
 Par levibus ventis , voluerique simillima somno.  
 Interea videt Æneas in valle reducta  
 Seclutum nemus , & virgulta sonantia sylvis ,  
 Lethæumque , domos placidas qui prænarat , amnem :  
 Hunc circum innumere gentes , populi que volabant.  
 Ac veluti in pratis , ubi apes æstate serena  
 Floribus insidunt variis , & candida circum  
 Lilia funduntur : strepit omnis murmure campus.  
 Horrescit visu subito : causasque requirit  
 Inscius Æneas , quæ sint ea flumina portò :  
 Quive viri tanto compleverint agmine ripas.  
 Tum pater Anchises : animæ , quibus altera fato  
 Corpora debentur , Lethæi ad fluminis undam  
 Securos latices , & longa oblivia potant.  
 Has equidem memorate tibi , atque ostendere coram ,  
 Jam pridem hanc prolem cupio exumerare meorum :  
 Quò magis Italia tandem lætere reperit .  
 O patre , anne aliquas ad cælum hinc ire putand i est  
 Sublimes

Sublimes animas? iterumque ad tarda reverti  
 Corpora? que lucis miseris tam dira cupido?  
 Dicam equidem, nec te suspensum, nate tenebo:  
 Suscipit Anchises, atque ordine singula pandit.  
 Principio cælum ac terras, camposq; liquentes,  
 Lucentemque globum Lunc, Titaniaque astra  
 Spiritus intus alit; totamque infusa per artus  
 Mens agitat molem, & magno se corpore miscet:  
 Inde hominum, pecudumq; genus, visq; volantium,  
 Et que marmoreo fert monstra sub equore pontus.  
 Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo  
 Seminibus: quantum non noxia corpora tardant,  
 Terrenique hebetant artus, moribundaq; membra.  
 Hinc metuunt, cupiuntq; dolent, gaudentq; nec auras  
 Respiciunt claustræ tenebris, & carcere ceco.  
 Quin & supremo cum lumine vita reliquit,  
 Non tamen omne malû miseris, nec funditus omnes  
 Corpore excedunt pestes: penitusque necesse est  
 Multa diu concreta modis inolescere miris.

Ergo exerceantur pœnis: veterumque maiorum  
 Supplicia expendunt, alię panduntur inanes  
 Suspensę ad ventos: aliis sub gurgite vasto  
 Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.  
 Quique suos patimur manes. exinde per amplum  
 Mittimur Elysium, & pauci læta arva tenemus:  
 Donec longa dies, perfecto temporis orbe,  
 Concretam exemit labem, purumque reliquit  
 Æthereum sensum, atque auræ simplicis ignem.  
 Has omnes, ubi mille rotamvolvère per annos,  
 Lethęum ad fluvium Deus evocat agmine magno,  
 Scilicet immemores supera ut convexa revifant,  
 Rursus & incipient in corpora velle reverti.

Dixerat Anchises, natumque, unaque Sibyllam  
 Conventus trahit in medios, turbamque sonantem:  
 Et tumulum capit, unde omnes longo ordine possit  
 Adversos legere, & venientum discere vultus.  
 Nunc age, Darnaniam prolem que deinde sequatur  
 Gloria, qui maneant Itala de gente nepotes,  
 Illustres animas, nostrumque in nomen ituras,

Expediam dictis, & te tua fata docebo.  
 Ille (vides?) pura invenis qui niritur hasta,  
 Proxima sorte tenet lucis loca, primus ad aras  
 Ætherias Italo commistus sanguine fargea  
 Sylvius, Albanum nomen, tua postuma proles:  
 Quem tibi longævo serum Lavinia conjux  
 Educet sylvis regem, regumque parentem.  
 Unde genus longa nostrum dominabitur Alba.  
 Proximus ille Procas Trojane gloria gentis,  
 Et Capys, & Numitor, & qui te nomine reddet,  
 Sylvius Æneas, pariter pietate, vel armis  
 Egregius, si unquam regnandam acceperit Albam.  
 Qui juvenes quantas ostentant, aspice, vires.  
 At qui umbrata gerunt civili tempora quercu,  
 Hi tibi Namentum, & Gabios, urbemque Fidenam,  
 Hi Collatinas imponent montibus arces,  
 Pometios, Castrumque Inui, Bolamque Coramque.  
 Hæc tum nomina erunt, nunc sunt sine nomine terre.  
 Quin & avo comitem sese Mavortius addet  
 Romulus, Aslaraci quem sanguinis Ilia mater  
 Educet, viden', ut gemine stant vertice criste,  
 Et pater ipse suo superum jam signat honore?  
 En huius, nate, auspiciis illa inclyra Roma  
 Imperium tetris, animos, æquabit Olympo:  
 Septemque una sibi muro circumdabit arces,  
 Felix prole virum: qualis Berecynthia mater  
 Invehitur curru Phrygiæ turrata per urbes,  
 Leta Deum partu, centum complexa nepotes,  
 Omnes cœlicolas, omnes supera alta tenentes.  
 Huc gaminas, huc flecte acies: hanc aspice gentem,  
 Romanosque tuos: hic Cæsar, & omnis Jûli  
 Progenies, magnum cœli ventura sub axem.  
 Hic vir, hæc est, tibi quem promitti sæpius audis,  
 Augustus Cæsar, divum genus, aurea condet  
 Sæcula qui rursus Latio, regnata per arva  
 Saturno quondam: super & Garamantas, & Indos  
 Proferet imperium. jacet extra sidera tellus,  
 Extra anni, solisque vias, ubi cœlifer Atlas.  
 Axem humero torquet stellis ardentibus aptum:  
 Hujus

Hujus in adventum jam nunc & Caspia regna  
 Responsis horrent divum, & Mæorica tellus,  
 Et septem gemini turbant trepida ostia Nili.  
 Nec vero Alcides tantum telluris obivit:  
 Fixerit arripedem cervam licet, aut Erymanthi  
 Placarit nemora, & Lernam tremefecerit arcu.  
 Nec qui pampineis victor juga flectit habenis,  
 Liber, agens celfo Nyfæ de vertice tigres.  
 Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis?  
 Aut metus Aufonia prohibet consistere terra?  
 Quis procul ille aurem ramis insignis olive  
 Sacra ferens? nosco crines, incanaque menta  
 Regis Romani: primus qui legibus urbem  
 Fundavit, Curibus parvis, & paupere terra  
 Missus in imperium magnum. Cui deinde subibit  
 Otia qui rumpet patriæ, residesque movebit  
 Tullus in arma viros, & jam desueta triumphis  
 Agmina: quem juxta sequitur jactantior Ancus,  
 Nunc quoque iam nimium gaudens popularibus auribus  
 Vis & Tarquinius reges; animamque superbam  
 Ultoris Bruti, fascesque videre receptos?  
 Consul imperium hic primus, sævalque secures  
 Accipiet: gnatosque pater nova bella moventes  
 Ad pœnam pulchra pro libertate vocabit  
 Infelix. utcunque ferent ea facta minores:  
 Vincet amor patriæ, laudumque immensa cupido.  
 Quin Decios, Drusosque procul, sævumque securi  
 Aspice Torquatam, & referentem signa Camillum.  
 Ille autem, paribus quas fulgere cernis in armis,  
 Concordes animæ nunc, & dum nocte premuntur,  
 Heu quantum inter se bellum, si lumina vitæ  
 Attigerint, quantas acies, stragemque ciebunt?  
 Aggeribus socer Alpinis, atque arce Monœci  
 Descendens, gener adversis instructus Eois.  
 Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella,  
 Neu patriæ validas in viscera vertite vites.  
 Tuque prior, tu parce, genus qui ducis Olympo,  
 Projice tela manu sanguis meus.  
 Ille triumphata Capitolia ad alta Corintho  
 Victor

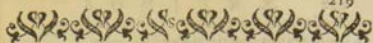
Caspia regna  
 orica tellus,  
 ostia Nilii,  
 obivit:  
 aut Erymanthi  
 nefecerit arcu,  
 stit habenis,  
 ice tigres.  
 endere factis?  
 sistere terra?  
 gnis olive  
 naque menta  
 ous urbem  
 aupte terra  
 i deinde subibit  
 ue movebit  
 eta triumphis  
 tantior Ancus,  
 popularibus aus  
 nque superbam  
 ceptos?  
 eualque secures  
 lla moventes  
 vocabit  
 ninores:  
 imensa cupido  
 savumque secu  
 signa Camillum  
 trnis in armis,  
 nocte premuntur  
 umina vitæ  
 mque ciebunt  
 ce Monæci  
 stus Eois.  
 te bella,  
 e vites.  
 lucis Olympo,

Corintho  
 Victor

Victor aget currum, cæcis insignis Achivis.  
 Eruet ille Argos, Agamemnoniasque Mycenæ,  
 Ipsumque Æaciden, genus armipotentis Achilli,  
 Ultus avos, Trojæ, Templæ & temerata Minervæ:  
 Quis te, magne Cato, tacitum, aut te, Cossæ relinquat?  
 Quis Gracchi genus? aut geminos duo fulmina belli,  
 Scipiadas, cladem Libyæ? parvoque potentem  
 Fabricium? Vel te sulco, Serrane, ferentem?  
 Quò sessum rapitis Fabii? tu maximus ille es,  
 Unus qui nobis cunctando restituis rem,  
 Excudent alii spiritantia mollius æra;  
 (Credo equidem) vivos ducent de marmore vultus:  
 Orabunt causas melius, cælique meatus  
 Describent radio, & surgentia sidera dicent.  
 Tu regere imperio populos, Romane, memento,  
 (Hæc tibi erunt artes) pacique imponere morem:  
 Parcere subiectis, & debellare superbos.  
 Sic pater Anchises: atque hæc mirantibus addit:  
 Aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis  
 Ingreditur, victorque viros supeteminet omnes.  
 Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,  
 Sistet eques: sternet Pænos, Gallumque rebellem,  
 Tertiaque arma patri suspendet capta Quirino.  
 Atque hic Æneas: (unâ namque ire videbat  
 Egregium formâ juvenem, & fulgentibus armis;  
 Sed frons læta parum, & deiecto lumina vultu.)  
 Quis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem;  
 Filius? anne aliquis magna de stirpe nepotum?  
 Quis strepitus circa comitû? quantû instat in ipso est?  
 Sed nox atra caput trisli circumvolat umbra.  
 Tum pater Anchises lacrymis ingressus obortis:  
 O nate, ingentem luctum ne quære tuorum.  
 Ostendent terris hunc tantûm fata, neque ultra  
 Esse sinent: nimium vobis Romana propago  
 Visa potens, superi, propria hæc si dona fuissent,  
 Quantos ille virum magnam Mavortis ad urbem  
 Campus aget gemitus! vel quæ, Tiberine, videbis  
 Funera, cum tumulum præterlabere recentem!  
 Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos

In tantum spe tollet avos: nec Romula quondam  
 Ullo se tantum tellus iactabit alumno.  
 Heu pietas, heu prisca fides, invictaque bello  
 Dextera! non illi quisquam se impune tulisset  
 Obvius armato, seu cum pedes irer in hostem,  
 Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.  
 Heu miserande puer, si qua fata aspera rumpas,  
 Tum Marcellus eris. manibus dare lilia plenis:  
 Purpureos spargam flores: animamque nepotis  
 His saltem accumularem donis, & fungar inani  
 Munere. Sic tota passim regione vagantur  
 Aeris in campis latis, atque omnia lustrant.  
 Quæ postquam Anchises natum per singula duxit,  
 Incenditque animum famæ venientis amore:  
 Exin bella virò memorat, quæ deinde gerenda:  
 Laurentesque docet populos, urbemque Latini:  
 Et quo quemque modo fugiatque, feraque laborem.  
 Sunt geminæ tomæ portæ: quarum altera fertur  
 Cornea, qua veris faciles datur exirus umbris:  
 Altera candenti perfecta nitens elephanto:  
 Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes.  
 His ubi tum natum Anchises, unaque Sibyllam  
 Prosequitur dictis, portaque emittit eburna.  
 Ille viam secat ad naves, sociosque revisit.  
 Tum se ad Caietæ recto fert littore portum:  
 Anchora de proa jacitur: stant littore puppes.





P U B.

VIRGILII

MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER VII.

ARGUMENTUM.

*Tandem deveniunt Laurentia Troes in arva,  
Et pace accepta læti nova mania condunt.  
Noctē fatam Juno Furiam evocat: illa Latinos  
Inter & Æneadas bellum ferit, & ciet arma.  
Protinus auxiliis terra instruit: Itale Turnum.*

U quoque littoribus nostris Æncia nu-  
tixÆternam moriens famam Caieta dedi-  
sti:Et nunc servat honos sedem tuus: ossa-  
que nomen

Hesperia in magna ( si qua est ea gloria ) signat.  
At pius exsequiis Æneas ritē solutus,  
Aggere composito tumuli, postquam alta quierunt  
Æquora, tendit iter velis, portumque relinquit.  
Adspirant auræ in noctem: nec candida cursum  
Luna negat: splendet tremulo sub lumine pontus:  
Proxima Circæe raduntur littora terræ:  
Dives inaccessos ubi Solis filia lucos  
Assiduo resonat cantu: testisque superbis

K 2

Urit

Urit odoratam nocturna in lumina cedrum,  
 Arguto tenues percurrens pectine telas.  
 Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum  
 Vincula recusantum, & sera sub nocte rudentum:  
 Setigerique sues, atque in præsepibus urfi  
 Saxite, ac formæ magnorum ululare luporum:  
 Quos hominum ex facie dea sæva parentibus herbis  
 Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.  
 Quæ ne monstra pii paterentur talia Troës,  
 Delati in portus, neu litora dira subirent,  
 Neptunus ventis implevit vela secundis:  
 Atque fugam dedit, & præter vada fervida vexit.

Jamque rubescebat radiis mare, & æthere ab alto  
 Aurora in roseis fulgebat lutea bigis:

Quum venti posuere, omnisque repente refedit  
 Flatus, & in lento luctantur marmore tonstræ.  
 Atque hic Æneas ingentem ex æquore lucum  
 Prospicit: hunc inter fluviò Tiberinus amœno,  
 Vorticibus rapidis, & multa flavus arena  
 In mare prorumpit: variæ circumque supraque  
 Assuetæ ripis volucres: & fluminis alvæ,  
 Æthera mulcebant cantu, lucoque volabant.  
 Flectere iter sociis, terræque advertere proras  
 Imperat, & lætus fluviò succedit opaco.

Nunc agè, qui reges, Erato, quæ tempora rerum,  
 Quis Latio antiquo fuerit status, advena classem  
 Quum primùm Ausoniis exercitus appulit oris,  
 Expediam: & primæ revocabo exordia pugnae.  
 Tu vatem, tu diva mone. dicam horrida bella:  
 Dicam acies, actosque animis in funera reges,  
 Tyrihenamque manum, totamque sub arma coactâ  
 Hesperiam: major rerum mihi nascitur ordo:  
 Majus opus moveo. Rex arva Latinus, & urbes  
 Jam senior longa placidus in pace regebat.  
 Hunc Fauno, & nympha genitum Laurente Matrica  
 Accipimus. Fauno Picus pater: isque parentem  
 Te Saturne referet: tu sanguinis ultimus author.  
 Filius huic, fato Divùm prolesque virilis  
 Nulla fuit, primaque oriens erepta juventa est,

Sola domum, & tantas servabat filia sedes,  
 Jam matura viro, jam plenis nubilis annis.  
 Multi illam magno è Latio, totaque perebant  
 Ausonia: petit antè alios pulcherrimus omnes  
 Turnus, avis, atavisque potens: quem regia conjux  
 Adjungi generum miro properabat amore:  
 Sed variis potentia deùm terroribus obstant.  
 Laurus erat tecti medio, in penetralibus altis,  
 Sacra comam, multosque metu servata per annos:  
 Quam pater inventam primas cum conderet arces,  
 Ipse ferebatur Phœbo sacrasse Latinus,  
 Laurentisque ab ea nomen posuisse colonis.  
 Huius apes summum densæ (mirabile dictu)  
 Stridore ingenti, liquidum trans æthera vectæ,  
 Obsedere apicem: & pedibus per murua nexis  
 Examen subitum ramo frondente pependit.  
 Continuo vates: Externum cernimus, inquit,  
 Adventare virum: & partes petere agmen easdem  
 Partibus ex iisdem, & summa dominarier arce.  
 Præterea castis adolet dum altaria tædis,  
 Et juxta genitorem astat Lavinia virgo,  
 Visa (neas) longis comprehendere crinibus ignem,  
 Atque omnè ornatum flamma crepitante cremati:  
 Regalesque accensa comas, accensa coronam  
 Insignem gemmis: tum fumida lumine fulvo  
 Involvi, ac totis Vulcanum spargere tectis.  
 Id verò horrendum, ac visu mirabile ferri:  
 Namque fore illustrem fama, fatisque canebant  
 Ipsam sed populo magnum portendere bellum.  
 At rex sollicitus monstris oracula Fauni  
 Fatidici genitoris adit: lucosque sub alta  
 Consulit Albunea: nemorum quæ maxima sacro  
 Fonte sonat, sævamque exhalat opaca mephitim.  
 Hinc Italæ gentes omnisque Oenotria tellus  
 In dubiis responsa petunt: huc dona sacerdos  
 Quum tulit, & cæsarum ovium sub nocte silenti  
 Pellibus incubuit stratis, somposque perivit,  
 Multa modis simulachra videt volitantia miris:  
 Et varias audit voces, fruiturque deorum

Colloquio, atque imis Acheronta affatur Avernis,  
 Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,  
 Centum lanigeras mactabat ritè bidentes:  
 Atque harum effultus tergo, stratisque jacebat  
 Velleribus: subita ex alto vox reddita luco est:  
 Ne pete connubiis naram sociare Latinis,  
 O mea progenies! thalamis neu crede paratis.  
 Externi veniunt generi: qui sanguine nostrum  
 Nomen in astra ferant, quorumque à stirpe nepotes  
 Omnia sub pedibus, qua sol utrumque recurrent  
 Aspicit Oceanum, vertique, regique videbunt.  
 Hæc responsa patris Fauni, monitusque silenti  
 Noctæ datos, non ipse suo premit ore Latinus:  
 Sed circum latè volitans jam fama per urbes  
 Ausonias iulerat: cum Laomedontia pubes  
 Gramineo ripæ religavit ab aggere classem.  
 Æneas, primique duces, & pulcher Iulus  
 Corpora sub ramis deponunt arboris altæ:  
 Instituuntque dapes, & adorea liba per herbas  
 Subiiciunt epulis, (sic Jupiter ipse monebat)  
 Et Cereale solum pomis agrestibus augent.  
 Consumptis hic forte aliis, ut vertere morsus  
 Exiguam in Cererem penuria adegit edendi:  
 Et violare manu, malisque audacibus orbem  
 Fatalis crusti, patulis nec parcere quadris:  
 Heus etiam mensas consumimus, inquit Iulus:  
 Nec plura alludens. ea vox audita laborum  
 Prima tulit finem: primamque loquentis ab ore  
 Eripuit pater, ac stupefactus numine pressit.  
 Continuo, Salve faris mihi debita tellus,  
 Vosque, ait, ô fidi Trojæ salvere Penates.  
 Hic domus, hæc patria est: genitor mihi talia namque  
 (Nunc repeto) Anchises fatorum arcana reliquit:  
 Cum te, nate, fames ignota ad littora vectum  
 Accisis coget dapibus consumere mensas:  
 Tum sperare domos defessus: ibique memento  
 Prima locare manu, molirique aggere tecta.  
 Hæc erat illa fames: hæc nos suprema manebant  
 Exitii positura modum.

Quare

Quare agite, & primo læti cum lumine Solis,  
 Quæ loca, quive habeant homines, ubi mœnia gentis  
 Vestigemus, & à portu diversa peramus.  
 Nunc pateras libate Jovi, precibusque vocate  
 Anchisen genitorem; & vina reponite mensis.  
 Sic deinde affatus, frondenti tempora ramo  
 Implicat, & Geniumque loci, primamque Deorum  
 Tellurem, Nymphasque, & adhuc ignota precatur  
 Flumina: tum Noctem, Noctisque orientia signa,  
 Idæumque Jovem, Phrygiamque ex ordine matrem  
 Invocat: & duplices Cœloque, Eteboque parentes.  
 Hic pater omnipotens, ter cœlo clarus ab alto  
 Intonuit: radiisque ardentem lucis, & auro,  
 Ipse manu quatiens ostendit ab æthere nubem.  
 Diditur hic subito Trojana per agmina rumor,  
 Advenisse diem, quo debita mœnia condant.  
 Certatim instaurant epulas, atque omine magno  
 Crateras læti statuunt, & vina coronant.

Postera cum prima lustrabat lampade terras  
 Orta dies: urbem, & fines, & littora gentis  
 Diversi explorant: hæc fontis stagna Numici,  
 Hunc Tibrim fluvium: hic forteis habitare Latinos.  
 Tum satius Anchisa, delectos ordine ab omni,  
 Centum oratores augusta ad mœnia regis  
 Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes:  
 Dona que setre viro, pacemque exposcere Teucris.  
 Haud mora: festinant jussi, rapidisque feruntur  
 Passibus: ipse humili designat mœnia fossa,  
 Moliturque locum, primasque in litore sedes  
 Castorum in morem pinnis, atque aggere cingit.  
 Jamque iter emensi, turres ac tecta Latinorum  
 Ardua cernebant juvenes, muroque subibant.  
 Ante urbem pueri, & primævo flore juventus  
 Exercentur equis: domitantque in pulvere currus:  
 Aut acres tendunt arcus, aut lenta lacertis  
 Spicula contorquent: cursuque, icæque laceffunt.  
 Cum prævectus equo, longævæ regis ad aures  
 Nuncius, ingentes ignota in veste reportat  
 Advenisse viros. Ille intra tecta vocari

Imperat, & folio medius confedit avito.  
 Tectum augustū, ingens, centum sublime columnis  
 Urbe fuit summa, Laurentis regia Pici,  
 Horrendum sylvis, & religione parentum.  
 Hinc sceptrā accipere, & primos attollere fasces  
 Regibus omen erat: hoc illis curia templum,  
 Hæ sacris sedes epulis: hinc ariete cæso  
 Perpetuis soliti patres considerare mensis.  
 Quinetiam veterum effigies ex ordine avorum  
 Antiqua ex cedro, Italusque, paterque Sabinus,  
 Vitifator curvam servans sub imagine falcem,  
 Saturnusque senex, Janique bifrontis imago,  
 Vestibulo astabant: aliique ab origine reges,  
 Martia qui ob patriam pugnando vulnere passi.  
 Multaque præterea sacris in postibus arma,  
 Captivi pendentes currus, curruque secures,  
 Et cristæ capitum, & portarum ingentia claustra,  
 Spiculaque, clypei que, ereptaque rostra carinis.  
 Ipse Quirinali lituo, parvaque sedebat  
 Succinctus trabea, lævaque ancile gerebat  
 Picus equum domitor: quem capta cupidine conjux  
 Auræa percussum virga, versumque venenis,  
 Fecit avem Circe, sparsitque coloribus alas.  
 Tali intus templo divum, patriaque Latinus  
 Sede sedens, Teucros ad sese in tecta vocavit,  
 Atque hæc ingressis placido prior edidit ore:  
 Dicite Dardanidæ (neque enim nescimus & urbem,  
 Et genus, auditique advertitis æquore cursus)  
 Quid petitis? quæ causa rates, aut cujus egentes  
 Litus ad Ausonium tot per vada cærulea vexit?  
 Sive errore viæ, seu tempestatibus æti,  
 (Qualia multa mari navæ patiuntur in alto)  
 Fluminis intrastis ripas, portuque sedetis:  
 Ne fugite hospitium: neve ignorete Latinos  
 Saturni gentem, haud vincolo, nec legibus æquam,  
 Sponte sua, veterisque dei se more tenentem.  
 Atque equidem memini (fama est obscurior annis)  
 Auruncos ita ferre senes: his ortus ut agris  
 Dardanus Idæas Phrygio penetravit ad urbes,  
Thre-

Threiciamque Samū, quæ nunc Samothracia fertur,  
 Hinc illum Corin̄i Tyr̄rhena ab sede profectum,  
 Aurea nunc folio stellantis regia cœli  
 Accipit, & numerum divorum altaribus auget.  
 Dixerat: & dicta Illioneus sic voce sequutus.  
 Rex, genus egregium Fauni, nec fluctibus actos  
 Atra subegit hyems vestris succedere terris,  
 Nec sidus regione viæ, litusve fefellit.  
 Consilio hanc omnes, animisque volentibus urbem  
 Afferimur, pulsi regnis, quæ maxima quondam  
 Extremo veniens sol aspiciebat Olympo.  
 Ab Jove principium generis, Jove Dardana pubes  
 Gaudet avo: rex ipse Jovis de gente suprema  
 Troiūs Æneas tua nos ad limina misit.  
 Quanta per Idæos sævis effusa Mycenis  
 Tempestas ierit campos: quibus actus uterque  
 Europæ, atque Asiæ fatis concurrerit orbis:  
 Audiit, & si quem tellus extrema refuso  
 Submouet Oceano, & si quem extenta plagarum  
 Quattuor in medio dirimit plaga Solis iniqui.  
 Diluvio ex illo tot vasta per æquora vesti,  
 Diis sedem exiguam patriis, litusque rogamus  
 Innocuū, & cunētis undamq; auramque patentem.  
 Non erimus regno indecores: nec vestra feretur  
 Fama levis, tantique abolefcet gratia facti:  
 Nec Trojam Ausonios gremio excepisse pigebit.  
 Fata per Æneæ juro, dextramque potentem,  
 Sive fide, ceu quis bello est expertus, & armis:  
 Multi nos populi, multæ (ne temne, quod ultro  
 Præserimus manibus vittas, ac verba precantur)  
 Et petiere sibi, & voluere adungere gentes.  
 Sed nos fata Deūm vestras exquirete terras  
 Impèriis egere suis. hinc Dardanus ortus,  
 Huc repetit, jussisque ingentibus urget Apollo  
 Tyr̄rhenum ad Tibrim, & fontis vada sacra Numici.  
 Dat tibi præterea fortunæ parva prioris  
 Munera, relliquias Troja ex ardente receptas.  
 Hoc pater Anchises auro libabat ad aras:  
 Hoc Priami gestamen erat, cum jura vocatis

More datet populus, sceptrumque, sacerque tiaras,  
Iliadumque labor, vestes.

Talibus Ilionei dictis, defixa Latinus  
Obrotu tenet ora, soloque immobilis hæret,  
Intentos volvens oculos: nec purpura regem  
Picta movet, nec scepra movent Priameia tantum,  
Quantum in connubio natæ, thalamoque moratur:  
Et veteris Fauni volvit sub pectore sistentem.

Hunc illum satis externa à sede profectum  
Portendi generum, paribusque in regna vocari  
Auspiciis: hinc progeniem virtute futuram  
Egregiam, & totum quæ viribus occupet orbem.  
Tandem lætus ait: Dii nostra incepta secudent,  
Auguriumque suum: dabitur, Trojane, quod optas.  
Munera nec sperno. non vobis, rege Latino,  
Divitis uber agri, Troiæve opulentia deerit.  
Ipse modo Æneas (nostri si tanta cupido est,  
Si jungi hospitio properat, sociusque vocari)  
Adveniat, vultus neve exhortescat amicos:  
Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.  
Vos contra regi mea nunc mandata referre.

Est mihi nata, viro genitis quam jungere nostræ  
Non patrio ex adyto sortes, non plurima cælo  
Monstra sinunt: generos externis affore ab oris,  
Hoc Latio restare canunt, qui sanguine nostrum  
Nomen in astra ferant: hunc illum poscere fata  
Et reor, & si quid veri mens augurat, opto.  
Hæc effatus, equos numero pater eligit omni.  
Stabant trecentum nitidi in præsepibus altis,  
Omnibus extemplo Teueris jubet ordine duci  
Instratos ostro alipedes, pictisque rapetis.  
Aurea pectoribus demissa monilia pendent,  
Tecti auro, fulvum mandunt sub dentibus aurum.  
Absenti Æneæ currum, geminosque jugales  
Semine ab ætherio spirantes naribus ignem,  
Illorum de gente, patri quos Dædala Circe  
Supposita de matre nothos surata creavit.  
Talibus Æneadæ donis, dictisque Latini,  
Sublimes in equis redeunt, pacemque reportant.

Ecce

Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis  
 Sava Jovis conjux, aurasque investa tenebat:  
 Et latum Æneam classemque ex æthere longe  
 Dardaniam Siculo prospexit ab usque Pachyno.  
 Moliri jam tecta videt, jam fidere terræ,  
 Deseruisse rates. stetit æri fixa dolore:  
 Tum quassans caput, hæc effudit pectore dicta:  
 Heu stirpem invisam, & fatis contraria nostris  
 Fata Phrygum! num Sigeis occumbere campis?  
 Num capti potuere capi? num incensa cremavit  
 Troja viros? medias acies, mediosque per ignes  
 Invenêre viam. at, credo, mea numina tandem  
 Fessa jacent, odiis haud exsaturata quievi.  
 Quinetiam patria excussos infesta per undas  
 Aula sequi, & profugis toto me opponere ponto.  
 Absumptæ in Teucros vires cœlique marisque.  
 Quid Syrtes, aut Scylla mihi, quid vasta Charybdis  
 Profuit? oprato conduntur Tibridis alveo,  
 Securi pelagi, atque mei. Mars perdere gentem  
 Immanem Lapithum valuit: concessit in iras  
 Ipse deum antiquam genitor Calydonâ Dianæ:  
 (Quod scelus aut Lapithis tantum, aut Calydone  
 merente?)  
 Ast ego magna Jovis conjux, nil linquere inausum  
 Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti,  
 Vincor ab Æneâ: quod si mea numina non sunt  
 Magna fatis, dubitem haud equidem implorare quod  
 usquam est.  
 Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.  
 Non dabitur regnis, esto, prohibere Latinis,  
 Atque immota manet fatis Lavinia conjux:  
 At trahere, atque moras tantis licet addere rebus:  
 At licet amborum populos excindere regum.  
 Hac gener, atque socer coëant mercede suorum.  
 Sanguine Trojano, & Rutulo dotabere virgo:  
 Et Bellona manet te pronuba: nec face tantum  
 Cisseis prægnans ignes enixa jugales:  
 Quin idem Veneri partus suus, & Paris alter,  
 Funestæque iterum recidiva in Pergama tædæ.

Hæc ubi dicta dedit, terras horrenda petivit:  
 Luctificam Alecto dirarum ab sede sororum,  
 Infernisque ciet tenebris: cui tristia bella,  
 Iræque, insidiæque, & crimina noxia cordi.  
 Odit & ipse pater Pluton, odere sorores  
 Tartaræ monstrum: tot sese vertit in ora,  
 Tam sævæ facies, tot pullulat atra colubris.  
 Quam Juno his acuit verbis, ac talia fatur:  
 Hunc mihi da proprium, virgo sata nocte, laborem:  
 Hanc operam, ne noster honos, infractave cedat  
 Fama loco, neu connubiis ambire Latinum  
 Æneadæ possint, Italosve obsidere fines.  
 Tu potes unanimes armare in prælia fratres,  
 Atque odiis versare domos: tu verbera testis,  
 Funeræasque inferre faces: tibi nomina mille,  
 Mille nocendi artes, sæcundum concute pectus,  
 Dissice compositam pacem, sere crimina belli:  
 Arma velit, poscatque simul, rapiatque juvenus.  
 Exin Gorgoneis Alecto infecta venenis  
 Principio Latium, & Laurentis tecta tyranni  
 Celsa petit, taciturnoque obsedit limen Amatæ:  
 Quam super adventu Teucrum, Turnique hymenæis  
 Fæminæ ardentem curæque, iræque coquebant.  
 Huic dea cæruleis unum de crinibus anguem  
 Conjicit, inque sinum præcordia ad intima subdit:  
 Quo furibunda domum monstro permisceat omnem:  
 Ille inter vestes, & lævia pectora lapsus  
 Volvitur attactu nullo, fallitque furentem,  
 Vipeream inspirans animam. fit tortile collo  
 Aurum ingens coluber, fit longæ rænia vittæ:  
 Inneffitque comas, & membris lubricus errat.  
 Ac dum prima lues udo sublapsa veneno  
 Pertentat sensus, atque ossibus implicat ignem:  
 Nec dum animus toto percepit pectore flammam:  
 Mollius, & solito matrum de more loquuta est,  
 Multa super gnata lacrymans, Phrygiisq; Hymenæis.  
 Exulibusne datur ducenda Lavinia Teucris,  
 O genitor? nec te miseret natæque, tuique?  
 Nec matris miseret, quã primo Aquilone relinquet  
 Per-

L  
 Terribis, alia p  
 An non sic Phry  
 Ledæamque He  
 Quid tua langua  
 Et conlangui  
 Si gener excre  
 Idque seder, Pa  
 Omnem equide  
 Dissidet, excre  
 Et Turno (si pe  
 Inachus, & C  
 His ubi nequis  
 Contra stare v  
 serpentis lani  
 Tum vero infe  
 Immenfam su  
 Ceu quondam  
 Quem pueri m  
 Intendit ludo  
 Curat's fer  
 Impubisque m  
 Dicit animum  
 Ter medias u  
 Quintem i  
 / Maius ado  
 Evolat, & n  
 Quò thalamu  
 Evoc Bacche  
 Vociferans  
 Telustrat e  
 Fama volat  
 Idem omne  
 Deserere  
 Ast alia tr  
 Pampinea  
 Ipsa inter  
 Suffinet, a  
 Sanguinea  
 Clamat: J

Petfidus, alta petens, abducta virgine prado?  
 An non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor,  
 Ledaemque Helenam Troianas vexit ad arces?  
 Quid tua sancta fides, quid cura antiqua tuorum,  
 Et consanguineo toties data dextera Turno?  
 Si gener externa petitur de gente Latinis,  
 Idque sedet, Faunisque premunt te iussa parentis:  
 Omnem equidem sceptris terram quæ libera nostris  
 Dissidet, externam reor, & sic dicere divos:  
 Et Turno (si prima domus repetatur origo)  
 Inachus, Acrisiusque patres, mediæque Mycenæ.  
 His ubi nequicquam dictis experta, Latinum  
 Contrà stare videt: penitusque in viscera lapsura  
 Serpentis furiale malum, totamque pererrat:  
 Tum verò infelix, ingentibus excita monstribus,  
 Immensam sine more furit lymphata per urbem:  
 Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo,  
 Quem pueri magno in gyro vacua atria circum  
 Intenti ludo exercent: ille actus habena  
 Curvatis fertur spatii: stupet inscisa turba,  
 Impubesque manus, mirata volubile buxum:  
 Dant animos plagæ. non cursu segnior illo  
 Per medias urbes agitur, populosque feroces.  
 Quinetiam in sylvas, simulato numine Bacchi,  
 (Majus adorta nefas, majoremque orsa furorē)  
 Evolat, & natam frondosis montibus abdit,  
 Quò thalamum eripiat Teucris, tædasque moretur,  
 Evocæ Bacche fremens, solum te virgine dignum  
 Vociferans: etenim molles tibi sumere thyrsos.  
 Te lustrare choro, sacrum tibi pascere cinem,  
 Fama volat, furiisque accensas pectore matres  
 Idem omnes simul ardor agit, nova quærere tecta.  
 Deseruere domos: ventis dant colla, comasque.  
 Ast aliæ tremulis ululatibus æthera complent,  
 Pampincasque gerunt incinctæ pellibus hastas.  
 Ipsa inter medias flagrantem servida pinum  
 Sustinet, ac natæ, Turnique canit hymenæos,  
 Sanguineam torquens aciem, torvumque repenti  
 Clamat: Iô matres audite ubi quæque Latinæ.

Siqua

Per-

Si qua piis animis manet infelicis Amata  
 Gratia, si juris materni cura remordet:  
 Solvite crinales vittas, capite Orgia mecum,  
 Talem inter sylvas, inter deserta serarum,  
 Reginam Alecto stimulis agit undique Bacchi.  
 Postquam visa fatis primos acuisse furores,  
 Consiliumque omnemque domum vertisse Latini;  
 Protinus hinc fuscis tristis dea tollitur alis  
 Audacis Rutuli ad muros: quam ducitur urbem  
 Actitioneis Danaë fundasse colonis,  
 Præcipiti delata Noto. locus Ardua quondam  
 Dicitur avis: & nunc magnum manet Ardea nomen.  
 Sed fortuna fuit: rectis hic Turnus in altis  
 Jam mediam nigra carpebat nocte quietem.  
 A lecto torvam faciem, & furtiva membra  
 Exiit, in vultus sese transformat aniles,  
 Et frontem obscœnam rugis arat: induit albos  
 Cum vitta crines; tum ramum innectit olivæ,  
 Fit Calibe Junonis anus, templique sacerdos:  
 Et juveni ante oculos his se cum vocibus offert:  
 Turce, tot incassum fusos patiére labores?  
 Et tua Dardaniis transferri sceptrâ colonis?  
 Rex tibi conjugium, & quæsitâ sanguine dotes  
 Abnegat, externusque in regnum quæritur hæres.  
 I nunc, ingratis offer te irrite periclis:  
 Tyrhenas, i, sterne acies, tege pace Latinos.  
 Hæc adeo tibi me, placida cum nocte jaceres  
 Ipsa palam fari omnipotens Saturnia jussit.  
 Quare age, & armati pubem, portusque moveri  
 Latas in arma para, & Phrygios, qui flumine pul-  
 Confedere duces, pictasque exure carinas. (chro  
 Cælestum vis magna jubet. rex ipse Latinus,  
 Ni dare conjugium, & dicto parere fatetur,  
 Sentiat, & tandem Turnum experiatur in armis.  
 Hic juvenis vatem irridens, sic orsa vicissim  
 Ore refert: classes investas Tibridis undam,  
 Non, ut rere, meas effudit nuncius aures:  
 Nec tantos mihi finge metus: nec regia Juno  
 Immemor est nostri.

Sed te victa situ, verique effœta senectus,  
 O mater, curis nequicquam exerceat, & arma  
 Regum inter falsa vatem formidine ludit:  
 Cura tibi divum effigies, & templa tueri:  
 Bella viri, pacemque gerant queis bella gerenda.  
 Talibus Aleto dictis exarsit in iras.  
 At juveni oranti subitus tremor occupat artus:  
 Dirigere oculi: tot Etinnys sibilat hydriis,  
 Tantaque se facies aperit, tum flammœa torquens  
 Lumina, cunctantem, & quærentem dicere plura  
 Reppulit, & geminos erexit crinibus angues,  
 Verberaque insonuit, rabidoque hæc addidit ore:  
 En ego victa situ, quam veri effœta senectus  
 Arma inter regum falsa formidine ludit.  
 Respice ad hæc, adsum ditaram ab sede sororum:  
 Bella manu, lethumque gero.  
 Sic effata facem juveni coniecit, & atro  
 Lumine fumantes fixit sub pectore tædas.  
 Olli somnum ingens rupit pavor, ossaque, & artus  
 Perfudit toto proruptus corpore sudor.  
 Arma amens fremit, arma toro, tectisque requirit:  
 Savit amor ferri, & scelerata insania belli,  
 Ira super. magno veluti cum flamma sonore  
 Virgæ suggeritur costis undantis aheni.  
 Exultantque æstu latices: fuit intus aquæ vis,  
 Fumidus atque altè spumis exuberat amnis:  
 Nec jam se capit unda: volat vapor ater ad auras.  
 Ergo iter ad regem, polluta pace, Latinum  
 Indicit primis juvenum, & jubet arma parati:  
 Turati Italiam. detrudere finibus hostem:  
 Se satis ambobus Teucrisque venire, Latinisque.  
 Hæc ubi dicta dedit, divosque in vota vocavit:  
 Certatim sese Rutuli exhortantur in arma.  
 Hunc decus egregium formæ movet, atque juventæ:  
 Hunc atavi reges, hunc clavis dextera factis.  
 Dum Turnus Rutulos animis audacibus implet,  
 Aleto in Teucros Stygiis se concitat alis,  
 Arte nova speculata locum, quo litorè pulcher  
 Insidiis cursuque feras agitabat Iulus.

Hic subitam canibus rabiem Cocytia virgo  
 Objicit, & noto nares contingit odore,  
 Ut cervum ardentem agerent: quæ prima malorum  
 Causa fuit, belloque animos accendit agrestes.  
 Cervus erat forma præstanti, & cornibus ingens;  
 Thyridæ pueri, quem matris ab ubere raptum  
 Nutribant, Tyrhusque pater, cui regia patent  
 Armenta, & larè custodia credita campi.  
 Assuetum imperiis soror omni Sylvia cura  
 Mollibus intexens ornabat cornua sertis,  
 Pectebatque serum, puroque in fonte lavabat.  
 Ille manum patiens, mensæque assuetus herili,  
 Errabat sylvis, rursusque ad limina nota  
 Ipse domum sera quamvis se nocte ferebat.  
 Hunc procul errantem tabidæ venantis Iuli  
 Commovere canes, fluvio cum fortè secundo  
 Defluere, ripaque æstus viridante levaret.  
 Ipse etiam eximie laudis succensus amore  
 Ascanius, curvo direxit spicula cornu:  
 Nec dextre erranti deus absuit: actaque multo  
 Perque uterum sonitu, perque illa venit arundo.  
 Saucius at quadrupes nota intra tecta refugit,  
 Succellitque gemens stabulis, questuque, cruentus,  
 Atque imploranti similis, tectum omne replevit,  
 Sylvia prima, soror, palmis percussa lacertos,  
 Auxilium vocat, & duros conclamat agrestes.  
 Olli (pestis enim tacitis later aspera sylvis)  
 Improvissi adsunt. hic torre armatus obusto,  
 Stipitis hic gravidis nodis, quod cuique repertum  
 Rimanti, telum ita facit. vocat agmina Tyrhus,  
 Quadrisidam querecum cuneis ut fortè coactis  
 Scindebat, rapta spirans immanè securi.  
 At sæva è speculis tempus dea nacta nocendi  
 Ardua tecta petit, stabuli & de culmine summo  
 Pastorale canit signum, cornuque recurvo  
 Tartaream intendit vocem: qua protinus omne  
 Contremuit nemus, & sylvæ intonuere profundæ:  
 Audiit & Triviæ longè lacus, audiit amnis  
 Sulfurea Nat albus aqua, fontesque Velini:

Et

Et trepidæ matres pressere ad pectora natos.  
 Tum verò ad vocem celetes, qua buccina signum  
 Dira dedit, raptis concurrunt undique telis  
 Indomiti agricolæ: nec non & Troja pubes  
 Ascanio auxilium castris effundit apertis.  
 Direxere acies: non jam certamine agresti,  
 Stipitibus duris agitur, sudibusve præustis:  
 Sed ferro ancipiti decernunt, atraque late  
 Horrescit strictis seges ensibus, æraque fulgent  
 Sole lacessita, & lucem sub nubila jactant:  
 Fluctus ur̄i primo cap̄it cum albescere vento,  
 Paulatim sese tollit mare, & altius undas  
 Erigit, inde imo confurgit ad æthera fundo.  
 Hic juvenis primam ante aciem stridente sagitta,  
 Natorum Tyrthi fuerat qui maximus, Almon  
 Sternitur. hæsit enim sub gutture vulnus, & udæ  
 Vocis iter, tenuemque inclusit sanguine vitam.  
 Corpora multa virum circa, seniorque Galeus,  
 Dum paci medium se offert; justissimus unus  
 Qui fuit, Ausonii que olim ditissimus arvis:  
 Quinque greges illi balantum, quina redibant  
 Armenta, & terram centum vertebat aratris.  
 Atque ea per campos æquodum Marte geruntur,  
 Promissi dea facta potens, ubi sanguine bellum  
 Imbuit, & primæ commisit funera pugnæ,  
 Deserit Hesperiam, & cœli convexa per autas  
 Junonem victrix affatur voce superba:  
 En perfecta tibi bello discordia tristi:  
 Dic, in amicitiam coëan, & fœdera jungant:  
 Quandoquidem Ausonio respersi sanguine Teucros:  
 Hoc etiam his addam, tua si mihi certa voluntas,  
 Finitimas in bella feram rumoribus urbes,  
 Accendamque animos insani Martis amore:  
 Undique ut auxilio veniāt, spargam arma per agros.  
 Tum contrà Juno: Terrorem, & fraudis abunde est.  
 Stant belli causæ: pugnatur comminus armis,  
 Quæ fors prima dedit, sanguis novus imbuit arma.  
 Talia connubia, & tales celebrent hymenæos  
 Egregium Veneris genus, & tex ipse Latinus.

Te super aetheras errare licentius auras,  
 Haud pater ipse velit summi regnator Olympi.  
 Cede locis: ego si qua super fortuna laborum est,  
 Ipsa regam. Tales dederat Saturnia voces:  
 Illa autem attollit stridentem anguibus alas,  
 Cocytique petit sedem, supera ardua l'nguens.  
 Est locus Italiae in medio, sub montibus altis,  
 Nobilis, & fama multis memoratus in oris,  
 Amsancti valles: densis hunc frondibus aerum  
 Urget utrinque latus nemoris, medioque fragosus  
 Dat sonitum faxis, & torto vortice torrens.  
 Hic specus horrendum, & saevi spiracula Ditis  
 Monstrantur: ruptoque ingens Acheronte vorago  
 Pestiferas aperit fauces: queis condita Erynnis,  
 Invisum numen, terras, caelumque levabat.

Nec minus interea extremam Saturnia bello  
 Imponit regina manum. ruit omnis in urbem  
 Pastorum ex acie numerus: caesosque reportant,  
 Almonem puerum, foedatique ora Galei:  
 Implorantque Deos, obtestanturque Latinum.  
 Turnus adest, medioque in crimine caedis & ignis  
 Terrorem ingeminat: Teucrosque in regna vocari,  
 Stirpem admisceri Phrygiam, se limine pelli.  
 Tum quorum attonitae Baccho nemora avia matres  
 Insultant thyasis (neque enim leve nomen Amatae)  
 Undique collecti coeunt, Martemque fatigant.  
 Illicet infandum cuncti contra omina bellum,  
 Contra fata Deum perverso numine poscunt.  
 Certatim regis circumstant testata Latini.  
 Ille, velut pelagi rupes immota, resistit:  
 Ut pelagi rupes, magno veniente fragore,  
 Quae sese, multis circum latrantibus undis,  
 Mole tenet: scopuli nequiequam, & spumea circum  
 Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.  
 Verum ubi nulla datur caecum exsuperare potestas  
 Consilium, & saevae nutu Junonis eunt res:  
 Multa deos, aurasque pater testatus inanes,  
 Frangimur heu fati, inquit, ferimurque procella:  
 Ipsi has facilego penderis sanguine poenas.

Omiseri. te, Turne, nefas, te triste manebit  
 Supplicium, votisque deos venerabere feris.  
 Nam mihi parva quies, omnisque in limine portus :  
 Funere felici spoliior. Nec plura loquutus,  
 Sepelit se tectis, rerumque reliquit habenas.  
 Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus urbes  
 Albanæ coluere sacrum, nunc maxima rerum  
 Roma colit, cum prima movent in prælia Martem :  
 Sive Getis inferre manu lacrymabile bellum,  
 Hyrcanisve, Arabisve parant, seu tendere ad Indos,  
 Auroamque sequi, Parthosque reposesere signa.  
 Sunt geminæ belli portæ, ( sic nomine dicunt )  
 Religione sacra, & sævi formidine Martis :  
 Centum arci claudunt vœtes, æternaque ferti  
 Robora : nec custos absistit limine Janus.  
 Has, ubi certa sedet patribus sententia pugnae,  
 Ipse, Quirinali trabea, cinctoque Gabino  
 Insignis, referat stridentia limina consul :  
 Ipse vocat pugnas : sequitur tum cætera pubes :  
 Æreaque assensu conspirant cornua rauco.  
 Hoc & tum Æneadis indicere bella Latinus  
 More jubebatur, stristesque recludere portas.  
 Abstulit tactu pater, aversusque refugit  
 Fœda ministeria, & cæcis se condidit umbris.  
 Tum regina deum cælo delapsa, morantes  
 Impulit ipsa manu portas, & cardine verso  
 Belli ferratos rupit Saturnia postes :  
 Ardet inexcita Ausonia, atque immobilis ante,  
 Pars pedes ire parat campis, pars arduus altis  
 Pulverulentus equis furit : omnes arma requirunt.  
 Pars leves clypeos, & spicula lucida tergent  
 Arvina pingui, subiguntque in cote secures :  
 Signaque ferre juvat, sonitusque audire tubarum.  
 Quinque adeo magnæ postitis incudibus urbes  
 Tela novant, Atina potens, Tiburque superbum,  
 Ardea, Crustumerique, & turrigera Antemnæ.  
 Tegmina tuta cavant capitum, flectuntque salignos  
 Umbonum crates : alii thoracas ahenos,  
 Aut leves ocreas lento ducunt argento.

Vomeris

Vomeris huc, & falcis honos, huc omnis aratri  
 Cessit amor: recoquunt patrios fornacibus enses,  
 Classica iamque sonant: in bello tessera signum.  
 Hic galeam tectis trepidus rapit: ille frementes  
 Ad juga cogit equos, clypeumque, auroque tillicem  
 Loricam induitur, fidoque accingitur ense.  
 Pandite nunc Heliconæ deæ, cantusque movete,  
 Qui bello exciti reges, quæ quemque secuta  
 Complerint campos acies, quibus Itala jam tum  
 Floruerit terra alma viris; quibus arserit armis,  
 Et meministis enim, divæ, & memorare potestis:  
 Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura.

Primus inquit bellum Tyrrhenis asper ab oris  
 Contemptor divum Mezentius, agmina que armat.  
 Filius huic juxta Lausus, quo pulchrior alter  
 Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni:  
 Lausus, equum domitor, debellatorque ferarum;  
 Ducit Agyllina nequiequam ex urbe secutos  
 Mille viros, dignus patriis qui lætior esset  
 Imperiis, & cui pater haud Mezentius esset.

Post hos insignem palmam per gramina curtum,  
 Victoresque ostentat equos, satius Hercule pulchro  
 Pulcher Aventinus, clypeoque insigne patrum,  
 Centum angues, cinctamque gerit serpentibus hydræ,  
 Collis Aventini sylvam quem Rhea sacerdos  
 Furtivum partu sub luminis edidit auras,  
 Mistam deo mulier: postquam Laurentia victor  
 Geryone extincto, Tisynthius attigit arva,  
 Tyrrhenoque boves in flumine lavit lberas.  
 Pila manu, sævosque gerunt in bella dolones:  
 Et tereti pugnant mucrone, veruque Sabello.  
 Ipse pedes, tegmen torquens immane leonis,  
 Terribili impexum seta, cum dentibus albis  
 Indutus capiti, sic regia tecta subibat,  
 Horridus, Herculeoque humeros innixus amictu.

Tum gemini fratres Tiburtia mœnia linquunt,  
 Fratris Tiburti dictam cognomine gentem,  
 Catillusque, acerque Coras, Argiva Juventus:  
 Et primam ante aciem densa inter tela feruntur,

Ceu

L  
 Cælos nubige  
 Distantes Cæ  
 Inquentes  
 Sylva locum,  
 Nec Træne  
 Velcano gen  
 Inventumque  
 Cæculus, h  
 Quique altum  
 Junonis, gel  
 Hæmæ lica  
 Quos Amale  
 Nec cype  
 Liventis pl  
 Biaz manu  
 Tegmen habet  
 Inlucere ped  
 At Mellapo  
 Quem necue  
 Jam palem  
 Agmina in  
 In Tebeonon  
 In Socræ  
 Et Cymini  
 Hæno aquar  
 Ceu quondam  
 Cum sole e  
 Dant per coll  
 Palla palus  
 Nec quilibet  
 Mæzæ quos  
 Uageti vultu  
 Ecce Sub  
 Agmen ag  
 Claudia n  
 Per Latium  
 Una ingens  
 Ereti manu  
 Non

Ceu duo nubigenæ cùm vertice montis ab alto  
 Descendunt Centauri, Omolen, Othrynque nivalem  
 Linquentes: cursu rapido dat euntibus ingens  
 Sylva locum, & magno cedunt virgulta fragore.

Nec Prænestinæ fundator desuit urbis,  
 Vulcano genitum pecora inter agrestia regem,  
 Inventumque focis, omnis quem credidit ætas,  
 Cæculus, hunc legio latè comitatur agrestis:  
 Quique altum Præneste viri, quique arva Gabinæ  
 Junonis, gelidumque Anienem, & roscida rivis  
 Hernica saxa colunt: quos dives Anagnia pascit,  
 Quos Amasene pater, non illis omnibus arma,  
 Nec clypei, cutrusve sonant: pars maxima glandes  
 Liventis plumbi spargit: pars spicula gestat  
 Bina manu, fulvosque lupi de pelle galeros  
 Tegmen habet capiti: vestigia nuda sinistri  
 Instituire pedis: crudus regit altera pero.

At Messapus equum domitor, Neptunia proles,  
 Quem neque fas igni cuiquam, nec sternere ferro,  
 Jampridem resides populos, desuetaque bello  
 Agmina in arma vocat subito, ferrumque retractat,  
 Hi: Fescenninas acies, æquoque Faliscos,  
 Hi Soractis habent arces, Flavinaque arva,  
 Et Cymini cum monte lacum, lucosque Capenos.  
 Ibanti æquati numero, regemque canebant:  
 Ceu quondam nivei liquida inter nubila cygni,  
 Cum sese è pastu referunt, & longa canoros  
 Dant per colla modos, sonat annis, & Asia longè  
 Pulsa palus.

Nec quisquam æratas acies ex agmine tanto  
 Miseri putet, æriam sed gurgite ab alto  
 Urgeri volucrum raucarum ad litora nubem.

Ecce Sabinorum præco de sanguine, magnum  
 Agmen agens Clausus, magnique ipse agminis instat:  
 Claudia nunc à quo diffunditur & tribus, & gens  
 Per Latium, postquã in partem data Roma Sabinis.  
 Unà ingens Amiterna cohors, præsci que Quirites,  
 Ereti manus omnis, oliviferæque Murusæ:  
 Qui Nomentum urbem, qui Rosca rura Velini,

Qui

Qui Tetricæ horrentes rupes, montemque Severum,  
 Casperiamque colunt, Forulosque, & flumen Himellæ:  
 Qui Timerim, Fabarimque bibunt, quos frigida misit  
 Nursia, & Hortinæ classes, populique Latini:  
 Quosque secans infaustum intærluit Allia nomen:  
 Quam multi Libyco volvuntur marmore fluctus,  
 Sævus ubi Orion hybernis conditur undis:  
 Vel cum Sole novo densæ torrentur arisæ,  
 Aut Hermi campo, aut Lycæ flaventibus arvis:  
 Scuta sonant, pulsuque pedum tremit excita tellus.

Hinc Agamemnonius, Trojani nominis hostis,  
 Curru jungit Halesus equos, Turnoque feroces  
 Mille rapit populos: vertunt felicia Baceho  
 Massica qui rastris, & quos de collibus altis  
 Aurunci misère patres, Sidicinaque juxta  
 Æquora, quique Cales relinquunt, amnisque vadosi  
 Accola Vulturni, pariterque Saticulus asper,  
 Ostorumque manus: teretes sunt aelides illis  
 Tela: sed hæc lento mos est aptare flagello,  
 Lavas cetra tegit, falcati comminus enses.  
 Nec tu carminibus nostris indictus abibis,  
 Oebale: quem generasse Telon Sebethide nymphâ  
 Ferrur, Teleboùm Capreas cum regna teneret  
 Jam senior: patriis sed non & filius arvis  
 Contentus: late jam tum dititione premebat  
 Sarrastes populos, & quæ rigat, æquora Sarnus,  
 Quique Rufas, Barulumque tenent, atque arva Celenæ,  
 Et quos maliferæ despectant mœnia Abellæ,  
 Teutonico ritu soliti torquere cateias,  
 Tegmina queis capitum raptus de subere cortex,  
 Ærataque micant peltæ, micat æreus ensis.

Et te montolæ misère in prælia Nursæ,  
 Ufens, insignem fama, & felicibus armis:  
 Horrida præcipue cui gens, assuetaque multo  
 Venatu nemorum, duris Æquicola glebis,  
 Armati terram exercent, semperque recentes  
 Convectare juvat prædas, & vivere rapto.

Quin & Marrubia venit de gente sacerdos,  
 Fronde super galeam, & felici comptus oliva,  
 Archippi

Archippi regis milu, fortissimus, Umbro:  
 Viperco generi, & graviter spirantibus hydris,  
 Spargere qui somnos cantuque, manuque solebat,  
 Mu'cebatque iras, & morsus arte levabat:  
 Sed non Dardaniæ medicari cuspidis ictum  
 Evaluit, neque cum juvère in vulnera cantus  
 Somaiferi, & Masis quæsitæ in montibus herbae.  
 Te nemus Angitiæ, vitrea te Fucinus undâ,  
 Te liquidi flevère lacus.

Ibat & Hippolyti proles pulcherrima bello,  
 Virbius: insignem quem mater Aricia misit,  
 Eductum Egeriæ lucis, Hymettia circum  
 Littora, pinguis ubi, & placabilis ara Dianæ.  
 Namq; serunt fama, Hippolytū postquā arte novece  
 Occidit, patriasque explet sanguine pœnas,  
 Turbatus distractus equis, ad sidera rurtus  
 Ætheria, & superas cœli venisse sub auras,  
 Tæoniis revocatum herbis, & amore Dianæ.  
 Tu pater omnipotens, aliquē indignatus ab umbris  
 Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,  
 Ipse repertorem medicinæ talis & atreis,  
 Fulmine Ithœbigenam Srygias detrusit ad undas.  
 At Trivia Hippolytrum secretis alma recondit  
 Sedibus, & nymphæ Egeriæ nemorique relegat,  
 Solus ubi in sylvis Italis ignobilis ævum  
 Exigeret, versoque ubi nomine Virbius esset.  
 Unde etiam Triviæ templo, lucisque sacratis  
 Cornipedes atcentur equi, quod littore currum,  
 Et juvenem monstris pavidi effudère marinis.  
 Filius ardentem haud secius æquore campi  
 Exercebat equos, curruque in bella ruebat.

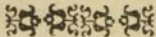
Ipse inter primos præstanti corpore Turnus  
 Vertitur, arma tenens, & toto vertice supra est:  
 Cui triplicis crinita juba galea alta Chimæram  
 Sustinet, Ætnæos efflantem faucibus ignes.  
 Tum magis illa fremens, & tristibus essera flammis;  
 Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnae.  
 At levem clypeum sublatis cornibus Io  
 Auro insignibat, jam setis obsita, jam bos,

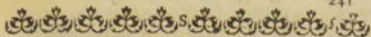
Argu-

Archipp

Argumentum ingens, & custos virginis Argus,  
 Cæлатаque annem fundens pater Inachus urna,  
 Insequitur nimbus peditum, elypeataque totis  
 Agmina densantur campis, Argivæque pubes,  
 Auruncæque manus: Ruruli, veteresque Sicani,  
 Et Sacranæ acies, & picti scuta Labici,  
 Qui saltus Tiberine tuos, sacrumque Numici  
 Litus arant, Ruruloque exercent vomere colles,  
 Circaumque jugum, queis Jupiter Anxurus arvis  
 Præsidet, & viridi gaudens Feronia luco:  
 Quâ Saturnæ jacet atra palus, gelidusque per imas  
 Quærit iter valles atque in mare conditur Ufens.

Hos super advenit Volsea de gente Camilla,  
 Agmen agnes equitum, & florentes ære catervas,  
 Bellatrix. non illa colo, calathisve Minervæ  
 Fœmineas assueta manus; sed prælia virgo  
 Dura pati, cursuque pedum prævertere ventos.  
 Illa vel intactæ legetis per summa volaret  
 Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas:  
 Vel mare per medium, fluctu suspensa tumentis  
 Ferret iter, celeres nec tingere aequore plantas.  
 Illam omnis tectis, agrisque effusa juvenus,  
 Turbaque miratur matrum, & prospectat euntem,  
 Attonitis inhians animis: ut regius ostro  
 Velet honos leves humeros, ut fibula crinem:  
 Auro internectat, Lyciam ut gerat ipsa phatettam,  
 Et pastoraalem præfixa cuspide myrtum.





P U B.

## VIRGILII

MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER VIII.

## A R G U M E N T U M.

*Vidit ut Æneas summa vi bella parari,  
Arcadas, Evandrumq; senem sibi fidere jangit.  
Dardanioque duci sociatur Etruria tota.  
Arma petit genitrix: dat Mulciber in clypeoque  
Res pingit Latias, & sortia facta nepotum.*



T belli sigaum Laurenti Turnus ab ar-  
ce  
Extulit, & rauco strepuerunt cornua  
cantu,  
Utque acres concussit equos, utque im-  
pulsit arma:

Exemplò turbati animi, simul omne tumultu  
Conjurar trepido Latium: sævitq; juvenus  
Efferat, ductores primi Messapus, & Ufens,  
Contemptorque Deum Mezentius undique cogunt  
Auxilia, & latos vastant cultoribus agros.  
Mittitur, & magni Venulus Diomedis ad urbem,  
Qui petat auxilium, & Latio consistere Teucros,  
Advectum Æneam classi, victosque Penates  
Inferre, & factis Regem se dicere posci,  
Edoceat, multasq; viro se adjungere gentes  
Dardanio, & latè Latio increbrescere nomen.  
Quid struat his cœptis: quem, si fortuna sequatur,  
Eventum pugne cupiat, manifestius ipsi,  
Quàm Turno Regi, aut Regi apparere Latino.

L

Talia

Talia per Latium : quæ Laomedoneius heros  
 Cuncta videns , magno curarum fluctuat æstu :  
 Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,  
 In partesque rapit varias, perque omnia versat.  
 Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis  
 Sole repercussum , aut radiantis imagine lunæ,  
 Omnia pervolat latè loca , jamque sub auras  
 Erigitur, summique fecit laquearia recti.

Nox erat, & terras animalia fessa per omnes  
 Alituum, pecudumque genus sopor altus habebat,  
 Cum pater in ripa, gelidique sub ætheris axe  
 Æneas tristi turbatus pectora bello,  
 Procubuit, seramque dedit per membra quietem.  
 Huic deus ipse loci, fluvio Liberinus amœno,  
 Populeas inter senior se attollere frondes  
 Visus. cum tenuis glauco velabat amictu  
 Carbasus, & crines umbrosa tegebat arundo.  
 Tum sic affari, & curas his demere dictis.  
 O fate gente deum, Troianam ex hostibus urbem  
 Qui revehis nobis, æternaque Pergama servas,  
 Expectate solo Laurenti, arvisque Latinis,  
 Hic tibi certa domus, certi ( ne absiste ) penates:  
 Neu belli teterrè minis, tumor omnis & iræ  
 Concessere Deum.

Jamque tibi ( ne vana putes hæc fingere somnum )  
 Litoreis ingens inventa sub ilicibus ius,  
 Triginta capitum foetus enixa jacebit,  
 Alba, solo recubans, albi circum ubera nati  
 Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum,  
 Fex quo ter denis urbem redeuntibus annis  
 Ascanius clari condet cognominis Albam.  
 Haud incerta cano. nunc qua ratione, quod instat  
 Expedias victor, pauci ( adverte ) docebo.  
 Arcades his oris ( genus à Pallante profectum,  
 Qui regem Evandrum comites, qui signa secuti )  
 Delegere locum, & posuere in montibus urbem,  
 Pallantis proavide nomine Pallanteum.  
 Hi bellum assiduè ducunt cum gente Latina:  
 Hos castris adhibe socios, & fœdera junge.

Ipse ego te ripis, & recto flumine ducam,  
 Ad versum remis superes subvectus ut amnem.  
 Surge agè, nate dea, primisque cadentibus astris  
 Junoni ser ritè preces, iramque, minasque  
 Supplicibus supera votis. mihi victor honorem  
 Persolves. ego sum, pleno quem flumine cernis  
 Stringentem ripas, & pingua culta secantem,  
 Cæruleus Tybris, cælo gratissimus amnis.  
 Hic mihi magna domus cellis caput urbibus exit.  
 Dixit, deinde lacu fluvius se condidit alto,  
 Ima petens. nox Æneam, somnusque reliquit.  
 Surgit, & ætherei spectans orientia solis  
 Lumina, ritè cavis undam de flumine palmis  
 Sustulit, ac tales effundit ad æthera voces: (est,  
 Nymphæ, Laurentes Nymphæ, genus amnibus unde  
 Tuque, ò Tybri, tuo genitor cum flumine sancto,  
 Accipite Æneam, & tandem arcete periclis.  
 Quo te cunque lacus miserantem incommoda nostra  
 Fonte tenet, quocumque solo pulcherrimus exis:  
 Semper honore meo, semper celebrare donis,  
 Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum,  
 Adsis ò tandem, & propius tua numina firmes.

Sic memorat: geminasque legit de classe biremes;  
 Remigioque aptat: socios simul instruit armis.  
 Ecce autem subitum atq; oculis mirabile monstrum:  
 Candida per sylvam cum fœtu concolor albo  
 Procubuit, viridique in litore conspicitur sus:  
 Quam pius Æneas, tibi enim, tibi maxima Juno,  
 Mactat, sacra ferens, & cum grege sistit ad aram:  
 Tibris ea fluvium, quàm longa est, nocte tumentem  
 Leniit, & tacita refluens ita substitit unda;  
 Mitis ut in morem stagni, placidæque paludis  
 Sterneret æquor aquis, remo ut luctamen abesset.  
 Ergo inter inceptum celerant rumore secundo:  
 Labitur uncta vadis abies: mirantur & undæ,  
 Miratur nemus insuerum fulgentia longè  
 Scuta virum fluvio, pietasque innare carinas.  
 Olli remigio noctemque, diemque fatigant,  
 Et longos superant flexus, variisque reguntur

Arboribus, viridesque secant placido æquore sylvas.  
Sol medium cæli conscenderat igneus orbem,  
Cum muros, arcemque procul, & rara domorum  
Tecta vident, quæ nunc Romana potentia cælo  
Æquavit, tum res inopes Evandrus habebat.  
Ocius advertunt proras, urbi que propinquant.

Fortè die solemnem illo Rex Arcas honorem  
Amphitryoniadæ magno, Divisque ferebat  
Ante urbem in luco. Pallas huic filius unâ,  
Unâ omnes juvenum primi, pauperque Senatus  
Thura dabant, tepidusque cruor fumabat ad aras.  
Ut cellas videre rates, atque inter opacum  
Allabi nemus, & tacitis iacumbere remis:  
Terrentur visu subito, cunctique relictis  
Confurgunt mensis: audax quos rumpere Pallas  
Sacra vetat: raptoque volat telo obvius ipse.  
Et procul è tumulto: Juvenes, quæ causa subegit  
Ignotas tentare vias? quò tenditis? inquit.

Qui genus? unde domo? pacemne huc fertis, an arma?

Tum pater Æneas puppi sic fatur ab alta,  
(Paciferæque manu ramum prærendit olivæ)

Trojugenas, ac tela vides inimica Latinis:  
Quos illi bello profugos egere superbo.  
Evandrum petimus. fertè hæc, & dicite, lectos  
Dardaniæ venisse duces, socia arma rogantes,  
Obstupuit tanto percussus nomine Pallas.

Egredere ò quicumque es, ait: coramque parentem  
Alloquere: ac nostris succedere Penatibus hospes.  
Excepitque manu, dextramque amplexus in hæsit.  
Progressi subeunt luco, fluviumque relinquunt.

Tum regem Æneas dictis affatur amicis.

Optime Grajugenûm, cui me fortuna precari,  
Et vitta comptos voluit prætereare ramos:  
Non equidè extimui, Danaûm quod ductor, & Arcas,  
Quodque à stirpe fores geminis conjunctus Atridis:  
Sed mea me virtus, & sancta oracula Divûm,  
Cognatique patres, tua terris didita fama  
Conjungere tibi, & fatis egere volentem.

Dardanus, Iliacæ primus pater urbis, & auctor,  
Electra

L. I.  
Electra, ut Geni  
Arbitrar. Teu  
Electra, m  
Vobis Mem  
Cylleus p  
At Man  
Idem A  
Se per  
Hærens, non  
Tentamen  
Obiit cap  
Gens eadem  
Insequitur: no  
quin omem  
Innat, quod  
Inge, caque  
Intra, sunt a  
Dardan. Arc  
Invidiam d  
Tunc sic pau  
Ascipi, v  
Et vocem h  
Non mem  
Lamedon  
Troicus Atr  
Tum mihi pri  
Inhibetque d  
Lamedon  
Antibus: m  
Complian  
Aucta, h  
Ille mihi in  
Dilectus  
Fratresq  
Ergo h  
Et lux cum  
Auxilio lan  
Inventâ sacra  
Annâ, que

o aequore sylvas  
 eus orbem,  
 & rara domorum  
 potentia cœlo  
 as habebat.  
 propinquant.  
 cas honorem  
 e ferebat  
 filius unâ,  
 erque Senatus  
 fumabat ad an  
 r opacum  
 re remis:  
 relictis  
 rumpere Palla  
 obvius ipse.  
 uæ causa subeg  
 ? inquit.  
 ue fertis, an arm  
 ur ab alia,  
 endit olive )  
 i Latinis:  
 perbo.  
 & dicite, lectos  
 ma rogantes,  
 e Pallas.  
 oramque parent  
 Penaribus hosp  
 mplexus inbas  
 que relinquat  
 ur amicis.  
 rtuna precari,  
 ere ramos:  
 od ductor, & An  
 onjunctus Atrid  
 teula Divum,  
 didita fama  
 solentem.  
 rb's, & aucto  
 Electa

Electa ( ut Graii perhibent ) Atlantide cretus,  
 Advchitur Teucros: Electram maximus Atlas  
 Eddidit, ætherios humero qui sustinet orbem.  
 Vobis Mercurius patet est, quem candida Maja  
 Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.  
 At Majam ( auditis si quicquam credimus ) Atlas,  
 Idem Atlas generat, cœli qui sidera tollit.  
 Sic genus amborum scindit se sanguine ab uno.  
 His fretus, non legatos, neq; prima per artem  
 Tentamenta tui pepigi: me, me ipse, meumq;  
 Objeci caput, & supplex ad limina veni.  
 Gens eadem, quæ te, crudeli Daunia bello  
 Insequitur: nos si pellant, nihil absore credunt;  
 Quin omnem Hesperiam penitus sua sub juga mittant.  
 Et mare, quod supra, teneant, quodq; alluit infra.  
 Accipe, daque fidem: sunt nobis fortia bello  
 Pectora, sunt animi, & rebus spectata juventus.  
 Dixerat Æneas: ille os, oculosq; loquentis,  
 Jamdudum & totum lustrabat lumine corpus.  
 Tunc sic pauca refert: Ut te fortissime Teucrum  
 Accipio, agnoscoq; libens? ut verba parentis,  
 Et vocem Anchisæ magni, vultumq; recordor?  
 Nam memini Hesionem visentem regna sororis  
 Laomedontiadem Priamum Salamina petentem  
 Protinus Arcadiæ gelidos invisere fines.  
 Tum mihi prima genas vestibat flote juventa:  
 Mirabarque duces Teucros, mirabar & ipsum  
 Laomedontiadem. sed cunctis altior ibat  
 Anchises: mihi mens juvenili ardebat amore  
 Compellare virum, & dextræ conjungere dextram.  
 Accessi, & cupidus Phenei sub mœnia duxi.  
 Ille mihi insignem pharetram, Lyciasque sagittas  
 Discedens, chlamydemque auro dedit intertextam,  
 Frænaq; bina, meus quæ nunc habet aurea Pallas.  
 Ergo & quam petitis, juncta est mihi fœdere dextræ:  
 Et lux cum primùm terris se crastina reddet,  
 Auxilio lætos dimittam, opibusque juvabo.  
 Interea sacra hæc ( quando huc venistis amici )  
 Annua, quæ disserre nefas, celebrate faventes

Nobilium, & jam nunc sociorum astuefcite mens.  
 Hæc ubi dicta, dapes jubet, & sublata reponi  
 Pocula, gramineoque viros locat ipse sedili:  
 Præcipuumque toro, & villosi pelle leonis  
 Accipit Æneam, folioque invitat acerno.  
 Tum lecti juvenes certatim, aræque sacerdos  
 Viscera tosta ferunt taurorum, onerantque canistris  
 Dona laboratæ Cereris, Bacchumque ministrant.  
 Vescitur Æneas, simul, & Trojana juvenus  
 Perpetui tergo bovis, & iustralibus extis.  
 Postquam exæpta fames, & amor compressus edendi,  
 Rex Evandrus ait: Non hæc solemnia nobis,  
 Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram,  
 Vana superstitio, veterumve ignara deorum  
 Imposuit. sævis, hospes Trojane, periclis  
 Servati facimus, meritosque novamus honores.  
 Jam primùm, saxis suspensam hanc aspice rupem:  
 Disiectæ procul ut moles, defertaque montis  
 Stat domus, & scopuli ingentem traxere ruinam.  
 Hic spelunca fuit, vasto submota recessu,  
 Semihominis Caci: facies quam dira tegebat,  
 Solis inaccessam radiis; semperque recenti  
 Cæde tepebat humus: foribusque affixa superbis  
 Ora virum tristi pendebant pallida tabo.  
 Huic monstro Vulcanus erat pater: illius atros  
 Ore vomens ignes, magna se mole ferebat.  
 Attulit & nobis aliquando optantibus ætas  
 Auxilium, adventumque dei. nam maximus ultor,  
 Tergemini necæ Geryonis, spoliisque superbus  
 Alcides aderat, taurosque hæc victor agebat  
 Ingentes; valetque boves, amnemque tenebant.  
 At furis Caci mens effera, nequid inausum  
 Aut intentatum scelerisve, dolive fuisset,  
 Quattuor à stabulis præstanti corpore tauros  
 Avertit, totidem forma superante juvenecas.  
 Atque hos, nequa forent pedibus vestigia rectis,  
 Cauda in speluncam tractos, versisque viarum  
 Indiciis raptos, saxo occultabat opaco.  
 Quærentem nulla ad speluncam signa ferebant.

Interea, cum jam stabulis saturata moveret  
 Amphitryoniades armenta, abiturumque pararet;  
 Discessu mugite boves, atque omne querelis  
 Impleri nemus, & colles clamore relinqui.  
 Reddidit una bouum vocem; vastoque sub antro  
 Mugit, & Caci spem custodiat sefellit.  
 Hic verò Alcidae furiis exarserat atro  
 Felle dolor: rapit arma manu, nodisque gravatum  
 Robur, & aërii cursu petit ardua montis.  
 Tum primum nostri Cacum videre timentem,  
 Turbatumque oculis, fugit ilicet ocyor Euro,  
 Speluncamque petit. pedibus timor addidit alas.  
 Ut sese inclusit, ruptisque immane catenis  
 Deiecit saxum, ferro quod, & arte paterna  
 Pendebat; fultosque emuniit obice postes:  
 Ecce furens animis aderat Tirynthius, omniemque  
 Accessum lustrans, huc ora ferebat, & illuc,  
 Dentibus infrendens, ter totum servidus ita  
 Lustrat Aventini montem; ter saxea tentat  
 Limina nequicquam; ter sessus valle reledit.  
 Stabat acuta silex, præcis undique saxis,  
 Speluncæ dorso insurgens, altissima visu,  
 Dirarum nidis domus opporruna voluctum.  
 Hanc, ut prona iugo lævum incumbebat ad amnem,  
 Dextet in adversum nitens concussit, & imis  
 Avulsum solvit radicibus, inde repente  
 Impulit: impulsu quo maximus insonat æther,  
 Dissultant ripæ, refluitque exterritus amnis,  
 At specus, & Caci detecta apparuit ingens  
 Regia, & umbrosæ penitus patuere cavernæ.  
 Non secus, ac si qua penitus vi terra dehiscens  
 Infernas reseret sedes, & regna recludat  
 Palida, diis invisa, superque immane barathrum  
 Cernatur, trepidentque immisso lumine manes.  
 Ergo insperata deprensam in luce repente,  
 Inclusumque cavo saxo, atque insueta rudentem,  
 Desuper Alcides telis premit, omniaque arma  
 Advocat, & ramis, vastisque molaribus instat.  
 Ille autem (neq; enim fuga jam super ulla periculi est)

Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)  
 Evomit: involuitq; domum caligine cæca,  
 Præspectum eripiens oculis: glomeratq; sub antro  
 Fumi seram noctem, committis igne tenebris.  
 Non tulit Alcides animis. seque ipse per ignem  
 Præcipiti jecit saltu, quâ pluzimis undam  
 Fumus agit, nebulaque ingens specus æstuat atra,  
 Hic Cacum in tenebris incendia vana vomentem  
 Corripit in nodum complexus: & angit inhærens  
 Elifos oculos, & sicum sanguine guttur.  
 Panditur extemplò foribus domus atra revulsis,  
 Abstraxæque boves, abjuratæque rapinæ  
 Cælo ostenduntur: pedibusque in forme cadaver  
 Protrahitur. nequeunt expleri corda tuendo  
 Terribiles oculos, vultum, villosaque setis  
 Pectora semiferi, atque extinctos faucibus ignes.  
 Ex illo celebratus honos: lætique minores  
 Servavere diem: primusque Poritius auctor,  
 Et domus Herculei custos Pinaria sacri,  
 Hanc aram luco statuit: quæ maxima semper  
 Dicitur nobis, & erit quæ maxima semper.  
 Quare agitè ò juvenes, tantarum in munere laudum  
 Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris:  
 Communemq; vocate Deum, & date vina volentes.

Dixerat: Herculea bicolor cum populus umbra  
 Velavitque comas, foliisque innexa pependit:  
 Et sacer implevit dextram scyphus. ocyus omnes  
 In mensam læti libant, Divosque precantur.  
 Devexo intereà propior fit Vesper Olympo:  
 Jamque sacerdotes, primusque Poritius, ibant  
 Pellibus in morem cincti, flammæque ferebant.  
 Instaurant epulas, & mensæ gratæ secundæ  
 Dona ferunt: cumulantque oneratis lancibus aras.  
 Tum Sallii ad cantus, incensa altaria circum  
 Populeis adsunt evincti tempora ramis.  
 Hic, juvenū chorus, ille, senum, qui carmine laudes  
 Herculeas, & facta ferunt: ut prima novercæ  
 Monstra manu, geminosq; premens eliserit angues:  
 Ut bella egregias idem disjecerit urbes,

Trojamque, Oechaliamque; ut duros mille labores  
 Rege sub Eurystheo, fatis Junonis iniquæ,  
 Pertulerit. tu nubigenas invictæ bimembres,  
 Hylæumque, Pholumque manu, tu Cressia mactas  
 Prodigia, & vastum Nemeæ sub rupe leonem.  
 Te Stygii tremuere lacus, te janitor Otci  
 Ossa super recubans antro semesa cruento.  
 Nec te ullæ facies, non terruit ipse Tiphoeus  
 Arduus, arma tenens, non te rationis egentem  
 Lernæus turba capitum circumstetit anguis.  
 Salve vera Jovis proles, decus addite Divis;  
 Et nos, & tua dexter adi pede facta secundo.

Talia carminibus celebrant; super omnia Caci  
 Speluncam adiciunt, spirantemque ignibus ipsum.  
 Consonat omne nemus strepitu, colleque resultant.  
 Exin se cuncti divinis rebus ad urbem  
 Perfectis referunt. ibat Rex obsitus ævo,  
 Et comitem Æneam juxta, natumque tenebat  
 Ingrediens: varioque viam sermone levabat.  
 Miratur, facilesque oculos fert omnia circum  
 Æneas, capiturque locis, & singula lætus  
 Exquiritur, auditque virum monumenta priorum.  
 Tum Rex Evandrus, Romanæ conditor arcis:  
 Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque; tenebant,  
 Gensque virum truncis, & duro robore nata,  
 Quæis neq; mos, neq; cultus erat: nec jungere tauros,  
 Aut componere opes norant, aut parere parto;  
 Sed rami, atque asper victu venatus alebat.  
 Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo,  
 Arma Jovis fugiens, & regnis exul ademptis.  
 Is genus indocile, ac dispersum montibus altis  
 Composuit, legesque dedit; Latiumque vocati  
 Maluit, his quoniam laqueisset tuus in oris.  
 Aureaq; (ut perhibent) illo sub Rege fuere  
 Sæcula; sic placida populos in pace regebat;  
 Deterior donec paulatim, ac decolor ætas,  
 Et belli rabies, & amor successit habendi.  
 Tum manus Ausoniæ, & gentes venere Sicaniæ;  
 Sæpius & nomen posuit Saturnia tellus,

Tum reges, asperque immani corpore Tiberis:  
 A quo post Itali fluvium cognomine Tiberim  
 Diximus: amisit verum vetus Albula nomen.  
 Me pulsam patria, pelagique extrema sequentem,  
 Fortuna omnipotens, & ineluctabile fatum  
 His posuere locis: matrisque egere tremenda  
 Carmentis nymphæ monita, & deus author Apollo.  
 Vix ea dicta: dehinc progressus, monstrat & aram,  
 Et Carmentalem Romano nomine portam:  
 Quâ memorant Nymphæ priscum Carmentis honorẽ  
 Vatis fatidicæ: cecinit quæ prima futuros  
 Æneas magnos, & nobile Pallenteum.  
 Hinc lucum ingentem (quem Romulus acer Asylũ  
 Rettulit) & gelida monstrat sub rupe Lupercal,  
 Parrhasio dictum Panos de more Lycæi.  
 Nec non & sacri monstrat nemus Argileti:  
 Testaturque locum, & lethum docet hospitis Argi.  
 Hinc ad Tarpejam sedem, & Capitolia ducit,  
 Aurea nunc, olim sylvestribus horrida dumis.  
 Jam tum religio pavidos terrebat agrestes  
 Dira loci: jam tum sylvam, saxumque tremebant.  
 Hoc nemus, hunc (inquit) frondoso vertice collem  
 (Qui Deus, incertũ est) habitat Deus: Arcades ipsum  
 Credunt se vidisse Jovem; cum saepe nigrantem  
 Ægida concuteret dextra, nimbosque cieeret.  
 Hæc duo præterea disjectis oppida muris,  
 Reliquias, veterumque vides monumenta virorum.  
 Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem:  
 Janiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.  
 Talibus inter se dictis ad tecta subibant  
 Pauperis Evandri: passimque armenta vivebant.  
 Romanosque foro, & lautis mugire Carinis.  
 Ut ventum ad sedes Hæc (inquit) limina victor  
 Alcides subiit: hæc illum regia cepit.  
 Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum  
 Finge deo: rebusque veni non asper egenis.  
 Dixit: & angusti subter fastigia tecti  
 Ingentem Æneam duxit: stratisque locavit,  
 Estultum foliis, & pelle Libystidis ursæ.

Nox ruit, & fuscis tellurem amplectitur alis.

At Venus haud animo nequicquā exterrita mater,  
Laurentumque minis, & duro mota tumultu,  
Vulcanū alloquitur: thalamoq; hæc conjugis aureo  
Incipit, & dictis divinum aspirat amorem.

Dum bello Argolici vastabant Pergama reges

Debita, casurasque inimicis ignibus arces:

Non ullum auxilium miseris, non arma rogavi

Artis, opisque tuæ: nec te, charissime conjux,

Incassumve tuos volui exerecere labores:

Quamvis & Priamī deberem plurima natis:

Et durum Æneæ flevissem sæpe laborem.

Nunc, Jovis imperiis, Rutulorum constitit oris:

Ergo eadem supplex venio; & sanctum mihi numen

Arma rogo, genitrix nato. te filia Nerei,

Te potuit lacrymis Tithonia fletere conjux.

Aspice qui coeant populi, quæ mœnia clausis

Ferrum acuunt portis in me, excidiumque meorum.

Dixerat: & niveis hinc atque hinc Diva lacertis

Cunctantem amplexu molli fovet. ille repente

Acceptit solitam flammam, notusque medullas

Intravit calor, & labefacta per ossa cucurrit.

Non secus, atque olim tonitru cum rupta corusco

Igne a rima micans percurrit lumine nimbos.

Sensit læta dolis, & formæ conscia conjux.

Tum pater æterno fatat devictus amore:

Quid causas petis ex alto? fiducia cessit

Quò tibi diva mei? similis si cura fuisset,

Tum quoque fas nobis Teucetos armare fuisset.

Nec pater omnipotens Trojam, nec fata verabant

Stare, decemque alios Priamum superesse per annos.

Et nunc, si bellare paras, atque hæc tibi mens est;

Quicquid in arte mea possum promittere curæ,

Quod fieri ferro, liquidove potest electro:

Quantum ignes, animaque valent: absiste precando

Viribus indubitare tuis. Ea verba locutus,

Optatos dedit amplexus, placidumque petivit

Conjugis infusus gremio per membra soporem.

Inde, ubi prima quies medio jam noctis abactæ

Curriculo expulerat somnum: quū fœmina primū  
 Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerva,  
 Impositum cinerem, & sopitos suscitāt ignes,  
 Noctem addens operi, famulasq; ad limina longo  
 Exeret penso: castum ut servare cubile  
 Coniugis, & possit parvos educere natos:  
 Haud secus igniporens, nec tempore segnior illo  
 Mollibus è stratis opera ad fabrialia surgit.

Insula Sicanium juxta latus, Æoliāq;  
 Erigitur Liparen, fumantibus ardua faxis:  
 Quam subter specus, & Cyclopum exesa caminis  
 Antra Ætnæa tonant: validiq; incudibus ictus  
 Auditi referunt gemitum: striduntq; cavernis.  
 Stricturæ Chalybum, & fornacibus ignis anhelat:  
 Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.  
 Hoc tunc igniporens cœlo descendit ab alto.  
 Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,  
 Brontesque, Steropesque, & nudus mēbra Pyracmon.  
 His informatum manibus, jam parte polita,  
 Fulmen erat ( toto genitor quæ plurima cœlo  
 Dejecit in tetras ) pars imperfecta manebat.  
 Tres imbris torti radios, tres nubis aquosæ  
 Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Austri.  
 Fulgores nunc terrificos, sonitumque, metumq;  
 Miscebant operi, flammisque sequacibus iras.  
 Parte alia Marti currumque, rotasque volucres  
 Instabant, quibus ille viros, quibus excitat urbes:  
 Ægidaq; horrificam, turbae Palladis arma  
 Certatim squammis serpentum, auroque polibant  
 Connexosq; angues, ipsamq; in pectore Divæ  
 Gorgona desecto vertentem lumina collo.

Tollite cuncta, inquit, cœptosq; auferre labores,  
 Ætnæi Cyclopes, & huc advertite mentem.  
 Arma acri facienda viro: nunc viribus usus,  
 Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magistra;  
 Præcipitate moras. nec plura effatus. at illi  
 Ocyus incubuere omnes, pariterque laborem  
 Sortiti: fluit æs rivis, aurique metallum,  
 Vulnificusque chalybs vasta fornace liquefcit.

Ingen-

uū fāmīna primā  
 que Minerva  
 suscitāt ignes,  
 q; ad limīna longō  
 e cubile  
 cre natos:  
 pore segnior illo  
 alia surgit.  
 Eoliamq;  
 ardua faxis:  
 um exēsa camīna  
 incudibus icūs  
 untq; cavernis  
 ribus ignis anhelō  
 mine tellus.  
 ndit ab alto.  
 pes in antro,  
 as mēbra Pyraeū  
 parte polita,  
 plurima celo  
 ta manebat.  
 bis aquosē  
 & alitis Aulhī.  
 amque, meramō  
 equacibus iras.  
 easque volucres  
 uibus excitat usō  
 Palladis arma  
 , auroque pollicē  
 pectore Diva  
 ina collo.  
 sq; auferre laborē  
 tite mentem.  
 viribus usus,  
 unc arte magis  
 fatus, at illi  
 eque laborem  
 metallum,  
 ace liquefcit.  
 Ingēto

Ingentem clypeum informant, unum omnia contra  
 Tela Latinorum; septenosq; orbibus orbes  
 Impediunt. alii ventosis follibus auras  
 Accipiunt, redduntque: alii stridentia tingunt  
 Æra lacu: gemie impositis incudibus antrum.  
 Illi inter sese multa vi brachia tollunt  
 In numerum: versantq; tenaci forcepe massam.

Hæc pater Æoliis properat dum Lemnius oris;  
 Evandrum ex humili testo lux suscitæ alma  
 Et matutini volucrum sub culmine cantus.  
 Confurgit senior, tunicaq; inducitur artus,  
 Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis.  
 Tum lateri, atq; humeris Tegeæum subligat ensē,  
 Demissa ab læva pantheræ terga retorquens.  
 Necnon & gemini custodes limine ab alto  
 Procedunt, gressumq; canes comitantur herilem,  
 Hospitis Æneæ sedem, & secreta petebat,  
 Sermonum memor, & promissi muneris heros.  
 Nec minus Æneas se matutinis agebat.  
 Filius huic Pallas, olli comes ibat Achares.  
 Congressi jungunt dextras, mediisque residunt  
 Ædibus, & licito tandem sermone fruuntur.  
 Rex prior hæc.

Maxime Teucrorum ductor, quo sospite nunquam  
 Res equidem Trojæ victas, aut regna fatebor,  
 Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto  
 Exiguæ vires: hinc Tusco claudimur amni,  
 Hinc Rutulus premit, & murum circumsonat armis.  
 Sed tibi ego ingentes populos, opulentaq; regnis  
 Jungere castra paro: quam fors inopina salutem  
 Ostentat: satis huc te poscentibus affers.  
 Haud procul hinc saxo incolitur fundata vetusto  
 Urbis Agyllinæ sedes: ubi Lydia quondam  
 Gens bello præclara, jugis insedit Etruscis.  
 Hanc multos florentem annos Rex deinde superbo  
 Imperio, & sævis tenuit Mezentius armis.  
 Quid memorem infandas cædes? quid facta tyranni  
 Effera? Dii capiti ipsius, generique reseruent.  
 Mortua quin etiam jungebat corpora vivis,

Compones manibusque manus. atque oribus ora,  
 (Tormenti genus) & sanie, taboque fluentes  
 Complexu in misero, longa sic morte necabat.  
 At fessi tandem cives infandâ furentem  
 Armati circumfistunt ipsumque, domumque:  
 Obruncant socios: ignem ad fastigia jactant,  
 Ille inter cædes, Rutulorum elapsus in agros  
 Confugere, & Turni defendier hospitis armis.  
 Ergo omnis furiis surrexit Etruria justis:  
 Regem ad supplicium præsentî Marte reponcat,  
 His ergo te Ænea ductorem millibus addam.  
 Toto namque fremunt condensa litore puppes,  
 Signaque ferre jubent: retinet longævus a ruspex  
 Fata canens. ò Mæoniæ delecta juvenus,  
 Flos veterum, virtusque virum, quos justus in hoste  
 Fest dolor, & metita accendit Mezentius ira:  
 Nulli fas Italo tantam subjungere gentem:  
 Externos optate Duces, tum Etrusca resedit  
 Hoc acies campo, monitis exterrita Divum.

Ipse oratores ad me, regni que coronam  
 Cum sceptro misit, mandatque insignia Tarchon,  
 Succedam castris, Tyrrhenaque regna capeffam.  
 Sed mihi tarda gelu, sæclisque efforta senectus  
 Invidet impetium, seræque ad fortia vires.  
 Natum exhortarer, ni mistus matre Sabella  
 Hinc partem patriæ traheret, tu, cujus & annis,  
 Et generi fatum indulget, quem numina poscunt,  
 Ingredere ò Teuerum, atq; Italum fortissime ductor,  
 Hunc tibi præterea, spes, & solatia nostri  
 Pallanta adjungam: sub te tolerare magistro  
 Militiam, & grave Martis opus: tua cernere facta  
 Assuescat, primis & te miretur ab annis.  
 Arcadas huic equites bis centum, robora pubis  
 Lecta dabo, totidemque: suo tibi nomine Pallas:

Vix ea fatus erat, defixique ora tenebant  
 Æneas Anchisades, & fidus Achates:  
 Multaque dura suo tristi cum corde putabant:  
 Ni signum cælo Cytherea dedisset aperto.  
 Namque improvisò vibratus ab æthere fulgor

Cum

Cum sonitu venit : & ruerè omnia visa repente,  
 Tyrrhenusq; tubæ mugire per æthera clangor.  
 Suspiciunt ; iterum, atq; iterû fragor intonat ingens.  
 Arma inter nubem, cæli in regione serena  
 Per sudum tutilare vident, & pulsa tonare.  
 Obstupuere animis alii : sed Troius heros  
 Agnovit sonitum, & divæ promissa parentis.

Tum memorat; ne verò hospes, ne quere profectò,  
 Quem casum portenta ferant ; ego poscor Olympo.  
 Hoc signum cecinit missuram Diva creatrix,  
 Si bellum ingrueret ; Vulcaniaque arma per auras  
 Laturam auxilio.

Hæc quantæ miseris cædes Laurentibus instant ?  
 Quas pœnas mihi Turne dabis ? quàm multa sub ùdas  
 Scuta virûm, galeasque, & fortia corpora volues  
 Tibi pater ? poscant acies, & fœdera rumpant.

Hæc ubi dicta dedit ; solio se tollit ab alto ;

Et primùm Herculeis sopitas ignibus aras  
 Excitat, hesternamq; Larem, patrosq; Penates  
 Lærus adit. mactat lectas de more bidentes.

Evandus pariter, pariter Trojana juvenus.

Pòst hinc ad naves graditur, sociosq; revisit ;

Quorum de numero, qui sese in bella sequantur,

Præstantes virtute legit ; pars cætera prona

Fertur aqua ; segnisque secundo defluit amni.

Nuncia ventura Ascenio rerumque, partiq;

Dantur equi Teueris Tyrrhena petentibus arva.

Ducunt exortem Æneæ, quem sulva leonis

Pellis obit totum, præfulgens unguibus aureis.

Fama volat parvam subitò vulgata per urbem,

Ocyus ire equites Tyrrheni ad litorea Regis.

Vota metu duplicant matres, propiusque periclo

It timor, & major Mattis jam apparet imago.

Tum pater Evandus dextram complexus euntis

Hæret inexplerum lacrymans : ac talia fatur ;

O mihi præteritos referat si Jupiter annos,

(Qualis eram, cum primam aciem Præneste sub ipsa

Stravi, scutorumq; incendi victos acervos,

Et regem hac Terylum dextra sub tættata misi ;

Na-

Nascenti cui tres animas Feronia mater,  
 (Horrendum dictu, dederat, terna arma movenda,  
 Ter letho sternendus erat; cui tunc tamen omnes  
 Abstulit hæc animas dextra, & totidem exiit armis)  
 Non ego nunc dulci anplexu divellerer usquam  
 Nate tuo; neque finitimo Mezentius unquam  
 Huic capiti insultans, tot ferro sæva dedisset  
 Funera, tam multis viduasset civibus urbem.  
 At vos, ò superi, & Divum tu maximè rector  
 Jupiter, Arcadii quæso miserescite Regis,  
 Et patrias audite preces: si numina vestra  
 Incolumem Pallanta mihi, si fata reservant,  
 Si visurus eum vivo, & venturus in unum:  
 Vitam oro: patiar quemvis durare laborem.  
 Sin aliquem infandum casum fortuna minaris,  
 Nunc nunc ò liceat crudelem abrumpere vitam,  
 Dum curæ ambiguar, dum spes incerta futuri,  
 Dum te care puer, mea sola, & fera voluptas  
 Complexu teneo; gravior ne nuncius aures  
 Vulneret. hæc genitor digressu dicta supremo  
 Fundebat; famuli collapsum in tecta ferebant.

Jamque ad eò exierat portis equitatus apertis,  
 Æneas inter primos, & fidus Achates,  
 Inde alii Trojæ procetes: ipse agmine Pallas  
 In medio, chlamyde, & pictis conspectus in armis:  
 Qualis ubi Oceani perfusus Lucifer unda,  
 (Quem Venus ante alios astrorum diligit ignes)  
 Extulit os sacrum cælo, tenebrasque resolvit.  
 Stant pavidæ in muris matres, oculisq; sequuntur  
 Pulveream nubem, & fulgentes ære catervas.  
 Olli per dumos, quâ proxima meta viarum,  
 Armati tendunt: it clamor, & agmine facto  
 Quadrupedante putrè sonitu quatit ungula cæpum  
 Est ingens gelidum lucus prope Caritis amnem,  
 Religionem patrum latè sacer: undique colles  
 Inclusere cavi, & nigra nemus abjete cingunt.  
 Silvano fama est veteres sacrasse Pelasgos,  
 Arvorum, pecorisque Deo lucumque, diemque;  
 Qui primi fines aliquando habuere Latinos.

Haud

mater,  
 na arma movende  
 unc tamen omno  
 ridem exiit armis  
 ellerer usquam  
 entius unquam  
 ſava dediffet  
 ivibus urbem.  
 maxime rector  
 ite Regis,  
 ina veſtra  
 a reſervant,  
 s in unum:  
 re laborem.  
 tuna minaris,  
 rumpere vitam,  
 incerta futuri,  
 ſera voluptas  
 ncus aures  
 dicta ſupremo  
 tecta ſerebant.  
 uiratus aperit  
 chates,  
 mine Pallas  
 nſpectus in am  
 er unda,  
 n diligit ignes  
 ſque reſolvit.  
 culiſq; ſequunt  
 are catervis  
 era viarum,  
 agmine facto  
 tit ungula capi  
 eritis amnem,  
 ndique colles  
 djete cingunt.  
 elafgos,  
 que, diemque  
 e Latinos.  
 Haud

Haud procul hinc Tarcho, & Tyrrheni tuta tenebāt  
 Caſtra locis: celſoque omnis de colle videri  
 Jam poterat legio, & latis tendebat in arvis.  
 Huc pater Æneas, & bello lecta juvenus  
 Succedunt: feſſiq; & equos, & corpora curant.

At Venus ætherios inter Dea candida nimbos  
 Dona ferens aderat: natumq; in valle reducta  
 Ut procul è gelido ſecretum flumine vidit:  
 Talibus affata eſt dictis, ſequè obrulit ultro:  
 En perfectæ mei promiſſa conjugis arte  
 Munera: ne mox aut Laurentes, nate, ſuperbos;  
 Aut acrem dubites in prælia poſcere Turnum.  
 Dixit: & amplexus nati Cytherea petivit:  
 Arma ſub adverſa poſuit radiantia quercu.

Ille Deæ donis, & tanto lætus honore  
 Expleri nequit: atq; oculos per ſingula voluit:  
 Miraturque, intero; manus, & brachia verſat  
 Terribilem criſtis galeam, flammaſque vomentem.  
 Fatiferumq; enſem, loricam ex ære rigentem,  
 Sanguineam, ingentem: qualis, cum cærulea nubes  
 Solis inardescit radiis, longeq; reſulget.  
 Tum læves ocreas electro, auroque recocto,  
 Haſtamque, & clypei non enarrabile textum.

Illic res Italas, Romanorumq; triumphos,  
 Haud vaturn ignatus, venturique inſcius ævi  
 Fecerat Ignipotens, illic genus omne futurae  
 Stirpis ab Aſcanio, pugnatæque in ordine bella.  
 Fecerat & viridi ſætam Mavoris in antro  
 Procubuiſſe lupam: geminos huic ubera circum  
 Ludere pendentes pueros, & lambere matrem  
 Invidios: illam tereti cervice reflexam  
 Mulcere alternos, & corpora fingere lingua.  
 Nec procul hinc Romam, & raptas ſine more Sabinas  
 Conſeſſu Cavæ, magnis Circenſibus actis,  
 Addiderat: ſubitoq; novum conſurgere bellum  
 Romulidis, Tatioq; ſeni, Curibuſq; ſeveris.  
 Poſt iidem inter ſe poſito certamine Reges  
 Armati Jovis ante aras, pateraſq; tenentes  
 Stabant, & cæla jungebant foedera porca

Haud procul inde, citæ Metium in diversa quadrigæ  
 Distulerant (at tu dictis Albane maneres)  
 Raptabatque viri mendacis viscera Tullus  
 Per sylvam, & sparsi roborant sanguine vepres.  
 Necnon Tarquiniū eiectum Porfenna iubebat  
 Accipere: ingentiq; urbem obsidione premebat.  
 Æneadæ in ferrum pro libertate ruebant,  
 Illum indignanti similem, similemq; minanti  
 Aspiceres, pontem auderet quod velle Cœces,  
 Et fluvium vinclis innaret Cœlia ruptis.  
 In summo custos Tarpejæ Manlius arcis  
 Stabat pro templo, & Capitolia celsa tenebat;  
 Romuleoq; recens horrebat Regia culmo.  
 Atq; hinc auratis volitans argenteus anser  
 Porticibus, Gallos in limine adesse canebat.  
 Galli per dumos aderant, atremq; tenebant,  
 Defensi tenebris, & dono noctis opacæ.  
 Aurea cæsaries ollis, atque aurea vestis:  
 Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla  
 Auro innectuntur: duo quisq; Alpina coruscant  
 Gesa manu, scutis protecti corpora longis.  
 Hic exultantes Salios, nudosq; Lupetcos.  
 Lanigerosque apices, & lapsa ancilla cælo  
 Extruderat: castæ ducebant sacra per urbem  
 Pilentis matres in mollibus. hinc procul addit  
 Tartareas etiam sedes, alta ostia Ditis,  
 Et scelerum pœnas, & te Catilina minaci  
 Pendentem scopulo, Furiarumq; ora trementem,  
 Secretosq; pios: his dantem jura Catonem.

Hæc inter tumidi latè maris ibat imago  
 Aurea: sed fluctu spumabant cœrula cano:  
 Et circum argento clari delphines in orbem  
 Equora verrebant caudis, æstumque secabant.  
 In medio classes æratas, Actia bella,  
 Cernere erat: totumque instructo Marte videres  
 Fervere Leucaten, auroq; effulgere fluctus.  
 Hinc Augustus agens Italos in prælia Cæsar  
 Cùm patribus, populoq; Penatibus, & magnis Diis  
 Stans celsa in puppi: geminas cui tempora flammis

Lata

Lata vomunt, patriumque aperitur vertice sidus.  
 Parte alia ventis, & Diis Agrippa secundis  
 Arduus, agmen agens: cui belli insigne superbum  
 Tempora navali fulgent rostrata corona.  
 Hinc ope Barbarica: variisque Antonius armis,  
 Victor ab Auroræ populis, & litore Rubro  
 Ægyptum, viresque Orientis, & ultima secum  
 Bactra vehit: sequiturque (nefas) Ægyptia conjux.  
 Unà omnes ruere, ac totum spumate reductis  
 Convulsum temis, rostrisque stridentibus, æquor.  
 Alta perunt: pelago credas innare revulsas  
 Cycladas, aut montes concurrere montibus altos:  
 Tanta mole viri turtitis puppibus instant.  
 Stuppea flamma manu, relisque volatile ferrum  
 Spargitur, arva nova Neptunia cæde rubescunt.  
 Regina in mediis patrio vocat agmina sistro:  
 Necdum etiam geminos à tergo respicit angues.  
 Omnigenumque Deum monstra, & latrator Anubis,  
 Contra Neptunum, & Venerem, contraque Minervam  
 Tela tenent: sævit medio in certamine Mavors,  
 Cælatus ferro, tristesque ex æthere Diræ:  
 Et scissa gaudens vadit Discordia palla:  
 Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.  
 Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo  
 Desuper: omnis eo terrore Ægyptus, & Indi,  
 Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.  
 Ipsa videbatur ventis regina vocatis  
 Vela date, & laxos jam jamque immittere funes:  
 Illam inter cædes, pallentem morte futura  
 Fecerat ignipotens, undis, & Japyge ferri.  
 Contra autem magno morientem corpore Nilum,  
 Pandentemque sinus, & tota veste vocantem  
 Cæruleum in gremium, latebrosaque flumina victos.  
 At Cæsar triplici investus Romana triumpho  
 Mœnia, diis Italis votum immortale sacrabat,  
 Maxima ter centum totam delubra per urbem.  
 Læticia, ludisque viæ, plausuque fremebant:  
 Omnibus in templis matrum chorus, omnibus aræ:  
 Ante aras terram cæsi stravere juveni.

Ipse sedens niveo candentis limine Phœbi,  
 Dona recognoscit populorum, aptatque superbis  
 Postibus, incedunt victæ longo ordine gentes.  
 Quam variæ linguis, habitu tam vestis, & armis,  
 Hic Nomadum genus, & discinctos Mulciber Afros  
 Hic Lelegas, Carasque, sagittiferosque Gelonos  
 Pinxerat: Euphrates ibat jam mollior undis,  
 Extremique hominum Morini, Rhenuſq; bicornis  
 Indomitique Dacæ, & pontem indignatus Araxes.  
 Talia per clypeum Vulcani, dona parentis  
 Miratur: rerumque ignarus imagine gaudet,  
 Attollens humero famamque, & fata nepotum.





P U B.

# VIRGILII MARONIS ÆNEIDOS

L I B E R I X.

A R G U M E N T U M.

*Ad Turnum properè Junonia imittitur Iris,  
Infligatq; animos. acies movet ille, Phrygasq;  
Obsidet. inde igni eversa est Æneia classis.  
Euryalus, Ne jusque lusunt nece prælia noctis.  
In Turnus positur castris: mox pellitur inde.*

**I** Tque ea diversa penitus dum parte geruntur,  
**A** Irim de cælo misit Saturnia Juno  
Audacem ad Turnum. lupo tunc forte parentis  
**I** Pilumni Turnus sacrata valle sedebat.  
Ad quem sic roseo Thaumantias ore locuta est:  
Turne, quod optanti divum promittere nemo  
Auderet,volvenda dies en obrulit ultro.  
Æneas, urbe, & sociis, & classe relicta,  
Sceptra Palatini, sedemque petit Evandri:  
Nec satis, extremas Goryti penetravit ad urbes,  
Lydorumque manum, collectos armat agrestes.  
Quid dubitas? nunc tempus equos, nunc potere currus.

Rum-

P U B.

Rumpe moras omnes, & turbata arripe castra,  
 Dixit, & in cœlum paribus se sustulit alis;  
 Ingentemque fuga secuit sub nubibus arcum.  
 Agnovit juvenis, duplicesque ad sidera palmas  
 Sustulit, & tali fugientem est voce sequutus:  
 Iri, decus cœli, quis te mihi nubibus actam  
 Detulit in terras? unde hæc tam clara repente  
 Tempestas? video medium discedere cœlum,  
 Palantesque polo stellas. sequat omnia tanta,  
 Quisquis in arma vocas. & sic effatus, ad undam  
 Processit, summoque hausit de gurgite lymphas,  
 Multâ deos orans, oneravitque æthera votis.  
 Jamque omnis campis exercitus ibat apertis,  
 Dives equum, dives pictâ vestis, & auri.  
 Messapus primas acies, postrema coercent  
 Tyrrhydæ juvenes: medio dux agmine Turnus  
 Vertitur, arma tenens, & toto vertice supra est.  
 Ceu septem surgens, sedatis annibus altus  
 Per tacitum Ganges, aut pingui flumine Nilus,  
 Cùm refluit campis, & jam se condidit alveo.  
 Hic subitam nigro glomerari pulvere nubem  
 Prospiciunt Teucri, ac tenebras insurgere campis.  
 Primus ab adversa conclamat mole Caycus:  
 Quis globus ô cives, caligine volvitur atra?  
 Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros.  
 Hostis adest: eia. ingenti clamore per omnes  
 Conduunt se Teucri portas, & mœnia complent.  
 Namque ita discedens præceperat optimus armis  
 Aneas: siqua interea fortuna fuisset,  
 Ne struere auderent aciem, neu credete campo:  
 Castra modò, & tutos servarent aggere muros.  
 Ergo, etsi conferre manum pudor, raque monstrat,  
 Obiiciunt portas tamen, & præcepta facessunt:  
 Armatique cavis exspectant turribus hostem.  
 Turnus, ut ante volans tardum præcesserat agmen,  
 Viginti lectis equitum comitatus, & urbi  
 Improvisus adest: maculis quem Thracius albis  
 Portatequus, cristaque tegit galea aurea rubra.  
 Ecquis erit mecum, ô juvenes, qui primus in hostem?

En,

En ait  
 Principi  
 Clamorem  
 Hostis  
 Non  
 Arma  
 Lustram  
 Ac vela  
 Cùm se  
 Nocte  
 Balneum  
 Sedit  
 Ex lon  
 Haud a  
 Ignesc  
 Qua ten  
 Ecuria  
 Classem  
 Aggerib  
 Invadit  
 Atque  
 Tum ve  
 Atque  
 Diripu  
 Treda,  
 Quis de  
 Adver  
 Dicite  
 Tempo  
 Enea  
 Ipla de  
 Vocibu  
 Quod  
 Pinea  
 Lucus  
 Nigran  
 Has eg  
 Leta d  
 Solve

arripe castra,  
 pulit alis;  
 bus arcum.  
 sidera palmas  
 te sequutus:  
 bus actam  
 clara repente  
 ere cœlum,  
 omnia tanta,  
 atus, ad unda  
 urgite lymphæ  
 ethera votis.  
 bat apertis,  
 & auri.  
 a coëscere  
 gmine Turnus  
 rice supra est.  
 us altus  
 lumine Nilus,  
 ndidit alveo.  
 ere nubem  
 surgere campis  
 e Caycus:  
 olvitur atra?  
 adite muros.  
 re per omnes  
 nia complent.  
 optimus armis  
 let,  
 credere campo.  
 ggere muros.  
 raque montes  
 epta faciunt:  
 us hostem.  
 accesserat agens  
 & urbi  
 Thracius albis  
 aurea rubra.  
 rimus in hostes  
 Es,

En ait, & jaculum intorquens emittit in auras  
 Principium pugnae, & campo sese arduus infert.  
 Clamore excipiunt socii, fremituque sequuntur  
 Horrifono, Teucrum mirantur inertia corda;  
 Non aequo dare se campo, non obvia ferre  
 Arma viros, sed castra fovere. huc turbidus, atque huc  
 Lustrat equo muros, aditumque per avia quatit.  
 Ac veluti pleno lupus insidiatus ovili,  
 Cum fremit ad caulas, ventos perpeffus, & imbres  
 Nocte super media; tuti sub matribus agni  
 Balatum exercent; ille asper, & improbus ira  
 Sævit in absentes: collecta fatigat edendi  
 Ex longo rabies, & sicæ sanguine fauces:  
 Haud aliter Rutulo muros, & castra tuenti  
 Ignesunt iræ, & duris dolor ossibus ardet:  
 Qua tentor ratione aditus, & qua via clausos  
 Excuriat Teucros vallo, atque effundat in æquor.  
 Classem, quæ lateri castrorum adjuncta latebat  
 Aggeribus septam circum, & fluvialibus undis  
 Invadit: sociosque incendia poscit ovantes;  
 Atque manum pinu flagranti fervidus implet.  
 Tum verò incumbunt, urget præsentia Turni:  
 Atque omnis facibus pubes accingitur aris.  
 Diripere focos: piccum fert fumida lumen  
 Træda, & commistam Vulcanus ad astra favillam.  
 Quis deus, ô Musæ, tam sæva incendia Teucris  
 Advertit? tantos ratibus quis depulit ignes?  
 Dicite. prisca fides factò, sed fama perennis.  
 Tempore quo primùm Phrygia formabat in Ida  
 Aeneas classem, & pelagi petere alta parabat:  
 Ipsa deùm fertur genitrix Berecynthia magnum  
 Vocibus his affata Jovem: Da nate petenti,  
 Quod tua chara parens domito te poscit Olympo:  
 Pinea sylva mihi multos dilecta per annos,  
 Lucus in arce fuit summa, quò sacra ferebant,  
 Nigranti picea, trabibusque obscurus acernis:  
 Has ego Dardanio juveni, cum classis egeret,  
 Læta dedi: nunc sollicitam timor anxius urget.  
 Solve metus, atque hoc precibus sine posse parente,

Nec cursu quassatæ ullo, neu turbine venti  
 Vincantur: prosit nostris in montibus ortas,  
 Filius huic contrà, torquet qui sidera mundi,  
 O genitrix, quò fata vocas? aut quid petis istis?  
 Mortaline manu factæ immortale carinæ  
 Fas habeant? certusque incerta pericula lustret  
 Æneas? cui tanta deo permessa potestas?  
 Imò ubi defunctæ finem portusque tenebunt  
 Ausonios, olim quæcunque evaserit undis,  
 Dardanumque ducem Laurentia vexerit arva,  
 Mortalem eripiam formam, magnique jubebo  
 Æquoris esse deas: qualis Nereia Doto,  
 Et galatea secant spumantem pectore pontum.  
 Dixerat: idque ratum Stygii per flumina fratris,  
 Per pice torrentes, atraque voragine ripas,  
 Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum.  
 Ergo aderat promissa dies, & tempora Patæ  
 Debita complebant: cùm Turni injuria matrem  
 Admonuit, factis ratibus depellere tædas.  
 Hic primùm nova lux oculis effulsit, & ingens  
 Visus ab aurora cœlum transcurrere nimbus,  
 Idæique chori: tum vox horrenda per auras  
 Excidit, & Troùm, Rutulorumque agmina cõpleto  
 Ne trepidate meas Teucri defendere Naves,  
 Neve armate manus: maria antea exurere Turno,  
 Quàm sacras dabitur pinus. Vos ite solutæ,  
 Ite deæ pelagi. genitrix jubet, & sua quæque  
 Continuo puppes abrumpunt vincula ripis,  
 Delphinumque modo demersis æquora rostris.  
 Ima petunt, hinc virginæ (mitabile monstrum)  
 Reddunt se totidem facies, pontoque feruntur,  
 Quot prius æratæ steterant ad littora prota.  
 Obstupuere animis Rutuli: conterritus ipse  
 Turbatus Messapus equis: cunctatur & amnis  
 Raucæ sonans, revocaturque pedem Tyberinus ab alto.  
 At non audaci cessit fiducia Turno:  
 Ultro animos tollit dictis, atque increpat ultro:  
 Trojanos hæc monstra petunt: his Jupiter ipse  
 Auxilium solitum eripuit, non tela, nec ignes

Exspe-

Exspe-  
 Nec spes ul  
 Teucri aute  
 Anna feru  
 si qua Pl  
 Ser hatis,  
 Fertillis A  
 Fata mihi,  
 Coniuge pr  
 Ille dolot,  
 Sed petille  
 Ante an  
 Famine  
 Folliarumq  
 Dant animo  
 Nequini sub  
 Sed vos d'lec  
 Apparat, &  
 Non armis m  
 Et opus in  
 Erui socios  
 Palladii, cæ  
 Ne timeant  
 Luce palam  
 Haud sibi cu  
 Ille putent  
 Nuoc adeo  
 Quod super  
 Procurare  
 Inuata vigil  
 Cura datur M  
 His se prece R  
 Delecti: aff  
 Purpurei eri  
 Discutrone,  
 Indulgent vi  
 Collucet ig  
 In somnem l  
 Hæc super e

Exspectant Rutulos, ego maria in via Teucris,  
 Nec spes ulla fugæ: rerum pars altera adempta est:  
 Terra autem in manibus nostris: tot millia geates  
 Arma ferunt Itaiæ. Nil me fatalia terrent,  
 Si qua Phryges præ se jactant responsa deorum.  
 Sat satis, Venenique datum est, tetigere quod arva  
 Fertilis Ausonæ Troës: sunt & mea contra  
 Fata mihi, ferro scelestaram excindere gentem,  
 Coniuge præcepta: nec solos tangit Atidas  
 Iste dolor, solisque licet capeere arma Mycenis.  
 Sed periisse semel satis est: peccare fuisset  
 Ante iatis, penitus modò non genus omne perosos  
 Fœmineum: quibus hæc mediis fiducia valli,  
 Fossarumque moræ, lethi discrimina parva  
 Dant animos. an non viderunt mœnia Trojæ,  
 Neptuni fabricata manu, considere in ignes?  
 Sed vos ô lecti, ferro quis scindere vallum  
 Apparat, & mecum invadit trepidantia castra?  
 Non armis mihi Vulcani, non mille cacinis  
 Est opus in Teucros: addant se protinus omnes  
 Etrulci socios: tenebras & inertia fuita  
 Palladii, cæsis summæ custodibus arcis,  
 Ne timeant: nec equi cæca condemur in alvo:  
 Luce palam certum est igni circumdate muros.  
 Haud sibi cum Danais rem faxo, & pube pelagæ  
 Esse putent, decimum quos distulit Hector in annu.  
 Nunc adeo, melior quoniam pars acta diei,  
 Quod superest, læti bene gæstis corpora rebus  
 Procurate viri, & pugnam sperate parati.  
 Interea vigilum excubiis obsidere portas,  
 Cura datur Messapo, & mœnia cingere flammis.  
 Bis septem Rutuli, muros qui milite servent,  
 Delecti: ast illos centeni quemque sequuti  
 Purpurei cristis juvenes, auroque corulci  
 Discurrunt, variantque vices: fuscique per herbam  
 Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos.  
 Collucent ignes: noctem custodia ducit  
 Insomnem ludo.

Hæc super è vallo prospectant Troës, & armis

Alta tenent: nec non trepidi formidine portas  
 Explorant, pontesque & propugnacula jungunt;  
 Tela gerunt: instant Mnestheus, acerque Serestus;  
 Quos pater Æneas, si quando adversa vocarent,  
 Rectores juvenum, & rerum dedit esse magistros.  
 Omnis per muros legio sortita periculum  
 Excubat, exercetq; vices, quod cuique tuendum est.

Nisus erat portæ custos, acerrimus armis,  
 Hyrtacides ( comitem Æneæ quem miserat Ida  
 Venatrix, jaculo celetem, levibusque sagittis )  
 Et juxta comes Euryalus, quo pulchrior alter  
 Non fuit Æneadum: Trojana nec induit arma,  
 Oia puer prima signans intonsa juventa.  
 His amor unus erat, pariterque in bella ruebant:  
 Tunc quoque communi portam statione tenebant,  
 Nisus ait: Diine hunc ardorem mentibus addunt  
 Euryale? an sua cuique Deus sit dira Cupido?  
 Aut pugnam, aut aliquid jamdudum invadere magnū  
 Mens agitat in hi, nec placida contenta quiete est.  
 Cernis, quæ Rutulos habeat fiducia rerum:  
 Lumina rara micant: somno vinoque soluti  
 Procubuerunt: silent lætæ loca: percipe porro  
 Quid dubitem, & quæ nunc animo sententia surgat.  
 Ænean acciri omnes, populusque patresque  
 Exposeunt, mittique viros qui certa reportent.  
 Si tibi quæ posco, promittunt, ( nam mihi facti  
 Fama fat est ) tumulo videor reperire sub illo  
 Possè viam ad muros, & mœnia Pallantea,  
 Obstupuit magno laudum percussus amore  
 Euryalus, simul his ardentem affatur amicum:  
 Mene igitur socium summis adiungere rebus,  
 Nise, fugis? solum te in tanta pericula mittam?  
 Non ita me genitor bellis assuetus Opheltes  
 Argolicum terrorem inrer, Trojæque labores  
 Sublatum erudit: nec tecum talia gessi,  
 Magnanimum Ænean, & fata extrema sequutus.  
 Est hic, est animus lucis contemptor, & illum  
 Qui vita bene credit emi, quo tendis, honorem.  
 Nisus ad hæc: Equidem de te nil tale verèdèr,  
 Nec

Nec fas: non ita me referat tibi magnus ovantem  
 Juppiter, aut quicumque oculis hæc aspicit æquis.  
 Sed si quis (quæ multa vides discrimine tali)  
 Si quis in adversum rapiat casusve, deusve,  
 Te superesse velim: tua vitâ dignior ætas.  
 Sit qui me raptum pugna, pretiove redemptum  
 Mandet humo solita: aut, si qua id fortuna vetabit,  
 Absenti ferat inferias, decoretque sepulchro.  
 Neu matri miseræ tanti sim causa doloris,  
 Quæ te sola, puer, multis è matribus ausa  
 Prosequitur, magni nec moenia curat Aestæ.  
 Ille autem: Causas nequicquam necis inanes,  
 Nec mea jam mutata loco sententia cedit.  
 Acceleremus, ait, vigiles simul excitat: illi  
 Succedunt, servantque vices; statione relicta  
 Ipse comes Niso graditur, regemque requirunt.  
 Cætera per terras omnes animalia somno  
 Laxabant curas, & corda oblita laborum:  
 Ductores Teucium primi, & delecta juvenus,  
 Consilium summis regni de rebus habebant;  
 Quid facerent, quisve Æneæ jam nuncius esset.  
 Stant longis adnixi hastis, & scuta tenentes,  
 Castrorum, & campi medio. tum Nisus, & una  
 Euryalus confestim alacres admittier orant.  
 Rem magnam, pretiumque moræ fore. primus Iulus  
 Accepit trepidos, ac Nisum dicere iussit.  
 Tum sic Hyrtacides: Audite ô mentibus æquis  
 Æneadæ, neque hæc nostris spectentur ab annis,  
 Quæ ferimus. Rutuli somno vinoque sepulti  
 Conticuere, locum insidiis conspeximus ipsi,  
 Qui patet in bivio portæ, quæ proxima ponto.  
 Interrupti ignes, aterque ad sidera fumus  
 Erigitur, si fortuna permittitis uti,  
 Quæsitum Ænean ad mœnia Pallantea,  
 Mox hîc cum spoliis, ingenti cæde peracta,  
 Affore cernetis. nec nos via faller euntes.  
 Vidimus obscuris primam sub vallibus urbem  
 Venatu assiduo, & totum cognovimus ænem.  
 Hæc annis gravis, atque animi maturus Alethes:

Dii patrii, quorum semper sub numine Troja est,  
 Non tamen omnino Teucros delere paratis;  
 Cum tales animos juvenum, & tam certa tulistis  
 Pectora: sic memorans, humeros dextraeque tenebat  
 Amborum, & vultum lacrymis atque ora rigabat.  
 Quæ vobis, quæ digna, viri, pro talibus ausis  
 Præmia posse reat solvi? pulcherrima primum  
 Dii, moresque dabunt vestri: tum cætera reddet  
 Astutus pius Æneas, atque integer ævi  
 Ascanius, meriti tanti non immemor unquam.  
 Imo ego vos, cui sola salus genitore reducto  
 (Excipit Ascanius) per magnos, Nise, Penates,  
 Astaracique larem, & cænæ penetralia Vestæ  
 Obtestor, (quæcunque mihi fortuna, fidesque est,  
 In vestris pono gremiis) revocate parentem,  
 Reddite conspectum: nihil illo triste recepto,  
 Bina dabo argento perfecta atque aspera signis  
 Pocula, devicta genitor quæ cepit Arisba:  
 Et tripodas geminos, auri duo magna talenta:  
 Cratera antiquum, quem dat Sidonia Dido,  
 Si verò capere Italiam, sceptrisque potiri  
 Contigerit victori, & prædæ ducere sortem:  
 Vidisti quo Turnus equo, quibus ibat in armis  
 Aureus? ipsum illum, clypeum, cristasque rubentes  
 Excipiam sorti, jam nunc tua præmia, Nise.  
 Præterea bis sex genitor lectissima matrum  
 Corpora, captivosque dabit, suaque omnibus armat:  
 Insuper his, campi quod rex habet ipse Latinus,  
 Te verò, mea quem spatii propioribus ætas  
 Insequitur, venerande puer, jam pectore toto  
 Accipio, & comitem casus complector in omnes.  
 Nulla meis sine te quaeretur gloria rebus:  
 Seu pacem, seu bella geram: tibi maxima rerum  
 Verborumque fides. Contra quem talia fatur  
 Euryalus. Me nulla dies tam foribus ausis  
 Dissimilem arguerit: tantum fortuna secunda  
 Aut adversa cadat. sed te super omnia dona  
 Unum oro: genitrix Priami de gente vetusta  
 Est mihi, quam miseram tenuit non Ilia tellus,  
Mecum

Mecum excedentem, non mœnia regis Aestæ:  
 Hanc ego nunc, ignaram huius quodcumq. pericli est,  
 Inque salutatam linquo (nox, & tua testis  
 Dextera) quod nequeam lacrymas perferre parentis.  
 At tu, oro, solare inopem, & succurre relicta.  
 Hanc sine me spem ferre tui, audentior ibo  
 In casus omnes. Percussa mente dederunt  
 Dardanidæ lacrymas: ante omnes pulcher Iūlus,  
 Atque animum patriæ strinxit pietatis imago.  
 Tum sic effatur.  
 Spondeo digna tuis ingentibus omnia cœptis.  
 Namque erit ista mihi genitrix, nomenque Crœusæ  
 Solum defuerit: nec parvum gratia talem  
 Parva manet, casus factum quicumque sequetur.  
 Per caput hoc iuro, per quod pater ante solebat,  
 Quæ tibi polliceor reduci, rebusque secundis,  
 Hæc eadem matrisque tuæ, generique manebunt.  
 Sic ait illacrymans: humero simul exiit enses  
 Auratum, mira quem fecerat arte Lycaon  
 Gnossius, atque habilem vagina aptarat tburna.  
 Dat Niso Mnestheus pellem, horrentisque leonis  
 Exuvias: galeam fidus permutat Alethes.  
 Protinus armati incedunt: quos omnis euntes  
 Primorum manus ad portas, juvenumque, senumque  
 Prosequitur voris: nec non & pulcher Iūlus,  
 Ante annos animumque gerens, curamque virilem  
 Multa patri portanda dabat mandata: sed auræ  
 Omnia discerpunt, & nubibus irrita donant.  
 Egressi superant fossas, noctisque per umbram  
 Castra inimica perunt: multis tamen ante futuri  
 Exitio. Passim vino somnoque per herbam  
 Corpora fusa vident, arrectos littore currus,  
 Inter lora, rotasque, viros, simul arma jacere,  
 Vina simul. prior Hyrtacides sic ore loquutus:  
 Euryale, audendum dextra, nunc ipsa vocat res.  
 Hac iter est: tu, nequa manus se attollere nobis  
 A tergo possit, custodi, & consule longè.  
 Hæc ego vasta dabo, & lato te limite ducam.  
 Sic memorat, vocemque premit: simul ense superbi

Rhamnetem aggreditur : qui fortè tapetibus altis  
 Exstructus , toto proflabat pectore somnum :  
 Rex idem , & regi Turno gratissimus augur :  
 Sed non augurio potuit depellere pestem.  
 Tres juxta famulos temerè inter tela jacentes ,  
 Armigerumq; Rhemi premit , aurigamque sub ipsa  
 Nactus equis , ferroque secat pendentia colla.  
 Tum caput ipsi aufert domino , truncumq; relinquit  
 Sanguine singultantem. atro tepesacta cruore  
 Terra toriq; madent , nec non Lamyrumq; Lamumq; ,  
 Et juvenem Serranum , illa qui plurima nocte  
 Luserat , insignis facie , multoque jacebat  
 Membra deo victus : felix , si protinus illum  
 Equasset nocti ludum , in lucemque tulisset.  
 Impastus ceu plena leo per ovilia turbans  
 ( Svadet enim vesana fames ) manditque trahitque  
 Molle pecus , mutumque metu ; fremit ore cruento.  
 Nec minor Euryali cædes : incensus & ipse  
 Perfurit : ac multam in medio sine nomine plebem ,  
 Fadumque , Hebesumq; subit , Rhætumq; , Abarimq; ,  
 Ignaros : Rhætum vigilantem , & cuncta videntem :  
 Sed magnum metuens se post cratera tegebat :  
 Pectore in averso totum cui comminus enseni  
 Condidit assurgenti , & multa morte recepit.  
 Purpuream vomit ille animam , & cū sanguine mista  
 Vina refert moriens . hic furto fervidus instat ,  
 Jamque ad Messapi socios tendebat , ubi ignem  
 Deficere extremum , & religatos rite videbat  
 Carpere gramen equos : breviter cum talia Nisus ,  
 ( Sensit enim nimia cæde , atque cupidine ferri )  
 Mōstitamus , ait : nam lux inimica propinquat.  
 Pœnarum exhaustum satis est : via facta per hostes.  
 Multa virūm solido argento perfecta relinquunt  
 Armaque , craterasque simul , pulchrosque tapetas.  
 Euryalus phaleras Rhamnetis , & aurea bullis  
 Cingula Tiburti Remulo ditissimus olim  
 Quæ mittit dona , hospitio cum jungeret absens  
 Cædicius : ille suo moriens dat habere nepoti ;  
 Post mortem bello Rutuli , prædaque potiti :

Hæc rapit, atq; humeris nequæquam fortibus apertat.  
Tum galeam Messapiabilem, cristisque decoram  
Induit: excedunt castris, & tuta capeffunt.

Inter a præmissi equites ex urbe Latina,  
Cætera dum legio campis instructa moratur,  
Ibant, & Turno Regi responsa ferebant,  
Tercentum, scutari omnes. Volscente magistro.  
Jamque propinquabant castris, mutoque subibant.  
Cum procul hos lævo flectentes limite cernunt:  
Et galea Euryalum sublustris noctis in umbra  
Prodidit immemorem, radiisque adversa refulsit.  
Haud temere est visû: conelamat ab agmine Volscês,  
State viri; quæ causa viæ? quive effis in armis?  
Quove tenetis iter? Nihil ille tendere contra,  
Sed celerare fugam in sylvas, & fidere nocti.  
Obiiciunt equites sese ad divortia nota,  
Hinc atque hinc, omnemq; aditum custode coronant.  
Sylva fuit latè dumis, atque illic nigra  
Horrida, quam densi complebant undique sentes;  
Rara per occultos ducebat semita calles.  
Euryalum tenebræ tæmorum, onerosaque præda  
Impediunt, fallitque timor regione viatum.  
Nisus abit: jamque imprudens evaserat hostes,  
Atque lacus, qui post Albæ de nomine d'cti  
Albani; tum rex stabula alta Latinus habebat.  
Ut stetit, & frustra absentem respexit amicum:  
Euryale infelix, qua te regione reliqui?  
Quave sequar? rursus perplexum iter omne revolvens  
Fallacis sylvæ, simul & vestigia retro  
Observata legit, dumisque silentibus errat.  
Audit equos, audit strepirus, & signa sequentum.  
Nec longum in medio tempus cum clamor ad aures  
Pervenit: ac videt Euryalû, quem jam manus omnis  
Fraude loci, & noctu subito turbante tumultu,  
Oppressum rapit, & conantem plurima frustra.  
Quid faciat? qua vi juvenem, quibus audeat armis  
Eripere? an sese medios moriturus in hostes  
Inferat, & pulchram properet per vulnera mortem?  
Ocius adducto torquens hastile lacerto.

Suspiciens altam Lunam, sic voce precatur:  
 Tu dea, tu præsens nostro succurre labori,  
 Astrorum decus, & nemorum, Latonia, custos,  
 Siqua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris  
 Dona tulit, siqua ipse meis venatibus auxi,  
 Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi:  
 Hunc sine me turbare globū, & rege tela per auras.  
 Dixerat: & toto connixus corpore ferrum  
 Conjicit: hasta volans noctis diverberat umbras,  
 Et venit aversi in tergum Sulmonis, ibique  
 Frangitur, ac fixo transit præcordia ligno.  
 Volvitur ille, vomens calidum de pectore flumen  
 Frigidus, & longis singultibus illa pulsat.  
 Diversi circumspiciunt, hoc acrior idem  
 Ecce aliud summa telum librabat ab aure.  
 Dum trepidant, ite hasta Tago per tempus utrumque  
 Stridens, trajectoque hæsit tepefacta cerebro.  
 Sævitur atrox Volscens, nec teli con spicit usquam  
 Auctorem, nec quo se ardens immittere possit.  
 Tu tamen interea calido mihi sanguine pœnas  
 Persolves amborum, inquit: simul ense recluso  
 Ibat in Euryalum, tunc verò exterritus, amens  
 Conclamat Nisus, nec se celare tenebris  
 Amplius, aut tantum potuit perferre dolorem.  
 Me, me: adsum qui feci: in me convertite ferrum,  
 O Rutuli, mea fraus omnis: nihil iste nec ausus,  
 Nec potuit (cælum hoc & sidera conscia testor:)  
 Tantum infelicem nimium dilexit amicum.  
 Talia dicta dabat: sed viribus ensis adactus  
 Transadigit costas, & candida pectora rumpit.  
 Volvitur Euryalus letho, pulchrosque per artus  
 It cruor, inque humeros cervix collapsa recumbit.  
 Purpureus veluti cum flos succisus aratro  
 Languescit moriens, lassove papavera collo  
 Demisere caput, pluvia cum fortè gravantur.  
 At Nisus ruit in medios, solumque per omnes  
 Volscentem petit, in solo Volscente moratur.  
 Quæ circū glomerati hostes, hinc comminus, atque hinc  
 Proturbant: in stat non segnus, ac rotat ensem  
 Fulmi-

Fulmineum : donec Rutuli clamantis in ore  
 Condidit aduerso, & moriens animam abstulit hosti.  
 Tum super exanimem sese projecit amicum  
 Confossus, placidaque ibi demum morte quieuit.

Fortunati ambo ; si quid mea carmina possunt,  
 Nulla dies unquam memori vos eximet ævo,  
 Dum domus Æneæ Capitolii immobile saxum  
 Accolet, imperiumque pater Romanus habebit.

Victores præda Rutuli, spoliisque potiti,  
 Vollescentem exanimem flentes in castra ferebant.  
 Nec minor in castris luctus, Rhamneta reperto  
 Exsanguis, & primis una tot cæde peremptis,  
 Serranoque, Numaque. ingens concursus ad ipsa  
 Corpora, seminecesque viros, tepidumque recent  
 Cæde locum, & plenos spumanti sanguine rivos.  
 Agnoscunt spolia inter se, galeamque nitentem  
 Messapi, & multo phaleras sudore receptas.

Et jam prima novo spargebat lumine terras  
 Tithoni croceum linquens Aurora cubile:  
 Jam sole infuso, jam rebus luce reiectis,  
 Turnus in arma viros, armis circumdatus ipse  
 Suscitât, ætatasque acies : in prælia cogit  
 Quisque suos, variisque acuunt rumoribus iras.  
 Quin ipsa arrectis ( visu miserabile ) in hastis  
 Præfigunt capita, & multo clamore sequuntur,  
 Euryali, & Nisi.

Æneadæ duri murorum in parte sinistra  
 Opposuerunt aciem ( nam dextera cingitur anni )  
 Ingentesque tenent fossas, & turribus altis  
 Stant mœsti, simul ora virum præfixa videbant,  
 Nota nimis miseris, atroque fluentia tabo.  
 Interea pavidam volitans pennata per urbem  
 Nuncia fama ruit, matrisque allabitur aures  
 Euryali ; ac subitus miseræ calor ossa relinquit.  
 Excussi manibus radii, revolutaque pensa.  
 Evolat infelix, & sæmineo ululatu,  
 Scissa comam, muros amens, atque agmina cursu  
 Prima petit : non illa virum, non illa pericli,  
 Telorumque memor : cælum dehinc quæstibus implet.

Hunc ego te, Euryale, aspicio? tunc ille senectæ  
 Sera meæ requies? potuisti linq̄ere solam  
 Crudelis? nec te sub tanta pericula missum,  
 Affari extremam miseræ data copia matris?  
 Heu terra ignota canibus data præda Latinis,  
 Alitibusque jaces: nec te tua funera mater  
 Produxi, pressive oculos; aut vulneta lavi,  
 Veste regens, tibi quam noctes festina dieisque  
 Urgebam, & tela curas solabar aniles.  
 Quo sequar? aut quæ nunc artus avulsaque membra,  
 Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te,  
 Nate, refers? hoc sum terræque, marique sequuta?  
 Fugite me, si qua est pietas, in me omnia tela  
 Conjicite, ô Rutuli: me primam absumite ferro.  
 Aut tu, magnæ mater divum, miserere, tuoque  
 Invisum hoc detrude caput sub Tartara telo,  
 Quando aliter nequeo crudelem abrumpe te vitam,  
 Hoc fletu concussi animi; mœstusque per omaes  
 It gemitus: torpent infractæ ad prælia vires.  
 Illam incendentes luctus Idæus, & Actor  
 Ilionei monitu, & multum lacrymantis Iuli,  
 Corripiunt, interque manus sub tecla reponunt.

At tuba terribilem sonitum procul ære canoro  
 Increpuit: sequitur clamor, cœlumque remugit.  
 Accelerant acta pariter testudine Volsci,  
 Et fossas implere parant, ac vellere vallum:  
 Quærunt pars aditum, & scalis ascendere muros,  
 Qua rara est acies, interlucetque corona  
 Non tam spissa viris. telorum effundere contra  
 Omne genus Teuceri, ac duris detrudere contis,  
 Assueti longo muros defendere bello.  
 Saxa quoque in festoolvebant pondere: si quæ  
 Possent rectam aciem perumpere: cum tamen omnes  
 Ferre libet subter densa testudine casus.

Nec jam sufficiunt. nã quæ globus imminet ingens,  
 Immanem Teuceri molem volvuntque, ruuntque.  
 Quæ Rutulos stravit latè, armorumque resolvit  
 Tegmina, nec curant cæco contendere Marte  
 Amplius audaces Rutuli, sed pellere vallo

Missilibus certant.

Parte alia horrendus visu, quassabat Etruscam

Pinum, & fumiferos infert Mezentius ignes.

At Messapus, equum domitor, Neptunia proles,

Rescindit vallum, & scalas in mœnia poscit.

Vos ò Calliope precor aspirate canenti:

Quas ibi tum ferro strages, quæ funera Turnus

Ediderit, quem quisq; virum demiserit Orco:

Et mecum ingentes oras evolvite belli.

Et meministis enim Divæ, & memorare potestis.

Turris erat vasto suspectu, & pontibus altis,

Opportuna loco: summis quam viribus omnes

Expugnare Itali, summaq; evertere opum vi

Certabant, Troës contra defendere saxis,

Perque cavas densi tela intorquere fenestras.

Princeps ardentem coniecit lampada Turnus,

Et flammam affixit lateri, quæ plurima vento

Corripuit tabulas, & postibus hæsit adæsis.

Turbati trepidare intrus, frustra; malorum

Velle fugam: dum se glomerant, retròque residunt

In partem, quæ peste caret: tum pondere turris

Procubuit subito, & cœlum tonat omne fragore.

Semineces ad terram, immani mole secuta,

Confixique suis telis, & pectora duro

Trans fossi ligno veniunt, vix unus Helenor,

Et Lycus elapsi: quorum primævus Helenor,

Mæonio Regi quem serva Lycimnia furtim

Sustulerat, vetinisque ad Trojam miserat armis:

Ense levis nudo, parmaque inglorius alba.

Isque, ubi se Turni media inter millia vidit.

Hinc acies, atque hinc acies astare Latinas,

Ut fera, quæ densa venantem septa corona

Contra tela fuit, seseque haud nescia morti

Injicit, & saltu supra venabula fertur:

Haud aliter juvenis medios moriturus in hostes

Irruit: & quæ tela videt densissima, tendit.

At pedibus longè melior Lycus inter & hostes,

Inter & arma fuga muros tenet: altaque certat

Prendere recta manu, sociumq; attingere dextras.

Quem Turnus pariter cursu, teloque secutus  
 Increpat his victor: nostrasne evadere demens  
 Sperasti te posse manus? simul arripit ipsum  
 Pendentem, & magna muri cum parte revellit.  
 Qualis ubi aut leporem, aut candenti corpore cygnū  
 Sustulit alta petens pedibus Jovis armiger uncis:  
 Quæsitum aut matri multis balatibus agnum  
 Martius à stabulis rapuit lupo. undique clamor  
 Tollitur: invadunt, & fossas aggere complent,  
 Ardentes tædas alii ad fastigia jactant.  
 Ilioneus saxo, atque ingenti fragmine montis  
 In cœtium portæ subeuntem, ignesque ferentem:  
 Emathiona Liger: Chorinæum sternit Asylas:  
 (Hic jaculo bonus, hic longè fallente sagitta)  
 Ortygium Cæneus: victorem Cænea Turnus;  
 Turnus Itna, Cloniumque, Dioxippum, Promulque:  
 Et Sagarim, & summis stantem pro turribus Idam;  
 Privernum Capys. hunc primò levis hasta Themilla  
 Strinxerat: ille manum projecto tegmine demens  
 Ad vulnus tulit. ergo alis allapsa sagitta,  
 Et lævo infixæ est lateri manus: abditaque intus  
 Spiramenta animæ lethali vulnere rupit.

Stabat in egregiis Arcentis filius armis,  
 Picus acu chlamydem, & ferrugine clatus Ibera,  
 Insignis facie: genitor quem miserat Arcens,  
 Eductum Martis luco Simethia circum  
 Flumina: pinguis ubi, & placabilis ara Palici.  
 Stridentem fundam, positis Mezentius armis,  
 Ipse ter adducta circum caput egit habena;  
 Et media adversi liquefacto tempora plumbo  
 Dissidit, ac multa porrectum extendit arena.

Tum primùm bello celerem intendisse sagittam  
 Dicitur, antè seras solirus terrere fugaces  
 Ascenius: fortemque manu sudisse Numanum,  
 Cui Remulo cognomen erat, Turnique minorem  
 Germanam nuper thalamo sociatus habebat.  
 Is primam ante aciem digna, atque indigna relatu  
 Vociferans, tumidusque novo præcordia regno  
 Ibat, & ingenti sese clamore ferebat.

Non

Non pudet obsidione iterum; valloque teneti  
 Bis capti Phryges, & morti præterdere muros?  
 En, qui nostra sibi bello connubia poscunt.  
 Qui Deus Italiam, quæ vos dementia adegit?  
 Non hic Atridæ, nec sandi fictor Ulysses.  
 Durum à stirpe genus: natos ad flumina primum  
 Deferimus, sævoque gelu duramus, & undis.  
 Venatù invigilant pueri, sylvasque fatigant:  
 Et cedere ludus equos, & spicula tendere coram,  
 At patiens operum, parvoque assueta Juventus,  
 Aut raris terram domat, aut quatit oppida bello,  
 Omne ævum serio teritur, vestraque juvencùm  
 Terga fatigamus hasta: nec tarda senectus  
 Debilitat vires animi, mutatque vigorem.  
 Canitiem galea premimus, semperque recentes  
 Convectare juvat prædas, & vivere raptò.  
 Vobis picta croco, & fulgenti murice vestis,  
 Desidiæ cordi: juvat indulgere choreis:  
 Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.  
 O veræ Phrygiæ (neque enim Phryges) ite per alta  
 Dindyma: ubi assuetis biforem dat tibia cantum.  
 Tympana vos, buxusque vocat Berecynthia matris  
 Idææ: finite arma viris, & cedite ferro.

Talia iactantem dictis, ac dira canentem  
 Non tulit Ascanius: nervoque obversus equino  
 Contendit telum: diversaque brachia ducens,  
 Constitit ante Jovem. supplex per vota precatus:  
 Jupiter omnipotens audacibus annue cœptis.  
 Ipse tibi ad tua templa feram solemnia dona:  
 Et statuam ante aras aurata fronte juvencum,  
 Candentem, pariterque caput cum matre ferentem:  
 Jam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.  
 Audit, & cæli genitor de parte serena  
 Intonuit lævum. sonat unà lethifer arcus:  
 Et fugit horrendum stridens elapsa sagitta:  
 Perque caput Remuli venit, & cava tempora ferro  
 Traicit. I, verbis virtutem illude superbis.  
 Bis capti Phryges hæc Rutulis responsa remittunt.

Hæc tantùm Ascapius Teuctri clamore sequuntur:

Latini

Lætitiæque fremunt, animosque ad sidera tollunt.  
 Ætheria tum fortè plaga crinitus Apollo  
 Desuper Ausonias acies, urbemque videbat,  
 Nube sedens: atque his victorem affatur Iulum:  
 Mactæ nova virtute puer (sic iter ad astra)  
 Diis genite; & geniture Deos, jure omnia bella  
 Gente sub Assaraci fato ventura resident;  
 Nec te Troja capit, simul hæc effatus, ab alto  
 Æthere se mittit; spirantes dimovet auras:  
 Ascantiumque petit, forma tum vertitur oris  
 Antiquum in Buten, hic Dardanio Anchisæ  
 Armiger antè fuit, fidusque ad limina custos.  
 Tum comitem Ascantio pater addidit, ibat Apollo  
 Omnia longævo similis, vocemque, coloremque,  
 Et crines albos, & sæva sonoribus arma;  
 Atque his ardentem dictis affatur Iulum;  
 Sit satis Æneide, telis impunè Numanum  
 Oppetiisse tuis; primam hanc tibi magnus Apollo  
 Concedit laudem, & paribus non invidet armis:  
 Cætera parce puer bello, sic orsus Apollo  
 Mortales medio aspectus sermone reliquit;  
 Et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.

Agnovere Deum proceres, divinaque tela  
 Dardanidæ, pharetramque fuga sensere sonantem.  
 Ergo avidum pugnae dictis, ac numine Phœbæ  
 Alcanium prohibent: ipsi in certamina rursus  
 Succedunt, animasque in aperta pericula mittunt.  
 It clamor totis per propugnacula muris:  
 Intendunt acres arcus, amenta que torquent.  
 Sternitur omne solum telis, tum scuta, cavæque  
 Dant sonitum flictu galeæ: pugna aspera surgit:  
 Quantus ab Occasu veniens pluvialibus Hædis  
 Verberat imber humum: quàm multa grandine nimbi  
 In vada præcipitant, cum Jupiter horridus Austris  
 Torquet aquosam hyemem, & cælo cava nubila rûpit.  
 Pandarus, & Bicias, Idæo Alcanore creti,  
 Quos Jovis eduxit luco sylvestris Hiera,  
 Abietibus juvenes patriis, & montibus æquos,  
 Portam, quæ ducis imperio commissa, recludunt,  
 Freti

Freti armis: utroque invitant mœnibus hostem.  
 Ipsi intus dextrâ, ac lævâ pro turribus adstant,  
 Armati ferro, & cristis capita alta corusci:  
 Quales aëriæ liquentia flumina circum,  
 Sive Padi tipis, Athesin seu propter amœnum  
 Consurgunt geminæ quercus, intonsaq; cœlo  
 Attollunt capita, & sublimi vertice nutant.  
 Iurumpunt aditus Rutuli ut videre patentes.  
 Continuo Quercens, & pulcher Equicolus armis,  
 Et præceps animi Tmarus, & Mavortius Hamon,  
 Agminibus totis aut versi terga dedere,  
 Aut ipso portæ posuere in limine vitam.  
 Tum magis incresecunt animis discordibus iræ:  
 Et jam collecti Troës glomerantur eodem:  
 Et conferte manum, & procurrere longius audent.  
 Ductori Turno diversa in parte furenti,  
 Turbantique vitos, perfertur nuncius, hostem  
 Fervere cæde nova, & portas præbere patentes.  
 Deserit incæptum, atq; immani concitus ira  
 Dardaniam ruit ad portam, fratresq; superbos,  
 Et primum Antiphaten (is enim se primus agebat)  
 Thebana de matre nothum Sarpedonis alti,  
 Coniecto sternit jaculo. volat Itala cornus  
 Aëra per tenerum, stomachoq; infixâ sub altum  
 Pectus abit: reddit specus atq; vulneris undam  
 Spumantem, & fixo ferrum in pulmone tepefecit.  
 Tum Meropem, atq; Erymantha manu, tum ster-  
 nit Aphidnum:  
 Tum Biciam atdentem oculis: animisq; frementem  
 Non jaculo; (neq; enim jaculo vitam ille dedisset)  
 Sed magnum stridens contorta phalarica venit  
 Fulminis acta modo: quam nec duo taurea terga.  
 Nec duplici squamma lorica fidelis, & auro  
 Sustinuit. collapsa ruunt immania membra.  
 Dat tellus gemitum, & clypeum superintonat ingês.  
 Qualis in Euboico Bajarum littore quondam  
 Saxea pila cadit: magnis quam molibus antè  
 Constructam jaciunt ponto. sic illa ruinam  
 Prona trahit, penitusq; vadis illisa recumbit:  
 Miscant

Miscet se maria, & nigrae attolluntur arenæ:  
Tum sonitu prochyta alta tremit, durumq; cubile  
Inarime Jovis impetii imposita Typhæo.

Hic Mars armipotens animum, vitesq; Latinis  
Addidit, & stimulos acres sub pectore vertit:  
Immisitq; fugam Teucris, atrumq; timorem.  
Undiq; conveniunt: quoniam data copia pugnae,  
Bellatorque animo Deus incidit.

Pandarus ut fuso germanum corpore cernit,  
Et quo sit fortuna loco, qui casus agat res:  
Portam vi multa converso cardine torquet,  
Obnixus laeis humeris: multosque suorum  
Mœnibus exclusos duro in certamine linquit:  
Ast alios secum includit, recipitque iuvenes,  
Demens qui Rutulum in medio non agmine Regem  
Viderit irrupentem, ultroque incluserit utbi  
Immanem veluti pecora inter inertia tigrim.

Continuò nova lux oculis effulsit, & arma  
Horrendum sonuere: tremunt in vertice cristæ  
Sanguineæ, clypeoq; micantia fulgura mittit.  
Agnoscunt faciem invisam, atque immania membra  
Turbati subito Æneadæ: tum Pandarus ingens  
Emicat, & mortis fraternæ fervidus ira  
Effatur: non hæc dotalis regia Amatae,  
Nec muris cohibet patriis media Ardea Turnum:  
Castrâ inimica vides: nulla hinc exire potestas.  
Olli subridens sedato pectore Turnus:  
Incipe, si qua animo virtus, & consere dextram:  
Hic etiam inventum Priamo narrabis Achillem.

Dixerat; ille rudem nodis, & cortice crudo  
Intorquet, summis adnixus viribus, hastam.  
Excepere auræ vulnus: Saturnia Juno  
Detorsit veniens: portæq; infigitur hasta.  
At non hoc telum, mea quod vi dextera versat,  
Effugies; neque enim is teli, nec vulneris auctor.  
Sic ait: & sublatus altè confurgit in enses;  
Et mediam ferro gemina inter tempora frontem  
Dividit, impubesque, immani vulnere malas.  
Fit sonus; ingenti concussa est pondere tellus.

Collapsos artus, atque arma cruenta cerebro  
 Sternit humi moriens; atque illi partibus æquis  
 Huc caput, atque illuc humero ex utroque pependit.

Diffugiunt versi trepida formidine Troes;  
 Et si continuò victorem ea cura subisset,  
 Rumpere claustra manu, sociosque immittere portis;  
 Ultimus ille dies bello, gent' que fuisset.  
 Sed furor ardentem, cædisque insana cupido  
 Egit in adversos.

Principiò Phalarim, & succiso poplite Gygen  
 Excipit; hinc raptas fugientibus ingerit hastas  
 In tergum (Juno vires, animumque ministrat)  
 Addit Halyn comitem, & confixum Phegea parma,  
 Ignaros deinde in muris, Matremque cientes.  
 Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonaq;, Prytanimq;,  
 Lyncea tendentem contra, sociosque vocantem,  
 Vibranti gladio connixus ab aggere dexter  
 Occupat, huic uno deiectum comminus icû  
 Cum galea longè jacuit caput. inde ferarum  
 Vastatorem Amycum; quo non felicior alter  
 Ungere tela manu, ferrumque armare veneno;  
 Et Clytium Æoliden, & amicum Cretea Musis;  
 Cretea musarum comitem, cui carmina semper,  
 Et citharæ cordi, numerosque intendere nervis;  
 Semper equos, atque arma virum, pugnasq; canebat.

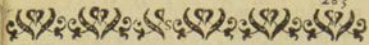
Tandem ductores, audita cæde suorum,  
 Conveniunt Teucri, Mnestheus, acerque Serestus;  
 Falantesque vident socios, hostemque receptum.  
 Et Mnestheus; quò deinde fugâ? quò tenditis? inquit;  
 Quos alios muros, quæ jam ultrâ mænia habetis?  
 Unus homo, & vestris, ò cives, undique septus  
 Aggeribus, tantas strages impinè per urbem  
 Ediderit? juvenum primos tot miserit Orco?  
 Non infelicis patriæ, veterumque Deorum,  
 Et magni Æneæ, segnes, miseretque, pudetque?

Talibus accensi firmantur, & agmine densò  
 Consistunt, Turnus paulatim excedere pugna,  
 Et fluvium petere, ac partem, quæ cingitur amni.  
 Acrius hoc Teucri clamore incumbere magno,

Et

Et glomerare manum: ceu, saxum turba leonem  
 Cùm telis premit insensis; at territus ille  
 Asper, acerbà tuens retrò redit, & neque terga  
 Ira dare, aut virtus patitur; nec tendere contrà,  
 Ille quidem hoc cupiens, potis est per tela, virosque  
 Haud aliter retrò dubius vestigia Turnus  
 Improperata refer; & mens exafluat ira.  
 Quin etiam bis tum medios invaserat hostes;  
 Bis conversa fuga per muros agmina vertit.  
 Sed manus è castris properè coit omnis in unum.  
 Nec contrà vires audet Saturnia Juno  
 Sufficere, aëriam cælo nam Jupiter Iam  
 Demisit, germanæ haud mollia iussa ferentem:  
 Ni Turnus cedat Teucrorum mænibus altis.  
 Ergo nec clypeo juvenis subsistere tantum,  
 Nec dextra valet: injectis sic undique telis  
 Obruitur. strepit assiduo cava tempora circum  
 Tinnitu galea, & saxis solida æra fatiscunt,  
 Discusæque iubar capiti: nec sufficit umbo  
 Ictibus: ingeminat hastis & Troës, & ipse  
 Fulmineus Mnestheus. tum toto corpore sudor  
 Liquitur, & piceum (nec respirare potestas)  
 Flumen agit; fessos quatit æger anhelitus artus.  
 Tum demum praeceps saltu sese omnibus armis  
 In fluvium dedit: ille suo cum gurgite flavo  
 Accepit venientem, ac mollibus extulit undis:  
 Et lætum sociis abluta cæde remisit.





P U B.

# VIRGILII

## MARONIS

### ÆNEIDOS

#### L I B E R X.

#### A R G U M E N T U M.

*Placat & uxorem dictis, & iurgia nata  
 Jupiter. Auxiliis instructus Troius heros  
 Advenit: occurrunt Rutuli, atque in littore pugnant.  
 Occidit à Turno Pallat: victorque superbus  
 Æneæ eripitur. Mezentius interit acer.*



Anditur interea domus omnipotentis  
 Olympi:  
 Conciliumque vocat Divum pater, at-  
 que hominum rex  
 Sideream in sedem; terras unde arduus  
 omnes,

Castraque Dardanidum spectat, populosq; Latinos.  
 Confidunt rectis biparentibus: incipit ipse.  
 Cælicolæ magni, quia nam sententia vobis  
 Versa rettò? tantumque animis certatis iniquis?  
 Abnueram bello Italiam concurrere Teucris.  
 Quæ contra ventum discordia? quis metus aut hos,  
 Aut hos arma sequi, ferrumque lacessere svasit?  
 Adveniet justum pugnae (ne accessite) tempus,  
 Cum fera Cathago Romanis arcibus olim

Exi-

Exitum magnum, atque Alpes immittere aperras  
 Tum certare odiis, tum res rapuisse licbit  
 Nunc sinite, & placidum læti componite fœdus.

Jupiter hæc paucis: at non Venusaurea contra  
 Pauca refert:

O pater, ò hominum, divùmque æterna potestas,  
 (Namq; aliud quid sit, quod jã implorare queamus,

Cernis ut insultent Rutuli, Turnusque feratit  
 Per medios insignis equis, tumidusque secundo

Marte ruat? non clausa tegunt iam mœnia Teucro  
 Quin intra portas, atque ipsis prælia miscent

Aggeribus murorum, & inundant sanguine fossæ  
 Æneas ignarus abest. nunquamne levari

Obsidione fines? muris iterum imminet hostis  
 Nascentis Troiæ, necnon exercitus alter:

Atq; iterum in Teucros Ætois surgit ab Arpis  
 Tydides. equidem, credo, mea vulnera restant,

Et tua progenies mortalia demoror arma.  
 Si sine pace tua, atque invito numine Troës

Italiam petiere, luant peccata, neque illos  
 Jueris auxilio: sin tot responsa secuti,

Quæ Superi, Manesque dabant, cur nunc tua quisquam  
 Flectere jussa potest? aut cur nova condere fata?

Quid repetam exustas Erycino in littore classe?  
 Quid tempestatum Regem, ventosque furentes

Æolia excitos, aut actam nubibus Irim?  
 Nunc etiam Manes (hæc intentata manebat

Sors rerum) movet; & Superis immissa repente  
 Alesto, medias Italùm bacchata per urbes.

Nil super imperio moveor: speravimus ista,  
 Dum fortuna fuit; vincant, quos vincere mavis;

Si nulla est regio, Teucris quam det tua conjux  
 Dura; per eversæ genitor sumantia Troiæ

Excidia obtestor, liceat dimittere ab armis  
 Incolumem Ascanium, liceat superesse nepotem;

Æneas sanè ignotis jactetur in undis,  
 Et quamcumque viam dederit fortuna, sequatur;

Hunc tegere, & dixæ valeam subducere pugna.  
 Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atq; Cythera,

Idaliæ-

Idaliaque domus; positis inglorius armis  
 excipiat hic ævum: magna ditione iubeto  
 Carthago premat Autoniam; nihil urbibus inde  
 obstabit Tyriis, quid pestem evadere belli  
 possit, & Argolicos medium fugisse per ignes?  
 Torque maris, vastaque exhausta pericula terræ,  
 quum Latium Teucris, recidivaq; Pergama quærunt?  
 Non satius cineres patriæ insedisse supremos,  
 atque solum, quo Troja fuit, Xanthum & Simoënta  
 dedde oro miseris; iterumque revo uere casus  
 pater Iliacos Teucris. tum regia Juno  
 acta furore gravi; Quid me alta silentia cogis  
 contempere, & obductum verbis vulgare dolorem?  
 Eneam hominum quisquam, divinque subegit  
 bella sequi, aut hostem Regi se inferre Latino?  
 Italiam petit satis auctoribus; esto,  
 Cassandra impulsus furis, num linquere castra  
 portat: tumus, aut vitam committere ventis?  
 Num puero summam belli, num credere muros?  
 Tyrrenamve fidem, aut gentes agitare quietas?  
 Quis Deus in fraudem, quæ dura potentia nostra  
 regit? ubi hic Juno, demissa ve nubibus Iris?  
 Indignum est Italos Troiam circumdare flammis  
 nascentem, & patria Turnum consistere terra,  
 cui Pitumnus avus, cui diva Venilia mater.  
 Quid, face Trojanos atque vim ferre Latinis?  
 Quæ arva aliena iugo premere, atque avertere prædas?  
 Quid soceros legere, & gremiis abducere pactas?  
 Quæ hæc orare manu, præfigere puppibus arma?  
 Tu potes Æneam manibus subducere Grajùm,  
 Troque viro nebulam, & ventos obtendere inanes;  
 Tu potes in toridem classem convertere Nymphas,  
 Nos aliquid Rutulos contra juvisse nefandum est?  
 Æneas ignarus abest; ignarus & absit.  
 Est Paphos, Idaliumque tibi, sunt alta Cythera:  
 Quid gravidam bellis urbem, & corda aspera tentas?  
 Nosne tibi fluxas Phrygiæ res vertere fundo  
 donamur? nos? an miseris qui Troas Achivis  
 obicit? quæ causa fuit consurgere in arma  
 Euro-

Europamque, Asiamque, & sædera solvere furto  
 Meduce Dardanius Spartam expugnavit adulter;  
 Aut ego tela dedi, fovive Cupidine bella?  
 Tum decuit metuisse tuis: nunc fera querelis  
 Haud justis assurgis, & irrita iurgia iactas.

Talibus orabat Juno: cunctique fremebant  
 Cælicolæ assensu vario: ceu flamina prima  
 Cùm deprensa fremunt sylvis, & cæca volutant  
 Murmura, venturus nautis prudentia ventos.  
 Tum pater omnipotens, rerum cui summa potestas  
 Infit: eo dicente Deùm domus alta silescit,  
 Et tremefacta solo tellus, silet arduus æther:

Tū Zephyri posuere: premit placida æquora pontus.

Accipite ergo animis, atq; hæc mea figite dicta  
 Quandoquidem Ausonios coniungi sædere Teucias  
 Haud licitum est, nec vestra capit discordia finem:  
 Quæ cuique est fortuna hodie, quam quisq; secat spes  
 Tros, Rutulusve fuit, nullo discrimine habebō.

Seu fatis Italum castra obsidione tenentur:

Sive errore malo, Trojæ monitisque sinistris.

Nec Rutulos solvo: sua cuique exorsa laborem,

Fortunamque ferent. rex Jupiter omnibus idem.

Fata viam inveniet. Stygii per flumina fratris

Per pice torrentes, atraque voragine ripas,

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum:

Hic finis fandi. solio tum Jupiter aureo

Surgit: cælicolæ medium quem ad limina ducunt.

Interea Rutuli portis circum omnibus instant

Sternere cæde viros, & mania cingere flammis.

Ast legio Æneadum vallis obsessa tenetur:

Nec spes ulla fugæ. miseri stant turribus altis

Nequicquam, & rara muros cinxere corona.

Asius Imbrasides, Hicetaoniusq; Thymætes.

Asiarcig; duo, & senior cum Castore Tybris,

Prima acies. hos germani Sarpedonis ambo,

Et Clarus, & Hæmon Lycia comitantur abalta.

Fest ingens toto connixus corpore saxum,

Haud partem exiguam montis, Lyrnessius Agmor

Nec Clytio genitore minor, nec fratre Menestheo

Hi jaculis, illi certant defendere saxis,  
 Molliriq; ignem, nervoque aptare sagittas.  
 Ipse inter medios Veneris iustissima cura  
 Dardanius caput ecce puer detectus honestum:  
 (Qualis gemma micat, fulvum quæ dividit aurum,  
 Aut collo decus, aut capiti: vel quale per aatem  
 Inclusum buxo: aut Oricia terebintho  
 Lucet ebur) fusos cervix cui lactea crines  
 Accipit, & molli subnectit circulus auro.  
 Te quoque magnanimæ videntur Ismare gentes  
 Vulnere dirigere, & calamos armare veneno,  
 Maxonia generose domo: ubi pingua culta  
 Exercentque viri, Pactolusque irrigat auro.  
 Assu't & Mnestheus, quem pulsî pristina Turni  
 Aggere murorum sublimem gloria tollit:  
 Et Capys: hinc nomen Campanæ ducitur urbi.

Illi inter sese duri certamina belli  
 Contulerant, media Æneas freta nocte secabat.  
 Namque ut ab Evandro castris ingressus Etruscis:  
 Regem adit, & Regi memorat nomenque, genusque:  
 Quidve petat, quidve ipse ferat: Mezentius arma  
 Quæ sibi conciliet: violentaq; pectora Turni  
 Edocet: humanis quæ sit fiducia rebus,  
 Admonet: immisceetq; preces, haud sit mora; Tarchon  
 Jungit opes, fœdusque fecit. tum libera fati  
 Classem conscendit iussis gens Lydia divum  
 Externo commissa duci. Æacia puppis  
 Prima tenet, rostro Phrygios iuduncta leones.  
 Imminet Ida super, protugis gratissima Teuctris.  
 Hic magnus sedet Æneas, secumque volutat  
 Eventus belli varios: Pallasque sinistro  
 Athicus lateri, jam quærit sidera, opacæ  
 Noctis iter, jam quæ passus terraque, marique.

Pandite nunc Heliconæ Dæ, cantusque movete,  
 Quæ manus intercæ Tuscis comiterur ab oris  
 Ænean, arinetq; rates, pelagoq; vehatur.  
 Massicus ærata princeps secat æquora Tigris:  
 Sub quo mille manus juvenum, qui inæni Clusi,  
 Quiq; utem liquere Colas: quis tela sagi te.

Cori-

Coritique leves humeris, & lethifer arcus,  
 Unâ torvus Abas. huic totum insignibus armis  
 Agmen, & aurato fulgebat Apolline puppis.  
 Sexcentos illi dederat Populonia mater  
 Expertos belli juvenes: ast illa trecentos  
 Insula inexhaustis chalybum generosa metallis.  
 Tertius, ille hominum, Divûmque interpretes Aſilas,  
 Cui pecudum fibræ, cœli ſui ſidera parent,  
 Et linguæ volucrum, & præſagi fulminis ignes:  
 Mille rapit denſos acie, atque horrentibus haſtis.  
 Hos patere jubent Alphææ ab origine Piſæ,  
 Urbs Etruſca ſolo. ſequitur pulcherrimus Aſtur,  
 Aſtur equo fidens, & verſicoloribus armis.  
 Tercentum adſciunt (mens omnibus una ſequendi)  
 Qui Cærete domo, qui ſunt Minionis in arvis,  
 Et Pyrgi veteres, intempèſtaq; Graviſcæ.  
 Non ego te, Ligurum ductor, fortiſſime bello  
 Tranſietim Cygne: & paucis comitate Cupavo;  
 Cujus olorinæ ſurgunt de vertice pennæ:  
 Crimen amor veſtrum, formæque inſigne paternæ.  
 Namq; ferunt luſtû Cygnum Phaëthontis amati,  
 Populeas inter frondes, umbramq; ſorum,  
 Dum canit; & maſtum muſa ſolatur amorem,  
 Canentem molli pluma duxiſſe ſeneſtam,  
 Linquentem terras, & ſidera voce ſequentem.  
 Filius æquales comitatus claſſe catervas,  
 Ingentem remis Centaurum promovet, ille  
 Inſtat aquæ, ſaxumq; undis immane minatur  
 Arduus, & longa ſulcat maria alta carina.  
 Ille etiã patris agmen ciet Ocnus ab oris  
 Fatidicæ Mantis, & Tuſci filius amnis,  
 Qui muros, matrisq; dedit tibi Mantua nomen,  
 Mantua dives avis: ſed non genus omnibus unum:  
 Gens illi triplex, populi ſub gente quaterni:  
 Ipſa caput populis, Tuſco de ſanguine vires.

Hinc quoq; quingentos in ſe Mezentius armat,  
 Quos patre Benaco velatus arundine glauca,  
 Mincius infeſta ducebat in æquora pinu.

It grævis Auletes, centenaq; arbore fluctum

Verbo-

Verbera  
 Hunc ve  
 Eterrens  
 Frons hon  
 Quæ ſe  
 Tor lecti  
 Abſidio T  
 Jamq; d  
 Noſtrivago  
 Enes (n  
 ſede ſedens  
 Atque illi  
 Occurrit co  
 Numen ha  
 uſſerat.  
 Quor prius  
 Ignorſcuar  
 Quorum,  
 Noſt ſeque  
 Eminent, ac  
 Tunc ſi  
 Ena: vig  
 ſos ſumus  
 une pelag  
 præcipites  
 Lupinus i  
 Querimus  
 Et dedit eſſ  
 At puer  
 Tela inter  
 un loca ju  
 lucas equ  
 ſe caſtris  
 ſurge age  
 ſimus in  
 ſuictum  
 Craſſina l  
 ingentes l  
 Dixera

Verberat assurgens : spumant vada marmore verso.  
 Hunc vehit immanis Triton , & cœrula concha  
 Exterritens freta : cui laterum tenuis hispida nanti  
 Frons hominem præfert , in Pristin desinit alvus :  
 Spumica semifero sub pectore murmurat unda.  
 Tot lecti proceres ter denis navibus ibant  
 Subsidio Trojæ , & campos salis ære secabant.

Jamq; dies cœlo concesserat : almaque curtu  
 Noctivago Phœbe medium pulsabat Olympum.  
 Æneas ( neq; enim membris dat cura quietem )  
 Ipse sedens , clavumq; regit , velisq; ministrat.  
 Atque illi medio in spatio chorus ecce suarum  
 Occurrit comitum : Nymphæ , quas alma Cybele  
 Numen habere maris , Nymphalq; è navibus esse  
 Jusserat . innabant pariter , fluctusq; secabant ,  
 Quot prius ætata steterant ad littora prore.  
 Agnoscunt longè Regem , lustrantq; choreis.  
 Quærum , quæ sandi doctissima Cymodocea  
 Ponè sequens , dextra puppim tenet : ipsaq; dorso  
 Eminent , ac læva tacitis subremigat undis.

Tunc sic ignarum alloquitur Vigilasne Deum gēs  
 Ænea ? vigila , & velis immitte rudentes ,  
 Nos sumus Idææ sacro de vertice pinus,  
 Nunc pelagi Nymphæ , classis tua . perfidus ut nos  
 Præcipites ferro Rutulus , flammaque premebat ,  
 Rupimus invitæ tua vincula , teque per æquor  
 Quærimus : hanc genitrix faciem miserata refecit ,  
 Et dedit esse Deas , ævumque agitare sub undis.

At puer Ascanius muro , fossisque tenetur  
 Tela inter media , atq; hortentes Marte Latinos.  
 Jam loca jussa tenet forti permistus Etrusco  
 Atque eques : medias illis opponere turmas ,  
 Ne castris jungant , certa est sententia Turno.  
 Surge age , & Aurora socios veniente vocari  
 Primus in arma iube : & clypeū cape , quem dedit ipse  
 Inviatum Ignipotens , atque oras ambiit auro.  
 Crastina lux ( mea si non irrita dicta putaris )  
 Ingentes Rutulæ spectabit cædis acervos.

Dixerat , & dextra discedens impulit altam :

N ( Haud

(Haud ignara modi) puppim: fugit illa per undas  
 Ocyor & jaculo, & ventos æquante sagitta,  
 Inde aliæ celerant cursus, stupet inscius ipse  
 Tros Anchisades: animos tamen omine tollit:  
 Tum breviter supera aspectans convexa precatur:  
 Alma parens Idæa Deum, cui Dindyma cordi,  
 Tutrigeraeq; urbes, bijugiq; ad fræna leones:  
 Tu mihi nunc pugnae princeps, tu ritè propinques  
 Augurium, Phrighibusq; adsis pede Diva secundo.

Tantum effatus. & intereà revoluta ruebat  
 Matura jam luce dies noctemque fugarat.  
 Principiò sociis edicit, signa sequantur:  
 Atque animos aptent armis, pugnaeq; parent se.  
 Jamque in conspectu Teucros habet, & sua castra,  
 Stans celsa in puppi, clypeum tum deinde sinistra  
 Extulit ardentem. Clamore ad sidera tollunt  
 Dardanidæ è muris: spes addita suscitât iras.  
 Tela manu jaciunt. quales sub nubibus atris  
 Strymonix dant signa grues, atq; æthera trantant  
 Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo.

At Rutulo Regi, ducibusque ea mira videri  
 Ausoniis: donec versas ad littora puppes  
 Respiciunt, rotumque allabi clausibus æquor,  
 Ardet apex capiti, cristisque à vertice flamma  
 Funditur, & vastos umbo vomit aureus ignes,  
 Non secus ac liquida si quando nocte cometæ  
 Sanguinei lugubrè rubent, aut Sirius ardor.  
 Ille litim, morbosque ferens mortalibus ægris  
 Nascitur, & lævo contristat lumine cælum.  
 Haud tamen audaci Turno fiducia cessit.  
 Littora præripere, & venientes pellere terra.  
 Ultero animos tollit dictis, atque increpat ultero:  
 Quod votis optastis, adest, perfringere dextra.  
 In manibus Mars ipse, viri. nunc conjugis esto  
 Quisque suæ, restiq; memor. nunc magna referto  
 Facta patrum, laudes: ultero occurramus ad undam,  
 Dum trepidi, egressisque labant vestigia prima.  
 Audentes Fortuna juvat.

Hæc ait: & secum versat, quos ducere contra,  
 Vel

Vel quibus obsessos possit concedere mutos.

Interea Æneas socios de puppibus altis  
 Pontibus exponit. multi servare recursus  
 Languentes pelagi, & brevibus se credere saltu:  
 Per remos alii. Speculatus littora Tarchon,  
 Quæ vada non sperat, nec fracta remurmurat unda,  
 Sed mare inoffensum crescenti allabitur æstu,  
 Advertit subito proras, sociosque precatur;  
 Nunc ò lecta manus validis incumbite remis;  
 Tollite, ferte rates; inimicam findite rostris  
 Hanc terram; sulcumque sibi premat ipsa carina,  
 Frangere nec talia puppim statione recuso,  
 Atrepta fellute semel. quæ talia postquam  
 Effatus Tarchon; socii consurgere tonis:  
 Spumantesque rates arvis inferre Latinis;  
 Donec rostra tenent siccum, & sedere carinæ  
 Omnes innocuæ; sed non puppis tua Tarchon,  
 Namque inflicta vadis dorso dum pendet iniquo,  
 Anceps; sustentata diu, fluctusque fatigat,  
 Solvitur, atque viros mediis exponit in undis;  
 Fragmina remorum quos, & fluitantia transtra  
 Impediunt; retrahitque pedes simul unda relabens.

Nec Turnum segnīs retinet mora; sed rapit acer  
 Totam aciem in Teuctos, & contra in litore sistit  
 Signa canunt, primus turmas invasit agrestes  
 Æneas, omen pugnæ; stravitque Latinos,  
 Occiso Therone: virum qui maximus ultro  
 Æneam petit. huic gladio, perque ærea scuta,  
 Per tunicam squallentem auro, latus hautit apertū.  
 Inde Lycam ferit, excæcum jam matre precepta,  
 Et tibi Phœbe sacrum casus evadere ferri  
 Cui licuit parvo: nec longè Cissea durum,  
 Immanemq; Gyan, sternentes agmina clava,  
 Dejecit letho: nihil illos Herculis arma,  
 Nil validæ juvère manus, genitorque Melampus,  
 Alcidæ comes, usque graves dum terra labores  
 Præbuit. ecce Pharo voces dum jactat inertes,  
 Intorquens jaculum clamanti sistit in ore.

Tu quoque, flaventem prima lanugine malas

Dum sequeris Clytium infelix nova gaudia, Cydon,  
 Dardania stratus dextra, securus amorum,  
 Qui juvenum tibi semper erant, miserande iaceres:  
 Ni fratrum stipata cohors foret obvia, Phorci  
 Progenies. septem numero, septenaque tela  
 Conjiciunt: partim galea, clypeoque resultant  
 Irrita: deflexit partim stringentia corpus  
 Alma Venus. fidum Æneas affatur Achæm:  
 Suggere tela mihi (non nullum dextera frustra  
 Torsetit in Rutulos) steterunt quæ in corpore Grajùm  
 Iliacis campis. tum magnam corripit hastam,  
 Et jacit: illa volans clypei transverberat æra  
 Mæonis, & thoraca simul cum pectore rumpit.  
 Huic frater subit Alcanor, fratremque ruentem  
 Sustentat dextra. trajecto missa lacerto  
 Protinus hasta fugit, servatque cruenta tenorem:  
 Dexteraque ex humero nervis moribunda pependit.  
 Tum Numitor, jaculo fratris de corpore raptò,  
 Æneam petiit: sed non & figere contrà  
 Est licitum: magniq; fremur perstrinxit Achæm.  
 Hic Curibus, fidens primævo corpore, Lausus,  
 Advenit, & rigida Dryopen ferit eminus hasta  
 Sub mentum graviter pressa: pariterque loquentis  
 Vocem, animamque rapit trajecto gutture. at ille  
 Fronte ferit terram, & crassum vomit ore cruorem.  
 Tres quoque Threicijos Boreæ de gente supremæ,  
 Et tres, quos Idas pater, & patria Ismara mittit,  
 Per varios sternit casus. occurrit Halesus,  
 Autuncæque manus: subit & Neptunia proles,  
 Insignis Messapus equis: expellere tendunt  
 Nunc hi, nunc illi: certatur limine in ipso  
 Ausoniæ: magno discordes æthere venti  
 Prælia ceu tollunt, animis, & viribus æquis.  
 Non ipsi inter se, non nubila, non mare cedit.  
 Anceps pugna diu; stant obnixi omnia contrà.  
 Haud aliter Trojanæ acies, aciesque Latinæ  
 Concurrunt, hæret pede pes, densusque viro vir.

At parte ex alia, quæ saxa rotantia late  
 Intulerat torrens, arbuſtaque diruta ripis,

Ar-

Arcadas insuetos acies inferre pedestres  
 Ut vidit Pallas Latio dare terga sequaci:  
 Aspera queis natura loci dimittere quando  
 Suasit equos: unum quod rebus restat egenis,  
 Nunc prece, nunc dictis virtutem accendit amaris:  
 Quò fugitis socii? per vos, & fœnia facta,  
 Per ducis Evandri nomen, devictaque bella,  
 Spemq; meam, patriæ quæ nunc subit æmula laudis,  
 Fidite ne pedibus: ferro rumpenda per hostes  
 Est via, quâ globus ille virum densissimus urget:  
 Hac vos, & Pallanta ducem patria alta reposcit.  
 Numina nulla premunt: mortali urgemur ab hoste  
 Mortales: toridem nobis animæque, manusque.  
 Ecce maris magno claudit nos obice pontus.  
 Decet jam terra fugæ: pelago Trojamne petemus?

Hæc ait, & medius densos prorumpit in hostes,  
 Obvius huic primùm fati adductus iniquis  
 Fit Lagus: hunc, magno vellit dum pondere saxum,  
 Intorto figit telo, discrimina costis  
 Per medium quâ spina dedit; hastamque recepat  
 Ossibus hærentem, quem non super occupat Hisbon,  
 Ille quidem hoc sperans, nam Pallas ante ruentem,  
 Dum furit, incautum, crudeli morte sodalis,  
 Excipit, atque enses tumido in pulmone recondit.  
 Hinc Helenum petit, & Ræti de gente vetusta  
 Anchemolum, thalamos ausum incestare novercæ.  
 Vos etiam gemini Rutulis cecidistis in armis,  
 Daucia, Laride Tymberq; simillima proles,  
 Indiscreta suis, gratulque parentibus error.  
 At nunc dura dedit vobis discrimina Pallas.  
 Nam tibi Tymbre caput Evandrius abstulit ensis:  
 Te decisa suum Laride dextera quærit,  
 Semianimesque micant digiti, ferrumq; retractant.

Arcadas accensos monitu, & præclara ruentes  
 Facta viri, mistus dolor, & pudor armat in hostes.  
 Tum Pallas bijugis fugientem Rhœrea præter  
 Trajicit: hoc spatium, tantumque moræ fuit illo.  
 Illo namque procul validam direxerat hastam;  
 Quem medius Rhœteus intercipit, optime Teuthra,

Te fugiens, fratremque Tyren: curruque volutus  
 Cædit semianimis Rurulorum calcibus arva.  
 Ac velut, optatò ventis æstate coortis,  
 Dispersa immittit sylvis incendia pastor;  
 Corruptis subito mediis extenditur unà  
 Horrida per latos acies Vulcania campos;  
 Ille sedens victor flammæ despectat ovantes.  
 Non aliter sociùm virtus coit omnis in unum.  
 Teque iuvat Palla. sed bellis acer Halesus  
 Tendit in adversos, seque in sua colligit arma,  
 Hic maestat Ladona, Pheretaque, Demodocumque;  
 Strymonio dextram fulgenti desipit ense,  
 Elatam in jugulum, saxo ferit ora Thoantis,  
 Ossaque dispergit cerebro permista cruento.  
 Fata canens sylvis genitor celarat Halesum.  
 Ut senior letho canentia lumina solvit;  
 Injecere manum Parcæ, telisque sacrarunt  
 Evandri, quem sic Pallas petit antè precatus;  
 Da nunc Tibri pater ferro, quod missile libro,  
 Fortunam, atque viam duri per pectus Halesi,  
 Hæc arma, exuviasque viri tua quereus habebit.  
 Audit illa Deus; dum textit Imaona Halesus,  
 Arcadio infelix telo dat pectus inermum.

At non cæde viri tanta perterrita Lausus,  
 Pars ingens belli, sinit agmina, primus Abantem  
 Oppositum interimmit, pugne nodumque, moramque.  
 Sternitur Arcadiæ proles; sternuntur Etrusci;  
 Et vos ò Graiis imperdita corpora Teucti.  
 Agmina concurrunt, ducibusque, & viribus æquis.  
 Extremi addensent acies; nec turba moveri  
 Tela, manusque sinit. hinc Pallas instat, & urget;  
 Hinc contrà Lausus; nec multum discrepat ætas;  
 Egregii forma: sed quis fortuna negarat  
 In patriam reditus. ipsos concurrere passus  
 Haud tamen inter se magni regnator Olympi;  
 Mox illos sua fata manent majore sub hoste.

Intercà soror alma monet succurrere Lauso  
 Turnum, qui volucri curru medium secat agmen.  
 Ut vidit socios; tempus desistere pugna;

Solutus

Solus ego in Pallanta feror; soli mihi Pallas  
 Debetur; cuperem, ipse parens spectator adisset.  
 Hæc ait: & socii cesserunt æquore iussi.  
 At Rutulùm abscessu juvenis tum iussa superba  
 Miratus, stupet in Turno: corpusque per ingens  
 Lumina volvit, obitque truci procul omnia visu:  
 Talibus & dictis it contra dicta tyranni;  
 Aut spoliis ego jam raptis laudabor opimis;  
 Aut letho insigni; sorti pater æquus utrique est.  
 Tolle minas, fatus medium procedit in æquor.  
 Frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis.  
 Desiluit Turnus bijugis; pedes apparat ire  
 Comminus, utque leo, specula cum vidit ab alta  
 Stare procul campis meditantem prælia taurum,  
 Advolat: haud alia est Turni venientis imago,  
 Hunc ubi contiguum missæ fore credidit hastæ;  
 Ire prior Pallas, si quæ fors adjuvet ausum,  
 Viribus imparibus, magnumque ita ad æthera fatur,  
 Per patris hospitium, & mensas quas advena adisti,  
 Te precor Alcide, cæptis ingentibus adsis;  
 Cernat semineci sibi me rapere arma cruenta;  
 Victoremque ferant morientia lumina Turni.

Audiit Alcides juvenem; magnumque sub imo  
 Corde premit gemitum, lacrymasque effudit inanes;  
 Tum genitor natum dictis affatur amicis,  
 Stat sua cuique dies; breve, & irreparabile tempus  
 Omnibus est vitæ; sed famam extendere factis  
 Hoc virtutis opus. Trojæ sub mænibus altis  
 Tot nati cecidere Deùm; quin occidit unâ  
 Sarpedon mea progenies; etiam sua Turnum  
 Fata vocant, metasque dati pervenit ad ævi.  
 Sic ait, atque oculos Rutulorum rejicit arvis.

At Pallas magnis emitit viribus hastam:  
 Vaginaque cava fulgentem deripit enses.  
 Illa volans, humeris surgunt quæ tegmina summa,  
 Incidit, atque viam clypei molita per oras,  
 Tandem etiam magno strinxit de corpore Turni.  
 Hic Turnus ferro præfixum robur acuto  
 In pallanta, diu librans, jacit: atque ita fatur:

Aspice num mage sit nostrum penetrabile telum.  
 Dixerat; ac clypeum, tot ferri terga, tot æris,  
 Cum pellis toties obeat circumdata tauri,  
 Vibranti cuspis medium transverberat ictu;  
 Loricæque moras, & pectus perforat ingens.  
 Ille rapit calidum frustra de vulnere telum:  
 Una, eademque via sanguisque, animusque sequuntur.  
 Corruit in vulnus; sonitum super arma dedere:  
 Et terram hostilem moriens petit ore cruento.

Quem Turnus super assistens,  
 Arcades hæc, inquit, memores mea dicta referte  
 Evandro: qualem meruit, Pallanta remitto.  
 Quisquis honos tumuli, quicquid solam hæc humædi est,  
 Largior, haud illi stabunt Æneia parvo  
 Hospitia: & lævo pressit pede, talia fatus,  
 Exanimum, rapiens immania pondera baltei.  
 Impressumque nefas: una sub nocte jugali  
 Cæsa manus juvenum sæde, thalamiq; cruenti:  
 Quæ bonus Eurytion multo cælaverat auro.  
 Quo nunc Turnus ovat spolio, gaudetque potitus.  
 Nescia mens hominum fati, fortisque futuræ,  
 Et servare modum rebus sublata secundis.

Turno tempus erit magno cum optaverit emptum  
 Intactum Pallanta, & cum spolia ista, diemque  
 Oderit. at socii multo gemitu, lacrymisque  
 Impositum scuto referunt Pallanta frequentes.  
 O' dolor, atque decus magnum redituro parenti:  
 Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem aufert:  
 Cum tamen ingentes Rutulorum linquis acervos.

Nec jam fama mali tanti, sed certior auctor  
 Advolat Æneæ, tenui discrimine lethi  
 Esse suos, tempus versis succurrere Teucris.  
 Proxima quæque metit gladio, latumque per agmen  
 Ardens limitem agit ferro, te Turne superbum  
 Cæde nova quærens, Pallas, Evander in ipsis  
 Omnia sunt oculis: mensæ, quas advena primus  
 Tunc adiit, dextræque datæ. Sulmone creatos  
 Quattuor hic juvenes, totidem quos educat Ufens,  
 Viventes rapit, inferias quos immolet umbris,

Captivoque rogi perfundat sanguine flammæ.  
 Inde Mago procul insensam cum tenderet hastam,  
 Ille astu subit, ac tremebunda supervolat hasta:  
 Et genua amplectens effatur talia supplex,  
 Per patrios Manes, & spes surgentis Juli,  
 Te precor, hanc animam serves natoque, patrique.  
 Est domus alia. jacent penitus defossa talenta  
 Cælati argenti: sunt auri pondera facti,  
 Insectique mihi: non hîc victoria Teucrum  
 Vertitur: haud anima una dabit discrimina tanta.  
 Dixerat: Æneas contrâ cui talia reddit:  
 Argenti, atque auri memoras quæ multa talenta  
 Gnatis parce tuis: belli commercia Turnus  
 Sustulit ista prior, jam tum Pallante perempto.  
 Hoc patris Anchisæ manes, hoc sentit Julius.  
 Sic factus, galeam læva tenet, atque reflexa  
 Cervice orantis capulo tenus abdidit ensem.  
 Nec procul Æmonides Phœbi, Triviaque sacerdos;  
 Insula cui facta redimibat tempora vitæ,  
 Totus collucens veste, atque insignibus armis:  
 Quem congressus agit campo, lapsumque superstans  
 Immolat, ingentiq; umbra regit. arma Serestus  
 Læta refert humeris, tibi rex Gradive trophæum.

Instaurant acies Vulcani stirpe creatus  
 Cæculus, & veniens Marforum montibus Umbro.  
 Dardanides contrâ furit: Anxuris ense sinistram,  
 Et torum clypei ferro dejecerat orbem.  
 Dixerat ille aliquid magnum, vimque affore verbo  
 Crediderat, cæloque animum fortasse ferebat:  
 Canitiemque sibi, & longos promiserat annos.  
 Tarquitus exultans contrâ fulgentibus armis,  
 Silvicolæ Fauno Dryope quem Nympha creatat,  
 Obvius ardenti sese obtulit; ille reducta  
 Loriam, clypeiq; ingens onus impedit hasta.  
 Tum caput orantis nequicquam & multa parantis  
 Dicere, deturbat terræ, truncumque repentem  
 Provolvens, super hæc inimico pectore fatat:  
 Istic nunc metuende jace: non te optima mater  
 Condet humi, patriove onerabit membra sepulcro:

Alitibus linguere feris, aut gurgite mersum  
Unda feret, piscesque impasti vulnera lambent.

Protinus Antæum, & Lycæ, prima agmina Turni  
Persequitur, fortæque Numam, sulvumq; Camertem,  
Magnanimo Volscente satum: ditissimus agri  
Qui fuit Ausonidum, & tacitis regnavit Amyclis.  
Ægeon qualis, centum cui brachia dicunt,  
Centenasq; manus, quinquaginta oribus ignem  
Pectoribusque arsisse: Jovis cum fulmina contra  
Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses;  
Sic toto Æneas desavit in æquore victor,  
Ut semel intepuit mucro: quin ecce Nyphæi  
Quadrijuges in equos, adversaq; pectora tendit:  
Atque illi longè gradientem, & dira frementem  
Ut videre, metu versi, retroque ruentes.  
Effunduntque ducem, rapiuntque ad littora currus.  
Interea bijugis infert se Lucagus albis  
In medios, fraterque Liger: sed frater habenis  
Flectit equos: strictum rotat acer Lucagus ensem.  
Haud tulit Æneas tanto fervore furentes:  
Irruit, adversaque ingens apparuit hasta.  
Cui Liger:

Non Diomedis equos, non currus cernis Achillis,  
Aut Phrygiæ campos: nunc belli finis, & ævi  
His dabitur terris. vesano talia late  
Dicta volant Ligeri: sed non & Trojus heros  
Dicta parat contra: jaculum nam torquet in hostem,  
Lucagus, ut pronus pendens in verbera telo  
Admonuit bijugos, projecto dum pede lævo  
Aptat se pugnae: subit oras hasta per imas  
Fulgentis clypei: tum lævum perforat inguen.  
Excussit curru moribundus volvitur arvis.  
Quem pius Æneas dictis affatur amaris.

Lucage nulla tuos currus fuga segnis equorum  
Prodidit, aut vanæ vertere ex hostibus umbræ.  
Ipse rotis saliens juga deseris. hæc ita fatus,  
Arripuit bijugos. frater tendebat inermes  
Infelix palmas, curru delapsus eodem.  
Per te, pei qui te talem genuere parentes,

Vix Trojane, sine hanc animam, & miserere precātis.  
 Pluribus oranti Æneas; haud talia dudum  
 Dicta dabas; morere, & fratrem ne desere frater.  
 Tum latebras animæ pectus mucrone recludit.  
 Talia per campos edebat funera ductor  
 Dardanius, torrentis aquæ, vel turbinis atti  
 More furens. tandem erumpunt, & castra relinquunt  
 Ascanius puer, & nequicquam obsessa juventus.

Junonem intereā compellat Jupiter ultro;  
 O germana mihi, atque eadem gratissima coajux,  
 Ut rebare, Venus (nec te sententia fallit)  
 Trojanas sustentat opes: non vivida bello  
 Dextra viris, animusque ferox, patiensque pericli.  
 Cui Juno summissa, quid ò pulcherrimè conjux  
 Sollicitas ægram, & tua tristia dicta timentem?  
 Si mihi, quæ quondam fuerat, quamque esse decebat,  
 Vis in amore foret, non hæc mihi namque negares  
 Omnipotens: quin & pugnae subducere Turnum,  
 Et Dauno possem incolumem servare parenti.  
 Nunc pereat, Teuctrisq; pio det sanguine pœnas.  
 Ille tamen nostra deducit origine nomen;  
 Pylumque illi quartus pater: & tua, larga  
 Sæpe manu, multisque oneravit limina donis.  
 Cui rex ætherei breviter sic fatur Olympi:  
 Si mora præsentis lethi, tempusque caduco  
 Oratur juveni, meque hoc ita ponere sentis:  
 Tolle fuga Turnum, atque instantibus etipe fati:  
 Hæctenus indulgisse vacat: sin altior istis  
 Sub precibus venia ulla later, torumque moveri,  
 Mutative putas bellum, spes pascis inanes.  
 Cui Juno illaetymans: quid si, quod voce gravaris,  
 Mente dares? atque hæc Turno rata vita maneret?  
 Nunc manet infontem gravis exitus: aut ego veti  
 Vana feror: quod ut, ò potius formidine falsa  
 Ludar: & in melius tua, qui potes, orsa reflectas.

Hæc ubi dicta dedit, cælo se protinus alto  
 Misit, agens hyemem, nimbo succincta per auras:  
 Iliacamque aciem, & Laurentia castra petivit.  
 Tum Dea nube cava tenuem sine viribus umbram,

In faciem Æneæ (visu mirabile monstrum)  
 Dardaneis ornat telis, clypeumque, jubaſque  
 Divini aſſimulat capitis; dat inania verba,  
 Dat ſine mente ſonum, greſſusque eſſingit euntis.  
 Morte obita quales fama eſt volitate figuras:  
 Aut quæ ſopitos deluduat ſomnia ſenſus.  
 At primas læta ante acies exultat imago,  
 Irritatque virum telis, & voce læceſſit.  
 Inſtat cui Turnus, ſtridentemq; eminus hæſtana  
 Coniicit: illa dato vertit veſtigia tergo.

Tum verò Æneam averſum ut cedere Turnus  
 Credidit,arque animo ſpem turbidus hæuſit inanem,  
 Quò fugis Æneæ? thalamos ne deſere pactos:  
 Hac dabitur dextra tellus quæ ſita per undas.  
 Talia vociferans ſequitur, ſtrictumque coruſcat  
 Mucronem: nec ferre videt ſua gaudia ventos.

Forſe ratis celiſi conjuncta crepidine ſaxi  
 Expoſitis ſtabat ſcalis, & ponte parato,  
 Quæ rex Clauſinis ad veſtus Oſinius oris.  
 Huc ſeſe trepidè Æneæ fugientis imago  
 Coniicit in latebras, nec Turnus ſegniſor inſtat,  
 Exuperatq; moras, & pontes tranſilit altos.  
 Vix proram attigerat, rupit Saturnia funem,  
 Avulſamq; rapit revoluta per æquora navem.  
 Illum autem Æneas abſentem in prælia poſcit:  
 Obvia multa virum demittit corpora morti.  
 Tum levis haud ultrà latebras jam quærit imago,  
 Sed ſublime volans nubi ſe immiſcuit atræ:  
 Cùm Turnum medio intereà fert æquore turbo.  
 Reſpicit ignarus rerum, ingratusque ſalutis:  
 Et duplices cum voce manus ad ſidera tendit:

Omnipotens genitor, tanton' me crimine dignum  
 Duxiſti? & tales voluiſti expendere pœnas?  
 Quò feror? unde abiſ? quæ me fuga? quemve reducet?  
 Laurentiſne iterum muros, aut caſtra videbo?  
 Quid manus illa virum, qui me, meaque arma ſecuti?  
 Quosque (neſas) omnes infanda in morte reliqui?  
 Et nunc palantes video, gemitumq; cadentum  
 Accipio: quid agam? aut quæ jam ſatis ima dehifcat

Terra

Terra mihi? vos ò potius miserescite venti:  
 In rupes, in saxa (volens vos Turnus adoro)  
 Ferte raiem, sævisque vadis immitte Syrtis:  
 Quò neque me Rutuli, neq; conscia fama sequatur.  
 Hęc memorans animo nunc huc, nunc fluctuat illuc,  
 An sese mucrone obtantum, dedecus amens  
 Induat, & crudum per costas exigat enssem:  
 Fluctibus an jaciatur mediis, & littora nando  
 Curva petat, Teuerùmq; iterum se reddat in arma.  
 Ter conatus utramq; viam; ter maxima Juno  
 Continuit, juvenemq; animo miserata repressit.  
 Labitur alta secans, fluctuque, æstuq; secundo,  
 Et pàtris antiquam Dauni desertur ad urbem.  
 At Jovis intereà monitis Mezentius ardens  
 Succedit pugnae, Teucrosque invadit ovantes.  
 Concurrunt Tyrthenæ acies, atq; omnibus uni,  
 Uni odiisq; viro, telisq; frequentibus instant.  
 Ille, velut rupes vastum quæ prodit in aquor  
 Obvia ventorum furis, expositaq; ponto,  
 Vim cunctam, atq; minas perfert cælique, marisque:  
 Ipsa immota manens. prolem Dolicaonis Hebrum  
 Sternit humi, cum quo Latagum, Palmumq; fugacẽ.  
 Sed Latagum saxo, atque ingenti fragmine montis  
 Occupat os, faciemq; adversam: poplite Palmum  
 Succiso volvi segnem sinit, armaque Lauso  
 Donat habere humeris, & vertices figere cristas.  
 Ne non Evantem Phrygium, Paridisq; Mimanta  
 Æqualem, comitemque, una quem nocte Theano  
 In lucem genitori Amyco dedit, & face prægnans  
 Cisseis regina Parin creat: urbe paterna  
 Occubat, ignarum Laurens habet ora Mimanta.  
 Ac velut ille canum morstu de montibus altis  
 Aëus aper (multos Vesulus quem pinifer annos  
 Defendit, multosque palus, Laurentia) sylva  
 Pastus arundinea, postquam inter retia ventum est,  
 Substitit, infremuitq; ferox, & inhorruit atmos;  
 Nec cuiquam irasci, propiusve accedere virtus,  
 Sed jaculis tutisq; procul clamoribus instant:  
 Haud aliter, justæ quibus est Mezentius ire,  
 Non

Non ulli est animus stricto concurrere ferro ;  
 Missilibus longè , & vasto clamore lacessunt.  
 Ille autem impavidus partes cunctatur in omnes  
 Dentibus infrendens , & tergo decutit hastas.  
 Venerat antiquis Coriti de finibus Acron ,  
 Graius homo, infectos linquens profugus Hymenæos,  
 Hunc ubi miscentem longè media agmina vidit  
 Purpureum pennis , & pactæ conjugis ostro ;  
 Impastus stabula alta leo ceu sæpe peragrans  
 ( Svadet enim vesana fames ) si fortè fugacem  
 Conspectit capream, aut surgentem in cornua cervû,  
 Gaudet hians immanè , comasq; arrexit , & hæret  
 Visceribus super accumbens : lavit improba teret  
 Ora cruor.

Sic ruit in densos alacer Mezentius hostes.  
 Sternitur infelix Acron , & calcibus atram  
 Tundit humum expirans , infraçtaq; tela cruentat.  
 Atque idem fugientem haud est dignatus Oroden  
 Sternere , nec jacta cæcum dare cuspide vulnus ,  
 Obvius , adversoque occurrit , seque viro vir  
 Contulit , haud furto melior , sed fortibus armis ,  
 Tum super abjectum posito pede nixus , & hasta ,  
 Pars belli haud temnenda viris , jacet altus Orodes :  
 Conclamant socii lætum Præana sequuti.

Ille autem expirans ; non me , quicumq; es , inulto,  
 Victor , nec longum lætabere ; te quoque fata  
 Prospectant paria , atque eadem mox arva tenebis.  
 Ad quem subridens mista Mezentius ira.

Nunc morere ; ast de me Divûm pater, atq; hominû rex  
 Viderit . hoc dicens , eduxit corpore telum.

Olli dura quies oculos , & ferreus urget  
 Somnus , in æternam clauduntur lumina noctem.  
 Cædicus Alcathoum obtuncat, Sacraior Hydaspen,  
 Partenumque Rapo , & prædurum viribus Orsen :  
 Messapus Cloniumque , Lycaoniumque Ericaten :  
 Illum , in strænis equi lapsu tellure jacentem :  
 Hunc peditem pedes , & Lycius processerat Agis :  
 Quem tamen haud expers Valerus virtutis avitæ  
 Dejicit . Attronium Salius , Saliumque Neales ,

Insignis jaculo, & longè fallente sagitta.

Jam gravis æquabat luctus, & mutua Mavors  
Funera: cædebant pariter, pariterque ruebant  
Victores, victique: neque his fuga nota, nec illis,  
Dii Jovis in tectis iram miserantur inanem  
Amborum, & tantos mortalibus esse labores.  
Hinc Venus, hinc contrà spectat Saturnia Juno.  
Pallida Tisiphone media inter millia sævit.

At verò ingentem quatiens Mezentius hastam  
Turbidus ingreditur campo: quàm magnus Orion,  
Cum pedes incedit medii per maxima Nerei  
Stagna, viam scindens, humero supereminet undas,  
Aut summis referens annosam montibus ornum,  
Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit:  
Talis se vastis infert Mezentius armis.

Huic contrà Æneas, specularus in agmine longo,  
Obvius ire parat, manet imperterritus ille,  
Hostem magnanimum opperiens, & mole sua stat.  
Atque oculis spatium emensus, quantum satis hastæ;  
Dextra mihi Deus, & telum, quod missile libro,  
Nunc adsint, voveo prædonis corpore raptis  
Indutum spoliis, ipsum te Lausæ trophæum  
Æneæ. dixit, stridentemque eminus hastam  
Jecit: at illa volans clypeo est excussa, proculque  
Egregium Anthorem latus inter, & illa figit:  
Herculis Anthorem comitem, qui missus ab Argis,  
Hæserat Evandro, atque Itala confederat Urbe.  
Sternitur infelix alieno vulnere, cœlumque  
Aspicit, & dulces moriens reminiscitur Argos.

Tum pius Æneas hastam jacit, illa per orbem  
Ære cavum triplici, per linea terga, tribusque  
Transiit intextum tauris opus, imaque sedit  
Inguine: sed vires haud pertulit, ocyus enssem  
Æneas, viso Tyrrheni sanguine, lætus,  
Etipit à femore: & trepidanti fervidus instat.  
Ingemuit chari graviter genitoris amores,  
Ut vidit, Lausus, lacrymæque per ora volutæ;  
Hic mortis duræ casum, tuaque optima facta,  
Si qua fidem tanto est operi latura vetustas,

Non

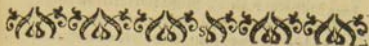
Non equidem, nec te, juvenis memorande silebo,  
 Ille pedem referens, & inutilis, inque ligatus  
 Cedebat, clypeoque inimicum hastile trahebat.  
 Proripuit juvenis, seseque immiscuit armis.  
 Jamque assurgentis dextræ, plagamque ferentis  
 Æneæ subiit mucronem, ipsumque morando  
 Sustinuit, socii magno clamore sequuntur,  
 Dum genitor nati parma protectus abiret:  
 Telaq; coniciunt, proturbantq; eminus hostem  
 Missilibus. furit Æneas, rectusque tenet se.  
 Ac velut effusa si quando grandine nimbi  
 Præcipitant, omnis campis diffugit arator,  
 Omnis & agricola, & tuta latet arce viator,  
 Aut amnis ripis, aut alti fornice saxi,  
 Dum pluit in terris: ut possint sole reducto  
 Exercere diem: sic obrutus undique telis  
 Æneas, nubem belli, dum denotet, omnem  
 Sustinet: & Lausum increpat, Lausoque minatur.  
 Quò motiture ruis? majoraque viribus audes?  
 Fallit te incautum pietas tua. Nec minus ille  
 Exultat demens: sævæ jamque altius iræ  
 Dardanio surgunt ductori; extremaque Lauso  
 Parcæ filia legunt, validum namque exigit enseni  
 Per medium Æneas juvenem, totumq; recondit.  
 Transit & parmam mucro, levia arma minacis,  
 Et tunicam, molli mater quam neverat auro:  
 Implevitque suum sanguis; tum vita per auras  
 Concessit mæsta ad manes, corpusque reliquit.  
 At verò ut vulnure vidit morientis, & ora,  
 Ora modis Anchisiades pallentia miris.  
 Ingemuit miserans graviter, dextramq; tetendit;  
 Et mentem patriæ subiit pietatis imago.  
 Quid tibi nunc miserande puer pro laudibus istis,  
 Quid pius Æneas tanta dabit indole dignum?  
 Arma, quibus lætatus, habe tua: teque parentum  
 Manibus, & cineri (siqua est ea cura) remitto.  
 Hoc tamen infelix miseram solabere mortem:  
 Æneæ magni dextra cadis. Increpat ultro  
 Cunctantes socios, & terra sublevat ipsum,

Sanguine turpantem comptos de more capillos.  
 Interea genitor Tiberini ad fluminis undam  
 Vulnere siccat lymphis, corpusque levabat  
 Arboris acclinis tunc: procul ærea ramis  
 Dependet galea, & prato gravia arma quiescunt.  
 Stant lecti circum juvenes: ipse æger anhelans  
 Colla fovet, fusus propexam in pectore barbam.  
 Multa super Lauso rogitat, multosq; remittit,  
 Qui revocent, mæstiq; ferant mandata parentis.  
 At Lausum socii exanimum super arma ferebant,  
 Flentes ingentem, atque ingenti vulnere victum.  
 Agnovit longè gemitum præfaga mali mens:  
 Canicem mundo deformat pulvere, & ambas  
 Ad cælum tendit palmas, & corpore inhæret:  
 Tantane me tenuit vivendi nate voluptas,  
 Ut pro me hostili paterer succedere dextræ,  
 Quem genui? tunc hæc genitor per vulnere servor,  
 Morte tua vivens? heu nunc misero mihi demum  
 Exilium infelix, nunc altè vulnus adauctum.  
 Idem ego nate tuum maculavi crimine nomen,  
 Pulsus ob invidiam solio, sceptrisque paternis.  
 Debueram patriæ pœnas, odiisque meorum,  
 Omnes per mortes animam fontem ipse dedissem.  
 Nunc vivo; neq; adhuc homines, lucemq; relinquo.  
 Sed linquam. simul hæc dicens atrollit in agrum  
 Se femur: & quamquam vis alto vulnere tardat,  
 Haud dejectus equum duci jubet: hoc decus illi,  
 Hoc solamen erat: bellis hoc victor abibat  
 Omnibus. alloquitur mærentem, & talibus inquit:  
 Phæbe diu (res siqua diu mortalibus ulla est)  
 Viximus: aut hodie victor spolia illa cruenta,  
 Et caput Æneæ referes; Lausique dolorum  
 Ultor eris mecum: aut, aperit si nulla viam vis,  
 Occumbens pariter, neque enim fortissime, credo;  
 Jussa aliena pati, & dominos dignabere Teucros.  
 Dixit: & exceptus tergo consueta locavit  
 Membra: manusq; ambas jaculis oneravit acutis,  
 Ære caput fulgens, cristaque hirsutus equina.  
 Sic cursum in medios rapidus dedit, æstuat ingens

Imo in corde pudor, mistoque infania luctu,  
 Et furis agitatus amor, & conscia virtus,  
 Atque hic Æneam magna ter voce vocavit.  
 Æneas agnovit eum, lætusque precatur:  
 Sic pater ille Deum faciat, sic altus Apollo:  
 Incipias conferre manum.

Tantum effatus, & infesta subit obvius hasta.  
 Ille autem: quid me erepto sævissime nato  
 Terres? hæc via sola fuit, qua perdere posses,  
 Nec mortem horremus, nec Divum parcimus ulli.  
 Desine, jam venio moriturus, & hæc tibi porto  
 Dona prius. Dixit: telumque intorsit in hostem.  
 Inde aliud super, atque aliud figitque, volatque  
 Ingenti gyro: sed sustinet aureus umbo.  
 Ter circum adstantem lævos equitavit in orbes,  
 Tela manu jaciens: ter secum Troius heros  
 Immanem ærato circumfere regmine sylvam.  
 Inde ubi tot traxisse moras, tot spicula tædet  
 Vellere, & urgetur pugna congressus iniqua:  
 Multa movens animo, jam tandem erumpit, & inter  
 Bellatoris equi cava tempora coniecit hastam.  
 Tollit se arrectum quadrupes, & calcibus auras  
 Verberat, effusumque equitem super ipse secutus  
 Implicat; egestoque incumbit cernuus armo.

Clamore incendunt cælum Troesque, Latiniq;  
 Advolat Æneas, vaginaque eripit enses:  
 Et super hæc: ubi nunc Mezentius acer? & illa  
 Effera vis animi? contra Tyrthenus, ut auras  
 Suspiciens hausit cælum, mentemque recepit,  
 Hostis amare, quid increpitas, mortemque minaris?  
 Nullum in cæde nefas; nec sic ad prælia veni,  
 Nec tecum meus hæc pepigit mihi fœdera Lausus.  
 Unum hoc per (siqua est victis venia hostibus) oro,  
 Corpus humo patiare regi. scio acerba meorum  
 Circumstare odia: hunc (oro) defende furorem,  
 Et me consortem nati concede sepulcro.  
 Hæc loquitur, juguloque haud inscius accipit enses:  
 Undantique animam diffundit in arma cruore.



P U B.

VIRGILII

MARONIS

ÆNEIDOS

L I B E R X I.

A R G U M E N T U M.

*Occisis proprium pars utraque reddi honorem.  
 Supplicibus Calydone satus negat arma Latinis.  
 Cum Drance alterno iurgat certamine Turnis.  
 Æneas equitem præmittit, & obvia virgo.  
 Excipit, extincta Rutuli dant terga Camilla.*



**O**CEANUM intereà surgens Aurora reliquit.

Æneas (quamquam & sociis dare tempus humanis

Præcipitant curæ, turbataque funere mens est)

Vota Deum primo victor solvebat Eoo.

Ingentem quercum decisis undique ramis

Constituit tumulo: fulgentiaque induit arma,

Mezentis Ducis exuvias, tibi magne trophæum

Bellipotens, aptat torantes sanguine cristas,

Telaque trunca viri, & bis sex thoraca petitur,

Perfossamque locis: clypeumque ex ære sinistra

Subligat, atque ensam collo suspendit eburnum.

Tum socios (namque omnis eum stipata tegebat

Tur-

PUB.

Turba ducum ) sic incipiens hortatur ovantes.

Maxima res effecta, viri: timor omnis abesto,  
 Quod superest: hæc sunt spolia, & de Rege superbo  
 Primitiæ: manibusque meis Mezentius hic est.  
 Nunc iter ad Regem nobis, murosque Latinos.  
 Arma parate animis, & spe præsumite bellum.  
 Nequa mora ignatos (ubi primùm vellere signa  
 Annuerint superi, pubemque educete castris)  
 Impediat, segnesque metu sententia tardet.  
 Intereâ socios, inhumataque corpora terræ  
 Mandemus: qui solus honos Acheronte sub imo est.  
 Ite, ait, egregias animas, quæ sanguine nobis  
 Hanc patriam peperere suo, decorate supremis  
 Muneribus: mæstantq; Evandri primus ad urbem  
 Mittatur Pallas: quem non virtutis egentem  
 Abstulit atra dies, & funere misit acerbo.

Sic ait illacrymans, recipitq; ad limina gressum;  
 Corpus ubi exanimi positum Pallantis Acetes  
 Servabat senior, qui Parthasio Evandro  
 Armiger ante fuit: sed non felicibus æquè  
 Tum comes auspiciis caro datus ibat alumno.  
 Circùm omnis famulûmq; manus, Trojanaq; turba,  
 Et mæstæ Iliades crinem de more solutæ.  
 Ut verò Æneas foribus sese intulit altis,  
 Ingentem gemitum tunsis ad sidera tollunt  
 Pectoribus; mæstoque immugit regia luctu.  
 Ipse caput nivei fultum Pallantis, & ora  
 Ut vidit, lævique parens in pectore vulnus  
 Cuspidis Ausoniæ, lacrymis ita satur obortis.

Tene, inquit, miserande puer, cum læta veniret,  
 Invidit fortuna mihi? ne regna videres  
 Nostra, neque ad sedes victor veherere paternas?  
 Non hæc Evandro de te promissa parenti  
 Discedens dederam: cum me complexus euntem  
 Mitteret in magnum imperium: metuensq; monet  
 Acres esse viros, cum dura prælia gente.  
 Et nunc ille quidem spe multum captus inani,  
 Fors & vota facit, cumulatq; altaria donis:  
 Nos juvenem exanimum, & nil jam cælestibus ullis

Debentem, vano mæsti comitamur honore.

Infelix, nati funus crudele videbis.

Hi nostri reditus, expectatique triumphi,  
Hæc mea magna fides. at non Evandre pudendis  
Vulneribus pulsum aspicias: nec sospite dirum  
Optabis nato funus pater, hei mihi, quantum  
Præsidium Ausonia, & quantum tu perdis Jule.

Hæc ubi deflevit, tolli miserabile corpus  
Imperat, & toto lectos ex agmine mittit  
Mille viros, qui supremum comitentur honorem;  
Interfintq; patris lacrymis: solatia luctus  
Exigua ingentis, misero sed debita patri.  
Haud segnes alii crates, & molle pheretrum  
Arbutis texunt virgis, & vimine querno.  
Exstructosque toros obtentu frondis inumbrant.  
Hic juvenem agresti sublimem in stramine ponunt:  
Qualem virgineo demissum pollice florem  
Seu mollis violæ, seu languentis Hyacinti,  
Cui neque fulgor adhuc, necdum sua forma recessit:  
Non jam mater alit tellus, vireisque ministrat.

Tum geminas vestes ostroque, auroque rigentes  
Extulit Æneas: quas illi læta laborum  
Ipsa suis quondam manibus Sidonia Dido  
Fecerat, & tenui telas discreverat auro.  
Harum unam juveni, supremum mæstus honorem  
Induit: arsurasque comas obnubit amictu.  
Multaque præterea Laurentis præmia pugnae  
Aggeret, & longo prædam jubet ordine duci.  
Addit equos, & tela, quibus spoliaverat hostem,  
Vinxerat & post terga manus, quos mitteret umbris  
Inferias, cæso sparsuros sanguine flammæ:  
Indutosque jubet truncos hostilibus armis  
Ipsos ferre duces, inimicaque nomina figi.  
Ducitur infelix ævo confectus Aceres,  
Pectora nunc fœdans pugnis, nunc unguibus ora:  
Sternitur & toto projectus corpore terra.  
Ducunt & Rutulo perfusos sanguine currus.  
Post bellator equus, positus insignibus, Æthon  
It lacymans, guttisque humectat grandibus ora.

Hastam alii, galeamque ferunt, nam cætera Turnus  
 Victor habet, tū mæsta phalanx, Teucrisq; sequuntur,  
 Tyrrhenique duces, & versis Arcades armis.  
 Postquam omnis longè comitum processerat ordo,  
 Substitit Æneas, gemituque hæc addidit alto.  
 Nos alias hinc ad lacrymas eadem horrida belli  
 Fata vocant: salve æternum mihi maxime Palla,  
 Aeternumque vale. nec plura effatus, ad altos  
 Tendebat muros, gressumq; in castra ferebat.

Jamq; oratores aderant ex urbe Latina,  
 Velati ramis oleæ, veniamque rogantes:  
 Corpora, per campos ferro quæ fusa jacebant,  
 Reddere, ac tumulo sineret succedere terræ:  
 Nullum cum victis certamen, & æthere cassis:  
 Patceret hospitibus quondam, focerisque vocatis,  
 Quos bonus Æneas, haud aspernanda precantes,  
 Prosequitur venia: & verbis hæc insuper addit.

Quænam vos tanto fortuna indigna Latini,  
 Implicuit bello, qui nos fugiatis amicos?  
 Pacemne exanimis, & Marti sorte peremptis  
 Oratis? equidem & vivis concedere vellem.  
 Nec veni, nisi fata locum, sedemq; dedissent:  
 Nec bellum cum gente gero; Rex nostra reliquit  
 Hospitia, & Turni potius se credidit armis.  
 Æquius hinc Turno fuerat se opponere morti,  
 Si bellum finire manu, si pellere Teucros  
 Apparat, his decuit mecum concurrere telis,  
 Vixet, cui vitam Deus, aut sua dextra dedisset.  
 Nunc ite, & miseris supponite civibus ignem.

Dixerat Æneas. olli obstupere silentes:  
 Conversique, oculos inter se, atque ora tenebant.  
 Tum senior, semperq; odiis, & crimine Drances  
 Insensus juveni Turno, sic ore vicissim  
 Orsa refert. O' fama ingens, ingentior armis  
 Vir Trojane, quibus cælo te laudibus æquem?  
 Justitiæne prius mirer, belline laborum?  
 Nos verò hæc patriam grati referemus ad urbem:  
 Et te, si qua viam dederit fortuna, Latino  
 Jungemus Regi. quærat sibi fœdera Turnus.

Quia

Quin & fatales murorum atrollere moles,  
 Saxaque subvectare humeris Trojana juvabit.  
 Dixerat hæc: unoq; omnes eadem ore fremebant,  
 Bis senos pepigere dies: & pace sequestra  
 Per sylvas Teucri, mistique impunè Latini  
 Erravere jugis: ferro sonat alta bipenni  
 Fraxinus: evertunt actas ad sidera pinus:  
 Robora nec cuneis, & olentem scindere cedrum;  
 Nec plaustris cessant vectare gementibus ornos,  
 Et jam fama volans tanti prænuncia luctus,  
 Evandrum, Evandrique domos, & mœnia complet,  
 Quæ modò victorem Latio Pallanta ferebat.  
 Arcades ad portas ruere: & de more vetusto  
 Funereas rapuere faces. lucet via longo  
 Ordine flammaram, & latè discriminat agros.  
 Contrà turba Phrygum veniens plangentia iungit  
 Agmina: quæ postquam matres succedere testis  
 Viderunt, mæstam incendunt clamoribus urbem.  
 At non Evandrum potis est vis ulla tenere:  
 Sed venit in medios, pheretro Pallante reposito  
 Procubuit super, atq; hæret lacrymansq; gemenisque:  
 Et via vix tandem voci laxata dolore est.  
 Non hæc ò Palla dederas promissa parenti,  
 Cautius ut sævo velles te credere Marti.  
 Haud ignarus eram, quantum nova gloria in armis  
 Et prædulcè decus primo certamine posset.  
 Primitiæ juvenis miseræ, bellique propinqui  
 Dura rudimenta, & nulli exaudita Deorum  
 Vota precesq; meæ: tuq; ò sanctissima conjux  
 Felix morte tua, neq; in hunc servata dolorem.  
 Contrà ego vivendo vici mea fata, superstes  
 Restarem ut genitor, Troium socia arma secutum  
 Obruerent Rutuli telis, animam ipse dedissem:  
 Atq; hæc pompa domum me, non Pallanta referret.  
 Nec vos arguerim Teucri, nec sædera, nec quas  
 Junximus hospitio dextra, fors ista senectæ  
 Debita erat nostræ. quòd si immatura manebat  
 Mors natum, cæsis Volscorum millibus ante  
 Ducentem in Latium Teucros, cecidisse juvabit.

Quia

Quin ego non alio digner te funere Palla,  
 Quam pius Aeneas, & quam magni Phruges, & quam  
 Tyrreniq; duces, Tyrrenum exercitus omnis.  
 Magna trophæa fuerunt, quos dat tua dextera letho.  
 Tu quoq; nunc stares immanis truncus in armis,  
 Effet parætas, & idem si robur ab annis,  
 Turne. sed infelix Teucros quid demoror armis?  
 Vadite, & hæc memores Regi mandata referre.  
 Quod vitam moror invifam, Pallante preempto,  
 Dextera caula tua est, Turnum natoque, patriq;  
 Quam debere vides. metitis vacat hic tibi solus,  
 Fortunæque locus. non vitæ gaudia curro,  
 Nec fas: sed nato manes perferre sub imos.

Aurora interea miseris mortalibus alma  
 Extulerat lucem, referens opera atque labores.  
 Jam pater Aeneas, jam curvo in litore Tharcho  
 Constituere pyras: huc corpora quitque suorum  
 More tulere patrum, sub æstisq; ignibus atris  
 Conditur in tenebras altum caligine cælum.  
 Tercitum accensos cincti fulgentibus armis  
 Decurrere togos, ter mactura funeris ignem  
 Lustravere in equis, ululatusque ore dedere.  
 Spargitur & tellus lacrymis, sparguntur & arma  
 It cælo clamorque virum, clangorque tubarum.  
 Hinc alii spolia occisis direpta Latinis  
 Conjiciunt igni, galeas, ensesque decoros,  
 Frænaque, ferventesq; rotas; pars munera nota  
 Ipsorum clypeos, & non felicia tela.  
 Multa bouum circa mactantur corpora morti;  
 Setigerosque sues, raptasque ex omnibus agris  
 In flammam jugulant pecudes. tum litore toto  
 Ardentem spectant socios: semiustaq; servant  
 Busta; neque avelli possunt, nox humida donec  
 Lavertit cælum stellis fulgentibus aprum.

Nec minus & miseri diversa in parte Latini  
 Innumeras struxere pyras; & corpora partim  
 Multa virum terræ intodiunt, avectaq; partim  
 Finitimos tollunt in agros, urbiq; remittunt.  
 Cætera, confusaq; ingentem cædis acervum,

Nec

Nec numero, nec honore cremant, tunc undiq; vasti  
 Certatim crebris collucent ignibus agri.

Tertia lux gelidam coelo dimoverat umbram:

Morrentes altum cinerem, & confusa ruebant

Ossa focis, repideque onerabant aggerem tectæ.

Iam vetò in tectis prædixit urbe Latini  
 Præcipuus fragor, & longè pars maxima luctus.

Hic matres, miseræque nutus, hic chara sororum

Pectora morrentum, puerique parentibus oïbi,

Dirum execrantur bellum, Turnique hymenæos:

Ipsam armis, ipsumque iubent decernere ferro,

Qui regnum Italiae, & primos sibi poscat honores.

Ingravat hæc sævus Drances, solumque vocari

Testatur, solum posci in certamina Turnum.

Multa simul contra variis sententia dictis

Pro Turno, & magnum reginæ nomen obumbrat:

Multa virum meritis sustentat fama trophæis.

Hos inter motus medio flagrante tumultu,

Ecce super mœsti magni Diomedis ab urbe

Legati responsa ferunt: nihil omnibus actum

Tantum impensis operum: nil dona, nec aurum;

Nec magnas valuisse preces: alia arma Latinis

Quærenda, aut pacem Trojano ab rege petendum.

Desicit ingenti luctu rex ipse Latinus.

Fatalem Æneam manifesto numine ferri,

Admonet ira deum, tumulique ante ora recentes.

Ergo concilium magnum, primosque suorum

Imperio accitos alta iatta limina cogit.

Olli convenere, fluuntque ad regia plenis

Tectis viis. sedet in mediis & maximus ævo,

Et primus sceptris, haud lata fronte, Latinus.

Atque hic legatos Ætola ex urbe remissos,

Quæ referant, fari iubet, & responsa reposcit

Ordine cuncta suo: tunc facta silentia linguis,

Et Venulus dicto parens, ita fariet inquit:

Vidimus, ô cives, Diomedem, Argivaque castra,

Atque iter emensi casus superavimus omnes,

Contigimusque manum qua concidit Iliæ tellus.

Ille urbem Argyripam patriæ cognomine gentis,

O Vici or

Victor Gargani condebat Japygis agris.  
 Postquam introgressi, & coram data copia fandi,  
 Munera præferimus, nomen, patriamque docemus,  
 Qui bellum intulerint, quæ causa attraxerit Arpos.  
 Auditis ille hæc placido sic reddidit ore:  
 O fortunatæ gentes, Saturnia regna,  
 Antiqui Ausonii, quæ vos fortuna quietos  
 Sollicitat, svadetque ignota laceßere bella?  
 Quicumque Iliacos ferro violavimus agros,  
 (Mitto ea, quæ muris bellando exhausta sub altis  
 Quos Simois premit ille viros) infanda per orbem  
 Supplicia, & scelerum pœnas expendimus omnes.  
 Vel Priamo miseranda manus. scit triste Minervæ  
 Sidus, & Euboicæ cautes, ultorque Caphareus.  
 Militia ex illa diversum ad litus abacti,  
 Atreides Protei Menelaus ad usque columnas  
 Exulat; Ætæos vidit Cyclopas Ulysses.  
 Regna Neoptolemi referam, versosque penates  
 Idomeni, Lybicoe habitantes littore Locios?  
 Ipse Mycenæus magnorum ductor Achivum  
 Conjugis infandæ prima inter limina dextrâ  
 Oppetiit, devicta Asia subsedit adulter.  
 Iavidiße deos, patriis ut redditus oris,  
 Conjugium optatum, & pulchram Calydonâ videret  
 Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur:  
 Et socii amissi petierunt æthera pennis,  
 Fluminibusque vagantur aves (heu dira meorum  
 Supplicia) & scopulos lacrymosis vocibus implent.  
 Hæc adeo ex illo mihi jam speranda fuerunt  
 Tempore, cum ferro cœlestia corpora demens  
 Appetii, & Veneris violavi vulnere dextram.  
 Ne verò, ne me ad tales impellite pugnas.  
 Nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum  
 Pergama; nec veterum memini latorve malorum  
 Munera, quæ patriis ad me portatis aboris,  
 Vertite ad Æneam: stetimus tela aspera contra,  
 Contulimusque manus: experto credite, quantos  
 In clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam.  
 Si duo præterea tales Idæa tulisset

Terra viros; ultro Inachias venisset ad urbes  
 Dardanus, & versis lugeret Græcia fatis.  
 Quicquid apud duræ cessatum est mœnia Trojæ,  
 Hæctoris, Æneæque manu victoria Grajùm  
 Hæc sit, & in decimum vestigia rettulit annum.  
 Ambo animis, ambo insignes præstantibus armis:  
 Hic pietate prior, cœtant in fœdera dextræ,  
 Quæ datur: ast, armis concurrant arma, cavete.  
 Et responsa simul quæ sint, rex optime regum,  
 Audisti, & quæ sit magno sententia bello.

Vix ea legati: variusque per ora cucurrit  
 Ausonidum turbata fremor: ceu, saxa morantur  
 Cum rapidos amnes, clauso sit gurgite murmur,  
 Vicinæque fremunt ripæ crepitantibus undis.  
 Ut primum placati animi, & trepida ora quierunt,  
 Præfatus divos, solio rex insit ab alto:

Ante equidem summa de te statuisse, Latini,  
 Et vellem, & fuerat melius; non tempore tali  
 Cogere concilium, cum muros obsidet hostis.  
 Bellum importunum, cives, cum gente deorum,  
 Invictisque viris gerimus, quos nulla fatigant  
 Prælia: nec victi possunt abstinere ferro.

Spem, si quam accitis Ætolùm habuistis in armis,  
 Ponite: spes sibi quisque, sed hæc quam angusta, videtis.  
 Cætera qua rerum jaceant percussa ruinâ,  
 Ante oculos, interque manus sunt omnia vestras.  
 Nec quenquam incuso: potuit quæ plurima victus  
 Esse, fuit: toto certatum est corpore regni.

Nunc aded quæ sit dubiæ sententia menti,  
 Expediam, & paucis: animos adhibere) docebo.  
 Est antiquus ager, Thusco mihi proximus amni,  
 Longus in occasum, fines super usque Sicanos:  
 Arunci, Rutulique serunt, & vomere duos  
 Exercent colles, atque horum asperissima pascunt.  
 Hæc omnis regio, & celsi plaga pinea montis  
 Cedat amicitia Teucrorum: & fœderis æquas  
 Dicamus leges, sociosque in regna vocemus:  
 Considant, si tantus amor, & mœnia condant.  
 Sin alios fines, aliamque capessere gentem

Est animus, possuntque solo decedere nostro;  
 Bis denas Italo texamus robore naves,  
 Seu plures compiere valent: jacet omnis ad undam  
 Materies: ipsi numerumque, modumque catinis  
 Præcipiant: nos æra, manus, navalia demus.  
 Præterea, qui dicta ferant, & fœdera firment,  
 Centum oratores prima de gente Latinos  
 Ire placet, pacisque manu prætere ramos,  
 Munera portantes eborisque, autique talenta,  
 Et sellam regni trabeamque insignia nostri.  
 Consulite in medium, & rebus succurrite fessis.

Tum Drances idem insensus, quem gloria Turni  
 Obliqua invidia stimulisque agitabat amaris,  
 Largus opum, & lingua melior, sed frigida bello  
 Dexterâ, consiliis habitus non futilis auctor,  
 Seditioe potens (genus huic materna superbum  
 Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat)  
 Surgit, & his onerat dictis, atque aggerat iras.  
 Rem nulli obscuram, nostræ nec vocis egentem  
 Consulis, ô bone rex: cuncti se scire fatentur  
 Quid fortuna ferat populi, sed dicere musant.  
 Det libertatem sandi, statusque remittat,  
 Cujus ob auspicium infaustum moreisque sinistro  
 (Dicam equidem, licet arma mihi mortemq; minetur)  
 Lumina tot cecidisse ducum, totamque videmus  
 Confedisse urbem luctu: dum Troia tentat  
 Castra, fugæ fidens, & calum territât armis.  
 Unum etiam donis istis, quæ plurima mitti  
 Dardanidis, duci que jubes, unum, optime regum,  
 Adicias, nec te ullius violentia vincat,  
 Quin gnatam egregio genero, dignisque hymenæis  
 Des pater, & pacem hanc æterno fœdere jungas.  
 Quod si tantus habet mentes & pectora terror;  
 Ipsum obrestemur, veniamque oremus ab ipso:  
 Cedat jus proprium regi, patriæque remittat.  
 Quid miseris toties in aperta pericula cives  
 Projicis? ô Latio caput horum & causâ malorum.  
 Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes,  
 Turne, simul pacis solum inviolabile pignus.

Primus

Primus ego, invitum quem tu tibi fingis ( & esse  
 Nil moror ) & supplex venio : miserere tuorum ;  
 Tunc animos, & pulsus abi, sat funera fusi  
 Vidimus, ingentes & desolavimus agros.  
 Aut ( si fama movet, si tantum pectore robur  
 Concipis, & si adeo dotalis regia cordi est )  
 Aude atque adversum fidens ser pectus in hostem.  
 Scilicet, ut Turno contingat regia conjux.  
 Nos, animæ viles, inhumata infestaque turba,  
 Secnamur campis : etiam tu, si qua tibi vis,  
 Si patrii quid Martis habes, illum aspice contra,  
 Qui vocat.

Talibus exarsit dictis violentia Turni :  
 Dat gemitum, rumpitque has imo pectore voces :  
 Larga quidem semper tibi, Drance, copia fandi,  
 Tunc, cum bella manus poscunt, patribusque vocatis  
 Primus ades : sed non replenda est curia verbis,  
 Quæ tuto tibi magna volant, dum distinet hostem  
 Agger murorum, nec inundant sanguine fossæ.  
 Proinde tona eloquio, solitum tibi, meque timoris  
 Argue tu Drance : tot quando stragis acervos  
 Teucrorum tua dextra dedit, passimque trophæis  
 Insignis agros : possit quid vivida virtus,  
 Experiare licet : nec longè scilicet hostes  
 Quærendi nobis : circumstant undique muros.  
 Imus in adversos ? quid cessas ? an tibi Mavors  
 Ventosa in lingua, pedibusque fugacibus istis  
 Semper erit ?

Pulsus ego? aut quisquam meritò, scdissime, pulsum  
 Arguet, Iliaco tumidum qui crescere Tibrim  
 Sanguine, & Evandri totam cum stirpe videbit  
 Procubuisse domum, atque exutos Arcadas armis ?  
 Haud ita me experti Bitias, & Pandarus ingens,  
 Et quos mille die victor sub Tartara misi,  
 Inclusus muris, hostilique aggere septus.  
 Nulla salus bello ? ( capiti cane talia demens  
 Dardanio, rebusque tuis ) proinde omnia magno  
 Ne cessa turbare metu, atque extollere vires  
 Gentis bis victæ, contra, premere arma Latini.

Nunc & Myrmidonum proceres Phrygia arma tre-

(miscunt,

Nunc, & Tydides, & Larissæus Achilles:  
 Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas,  
 Vel cum se pavidum contra mea iurgia fingit,  
 Artificis scelus, & formidine crimen acerbat.  
 Nunquam animam talem dextra hac (absiste moveri)  
 Amittes, habitet tecum, & sit pectore in isto.

Nunc ad te, & tua, magne pater, consulta revertor.  
 Si nullam nostris ultra spem ponis in armis:  
 Si tam deserti sumus, & semel agmine verso  
 Funditus occidimus, nec habet fortuna regressum:  
 Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.  
 (Quamquam ò si solitæ quidquam virtutis adesset,  
 Ille mihi ante alios fortunatusque laborum,  
 Egregiusque animi, qui, ne quid tale videret,  
 Procubuit motiens, & humum semel ore momordit)  
 Sin & opes nobis, & adhuc intacta Juventus,  
 Auxilioque urbes Italiæ, populique supersunt:  
 Sin & Trojanis cum multo gloria venit  
 Sanguine, suntque illis sua funera, parque per omnes  
 Tenipestas: cur indecotes in limine primo  
 Deficimus? cur ante tubam tremor occupat artus?  
 Multa dies, variusque labor mutabilis ævi  
 Rettulit in melius: multos alterna revisens  
 Ludit, & in solido rursus fortuna locavit.  
 Non erit auxilio nobis Ætolus, & Arpi?  
 At Messapus erit, felixque Tolumnius, & quos  
 Tot populi misere duces. nec parva sequetur  
 Gloria delectos Latio, & Laurentibus agris.  
 Est & Volscorum egregia degente Camilla,  
 Agmen agens equitum, & florentes ære catervas.  
 Quod si me solum Teuceri in certamina possunt,  
 Idque placet, tantumque bonis communibus obsto:  
 Non adeò has exosa manus victoria fugit,  
 Ut tanta quicquam pro spe tentare recusem.  
 Ibo animis contra: vel magnum præstet Achilem,  
 Factaque Vulcani manibus patria induat arma  
 Ille licet. vobis animam hanc, soceroque Latino  
 Tur-

Turnus ego. haud ulli veterum virtute secundus,  
 Devoco. solum Æneas vocat, & vocet, oro.  
 Nec Drances potius, sive est hæc ira Deorum,  
 Morde luat: sive est virtus, & gloria, tollat.  
 Illi hæc inter se dubiis de rebus agebant  
 Certantes: castra Æneas, aciemque movebat.  
 Nuncius ingenti per regia tecta tumultu  
 Ecce ruit, magnisque urbem terroribus implet:  
 Instructos acie Tiberino à flumine Teucros,  
 Tyrrhenamque manum totis descendere campis.  
 Extemplo turbati animi, concussaque vulgi  
 Pectora, & arreptæ stimulis, haud mollibus iræ.  
 Arma manu trepidi poscunt, fremit arma juvenus.  
 Flent mæsti, mussantq; patres: hic undiq; clamor  
 Dissensu magnus vario se tollit in auras:  
 Haud secus, atq; alto in luco, cum fortè catervæ  
 Consedere avium, piscosove amne Padusæ  
 Dant sonitum tauci per stagna loquacia cygni.  
 Immò, ait, ò cives arrepto tempore Turnus;  
 Cogite concilium, & pacem laudate sedentes:  
 Illi armis in regna ruunt. nec plura locutus,  
 Corripuit sese, & testis citus extulit alcis.  
 Tu Voluse armari Volscorum edice manipulis:  
 Duc, ait: & Rutulos: equites Messapus in armis,  
 Et cum fratre Coras latis diffundite campis.  
 Pars aditus urbis firment, turreseq; capessant:  
 Cætera, quàm jussu, mecum manus inferat arma.  
 Illicet, in muros tota discurritur urbe.  
 Concilium ipse pater, & magna incepta Latinus  
 Deserit, ac tristi turbatus tempore differt;  
 Multaque se incusat, qui non acceperit ultro  
 Dardanium Æneam, generumque asciverit utri.  
 Præfodiunt alii portas, aut, saxa, sudisque  
 Subvecta nt, bello dat signum rauca cruentum  
 Buccina. tum muros varia cinxere corona  
 Matronæ, puerique: vocat labor ultimus omnes.  
 Nec non ad templum, summasq; ad Palladis arces  
 Subvehitur magna matrum regina caterva,  
 Dona ferens: juxtâque comes Lavinia virgo,

Causa mali tanti, atque oculos dejecta decoros.  
 Succedunt matres, & templum thure vaporant:  
 Et mœstas alto fundunt de limine voces.  
 Armipotens belli præses Tritonia virgo,  
 Frange manu telum Phrigii prædonis, & ipsum  
 Pronum sterne solo, potiusque effunde sub altis,  
 Cingitur ipse furens certatim in prælia Turnus:  
 Jamque adeo Rutulum thoraca indutus, ahenis  
 Horrebat squammis, surasque incluserat auro,  
 Tempora nudus adhuc, laterique accinxerat enses.  
 Fulgebatque alta decurrens aureus arce:  
 Exultatque animis, & spe jam præcipit hostem.  
 Qualis ubi abruptis fugit præsepia vinculis  
 Tandem liber equus, campoque potitus aperto,  
 Aut ille in pastus, aimenta que tendit equarum:  
 Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto  
 Emicat, arrexisque fremit cervicibus altè  
 Luxurians: luduntque jubæ per colla, per artus.  
 Obvia cui Volscorum acie comitante Camilla  
 Occurrit, potiusque ab equo regina sub ipsis  
 Desluit, quam tota cohors imitata, relicta  
 Ad terram defluxit equis. tum talia satur.  
 Turne, sui merito si qua est fiducia forti,  
 Audeo, & Æneadum promitto occurrere turmæ,  
 Solaque Tyrrhenos equites ire obvia contra.  
 Me sine prima manu tentare pericula belli:  
 Tu pedes ad muros subsisse, & mœnia serva.  
 Turnus ad hæc, oculos horrenda in virgine fixus.  
 O' Decus Italiae virgo, quas dicere grates,  
 Quasve referre parem? sed nunc (est omnia quando  
 Iste animus supra) mecum partire laborem.  
 Æneas (ut fama fidem, missique reportant  
 Exploratores) equitum levia improbus arma  
 Præmisit, quaterent campos, ipse ardua montis  
 Per desertam jugo properans adventat ad urbem.  
 Furta parò belli convexo in tramite sylvæ,  
 Ut bivias armato obsidam milite fauces.  
 Tu Tyrrhenum equitem collatis excipe signis.  
 Tecum acer Messapus erit, turmæque Latinae,

Tyburique manus; ducis & tu concipe curam.  
 Sic ait, & paribus Messapum in praelia dictis  
 Hortatur, sociosque duces, & pergit in hostem.  
 Est curvo anfractu vallis, accommoda fraudi.  
 Armorumque dolis, quam densis frondibus atcum  
 Urget utrinque latus: tenuis quæ semita ducit,  
 Angustæque ferunt fauces, aditusque maligni.  
 Hanc super in speculis, summoque in vertice montis  
 Planicies ignota jacet, turique receptus  
 Seu dextrâ, levâque velis occurrere pugnae:  
 Sive instare jugis, & grandia volvere saxa.  
 Huc juvenis nota fertur regione viarum:  
 Arripuitque locum, & sylvis infedit iniquis.  
 Veloce interea superis in sedibus Opim  
 Unam ex virginibus sociis, sacraque caterva  
 Compellabat, & has tristis Latonia Voces  
 Ore dabat. graditur bellum ad crudele Camilla,  
 O' virgo, & nostris nequicquam cingitur armis,  
 Cara mihi ante alias: neque enim novus iste Dianæ  
 Venit amor, subitaque animum dulcedine movit.  
 Pulsus ob invidiam regno, vitæque superbas,  
 Priverno antiqua Metabus cum excederet urbe,  
 Infantem fugiens media inter praelia belli,  
 Sustulit exilio comitem, matrisque vocavit  
 Nomine Casmillæ mutilata parte Camillam.  
 Ipse sinu præ se portans juga longa petebat  
 Solorum nemorum: tela undique sæva premebant,  
 Et circumfuso volitabant milite Volsci.  
 Ecce fugæ medio summis Amafenus abundans  
 Spumabat ripis (tantus se nubibus imber  
 Rupebat) ille innare parans infantis amore  
 Tardatur, caroque oneri timet. omnia secum  
 Versanti, subitò vix hæc sententia sedit.  
 Telum immane, manu valida quod fortè gerebat  
 Bellator, solidum nodis, & robore cotto,  
 Huic natam, libro, & sylvestri subere clausam  
 Implicat, atque habilem mediæ circumligat hastæ.  
 Quam dextra ingenti librans, ita ad athera satur:  
 Alma, tibi hanc, nemorum cultrix Latonia virgo

O S  
 ejecta decorat.  
 ure vaporant:  
 voces.  
 virgo,  
 nis, & ipsam  
 ffunde sub alio  
 aelia Turnus  
 durus, abent  
 ferat auro,  
 cinxerat enses  
 arce:  
 cepit hostem.  
 vinelis  
 titus aperro,  
 die equarum:  
 noto  
 us altè  
 illa, per arces  
 e Camilla  
 sub ipsis  
 , relictiis  
 a satur.  
 ia forti,  
 urrete turme  
 a contra:  
 a belli:  
 ia serva.  
 n virgine fuit  
 grates,  
 omnia quæ  
 aborem.  
 eportant  
 bus arma  
 idua montis  
 d urbem.  
 ylva,  
 es.  
 de signis.  
 e Latinæ,  
 Ty-

Ipse pater famulam voveo: tua prima per auras  
 Tela tenens supplex hostem fugit: accipe, testor,  
 Diva tuam, quæ nunc dubiis committitur auris.  
 Dixit, & adducto contortum hastile lacerto  
 Immittit. sonuere undæ: rapidum super amnem  
 Infelix fugit in jaculo stridente Camilla.

At Merabus, magna propius jam urgente caterva,  
 Dat sese fluvio, atque hastam cum virgine victor  
 Gramineo, donum Triviæ, de cespite vellit.  
 Non illum tectis, ullæ non mænibus urbes  
 Accepere, (neque ipse manus feritate dedisset)  
 Pastorum, & solis exegit montibus avum.  
 Hic natam in dumis, interque horrentia lustra  
 Armentalis equæ mammis, & lacte ferino  
 Nutribat, teneris immulgens ubera labris,  
 Utque pedum primis infans vestigia plantis  
 Institerat, jaculo palmas oneravit acuto,  
 Spiculaque ex humero parvæ suspendit, & arcum.  
 Pro crinali auto, pro longæ regmine pallæ,  
 Tigridis exuviæ per dorsum à vertice pendent.  
 Tela manu jam tum tenera puerilia torfit,  
 Et fundam tereti circum caput egit habena,  
 Strymoniamque gruem, aut album dejecit olorem.

Multæ illam frustra Tyrrhena per oppida matres  
 Opraverè nurum: sola contenta Diana,  
 Æternum telorum, & virginitatis amorem  
 Intemerata colit. vellem haud correpta fuisset  
 Militia tali, conata laceßere Teucros:  
 Cara mihi, comitumque foret nunc una mearum.  
 Verùm age, quandoquidem satis urgetur acerbis,  
 Labere Nympha polo, finesque invise Latinos,  
 Tristis ubi infausto committitur omine pugna.  
 Hæc cape, & ulticem pharetra deprome sagittam;  
 Hac, quicumque sacrum violarit vulnere corpus,  
 Tros, Italusve, mihi pariter det sanguine pœnas.  
 Post ego nube cava miserandæ corpus, & arma  
 Inspoliata feram tumulo, patriæque reponam.  
 Dixit. at illa leves cæli demissa per auras  
 Insonuit, nigro circumdata turbine corpus.

At

At manus intereà muris Troiana propinquat,  
 Etruscique Duces, equitumque exercitus omnis,  
 Compositi numero in turmas. fremit æquore toto  
 Insultans sonipes, & pressis pugnat habenis,  
 Huc obversus, & huc. tum late ferreus hastis  
 Horret ager, campique armis sublimibus ardent.  
 Necnon Messapus contra, celeresque Latini,  
 Et cum fratre Coras, & virginis ala Camillæ,  
 Adversi campo apparent: hastasque reductis  
 Proterdunt longè dextris, & spicula vibrant:  
 Adventusque virum, fremitusque ardescit equorum.  
 Jamque intra jactum teli progressus uterque  
 Substiterat, subito erumpunt clamore, frementesque  
 Exhortantur equos: fundunt simul undique tela  
 Crebra nivis ritu: cælumque obtexitur umbra.

Continuò adversis Tyrrenus, & acer Aconteus  
 Connixi incurrunt hastis, primique ruinam  
 Dant sonitu ingenti: prætractaq; quadrupedantum  
 Pectora pectoribus rumpunt. excussus Aconteus  
 Fulminis in morem, aut tormento ponderis acti,  
 Præcipitat longè, & vitam dispergit in auras.  
 Extemplò turbata acies: versique Latini  
 Rejiciunt parmas, & equos ad mænia vertunt:  
 Troes agunt, princeps turmas inducit Alysas.  
 Jamque propinquabant portis: rursusque Latini  
 Clamorem tollunt, & mollia colla reflectunt;  
 Hi fugiunt, penitusque dati referuntur habenis.  
 Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus  
 Nunc ruit ad terras, scopulusque superjacet undata  
 Spumeus, extremamque sinu perfundit arenam:  
 Nunc rapidus retro, atque æstu revoluta resorbens  
 Saxa, fugit, littusque vado labente relinquit.  
 Bis Tusci Rutulos egere ad mænia versos:  
 His rejecti armis respectant terga tegentes.

Tertia sed postquam congressi in prælia, totas  
 Implicuere inter se acies, legitque virum vir,  
 Tum verò, & gemitus morientum, & sanguine in  
 (alto,

Atmaque corporaque, & permisti cæde virorum

Semianimes volvuntur equi: pugna aspera surgit.  
 Orsiloehus Remuli (quando ipsum horrebat adire)  
 Hastam intorsit equo, ferrumque sub aure reliquit.  
 Quo sonipes ictu furit arduus, altaque jactat  
 Vulneris impatiens arrecto pectore crura.  
 Vol vitur ille excussus humi. Carillus Jolam,  
 Ingentemque animis, ingentem corpore, & armis  
 Dejicit Herminium: nudo cui vertice sulva  
 Cæsaries, nudique humeri, nec vulnera terrent:  
 Tantus in arma patet. Iates huic hasta per armos  
 Acta ttemit, duplicatque, virum transfixa, dolorem.  
 Funditur ater ubique cruor: dant funera ferro  
 Certantes: pulchramq; petunt per vulnera mortem,

At medias inter cædes exultat Amazon,  
 Unum exerta latus pugnae, pharetrata Camilla.  
 Et nunc lenta manu spargens hastilia densat,  
 Nunc validam dextra rapit indefessa bipennem.  
 Aureus ex humero sonat arcus, & arma Dianæ.  
 Illa etiam si quando in tergum pulsa recessit,  
 Spicula converfo fugientia dirigit arcu.  
 At circum lætæ comites, Latinaque virgo,  
 Tullaque, & aratam quatiens Tarpeja securim,  
 Italides, quas ipsa decus sibi dia Camilla  
 Delegit, pacisque bonæ, bellique ministras  
 Quales Threiciæ cum flumina Thermodoontis  
 Pulsant, & pictis bellantur Amazones armis,  
 Seu circum Hippolyten, seu cum se Martia curru  
 Penthesilea refert, magnoque ululante tumultu  
 Fæminea exultant lunatis agmina peltis.  
 Quem telo primum, quem postremum aspera virgo  
 Dejicies? aut quot humi morientia corpora fundis?  
 Eunæum Clytio primum patre: cujus apertum  
 Adversus longa transverberat abiete pectus.  
 Sanguinis ille vomens rivos cadit, atque cruentam  
 Mandit humum, moriensq; suo se in vulnere versat.  
 Tum Lyrin, Pagasumq; super: quorum alter habenas  
 Suffosso revolutus equo dum colligit, alter  
 Dum subit, ac dextram labenti tendit inertem,  
 Præcipites, pariterq; ruunt. his addit Amastrum  
 Hip-

Hippotaden: sequiturque incumbens eminus hasta,  
 Tereaque; Harpalyceque, & Demophoonta, Chrominque;  
 Quotque emissa manu contorsit spicula virgo,  
 Tot Phrygii cecidere viri. procul Ornytus armis  
 Ignotis, & equo venator Japyge fertur.  
 Cui pellis latos humeros erepta juvenco  
 Pugnatori operit: caput, ingens oris hiatus,  
 Et malæ texere lupi cum dentibus albis:  
 Agrestisque manus armat sparus. ipse catervis  
 Vertitur in mediis, & toto vertice supra est.  
 Hunc illa exceptum (nequidem labor agmine verso)  
 Traiecit, & super hæc inimico pectore satur.  
 Sylvis te Tyrthene feras agitare putasti?  
 Advenit, qui vestra dies muliebribus armis  
 Verba redargueret, nomen tamen haud leve partum  
 Manibus hoc referes, telo cecidisse Camillæ.  
 Protinus Orsilochem, & Buten duo maxima Teucerum  
 Corpora, sed Buten adversum cuspide fixit  
 Loricam, galeamque inter, quæ colla sedentis  
 Lucent, & lævo dependet parma lacerto:  
 Orsilochem fugiens, magnumque agitata per orbem  
 Eludit gyro interior, sequiturque sequentem.  
 Tum validam perque arma viro, perque ossa securim  
 Altior insurgens, oranti, & multa precanti  
 Congeminat vulnus, calido rigat ora cerebro.  
 Incidit huic, subitoque aspectu territus hæsit  
 Appenninicæ bellator filius Auni,  
 Haud Ligurum extremus, dum fallere fata sinebant.  
 Iisque ubi se nullo jam cursu evadere pugna  
 Posse, neque instantem reginam avertere cernit:  
 Consilio versare dolos ingressus, & astu,  
 Incipit hæc. quid tam egregium, si femina forti  
 Fidis equo? dimitte fugam, & te comminus æquo  
 Mecum crede solo, pugnaeque accinge pedestri,  
 Jam nosces ventosa ferat cui gloria laudem.  
 Dixit: at illa furens, acrique accensa dolore,  
 Tradit equum comiti, patibusque assistit in armis,  
 Ense pedes nudo, puraque interrita parma.  
 At juvenis vicisse dolo ratus, avolat ipse,

(Haud

Hip-

(Haud mora) conversisq; fugax aufertur habenis;  
 Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat.

Vane Ligur, frustra que animis elate superbis,  
 Neque quam patrias tentasti lubricis artes:  
 Nec fraus te incolumem fallaci perferet Auno.  
 Hæc fatu virgo, & pernicibus ignea plantis  
 Transit equum cursu, frænisque adversa prehenfis  
 Congreditur, pœnasq; inimico ex sanguine sumit.  
 Quam facillè accipiter saxo sacer ales ab alto  
 Consequitur pennis sublimem in nube columbam,  
 Comprensamque tenet, pedibusque eviscerat uncis:  
 Tum cruor, & vulsæ labuntur ab æthere pennæ.

At non hæc nullis hominum fator, atq; Deorum  
 Observans oculis, summo sedet altus Olympo.  
 Tyrrhenum genitor Tarchontem in prælia sæva  
 Suscitatur, & stimulis haud mollibus incitat iras.  
 Ergo inter cædes, cædentiaque agmina Tarchon  
 Ferratur equo, variisque instigat vocibus alas,  
 Nomine quemque vocans, reficitq; in prælia pulsos.  
 Quis metus, ò nunquam dolituri, ò semper inertes  
 Tyrrheni, quæ tanta animis ignavia venit?  
 Fæmina palantes agit, atque hæc agmina vertit?  
 Quò ferrum, quidve hæc geritis tela irrita dextris?  
 At non in Venerem segnes, nocturna que bella:  
 Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi,  
 Expectate dapes, & plenæ pocula mensæ.  
 Hic amor, hoc studium, dum sacra secundus aruspex  
 Nunciet, ac lucos vocet hostia pinguis in altos.

Hæc effatus, equum in medios, moriturus & ipse,  
 Concitat, & Venulo adversum se turbidus infert:  
 Direptumque ab equo dextra complectitur hostem,  
 Et gremium ante suum multa vi concitus aufert.  
 Tollitur in cælum clamor, cunctique Latini  
 Corvertère oculos, volat igneus æquore Tarchon  
 Arma, virumq; ferens: tum summa ipsius ab hasta  
 Destringit ferrum, & partes rimatur apertas,  
 Quà vulnus lethale ferat. contra ille repugnans  
 Sustinet à jugulo dextram, & vim viribus exit.  
 Utque volans altè, raptum cum fulva draconem

Fert

Fert aquila, implicuitque pedes, atque unguibus hæsit:  
 Saucius at serpens sinuosa volumina versat,  
 Arrectisque horret squammis, & sibilat ore,  
 Arduus insurgens: illa haud minus urget adunco  
 Luctantem rostro, simul æthera verberat alis:  
 Haud aliter prædam Tyburturn ex agmine Tarchon  
 Portat ovans. ducis exemplum, eventumque secuti  
 Mæonidæ incurrunt. tum fatis debitus Aruns  
 Velocem iaculo, & multa prior arte Camillam  
 Circuit, & quæ sit fortuna facillima, tentat.  
 Quà se cunque furens medio tulit agmine virgo,  
 Hac Aruns subit, & tacitus vestigia lustrat:  
 Quà victrix redit illa, pedemque ex hoste reportat,  
 Hæc juvenis furtim celeres detorquet habenas.

Hos aditus, jamque hos aditus, omnemque pererrat  
 Undique circuitum, & certam quatit improbus hastam.

Fortè sacer Cybele Chloreus, olimque sacerdos  
 Insignis longè Phrygiis fulgebat in armis:  
 Spumantemque agitabat equum, quem pellit ahenis  
 In plumam squammis auro conferta tegebat.  
 Ipse peregrina ferrugine clarus, & ostro,  
 Spicula torquebat Lycio Corymbia coram:  
 Aureus ex humero sonat arcus, & aurea vati  
 Cassidatum croceam chlamydemque sinu usque crepantes  
 Carbaseos fulvo in nodum collegerat auro,  
 Pictus acu tunicas, & barbaræ tegmina crurum.  
 Hunc virgo, sive ut templis præfigeret arma  
 Troia: captivo sive ut se ferret in auro,  
 Venatrix: unum ex omni certamine pugnae  
 Cæca sequebatur: totumque incensa per agmen  
 Fæmineo prædæ, & spoliolum ardebat amore,  
 Telum ex insidiis cum tandem tempore capto  
 Coniicit, & superos Aruns sic voce precatur.  
 Summe Deum, & sancti custos Soractis Apollo,  
 Quem primi colimus, cui pineus ardor acervo  
 Pascitur, & medium freti pietate per ignem  
 Cultores multa premimus vestigia pruna:  
 Da pater hoc nostris aboleri dedecus armis  
 Omnipotens. non exuvias, pulsæve trophæum

Vir-

Virginis, aut spolia ulla peto. mihi cætera laudem  
Facta ferant: hæc dira meo dum vulnere pestis  
Pulsa cadat, patriam remeabo inglorius urbem.

Audiit, & voti Phœbus succedere partem  
Mente dedit, partem volucres dispersit in auras,  
Sterneret ut subita turbatam morte Camillam,  
Annuit oranti: reducem ut patria alta videret,  
Non dedit, inque Notos vocem vertere procellæ.  
Ergo ut missa manu sonitum dedit hasta per auras,  
Convertere animos acies, oculosque tulere  
Cuncti ad Reginam Volsci. nihil ipsa nec auræ,  
Nec sonitus memor, aut venientis ab æthere teli;  
Hasta sub exertam donec perlata papillam  
Hæsit, virginumque altè bibit acta cruorem.  
Concurrunt trepidæ comites, dominamque ruentem  
Suspiciunt. fugit ante omnes exterritus Aruns  
Lætitia, mistoque metu: nec jam amplius hastæ  
Credere, nec telis occurrere virginis audet.

Ac velut ille, prius quàm tela inimica sequantur,  
Continuè in montes sese avius abdidit altos  
Occiso pastore lupus, magnoque iuvenco,  
Consciens audacis facti: caudamque remulcens  
Subiecit pavitantem utero, sylvasque petivit:  
Haud secus ex oculis se turbidus abstulit Aruns,  
Contentusque fuga, mediis se immiscuit armis.  
Illa manu moriens telum trahit: ossa sed inter  
Ferreus ad costas alto stat vulnere mucro.  
Labitur exanguis, labuntur frigida letho  
Lumina; purpureus quondam color ora reliquit.  
Tum sic expirans, Accam ex æqualibus unam  
Alloquitur (fida ante alias quæ sola Camilla,  
Quicum patiri curas) atque hæc ita fatur:  
Hæcennis Acca soror potui: nunc vulnus acerbum  
Conficit, & tenebris nigrescunt omnia circum.  
Effuge, & hæc Turno mandata novissima perfer,  
Succedat pugnae, Trojanosque arceat urbe.  
Jamque vale. simul his dictis linquebat habenas,  
Ad terram non sponte fluens. tum frigida toto  
Paulatim exolvit se corpore: lentaque colla,

Et captum letho posuit caput, arma relinquens:  
Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Tum verò immensus surgens ferit aurea clamor  
sidera: delectâ crudescit pugna Camillâ.

Incurrunt densi, simul omnis copia Teuctum,  
Tyrthenique duces, Evandrique Arcadis alæ.

At Triviæ custos jamdudum in montibus Opis  
Alta sedet summis, spectatque interrita pugnas.

Utque procul medio juvenum in clamore furentum  
Prospexit trisli multatam morte Camillam;

Ingemuitque, deditque has imo pectore voces.  
Heu, nimium virgo: nimium crudele iussi

Supplicium, Teucros conata lacessere bello.  
Nec tibi desertæ in dumis coluisse Dianam

Profuit, aut nostras humero gessisse pharetras.  
Non tamen indecorem tua te regina relinquet

Extrema jam in morte: neque hoc sine nomine lethum  
Per gentes erit, aut famam patietis inultæ.

Nam quicumque tuum violavit vulnere corpus,  
Morte luet merita. fuit ingens monte sub alto

Regis Dereenni terteno ex aggere bustum,  
Antiqui Laurentis, opacaque ilice testum.

Hic Dea se primum rapido pulcherrima nisu  
Sistit, & Aruntem tumulo speculatur ab alto.

Ut vidit fulgentem armis, ac vana tumentem:  
Cur, inquit, diversus abis? huc dirige gressum;

Huc periture veni, capias ut digna Camillæ  
Præmia. tunc etiam telis moriere Dianæ?

Dixit, & auratâ volucrem Threïssa sagittam  
Deprompsit pharetrâ, cornuque insensâ tetendit;

Et duxit longè, donec curvata coirent  
Inter se capita, & manibus jam tangeret æquis;

Lava aciem ferti, dextra, nervoque papillam,  
Extemplo teli stridorem, aurasque sonantes

Audiri unâ Aruns, hæsitque in corpore ferrum.  
Illum expirantem socii, atque extrema gementem

Obliti, ignoto camporum in pulvere linqunt.  
Opis ad æthereum pennis aufertur Olympum.

Prima fugit, dominâ amissâ, levis ala Camillæ;  
Tur-

Turbati fugiunt Rutuli, fugit acer Atinas:  
 Disiectique Duces, desolatique manipuli  
 Tuta petunt, & equis averſi ad mœnia tendunt.  
 Nec quiſquam iſtantes Teucros, lethumq; ferentes  
 Suſtentare valet, telis aut ſiſtere contra:  
 Sed laxos referunt humeris languentibus arcus,  
 Quadrupedumq; putrem curſu quatit ungula campū.

Volvitur ad muros caligine turbidus atra  
 Pulvis, & è ſpeculis percuffæ pectora matres,  
 Famineum clamorem ad cœli ſidera tollunt.  
 Qui curſu portas primi irrupère parentes,  
 Hos inimica ſuper miſto premit agmine turba.  
 Nec miſeram eſſugiunt mortem: ſed limine in ipſo,  
 Mœnibus in patriis, atque inter tuta domorum  
 Confixi expirant animas. pars claudere portas  
 Nec ſociis aperite viam, nec mœnibus audent  
 Accipere orantes: oriturque miſerrima cædes  
 Defendentum armis aditus, inque arma ruentum.  
 Excluſi ante oculos, lacrimantumq; ora parentum:  
 Pars in præcipites ſoſſas urgente ruina  
 Volvitur: immiſſis pars cæca, & concita frænis,  
 Atterat in portas, & duros obice poſtes.  
 Ipſæ de muris ſummo certamine matres  
 (Monſtrat amor verus patriæ) ut videre Camillam,  
 Tela manu trepidæ jaciunt, ac robore duro,  
 Stipitibus ferrum, ſudibusque imitantur obuſtis,  
 Præcipites: primæque moti pro mœnibus audent.

Intereâ Turnum in ſylvis ſæviffimus implet  
 Nuncius, & juveni ingentem fert Acca tumultum:  
 Deleſas Volſcorum acies, cecidiſſe Camillam:  
 Ingruere inſenſos hoſtes, & Marte ſecundo  
 Omnia cortipuiſſe. metum jam ad mœnia ferri.  
 Ille furens (nam ſæva Jovis ſic numina poſcunt)  
 Deſerit obſeſſos colles, nemora aſpera linquit.  
 Vix è conſpectu exierat, campumque tenebat,  
 Cùm pater Aeneas ſaltus ingreſſus aperros,  
 Exuperatque jugum, ſylvaque evadit opaca.  
 Sic ambo ad muros rapidi, totoque feruntur  
 Agmine, nec longis inter ſe paſſibus abſunt.





P U B.

VIRGILII

MARONIS

ÆNEIDOS

LIBER XII.

ARGUMENTUM.

*Trojanis, Rutulisque placet conjungere fœdus;  
 Id Rutuli rumpunt. Nato Venus alma medetur  
 Diclamo: Rutulique lunt perjuria vici.  
 Cogitur Æneas Dauni concurrere proles.  
 Pallantea necem misero dant cingula Turno.*



URNUS ut infractos adverso Marte La-  
 tinos  
 Defecisse videt, sua nunc promissa re-  
 pofci,  
 Se signati oculis, ultro implacabilis  
 ardet.

Attollitque animos: Pœnorum qualis in arvis  
 Saucius ille gravi venantum vulnere pectus,  
 Tum demum movet arma leo, gaudetq; comantes  
 Excitans cervice toros, fixumque latronis  
 Impavidus frangit telum, & fremit ore cruento:  
 Haud secus accenso gliscit violentia Turno.  
 Tum sic affatur Regem, atque ita turbidus infit,  
 Nulla mora in Turno, nihil est quod dicta retractet  
 Igaa-

Ignavi Aeneadae, nec, quae pepigere, recusent.  
Congredior: ser sacra pater, & concipe foedus.

Aut hac Dardanium dextra sub Tantara mittam,  
Desertorem Asiae (sedeant, spectentque Latini)

Et solus ferro crimen commune refellam:  
Aut habeat victos, cedat Lavinia conjux.

Olli sedato respondit corde Latinus.

O praestans animi juvenis, quantum ipse feroci  
Virtute exuperas, tantò me impensius aequum est

Consulere, atq; omnes metuentem expendere casus.  
Sunt tibi regna patris Dauai, sunt oppida capta

Multa manu: nec non aurumq; animusq; Latino est.  
Sunt aliae innuptae Latio, & Laurentibus agris,

Nec genus indecores. sine me haec haud mollia fatu  
Sublatis aperite dolis: simul haec animo hauri.

Me natam veterum nulli sociare procorum  
Fas erat, idque omnes Divique, hominesq; canebant:

Victus amore tui, cognato sanguine victus,  
Coniugis & mæstæ lacrymis, vincla omnia rupi:

Promissam eripui genero, atque arma impia sumpsi.  
Ex illo, qui me casus, quae, Turne sequantur

Bella vides, quantos primus patiare labores.  
Bis magna victi pugna, vix urbe tuemur

Spes Italas: recalent nostro Tiberina fluenta  
Sanguine adhuc, campique ingentes ossibus albert.

Quò referor toties? quae mentem insania mutat?  
Si Turno extincto socios sum accire paratus,

Cut non incolumi potius certamina tollo?  
Quid consanguinei Rutuli, quid cætera dicet

Italia, ad mortem si te (fors dicta refuter)  
Prodiderim, natam, & connubia nostra petentem?

Respice res bello varias: miserere parentis  
Longævi, quem nunc mæstum patriam Ardea longè

Dividit. Haud quaquam dictis violentia Turni  
Flectitur, exuperat magis, ægrefcitque medendo.

Ut primum fari potuit, sic incipit ore.  
Quam pro me curam geris, hanc, precor, optime,

pro me  
Deponas, lethumque sinas pro laude patisci.

Et

Et nos tela, pater, ferrumque haud debile dextra  
 Spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis.  
 Longè illi Dea mater erit, quæ nube fugacem  
 Fœminea tegat, & vanis sese occulat umbris.

At regina nova pugnae conterrita forte  
 Flebat, & ardentem generum moritura tenebat.  
 Turne, per has ego te lacrymas, per si quis Amatae  
 Tangit honos animum (spes tu nunc una senectæ,  
 Tu requies miseræ: decus imperiumque Latini  
 Te penes: in te omnis domus inclinata recumbit.)  
 Unum oro, desiste manum committere Teucris.  
 Qui te cumque manent isto certamine casus,  
 Et me, Turne, manent: simul hæc invisa relinquam  
 Lumina, nec generum Aeneam captiva videbo:  
 Accepit vocem lacrymis Lavinia matris,  
 Flagrantes perfusa genas, cui plurimus ignem  
 Subiecit rubor, & calefacta per ora cucurrit.  
 Indum sanguineo veluti violaverit ostro  
 Si quis ebur, vel mista rubent ubi lilia multa  
 Alba rosa, tales virgo dabat ore colores.

Illum turbat amor, figitque in virgine vultus,  
 At der in arma magis, paucisque affatur Amatae,  
 Ne, quæso, ne me lacrymis, neve omine tanto  
 Prosequere, in duri certamina Martis euntem,  
 O' mater, neque enim Turno mora libera morris.  
 Nuncius hæc Idmon Phrygio mea dicta tyranno  
 Haud placitura refer, cum primum crastina cælo  
 Puniceis in vecta rotis Aurora rubebit,  
 Non Teucros agat in Rutulos, Teucrum arma quiescant

Et Rutulum, nostro dirimatur sanguine bellum:  
 Illo quaeratur conjux Lavinia campo.

Hæc ubi dicta dedit, rapidusque in tecta recessit,  
 Poscit equos, gauderque tuens ante ora frementes:  
 Pilumno quos ipsa decus dedit Orithyja:  
 Qui candore nives anteirent, cursibus auras.  
 Circumstant properi aurigæ, manibusque laeessunt  
 Pectora plausa cavis, & colla comantia peccunt.  
 Ipse dehinc auro squalentem, alboque orichalco.

Cir-

Circumdat lorica mumeris ; simul aptat habendo  
 Ensemque , clypeumque , & rubræ cornua cristæ.  
 Ensem , quem Dauno ignipotens Deus ipse parenti  
 Fecerat , & Stygia candentem tinxerat unda.  
 Exin quæ in mediis ingenti adnixa columna  
 A Edibus astabat , validam vi corripit hastam ,  
 Actoris Aurunci spoliū : passatque tementem  
 Vociferans . nunc , ò nunquam frustrata vocatus  
 Hastameos , nunc tempus adest : te maximus Actor ,  
 Te Turni nunc dextera gerit : da sternere corpus ,  
 Loricamque manu valida lacerare revulsam  
 Semiviri Phrygis , & sædare in pulvere crines  
 Vibratos calido fetro , myrthaque madentes .

His agitur furiis , totoque ardentis ab ore  
 Scintillæ absistunt , oculis micat acribus ignis .  
 Mugitus veluti cùm prima in prælia taurus  
 Terrificos ciet , atque irasci in cornua tentat ,  
 Arboris obnixus trunco , ventosque lacessit  
 Ictibus , & sparsa ad pugnam proludit arena .  
 Nec minus intereà maternis sævus in armis  
 A Encas acuit Martem , & se suscitât ira .  
 Oblato gaudens componi sædere bellum .  
 Tum locios , mæstique metum solatur Juli ,  
 Fata docens ; regique jubet responsa Latino  
 Certa referre viros , & pacis dicere leges .

Postera vix summos spargebat lumine montes  
 Orta dies , cùm primùm alto se gurgire tollunt  
 Solis equi , lucemque elatis naribus efflant .  
 Campum ad certamen magnæ sub mænibus urbis  
 Dimensi , Ruruli que viri , Teucrique parabant ;  
 In medioque focos , & Diis communibus aras  
 Gramineas ; alii fontemque , ignemque ferebant ,  
 Velati lino , & verbenâ tempora victi .  
 Proccedit legio Aulonidum , pilataque plenis  
 Agmina se fundunt portis . hinc Troius omnis ,  
 Tyri henusque ruit variis exercitus armis .  
 Haud secus instructi fetro , quàm si aspera Martis  
 Pugna vocet , necnon mediis in millibus ipsi  
 Ductores auro volitant , ostroque decori ,

Et

Et genus Assaraci Mnestheus, & fortis Asylas,  
 Et Messapus equum domitor, Neptunia proles,  
 Utque dato signo spatia in sua quisque recessit,  
 Desigunt tellure hastas, & scuta reclinant.  
 Tum studio effusæ matres, & vulgus inermum.  
 Invalidique senes, turres, & tecta domorum  
 Obsedere; alii portis sublimibus adstant.

At Juno ex summo, qui nunc Albanus habetur  
 (Tum, neq; nomen erat, neq; honos, aut gloria monti)  
 Prospiciens tumulo, campum spectabat, & ambas  
 Laurentum, Troumque acies, urbemque Latini.  
 Extemplo Turni sic est affata sororem,  
 Diva Deam, stagnis quæ, fluminibusque sonoris  
 Præsidet (hunc illi Rex ætheris altus honorem  
 Jupiter excepta pro virginitate sacravit)

Nympha decus fluviorum, animo gratissima nostro,  
 Scis ut te cunctis unam, quæcumque Latinæ  
 Magnanimi Jovis ingratum ascendere cubile,  
 Prætulerim, cælique libens in parte locarim:  
 Disce tuum (ne me incuses) Juturna, dolorem.  
 Quâ visa est fortuna pati, Parcaque sinebant  
 Cedere res Latio, Turnum, & tua mania texi:  
 Nunc juvenem imparibus video concurrere fati:  
 Parcarumque dies, & vis inimica propinquat.  
 Non pugnam aspiceret hanc oculis, non fœdera possam,  
 Tu pro germano si quid præsentius audes,  
 Perge: decet. forsan miseros meliora sequentur.  
 Vix ea, cum lacrymas oculis Juturna profudit:  
 Tetque quaterque manu pectus percussit honestum,  
 Non lacrymis hoc tempus (ait Saturnia Juno)  
 Accelera, & fratrem, si quis modus, eripe morti:  
 Aut tu bella cie, conceptumque excute fœdus.  
 Auctor ego audendi. sic ex horrata reliquit  
 Incertam, & tristi turbatam vulnere mentis.  
 Interea Reges (ingenti mole Latinus  
 Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum  
 Aurati bis sex radii fulgentia cingunt,  
 Solis avi specimen. bigis it Turnus in albis,  
 Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Hinc

Hinc pater AENEAS Romanae stirpis origo,  
 Sidereo flagrans clypeo, & caelestibus armis,  
 Et juxta Alcanius, magnae spes altera Romae)  
 Proceunt castris: puraque in veste sacerdos  
 Scigeræ sætum suis, intransamque bidentem  
 Attulit, admovitque pecus flagrantibus aris.  
 Illi ad surgentem conversi lumina Solem,  
 Dant fruges manibus factas, & tempora ferro  
 Summa notant pecudum, paterisque altaria libant.

Tum pius AENEAS stricto sic ense precatur:  
 Esto, nunc Sol testis, & hæc mihi terra precanti;  
 Quam propter tantos potui perferre labores:  
 Et pater omnipotens, & tu Saturnia Juno  
 Jam melior, jam diva precor: tuque inclite Mavors,  
 Cuncta tuo qui bel la pater sub numine torques:  
 Fontesque, fluviisque voco, quæque ætheris alti  
 Relligio, & quæ ceruleo sunt numina ponto.  
 Cesserit Ausonio si fors victoria Turno,  
 Convenit Evandri victos discedere ad urbem:  
 Cedit Julius agris, nec post arma ulla rebelles  
 AENEADÆ referent, ferrove hæc regna lacerent.  
 Sin nostrum annuerit nobis victoria Martem,  
 Ut potius reor (& potius Dii numine firmet)  
 Non ego, nec Teueris Italos parere jubebo,  
 Nec mihi regna peto; paribus se legibus ambæ  
 Inviçtae gentes æterna in fœdera mittant.

Sacra, Deosque dabo; fœcer arma Latinus habeto.  
 Imperium solemne fœcer, mihi mænia Teuceri  
 Constituent, urbiq; dabit Lavinia nomen.

Sic prior AENEAS; sequitur sic deinde Latinus,  
 Suspiciens cælum, tenditque ad sidera dextram.  
 Hæc eadem AENEAS, terram, mare, sidera juro,  
 Latonæque genus duplex, Janumque bifrontem,  
 Vimque Deum infernam, & diri sacra ria Ditis.  
 Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine sancit;  
 Tango aras, mediosque ignes, & numina testor.  
 Nulla dies pacem hanc Italis, nec fœdera rumpet,  
 Quo res eunque cadent: nec me vis ulla volentem  
 Avertet: non si tellurem effundat in undas

Diluvio miscens, cælumve in tartara solvat.  
 Ut sceptrum hoc (dextra sceptrum nam fortè gere-  
 bat)

Nunquam fronde levi fundet virgulta, nec umbras,  
 Cùm semel in sylvis imo de stirpe recisum  
 Matre caret, posuitque comas, & brachia ferroz  
 Olim arbos, nunc artificis manus arte decoro  
 Inclusit, patribusque dedit gestare Latinis.

Talibus inter se firmabant fœdera dictis,  
 Conspectu in medio procerum, tum ritè sacratas  
 In flammam jugulant pecudes, & viscera vivis  
 Eripiunt, cumulantque oneratis lancibus atas.  
 At verò Rutulis impar ea pugna videri  
 Jamdudum, & vario misceri pectora motu,  
 Tum magis, ut propius cernunt non viribus æquis  
 Adjuvat incessu tacito progressus, & aram  
 Supplicet venerans demisso lumine Turnus,  
 Pubentesque genæ, & juvenili in corpore pallor.  
 Quem simul ac Juturna soror crebrescere vidit  
 Sermonem, & vulgi variare labantia corda;  
 In medias acies, formam assimilata Camerti;  
 (Cui genus à proavis ingens, clarumque paternæ  
 Nomen erat virtutis, & ipse acerrimus armis)  
 In medias dat sese acies, haud nescia rerum;  
 Rumoresque terit varios, ac talia fatur.

Non pudet, ò Rutuli, cunctis pro talibus unam  
 Objectare animam? numerone, an viribus æqui  
 Non sumus? en omnes, & Troës, & Arcades hæc  
 sunt,

Fatalisque manus, insensa Etruria Turno;  
 Vix hostem alterni, si congregiamur, habemus.  
 Ille quidem ad superos, quorum se devovet aris,  
 Succedet fama, vivusque per ora feretur.  
 Nos patria amissa dominis parere superbis  
 Cogemur, qui nunc lenti consendimus arvis.  
 Talibus incensa est juvenum sententia dictis  
 Jam magis atque magis, serpitque per agmina mur-  
 mur.

Ipsi Laurentes mutati; ipsique Latini,

Qui

Qui sibi jam requiem pugnae, rebusque salutem  
Sperabant, nunc arma volunt, foedusque precantur  
Infectum, & Turni sortem miserantur iniquam.

His aliud majus Juturna adiungit, & alto  
Dat signum caelo, quo non praesentius ullum  
Turbavit mentes Italas, monstroque sefellit.  
Namque volans rubra fulvus Jovis ales in aethra,  
Littoreas agitabat aves, turbamque sonantem  
Agminis aligeri, subito cum lapsus ad undas  
Cygnum excellentem pedibus rapit improbus un-  
cis.

Arrexere animos Itali, cunctaque volucres  
Covertunt clamore fugam (mirabile visu)  
Aetheraque obscurant pennis, hostemque per auras  
Facta nube premunt: donec vi victus, & ipso  
Pondere defecit, praedamque ex unguibus ales  
Projecit fluvio, penitusque in nubila fugit.

Tum verò augurium Rutuli clamore salutant,  
Expediuntque manus. primusque Tolumnius au-  
gur,

Hoc erat, hoc votis, inquit, quod saepe petivi.  
Accipio, agnoscoque Deos me, me duce ferrum  
Corripite ò Rutuli, quos improbus advena bello  
Territat, invalidas ut aves, & littora vestra  
Vi populat, petet ille fugam, penitusque profundo  
Vela dabit: vos unanimi deasate carervas,  
Et Regem vobis pugna defendite raptum.

Dixit, & adversos telum contorset in hostes  
Procurrens: sonitum dat stridula cornus, & auras  
Certa secat, simul hoc, simul ingens clamor, &  
omnes

Turbati cunei, calefactaque corda tumultu.  
Hastia volans, ut forte novem pulcherrima fratrum  
Corpora constiterant contra, quos fida creatat  
Una tot Arcadio conjux Tyrrhena Gylippo:  
Horum unum ad medium, teritur qua sutilis alvo  
Balteus, & laterum juncturas fibula mordet:  
Egregium forina juvenem, & fulgentibus armis  
Transadigit costas, sulysque extendit arena.

At fratres animosa phalanx, accensaque luctu,  
 Pars gladios stringunt manibus, pars missile ferrum  
 Corripiunt, cæcique ruunt, quos agmina contra  
 Procurrunt Laurentum: hinc densi rursus inundant  
 Troes, Agyllinique, & pictis Arcades armis.  
 Sic omnes amor unus habet decernere ferro.

Diripueret aras: it toto turbida cælo  
 Tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber:  
 Craterasque, focolque ferunt, fugit ipse Latinus,  
 Pulsatos referens infecto fœdere Divos.  
 Infrænant alii currus, aut corpora saltu  
 Subjiciunt in equos, & strictis ensibus adsunt.

Messapus Regem, Regisque insigne gerentem  
 Tyrihenum Aulesten, avidus confundere fœdus,  
 Adverso proterret equo. ruit ille recedens,  
 Et miser oppositis à tergo involuitur aris  
 In caput, inque humeros. at servidus advolat hasta  
 Messapus, teloque orantem multa trabali  
 Desuper alius equo graviter ferit: atque ita fatur:  
 Hoc habet, hæc melior magnis data victima Divis,  
 Concurrunt Itali, spoliantque calentia membra.  
 Obvius ambustum, torrem Chorineus ab ara  
 Corripit: & venienti Ebulò, plagamque ferenti  
 Occupat os flammis, illi ingens barba reluxit,  
 Nidoremque ambusta dedit, super ipse secutus,  
 Cæsariem læva turbati corripit hostis,  
 Impresloque genu nitens, terræ applicat ipsum,  
 Sic rigido latus ense ferit. Podalirius Alsum  
 Pastorem, primaque acie per tela ruentem  
 Ense sequens nudo super imminet: ille secuti  
 Adversi frontem mediam, mentumque reducta  
 Dissicit, & sparso latè rigat arma cruore.  
 Olli dura quies oculos, & ferreus urget  
 Somnus in æternam clauduntur lumina noctem.

At pius Aeneas dextram tendebat inermem  
 Nudato capite, atque suus clamore vocabat.  
 Quò ruitis? quæve ista repens discordia surgit?  
 O', cohibete iras: ictum jam fœdus, & omnes  
 Composite leges, mihi jus concurrere soli.

Me finite, atque auferte metus, ego sædera saxo  
 Firma, manu: Turnum jam debent hæc mihi sacra.  
 Has inter voces, media inter talia verba,  
 Ecce viro stridens alis allapsa sagitta est:  
 Incertum qua pulsa manu, quo turbine adaesta:  
 Quis tantam Rutulis laudem, casusne, Deusne  
 Attulerit. pressa est insignis gloria facti.  
 Nec sese AENEÆ iactavit vulnere quisquam.

Turnus ut AENEAM cedentem ex agmine vidit,  
 Turbatosque Duces, subita spe fervidus ardet:  
 Poscit equos, atque arma simul, saltuque superbus  
 Emicat in currum, & manibus molitur habenas  
 Multa virum volitans dat fortia corpora letho:  
 Semineces voluit multos, aut agmina curru  
 Proterit, aut raptas fugientibus ingerit hastas.  
 Qualis apud gelidi cùm flumina conceitus Hebræi  
 Sanguineus MAVORS clypeo increpat, atque furentes  
 Bella movens immittit equos: illi æquore aperto  
 Ante NOTOS, Zephyrumque volant: gemit ultima pulsa  
 Thræa pedum, circumque atræ formidinis ora,  
 Iræque, insidiæque Dei comitatus, aguntur:  
 Talis equos alacer media inter prælia Turnus  
 Fumantes sudore quatit (miserabile) cæcis  
 Hostibus insultans: spargit rapida ungula rores  
 Sanguineos, mistaque cruor calcatur arena.

Jamque neci Stenelumque dedit, Thamyrim-  
 que, Pholumque:  
 Hunc congressus, & hunc, illum eminus: eminus  
 ambos  
 Imbrasidas, Glaucum, atque Laden; quos Imbra-  
 sus ipse  
 Nutrierat Lycia, paribusque oneraverat armis,  
 Vel conferre manum, vel equo prævertere ventos.  
 Parte alia, media Eumedes in prælia fertur,  
 Antiqui proles bello præclara Dolonis,  
 Nomine avum referens, animo, manibusque pa-  
 rentem:  
 Qui quondam castra ut Danaum speculator adiret,  
 Ausus Pelidæ pretium sibi poscere currus.

Illum Tydides alio pro talibus ausis  
 Affecit pretio, nec quis aspirat Achillis.  
 Hunc procul ut campo Turnus conspexit aperto;  
 Ante levi jaculo longum per inane secutus,  
 Sistit equos bisuges, & curru desilit; atque  
 Semianimi, lapsoque supervenit, & pede collo  
 Impresso, dextra mucronem extorquet, & alto  
 Fulgentem tinxit jugulo, atque hæc insuper addit.  
 En agros, & quam bello Trojane petisti,  
 Hesperiam metire jacens. hæc præmia, qui me  
 Ferro ausi tentare, ferunt: sic mænia condunt.  
 Huic comitem Butem, coniecta cuspide mittit,  
 Chloreaque, Cibarimque, Daretaque, Thersti-  
 locumque,

Et sternacis equi lapsum cervice Tymœten.  
 Ac velut Edoni Boreæ cum spiritus alto  
 Insonat Aegæo, sequiturque ad littora fluctus,  
 Quæ venti incubuere, fugam dant nubila cælo.  
 Sic Turno, quacunque viam secat, agmina cedunt,  
 Conversæque ruunt acies, fert impetus ipsum,  
 Et cristam adverso curru quatit aura volantem.  
 Non tulit instantem Phlegæus, animisque fremens  
 tem,

Obiecit sese ad currum, & spumantia frænis  
 Ora citatorum dextra detorsit equorum.  
 Dum trahitur, pendetque jugis, hunc lara resectum  
 Lancea consequitur, rumpitque infixâ bilicem  
 Loricam, & summum degustat vulnere corpus.  
 Ille tamen clypeo obiecto conversus in hostem  
 Ibat, & auxilium ducto mucrone peribat:  
 Quem rota præcipitem, & procurfu concitus axis  
 Impulit, effuditque solo: Turnusque secutus  
 Imam inter galeam, summi thoracis & oras,  
 Abstulit ense caput, truncumque reliquit arena.  
 Atque ea dum campis victor dat funera Turnus,  
 Interea Aenean Mnestheus, & fidus Achates,  
 Ascaniusque comes castris statuere cruentum,  
 Alternos longa nitentem cuspide gressus,  
 Sævît, & infracta luctatur arundine telum

Eripere: auxilioque viam, quæ proxima, poscit  
 Ense secent lato vulnus, relique latebram  
 Rescindant penitus, seseque in bella remittant.  
 Jamque aderat Phœbo ante alios dilectus Japis  
 Jafides: acri quondam cui captus amore  
 Ipse suas artes, sua munera, lætus Apollo  
 Augurium, citharamque dabat, celeresque sagittas.  
 Ille, ut depositi proferrer fata parentis,  
 Scire potestates herbarum, usumque medendi  
 Maluit, & musas agitare inglorius artes.

Stabat acerba fremens, ingentem nixus in hastam  
 Aeneas, magno juvenum, & mærentis Iuli  
 Concurſu, lacrymisque immobilis. ille terroto  
 Pæonium in moiem senior succinctus amictu,  
 Multa manu medica, Phœbique potentibus herbis  
 Nequiequam trepidat; nequiequam spicula dextra  
 Sollicitat, prensatque tenaci forcipe ferrum.  
 Nulla viam fortuna regit, nihil auctor Apollo  
 Subvenit: & sævus campis magis, ac magis horror  
 Crebrescit, propiusque malum est. iam pulvere cæ-  
 lum

Stare vident, subeunt equites, & spicula castris  
 Densa cadunt mediis; ite tristis ad æthera clamor  
 Bellantium juvenum, & duro sub Marte cadentum,

Hic Venus indigno nati concussa dolore,  
 Dictamnium genitrix Ceteræ carpit ab Ida,  
 Puberibus caulem foliis, & flore comantem  
 Purpureo. non illa feris incognita capris  
 Gramina, cum tergo volucres hæseret sagittæ.  
 Hoc Venus obscuro faciem circumdata nimbo  
 Detulit; hoc fuscum labris splendentibus amnem  
 Inficit, occultè medicans; spargitque salubres  
 Ambrosiæ succos, & odoriferam panaceam.  
 Fovit eâ vulnus lymphâ longævus Japis  
 Ignorans: subitoque omnis de corpore fugit  
 Quippe dolor, omnis stetit imo vulnere sanguis.  
 Jamque secuta manu, nullo cogente sagitta  
 Excidit, atque novæ rediere in pristina vires.  
 Atma citi properate viro: quid statis? Japis

Conclamat: primusque animos accendit in hostem.  
 Non hæc humanis opibus, non arte magistra  
 Proveniunt. neque te AENEAE mea dextera servat:  
 Major agit DEUS, atque opera ad majora remittit.  
 Ille avidus pugnae, furas incluserat auro  
 Hinc atque hinc: oditque moras hastamque coruscantem,  
 Postquam habilis lateri clypeus, loricaque tergo est,  
 ASCANIUM fufis circum complectitur armis:  
 Summaque per galeam delibans oscula, fatur.  
 Disce puer virtutem ex me, verumque laborem,  
 Fortunam ex aliis. nunc te mea dextera bello  
 Defensum dabit, & magna inter præmia duæet,  
 Tu facito, mox, cum matura adoleverit ætas,  
 Sis memor, & te animo repetentem exempla tuorum;  
 Et pater AENEAS, & avunculus excitet HECTOR.

Hæc ubi dicta dedit, portis sese extulit, ingens;  
 Telum immane manu quatiens. simul agmine denso  
 ANTHEUSQUE, MNESTHEUSQUE ruunt, omnisque re-  
 lictis

Turba fluit castris. tum caeco pulvere campus  
 Miscetur, pulsuque pedum tremis excita tellus  
 Vidit ab adverso venientes aggere TURNUS,  
 Videre AUSONII: gelidusque per ima cucurrit  
 Ossa tremor, prima ante omnes JURTERNA LATINOS  
 Audit, agnovitque sonum, & tremefacta refugit:  
 Ille volat, campoque ætrem rapit agmen aperto.

Qualis ubi ad terras abrupto sidere nimbus  
 It mare per medium (miseris, heu, præscia longè  
 Horrescunt corda agricolis: dabit ille ruinas  
 Arboribus, stragemque satis, ruet omnia latè,  
 Antè volant, sonitumque ferunt ad littora veni)  
 Talis in adversos, ductor RHÆTEJUS HOSTES  
 Agmen agit: densi cuneis se quisque coactis  
 Agglomerant. ferit ense gravem TYMBRÆUS OLSIM,  
 Archerium MNESTHEUS, Epulonem obtruncat ACHA-  
 tes,

Usentemque GYAS. cadit ipse TOLUMNIUS AUGUR,  
 Primus in adversos telum qui torserat hostes.  
 Tollitur in cælum clamor: versique vicissim

Pul-

Pulverulenta fuga Rutuli dant terga per agros.  
 Ipse neque adversos dignatur sternere morti:  
 Nec pede congressos, nec equo. nec tela ferentes  
 Insequitur: solum densa in caligine Turnum  
 Vestigat lustrans, solum in certamina poscit.

Hoc concussa metu mentem Juturna virago,  
 Aurigam Turni media inter lora Metiscum  
 Excudit, & longè lapsum temone relinquit.  
 Ipsa subit, manibusque undantes slectit habenas,  
 Cuncta gerens, vocemque, & corpus, & arma Metisci.  
 Nigra velut magnas domini cum divitis aedes  
 Pervolat, & pennis alta atria lustrat hirundo,  
 Pabula parva legens, nidisque loquacibus escas;  
 Et nunc porticibus vacuis, nunc humida circum  
 Stagna sonat; similis medios Juturna per hostes  
 Fertur equis, rapidoque volans obit omnia curru.  
 Jamq; hic germanum, jamq; hic ostendit ovantem,  
 Nec conferre manum patitur: volat avia longè.

Haud minus Aeneas tortos legit obvius orbes,  
 Vestigatque virum, & disiecta per agmina magna  
 Voce vocat. quoties oculos coniecit in hostem,  
 Alipedumque fugam cursu tentavit equorum,  
 Aversos toties currus Juturna retorfit.  
 Heu quid agat? vario nequicquam fluctuat æstu;  
 Diversæque vocant animum in contraria curæ.  
 Huic Messapus, uti læva duo fortè gerebat  
 Lenta levis cursu præfixa hastilia ferro,  
 Horum unum certo contorquens dirigit ictu,  
 Substitit Aeneas, & se collegit in arma.  
 Poplite subsidens: apicem tamen incita summum  
 Hasta tulit, summasque excussit vertice cristas.  
 Tum verò assurgunt iræ, insidiisque subactus  
 Diversos ubi sensit equos, cursumque referri,  
 Multa Jovem, & læsi testatus fœderis aras,  
 Jam tandem invadit medios, & Marte secundo  
 Terribilis, sævam nullo discrimine cædem  
 Suscitât, irarumque omnes effundit habenas.

Quis mihi nunc tot acerba Deus, quis carmine

gædæ

Diversas, obitumque Ducum, quos æquore toto,  
Inque vicem nunc Turnus agit, nunc Troius heros,  
Expediat? tanton' placuit concurrere motu,  
Jupiter, æterna gentes in pace futuras?

Aeneas Rutulum Sueronem (ca prima ruentes  
Pugna loco statuit Teucros) haud multa moratus  
Excipit in latus, & quâ fata celerrima, crudo  
Transadigit costas, & crates pectoris ense.

Turnus equo dejectum Amycum, fratremque Diorem  
Congressus pedes, hunc, venientem cuspide longa,  
Hunc mucrone ferit: curruque abscissa duorum  
Suspendit capita, & rotantia sanguine portat.

Ille Talon, Tanainque neci, sortemque Cethegum  
Tres uno congressu, & mæstum mittit Onyten,  
Nomen Echionium, matrisque genus Peridia.

Hic fratres Lycia missos, & Apollinis agris,  
Iuvenem exosum nequicquam bella Menæten  
Arcada: piscosæ cui circumflumina Lernæ  
Ars fuerat, pauperque domus, nec nota potentum  
Munera, conductaque parer tellure ferebat.

Ac velut immissi diversis partibus ignes  
Arentem in sylvam, & virgulta sonantia lauro:  
Aut ubi decursu rapido de montibus altis  
Dant sonitum spumosi amnes, & in æquora currunt,  
Quisque suum populatus iter: non segnius ambo  
Aeneas, Turnusque ruunt per prælia. nunc nunc  
Fluctuat ira intus, rumpuntur nescia vinci  
Pectora, nunc totis in vulnere viribus itur.  
Murrhanum hic, atavos, & avorum antiqua sonan-  
tem

Nomina, per Regesque actum genus omne Latinos,  
Præcipitem scopulo, atque ingentis turbine saxi  
Excurit, effunditque solo: hunc lora, & juga subter  
Provolvère rotæ; crebro super ungula pulsu  
Incita, nec domini memorum proculcat equorum.  
Ille ruenti Hilo, animisque immanè frementi  
Occurrit, telumque aurata ad tempora torquet:  
Olli per galeam fixo stetit hasta cerebro.  
Dextera nec tua te Grajùm fortissime Creteu

Eripuit Turno; nec Dii texere Cupentum  
 AEneā veniente, sui; dedit obvia ferro  
 Pectora: nec misero clypei mora profuit aeri.

Te quoque Laurentes viderunt AEole campi  
 Oppetere, & latè terram consternere tergo.  
 Occidis, Argivæ quem non potuere phalanges  
 Sternere, nec Priami regnorum evertor Achilles.  
 Hic tibi mortis erant metæ: domus alta sub Ida,  
 Lyrnessi domus alta, solo Laurente sepulcrum.  
 Totæ adèò conversæ acies; omnesque Latini,  
 Omnes Dardanidæ: Mnestheus, acique Sereestus;  
 Et Messapus equum domitor, & fortis Asylas,  
 Tuscorumque Phalanx, Evandriq; Arcadis alæ:  
 Pro se quisque vixi, summa nituntur opum vi.  
 Nec mora, nec requies, vasto certamine tendunt.  
 Hic mentem AEneæ genitrix pulcherrima misit,  
 Iret ut ad moros, urbiq; adverteret agmen  
 Ocyus, & subita turbaret clade Latinos.

Ille, ut vestigans diversa per agmina Turnum,  
 Huc, atque huc acies circumtulit, aspicit urbem  
 Immunem tanti belli, atque impunè quietam.  
 Continuo pugnae accendit majoris imago.  
 Mnesthea, Sergestumq; vocat, fortemq; Sereestum,  
 Ductores; tumulumq; capit, quò cætera Teucrum  
 Concurrat legio; nec scuta, aut spicula densi  
 Deponunt; celsò medius stans aggere satur.

Nequa meis esto dictis mora; Jupiter hac stat:  
 Neu quis ob inceptum subitum mihi serior ito.  
 Urbem hodie, causam belli, regna ipsa Latini,  
 (Ni frænum accipere, & victi parere satentur)  
 Eruam: & æqua solo fumantia culmina ponam.  
 Scilicet expectem, libeat dum prælia Turno  
 Nostra pati: rursusque velit concurrere victus?  
 Hoc caput, ô cives, hæc belli summa nefandi.  
 Ferte faces properè, sædusque reposeite flammis.

Dixerat: atque animis pariter certantibus omnes  
 Dant cuneum, densaque ad muros mole feruntur.  
 Scalæ improvisò, subitusque apparuit ignis.  
 Discurrunt alii ad portas, primosque trucidant:

Fertum alii torquent, & obumbrant æthera telis.  
 Ipse inter primos dextram sub mœnia tendit  
 Aeneas, magnaque incusat voce Latinum;  
 Testaturque Deos, iterum se ad prœlia cogi:  
 Bis jam Italos hostes, hæc altera fœdera rumpi.  
 Exoritur trepidos inter discordia cives:  
 Urbem alii referare jubent, & pandere portas  
 Dardanidis: ipsumque trahunt in mœnia Regem;  
 Arma ferunt alii, & pergunt defendere muros,  
 Inclusas ut cum latebroso in pumice pastor  
 Vestigavit apes, fumoque implevit amaro;  
 Illæ intus trepidæ rerum per cerea castra  
 Discunt, magnisque acuiunt stridoribus iras.  
 Volvitur ater odor testis: tum murmure cæco  
 Intus saxa sonant, vacuas ite fumus ad auras.

Accidit hæc fessis etiam fortuna Latinis,  
 Quæ totam luctu concussit funditus urbem.  
 Regina ut testis venientem prospicit hostem,  
 Incendi muros, ignes ad testâ volare,  
 Nusquam acies contrâ Rutulas, nulla agmina Tur-

ni,  
 Infelix pugnae juvenem in certamine credit  
 Extinctum, & subito mentem turbata dolore,  
 Se causam clamat, crimenque, caputq; malorum:  
 Multaque per mæstum demens effata furorem;  
 Purpureos moritura manu discindit amictus,  
 Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.  
 Quam cladem misera postquam accepere Latinæ,  
 Filia prima manu flavos Lavinia crines,  
 Et roseas lanita genas: tum cætera circum  
 Turba furit: resonant latè plangoribus aedes.  
 Hinc totam infelix vulgatur fama per urbem,  
 Demittunt mentes, ite scissa veste Latinus,  
 Conjugis ætonitus fati, urbisque ruina,  
 Caniciem immundo perfusam pulvere turpans;  
 Multaque se incusat, qui non acceperit antè  
 Dardaniam Aeneam, generumque asciverit ultro  
 Interea extremo bellator in æquore Turnus  
 Palantes sequitur paucos, jam seq̄ior, atque

Jam

Jam minus, atque minus successu lætus equorum.  
 Attulit hunc illi cæcis terroribus aura  
 Commissum clamorem, arrectasque impulit aures  
 Confusæ sonus urbis, & illærabile murmur.  
 Hei mihi, quid tanto turbantur mænia luctu?  
 Quisve ruit tantus diversa clamor ab urbe?  
 Sic ait: adductisque amens subsistit habenis.  
 Atque huic, in faciem soror ut conversa Metisci  
 Aurigæ, currumque, & equos, & lora regebat,  
 Talibus occurrit dictis. hæc Turne sequamur  
 Trojugenas, quæ prima viam victoria pandit:  
 Sunt alii qui tectâ manu defendere possunt.  
 Ingruit Aeneas Italis, & prælia miscet:  
 Et nos læva manu mittamus funera Teuctris.  
 Nec numero inferior, pugnae nec honore recedes.  
 Turnus ad hæc:

O' soror, & dudum agnovi, cùm prima per artem  
 Fœdera turbasti, teque hæc in bella dedisti:  
 Et nunc necquicquam fallis Dea. sed quis Olympo  
 Demissam tantos voluit te ferre labores?  
 An fratris miseri lethum ut crudele videres?  
 Nàm quid ago? aut quæ jam spondet fortuna salu-  
 tem?

Vidi oculos ante ipse meos me voce vocantem  
 Murthanum (quo non superat mihi carior alter)  
 Oppetere ingentem, atque ingenti vulnere victum.  
 Occidit infelix ne nostrum dedecus Ufens  
 Aspiceret: Teucris potiuntur corpore, & armis.  
 Excindine domos (id rebus defuit unum)  
 Perpetiar? dextra nec Drancis dicta resellam?  
 Terga dabo? & Turnum fugientem hæc velle vide-  
 bit?

Uisqueadeone mori miserum est? vos ò mihi Manes  
 Este boni, quoniam superis aversa voluntas.  
 Sancta ad vos anima, atque istius inscia culpæ,  
 Descendam, magnorum haud unquam indignus  
 avorum.

Vix ea fatus erat, medios volat ecce per hostes  
 Vectus equo spumante Sagos, adversa sagitta

Sau-

Saucius ora, ruitque implorans nomine Turnum.  
 Turne, in te suprema salus, miserere tuorum.  
 Fulminat Æneas armis, summasque minatur  
 Dejecturum arces Italùm, excidioque daturum.  
 Jamque faces ad testa volant: in te ora Latini,  
 In te oculos referunt: mussat rex ipse Latinus,  
 Quos generos vocet, aut quæ sese ad fœdera flectat.  
 Prætereà regina tui fidissima, dextra  
 Occidit ipsa sua, lucemque exterrita fugit.

Soli pro portis Messapus, & acer Atinas  
 Sustainant aciem: circum hos utrinque phalanges  
 Stant densæ, strictisque seges mucronibus horret  
 Ferrea, tu currum deserto in gramine versas.

Obstupuit varia confusus imagine rerum  
 Turnus, & obtutu tacito stetit. æstuat ingens  
 Imo in corde pudor, mistoque insania luctu,  
 Et furis agitatus amor, & conscia virtus.  
 Ut primum discussæ umbræ, & lux reddita menti  
 est,

Ardentes oculorum orbis ad mœnia torstæ  
 Turbidus, eque rotis magnam respexit ad urbem,  
 Ecce autem flammis inter tabulata volutus  
 Ad cælum undabat vortex, turrimque tenebat,  
 Turrim compactis trabibus, quam eduxerat ipse,  
 Subdideratque rotas, pontesque instraverat altos.  
 Jam jam fata, soror, superant: absiste morari:  
 Quò Deus, & quò dura vocat fortuna, sequamur.  
 Stat conferre manum Æneæ, stat quicquid acerbum  
 est,

Morte pati, nec me indecorem germana videbis  
 Amplius: hunc, oro, sine me furete ante furorem.  
 Dixit, & è curru saltum dedit ocyus arvis:  
 Perque hostes, per tela ruit: mæstamque sororem  
 Deserit, ac rapido cursu media agmina rumpit.  
 Ac veluti montis saxum de vertice præceps  
 Cum ruit avulsum vento: seu turbidus imber  
 Proluit, aut annis solvit sublapsa vetustas:  
 Fertur in abruptum magno mons improbus æstu,  
 Exultatque solo, sylvas, armenta, virosque

Involv  
 Sic urb  
 Sangu  
 Signifi  
 Parcite  
 Quidam  
 Pro ve  
 Discel  
 At  
 Deseri  
 Præci  
 Lætit  
 Quan  
 Cium  
 Verti  
 Jam v  
 Corv  
 Mæn  
 Arm  
 Inge  
 Inter  
 Atqu  
 Proc  
 Inva  
 ( Da  
 Con  
 Ac v  
 Cùn  
 Fron  
 Stat  
 Quis  
 Illi  
 Cor  
 Col  
 Hau  
 Cor  
 Jup

Involvens secum : disiecta per agmina Turnus  
 Sic urbis ruit ad muros, ubi plurima fuso  
 Sanguine terra madet, stridentque hastilibus auræ :  
 Significatque manu, & magno simul incipit ore.  
 Parcite jam Rutuli, & vos tela inhibete Latini.  
 Quæcunque est fortuna, mea est: me verius unum  
 Pro vobis fœdus luere, & decernere ferro.  
 Discessere omnes medii, spatiumque dedere.

At pater Æneas, audito nomine Turni,  
 Deserit & muros, & summas deserit arces ;  
 Præcipitatque moras omnes: opera omnia rumpit  
 Læticia exultans, horrendumque intonat armis,  
 Quantus Athos, aut quantus Eryx, aut ipse co-  
 ruscis

Cùm fremit illicibus, quantus, gaudetque nivali  
 Vertice se attollens pater Apenninus ad auras.  
 Jam verò & Rutuli certatim, & Troës, & omnes  
 Convertere oculos Itali, quique alta tenebant  
 Mœnia, quique imos pulsabant ariete muros ;  
 Armaque deposuere humeris. stupet ipse Latinus,  
 Ingentes genitos diversis partibus orbis  
 Inter se colisse viros, & cernere ferro.

Atque illi, ut vacuo patuerunt æquore campi,  
 Procurfu rapido coniectis eminus hastis,  
 Invadunt Martem clypeis, atque ære sonoro :  
 (Dat gemitum tellus) tum crebros ensibus ictus  
 Congeminant. fors, & virtus miscentur in unum.  
 Ac velut ingenti Sylæ, summove Taburno  
 Cùm duo conversis inimica in prælia tauri  
 Frontibus incurrunt, pavidi cessere magistri :  
 Stat pecus omne metu mutum, mussantque juvencæ,  
 Quis pecori imperitet, quem tota armenta sequantur.  
 Illi inter sese multa vi vulnera miscent :  
 Cornuaque obnixi infigunt ; & sanguine largo  
 Colla, armosque lavant: gemitu nemus omne re-  
 mugit :

Haud aliter Tros Æneas, & Daunius heros  
 Concurrent clypeis ; ingens fragor æthera complet.  
 Jupiter ipse duas æquato examine lances

Sustinet, & fata imponit diversa duorum:  
 Quem damnet labor, & quod vergat pondere le-  
 thum.

Emicat hic, impune putans, & corpore toto  
 Altè sublatum confurgit Turnus in enses:  
 Et ferit. exclamant Troës, trepidique Latini:  
 Arctæque amborum acies. at perfidus ensis  
 Frangitur, in medioque ardentem deserit ictu,  
 Ni fuga subsidio subeat. fugit ocyor Euro,  
 Ut capulum ignotum, dextramque aspexit inermem.  
 Fama est, præcipitem, cum prima in prælia junctos,  
 Conscendebat equos, patrio mucrone relicto,  
 Dum trepidat, ferrum aurigæ repuisse Metisci.  
 Idque diu, dum terga dabant palantia Teucri,  
 Sufficit: postquam arma Dei ad Vulcania ventum  
 est,

Mortalis mucro, glacies ceu futilis, ictu  
 Dissiluit; sulva resplendent fragmina arena.  
 Ergo amens diversa fugâ petit æquora Turnus;  
 Et nunc huc, inde huc incertos implicat orbis.  
 Undique enim densa Teucri inclusere corona:  
 Atque hinc vasta palus, hinc ardua mœnia cingunt.  
 Nec minus Æneas (quamquam tardata sagitta  
 Interdum genua impediunt, cursumque recusant)  
 Insequitur, trepidique pedem pede fervidus urget.  
 Inclusum veluti siquando flumine nactus  
 Cervum, aut puniceæ septum formidine pennæ  
 Venator cursu canis, & latratibus instat.  
 Ille autem insidiis, & ripa territus alta,  
 Mille fugit, refugitque vias: at vividus Umber  
 Hæret hians, jam jamque tenet, similisque tenenti  
 Increpuit malis, morsusque elusus inani est.  
 Tum verò exoritur clamor, ripæque, lacusque  
 Responsante circà, & cælum tonat omne tumultu.  
 Ille simul fugiens, Rutulos simul increpat omnes,  
 Nomine quemque vocans, norumque efflagitat en-  
 sem.

Æneas mortem contrà, præsensque minatur  
 Exitum, si quisquam adcat; terrisque trementes;  
 Excis-

Excisus  
 Quinq  
 Huc,  
 Præmi  
 Fortè  
 Hic ste  
 Servat  
 Laure  
 Sed sti  
 Sustul  
 Hic  
 Detul  
 Incub  
 Darda  
 Non p  
 Faun  
 Terra  
 Quos  
 Dixi  
 Nam  
 Virib  
 Rob  
 Rut  
 Proc  
 Quo  
 Acc  
 Olli  
 Hic  
 Insit  
 Ju  
 Alle  
 Qua  
 Ind  
 Deb  
 Qui  
 Mo  
 Au  
 Ere

Excissurum urbem minitans, & faucibus instat.  
 Quinque orbis explent cursu, totidemque tetexunt;  
 Huc, illuc: nec enim levia, aut ludicra petuntur;  
 Præmia, sed Turni de vita, & sanguine certant.  
 Fortè sacer Fauno foliis oleaster amaris  
 Hic stererat, nautis olim venerabile lignum:  
 Servati ex undis ubi figere dona solebant  
 Laurenti Divo, & votas suspendere vestes.  
 Sed stirpem Teucris nullo discrimine sacrum  
 Sustulerant; puro ut possent concurrere campo,  
 Hic hasta Æneæ stabat; huc impetus illam  
 Detulerat, fixam & lenta in radice tenebat.  
 Incubuit, voluitque manu convellere ferrum  
 Dardanides, te loque sequi, quem prendere cursu  
 Non poterat. tum verò amens formidine Turnus:  
 Faune, precor, miserere, inquit, tuque optima fer-  
 rum

Terra tene, colui vestros si semper honores,  
 Quos contra Æneadæ bello fecere profanos.  
 Dixit, opemque Dei non cassa in vota vocavit.  
 Namque diu luctans: lentoque in stirpe moratus,  
 Viribus haud ullis valuit discludere morsus  
 Roboris Æneas. dum nititur acer, & instat,  
 Rursus in aurigæ faciem mutata Metisci  
 Procurrit, fratrique enssem Dea Daunia reddit;  
 Quod Venus audaci Nymphæ indignata licere,  
 Accessit, telumque alta ab radice revellit.  
 Olli sublimes, armis, animisque resecti,  
 Hic gladio fidens, hic acer, & arduus hasta;  
 Insistunt contrà, certamine Martis anhel.

Junonem intereà rex omnipotentis Olympi  
 Alloquitur, fulva pugnans de nube ruentem.  
 Quæ jam finis erit conjux? quid denique restat?  
 Indigetem Æneam scis ipsa, & scire fateris,  
 Deberi cælo, fatisque ad sidera tolli.  
 Quid struis? aut qua spe gelidis in nubibus hæres?  
 Mortalin' decuit violari vulnere divum  
 Aut enssem (quid enim sine te Juvurna valeret?)  
 Ereptum reddi Turno? & vim crescere vicisti?

Desine jam, tandem precibusque inflectere nostris:  
 Nec te tantus edat tacitam dolor, & mihi curæ  
 Sæpe tuo dulci tristes ex ore recurrant.  
 Ventum ad supremum est. terris agitare, vel undis  
 Trojanos potuisti, infandum accendere bellum,  
 Deformare domum, & luctu miscere Hymenæos:  
 Ulterius tentare veto. sic Jupiter orsus:  
 Sic dea submisso contra Saturnia vultu.

Ista quidem, quia nota mihi tua magne voluntas,  
 Jupiter, & Turnum, & terras invita reliqui.  
 Nec tu me æria solam nunc sede videres  
 Digna indigna pati: sed flammis cincta sub ipsa  
 Starem acie, traheremque inimica in prælia Teucros,  
 Juturnam misero. fateor, succurrere fratri  
 Svasti, & pro vita majora audere probavi:  
 Non ut tela tamen, non ut contenderet arcum.  
 Adjuro Stygii caput implacabile fontis,  
 Una superstitio superis quæ reddita Divis.  
 Et nunc cedo equidem, pugnasque exosa relinquo.  
 Illud te, nulla fati quod lege tenetur,  
 Pro Latio obrestor, pro majestate tuorum:  
 Cùm jam connubiis pacem felicibus (esto)  
 Component, cùm jam leges, & fœdera jungent:  
 Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos,  
 Neu Troas fieri jubeas, Teucrosque vocari:  
 Aut vocem mutare viros, aut vertere vestes.  
 Sic Latium, sint Albani per sæcula reges:  
 Sit Romana potens Itala virtute propago.  
 Occidit, occideritque sinas cum nomine Troja.

Olli subridens hominum, rerumque reperitor.  
 Es germana Jovis, Saturnique altera proles:  
 Irarum tantos volvis sub pectore fluctus.  
 Verùm age, & inceptum frustra submitte furorèm:  
 Do quod vis, & me victusque, volensque remitto.  
 Sermonem Ausonii patrium, moresque tenebunt:  
 Utque est, nomen erit: commissi corpore tantum  
 Subsident Teuceri, morem, ritusque sacrorum  
 Adiciam, faciamque omnes uno ore Latinos.  
 Hinc genus, Ausonia mistum quod sanguine surget,

Supra  
 Nec ge  
 Annu  
 Intere  
 His  
 Juturn  
 Dicun  
 Quas,  
 Uno,  
 Serpen  
 Hæ Jo  
 Appa  
 Si qua  
 r  
 Molit  
 Harur  
 Jupite  
 Illa ve  
 Non f  
 Arm  
 Parth  
 Stride  
 Talis  
 Po  
 Aliti  
 Quæ  
 Noct  
 Han  
 Fert  
 Illi  
 Arr  
 At p  
 Infe  
 Un  
 Qui  
 Au  
 An  
 Jan  
 Ob

Supra homines, supra ire Deos pietate videbis.

Nec gens ulla tuos aequè celebrabit honores.

Annuit his Juno, & mentem larata teroris.

Interea excedit caelo, nubemque relinquit.

His actis, aliquid genitor secum ipse volutat:

Juturnamque parat fratris dimittere ab armis.

Dicuntur geminae pestes, cognomine Diræ,

Quas, & Tartaream Nox intempesta Megaram

Uno, eodemque tulit partu, paribusque revinxit

Serpentum spiris, ventosafque addidit alas.

Hæ Jovis ad solium, sævique in limine Regis

Apparent, acuumque metum mortalibus ægris.

Si quando lethum horrificum, morbosque Deum

rex

Molitur, metitas aut bello tetigit urbes.

Harum unam celerem demittit ab æthere summo

Jupiter, inque omen Juturnæ occurrere jussit.

Illa volat, celerique ad terram turbine fertur:

Non secus ac nervo per nubem impulsa sagitta,

Armatam sævi Parthus quam felle veneni,

Parthus, sive Cydon, telum immedicabile torsit,

Stridens, & celeres incognita transiit umbras.

Talis se fata Nocte tulit, terrasque petivit.

Postquam acies videt Iliacas, atque agmina Turni;

Aligis in parvæ subito collecta figuram:

Quæ quondam in bustis, aut culminibus desertis

Nocte sedens, serùm canit importuna per umbras.

Hanc versa in faciem Turni se, pestis, ad ora

Fertque, refertq; sonans, clypeumq; everberat alis.

Illi membra novus solvit formidine torpor:

Arrectaque horrore comæ, & vox faucibus hæsit.

At procul ut Diræ stridorem agnovit, & alas,

Infelix crines scindit Juturna solutos,

Unguibus ora soror scædans, & pectora pugnâ.

Quid nunc te tua, Turne, potest germana juvare?

Aut quid jam miseræ superat mihi? qua tibi lucem

Arte morer? talin' possum me opponere monstro?

Jam jam linquo acies, ne me terrete timentem

Obscena volucres: alarum verbera nosco,

Letha-

Lethalemque sonum . nec fallunt iussa superba  
 Magnanimi Jovis . hæc pro virginitate reponit ?  
 Quò vitam dedit æternam ? cur mortis adempta est  
 Conditiò ? possem tantos finire dolores ,  
 Nunc certè , & misero fratri comes ire per umbras ,  
 Jam mortalis ego : haud quicquam mihi dulce meo-  
 rum

Te sine frater erit . ò quæ satis ima dehiscat  
 Terra mihi , Manesque Deam demittat ad imos ?  
 Tantum effata , caput glauco convexit amictu ,  
 Multa gemens , & se fluvio Dea condidit alto .

Æneas instat contrà , telumque coruscat  
 Ingens arboreum , & sævo sic pectore satur ,  
 Quæ nunc deinde mora est ? aut quid iam Turne re-  
 tractas ?

Non cursu , sævis certandum est comminus armis .  
 Verte omnes rete in facies , & contrahe quicquid  
 Sive animis , sive arte vales : opta ardua pennis  
 Astra sequi , clausumque cava te condere terra .  
 Ille , caput quassans ; non me tua servida terrent  
 Dicta , ferox : Dii me terrent , & Jupiter hostis .  
 Nec plura effatus , saxum circumspicit ingens ,  
 Saxum antiquum , ingens , campo qui fortè jacebat  
 Limes agro positus , litem ut discerneret arvis .  
 Vix illud læti bis sex cervice subirent ,  
 Qualia nunc hominum producit corpora tellus .  
 Ille manu raptum trepida torquebat in hostem  
 Altior insurgens , & cursu concitus Heros .  
 Sed neque currentem se , nec cognoscit euntem ,  
 Tollentemve manu , saxumq; immane moventem .  
 Genua labant , gelidus concrevit frigore sanguis .  
 Tum lapis ipse viri vacuum per inane volutus  
 Nec spatium evasit , totum , nec pertulit ictum .  
 Ac velut in somnis , oculos ubi languida pressit  
 Nocte quies , nequicquam avidos extendere cursus  
 Velle videmur , & in mediis conatibus ægri  
 Succidimus : non lingua valet , non corpore notæ  
 Sufficiunt vires : nec vos , aut verba sequuntur :  
 Sic Turno ( quacunque viam virtute petivit )

Suc-

Successum Dea dira negat. tum pectore sensus  
 Vertuntur varii. Rutulos aspectat, & urbem;  
 Cunctaturque metu, telumque instare tremiscit;  
 Nec quò se eripiat, nec qua vi tendat in hostem,  
 Nec curus usquam vider, aurigamque sororem.  
 Cunctanti telum Æneas fatale coruscet  
 Sortitus fortunam oculis: & corpore toto  
 Eminus intorquet. murali concita nunquam  
 Tormento sic saxa fremunt, nec fulmine tanti  
 Dissultant crepitus. volat atti turbinis instar  
 Exitium dirum hasta ferens, orasque recludit  
 Lorice, & clypei extremos septemplex orbis  
 Per medium stridens transit femur. incidit ictus  
 Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.

Consurunt & gemitu Rutuli, torusque remugit  
 Mons circum, & vocem late nemora alta remittunt.  
 Ille humilis, supplexq; oculos, dextramq; precantem  
 Protendens: Equidem metui, nec deprecor, inquit:  
 Ut ere sorte tua. miseri te si qua parentis  
 Tangere cura potest, oro (fuit & tibi talis  
 Anchises genitor) Dauni miserere senectæ:  
 Et me, seu corpus spoliatum lumine mavis,  
 Redde meis, vicisti, & victum tendere palmas  
 Aufonii videre, tua est Lavinia conjux.  
 Uterius ne tende odiis. Stetit acer in armis  
 Æneas volvens oculos, dextramque repressit.  
 Et jam jamque magis cunctantem flectere sermo  
 Cœperat, infelix humero cum apparuit ingens  
 Balteus, & notis fulserunt cingula bullis,  
 Pallantis pueri: victum quem vulnere Turnus  
 Straverat, atque humeris inimicum insigne gerebat.  
 Ille, oculis postquam lævi monumenta doloris,  
 Exuviasque hausit: furiis accensus, & ira  
 Terribilis, tunc hinc spoliis indute meorum  
 Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas  
 Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine sumit.  
 Hoc dicens, ferrum, adverso sub pectore condit  
 Fervidus, ast illi solvuntur frigore membra,  
 Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.











Virgil.

BIBLIOTECA  
COMUNALE  
TRENTO

TT

I

k

78

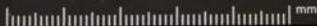
P U B.  
V I D E O

x-rite

colorchecker



MSCCPPCC0613



mm

MSCCPPCC0613